

ಧಮ್ಮಪದ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ - 573 211

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ

1997

ಧರ್ಮಪದ

(ಪಾಳಿ ಮೂಲ, ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ,
ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳೊಡನೆ)

ಬರೆದವರು

ಶ್ರೀಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಕ್ರಮಾಂಕ ೫೪

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ - 573211

1997

ಪ್ರಥಮ ಸಂಸ್ಕರಣ	1935	500 ಪ್ರತಿಗಳು
ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಸ್ಕರಣ	1997	1000 ಪ್ರತಿಗಳು

All Rights Reserved
ಹಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾದಿಟ್ಟಿದೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ - 573 211
ದೂ : 08175-73820

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ :
ಎಲ್. ಎಂ. ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್
1752/3, 'ಅಕ್ಷಯ ಮ್ಯಾನ್‌ಷನ್',
ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣದ ಎದುರು,
ಮಾರುತಿ ಬಡಾವಣೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 21.

ಮುದ್ರಕರು :
ಲೇಸರ್ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್
ಚಿಂಗಯ್ಯ ಲೇ ಔಟ್,
ತ್ಯಾಗರಾಜನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 28

ಬಿನ್ನಹ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ವೈ. ಸುಬ್ಬರಾವ್) 1935ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ 'ಧಮ್ಮಪದ' ಗ್ರಂಥದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಪೀಠಿಕೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿ - ಮುಂತಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಗಳು ಮಾರಾಟಕ್ಕೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಈಚೆಗೆ ಅದು ಪೂರೈಸಿಹೋಗಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ 1975ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶ್ರೀ ಗಳವರು, ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತರಾದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪುನರ್ಮುದ್ರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಾಲಯದವರೂ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದರ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದಾಗ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೂಲವನ್ನೂ ಅನುವಾದದೊಡನೆ ಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಪಾಳೇಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಈಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪರಿಚಯ, ಇದರ ಇತಿಹಾಸ, ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಇದು - ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಇರುವಂತೆ - ಪೂಜ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅವರುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿರುವುದು, ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಭಾರತೀಯರು ಏನೂ ಅರಿಯದೆ ಇರುವುದು, ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಉಪದೇಶಗಳು ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು - ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಹಾಲಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ಕಮಿಟಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ವೆಂಕಟನರಸಪ್ಪನವರೂ, ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖಾಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಎನ್. ರಂಗಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮವನ್ನು ವಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಪರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಾಚಕರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ

ಇತಿ ಸಜ್ಜನ ವಿಧೇಯ

ತಾ. 15-12-96

ಹೆಚ್. ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗ್ರಂಥಾವಳಿಯ ಸಂಪಾದಕ.

ಪ್ರವೇಶಿಕೆ.

೧

ಬೌದ್ಧಮತವು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಮೈಗರೆದು ಇಂದಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಎಂಬತ್ತನೆಯ ವರ್ಷದವರೆಗೂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ ವೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುವಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇಹವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಗೌತಮಬುದ್ಧನ ಚರಿತ್ರೆಯು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಕಿವಿಗೂ ಬೀಳದಂಥ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಈಗ ತಾನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಗೌತಮನ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಪಂಚದ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಜನರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ಇದ್ದ ನಮ್ಮ ದೇಶದವರು ಯುರೋಪಿನವರ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವ ಆಂಗ್ಲೀಯರ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಈಗ ತುಂಬ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧರೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮತಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹವಣಿಕೆಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೌದ್ಧಮತವು ಈಶ್ವರನನ್ನಾಗಲಿ ಜೀವನನ್ನಾಗಲಿ ಒಪ್ಪದೆ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದುದೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಮತದ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ನಿಜವು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮ, ಜನ್ಮಾಂತರ, ಜನ್ಮಾಂತರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ - ಈ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭರತಖಂಡದ ಉಳಿದ ದರ್ಶನಗಳಂತೆಯೇ ತನ್ನದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ಗೌತಮಬುದ್ಧನ ದರ್ಶನದ ಸಾರವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದರಿಂದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಗೌತಮಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಮಗಿದ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಹೋಗ ಬೇಕಾದ ಪಾಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಚೈನ, ಜಪಾನಿ, ಟಿಬೆಟಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಪಾಲಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಪಿಟಕಗಳನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಓದಬೇಕು.

ಪಾಲಿಗ್ರಂಥಗಳು ಹಲವು ಈಗ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ, ದೇವನಾಗರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಇವುಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳೂ ವಿಚಾರ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇಂಗ್ಲಿಷು, ಜರ್ಮನ್, ಫ್ರೆಂಚು - ಈ ಯೂರೋಪಿನ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರಾಠಿ, ಹಿಂದಿ, ಬಂಗಾಳಿ - ಈ ಭರತಖಂಡದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ತೀರ ಕಡಿಮೆ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವಂತಿದೆ.

ವೈದಿಕರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯಬೌದ್ಧರಿಗೆ ಪಾಲೀ ಭಾಷೆಯು ಧಾರ್ಮಿಕಗ್ರಂಥಗಳ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಪಾಲೀಭಾಷೆಯು ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ; ಆದು ಮಾಗಧೀ ಭಾಷೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ; ಅದರ ರೂಪಾಂತರವೆಂದು ಕೆಲವರು ; ಹೀಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಶೋಧಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುವ ಈ ಭಾಷೆಯು ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ಈಗ ಬರಿಯ ಗ್ರಂಥಸ್ಥಭಾಷೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಎಷ್ಟೋ ಶಬ್ದಗಳು ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ ; ಮಿಕ್ಕ ಬಹುಭಾಗದ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದ ತದ್ಭವಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಶುದ್ಧಪಾಲಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಹು ಬೇಗನೆ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪಾಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಪಿಟಕಗಳೆಂಬ ಧರ್ಮಭಾಂಡಾಗಾರವನ್ನು ಸುತ್ತಪಿಟಕ (ಸೂತ್ರಪಿಟಕ), ವಿನಯಪಿಟಕ, ಅಭಿಧರ್ಮಪಿಟಕ (ಅಭಿಧರ್ಮಪಿಟಕ)ವೆಂದು ಮೂರು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಸೂತ್ರಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಘ (ದೀರ್ಘ) ನಿಕಾಯ, ಮಜ್ಜಿಮ (ಮಧ್ಯಮ) ನಿಕಾಯ, ಸಂಯುತ (ಸಂಯುಕ್ತ) ನಿಕಾಯ, ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ, ಮುದ್ದಕನಿಕಾಯ (ಕ್ಷುದ್ರಕನಿಕಾಯ) - ಎಂಬ ಐದು ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ವಿನಯಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಿವೆ, ಅಭಿಧರ್ಮ ಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಏಳು ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಈಗ ನಾವು ಕನ್ನಡಿಸಿರುವ ಧರ್ಮಪದವು ಸೂತ್ರಪಿಟಕದ ವಿಭಾಗವಾದ ಮುದ್ದಕನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಹದಿನೈದು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತ್ರಿಪಿಟಕವೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧನ ವಚನವೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುತ್ತಾರಾದರೂ ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಪರಿನಿರ್ವಾಣವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು

ಬರೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಹೀಗೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು” (ಏವಂ ಮೇ ಶ್ರುತಮ್) ಎಂಬುದೊಂದು ಪಲ್ಲವಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ನಿಜವು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ಧಮ್ಮಪದದಲ್ಲಿರುವ ಎಷ್ಟೋ “ಗಾಥೆ” (ಶ್ಲೋಕ)ಗಳು ಬೇರೆ ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಭಕ್ತೃಹರಿಯ ಸುಭಾಷಿತವೇ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹಾಗೆ ಮೊದಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಂಕಲಿತವಾಗಿದ್ದು ಈಚೆಗೆ ಋದ್ಧಕನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಯಿತೆಂತ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಧಮ್ಮಪದವು ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುಗಳು ಇದನ್ನು ಕಂಠಪಾಠಮಾಡಿಯೇ ತೀರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸುವರೋ ಅದರಂತೆ ಧಮ್ಮಪದದ ಗಾಥೆಗಳನ್ನೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬೌದ್ಧರು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಂತೆಯೇ ಇದು ಪ್ರಪಂಚದ ಮುಖ್ಯಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬೌದ್ಧರ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಅಥವಾ ‘ಬುದ್ಧಗೀತೆ’ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಬುದ್ಧಗೀತೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಆಗಲೆ ಅನೇಕರು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಗಾಥೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಮನು ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಆರ್ಯರಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ನೀತಿವಚನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆಯೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಧಮ್ಮಪದವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ‘ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಚನ’ ಎಂದೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ; ಚೈನಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಮಾಡಿದೆಯಂತೆ.*

ಧಮ್ಮಪದವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿರುತ್ತದೆ.† ಒಂದೊಂದು ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗಾಥೆಗಳು ಅಥವಾ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇವೆ. ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಒಂದು

* Texts from the Buddhist Canon by Samul Beal. .

† ಶ್ರೀಯುತ ಸ್ಯಾಮ್ಯುವಲ್ ಬೀಲ್‌ರವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿರುವ ಚೈನ ಧಮ್ಮಪದದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತು ವರ್ಗಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಗ್ರಂಥದ ೨೬ ವರ್ಗಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಧಮ್ಮಪದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂಗ್ರಹಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೆಸರು ಗಾಢೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ (ಪ್ರಷ್ಠ, ಸಹಸ್ರ) ಮುಂತಾದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ವಿಶೇಷಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲ ; ಕೆಲವು ಗಾಢೆಗಳನ್ನು ಎರಡೆರಡು ಸಲ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುಭಾಷಿತಗಳನ್ನು ಓದಿರುವವರಿಗೆ ಗ್ರಂಥದ ಶೈಲಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

೩

ಧಮ್ಮಪದವನ್ನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೈಲಾಸವಾಸಿಗಳಾದ ಬಿ. ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಅನುವಾದವು ಪಾಲಿಯಿಂದಲೇ ನೇರಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ - ಎಂದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಭಾರತ, ಸ್ತುತಿ, ಗೀತೆ - ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿದ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಸಮಾನಾರ್ಥಕವೆಂದು ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತಕ್ಕೂ ಬೌದ್ಧಮತಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಾರತಮ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೌದ್ಧನು ಮಾಡಿದ್ದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೇ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೂ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಅನುವಾದಕರು ತಮ್ಮ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರು. ನಾನು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಆ ಅನುವಾದವನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ನನಗೆ ಅನುವಾದಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯೆಂದೇ ತೋರಿತು ; ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧದೇವನಿಗೆ 'ಅದ್ವಯವಾದಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಬುದ್ಧನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅದ್ವೈತವೂ ಮಾಯಾವಾದವೂ ಆಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕೂಡ ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಬೌದ್ಧರೆಂದು ಮತಾಂತರದವರು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣವಿರಬಹುದೆಂದೂ ನನಗೆ ಆಗ ಅನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬೌದ್ಧಲೇಖನಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತನೋಡುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಈ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕನಸಿನಂತೆ ಕರಗಿಹೋಗಿ ಅನಾತ್ಮವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬೌದ್ಧಮತಕ್ಕೂ ಸರ್ವಾತ್ಮವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅದ್ವೈತಕ್ಕೂ ಯಾವ ದೊಂದು ಸಾಮ್ಯವೂ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಬುದ್ಧನು ಕೂಡ ಮೊದಲು ಆತ್ಮವಾದವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಕಲವರು ಶೋಧಕರು ಈಚೆಗೆ ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದರೂ ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಯಾವದೊಂದು ಆಧಾರವೂ ದೊರಕಿರುವುದಿಲ್ಲ ;

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬೌದ್ಧರಿಗೂ ವೇದಾಂತಿಗಳಿಗೂ ಆಗಿರುವ ವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಆತ್ಮವಿಷಯ ವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು. ಧಮ್ಮಪದವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸಿ ಮೂರು ವರ್ಷವಾದರೂ ಮುದ್ರಿಸುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದೆ ಅದರ ಪ್ರಕಟನೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈಚೆಗೆ ಶ್ರೀಯುತ ಜಿ.ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ, ಎಂ.ಎ. - ಇವರು “ಸುಬೋಧ” ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆನು. ನನ್ನ ಭಾಷಾಂತರವು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವದು ಈಗಲೂ ಆಗತ್ಯವೆ ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಯುತರವರು ಕನ್ನಡಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವೂ ಅದನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವದರಲ್ಲಿ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೂ ನನ್ನ ಕ್ರಮ, ದೃಷ್ಟಿಕೋನ - ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ತೀರ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಅನುವಾದವನ್ನು ಅಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನು.

ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ (೧) ಧಮ್ಮಪದ (ದೇವನಾಗರಿಯಲ್ಲಿ) ಮೂಲ, ಶ್ರೀಯುತ ಎನ್. ಜಿ. ಪಿಂಗಲೆ ಬಿ.ಎ. ರವರು ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಧರ್ಮಾನಂದ ಕೋಶಾಂಬಿ ಎಂಬವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪೂನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ; (೨) ಧಮ್ಮಪದ (ದೇವನಾಗರಿಯಲ್ಲಿ) ಮೂಲ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪೀಠಿಕೆ, ಭಾಷಾಂತರ, ಟಿಪ್ಪಣಿಸಹಿತ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಪಿ. ಎಲ್. ವೈದ್ಯ ಇವರು ಪೂನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ; (೩) ಧಮ್ಮಪದ (ದೇವನಾಗರಿಯಲ್ಲಿ) ಮೂಲ, ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಹಿಂದೀ ಅನುವಾದಸಹಿತ, ಮಹಾಪಂಡಿತ ತ್ರಿಪಿಟಕಾಚಾರ್ಯ ರಾಹುಲ ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನರು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ; (೪) Dhammapada or Way of Truth ಶ್ರೀಶಿಲಾಚಾರ (ಭಿಕ್ಕು) - ಇವರು ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು (೫) The Buddha's Path of Virtue ಶ್ರೀಯುತ ಎಫ್.ಎಲ್. ವುಡ್‌ವಾರ್ಡ್ ಎಮ್.ಎ.ರವರು ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು - ಈ ಐದು ಗ್ರಂಥಗಳ ನೆರವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ಮಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನರ ಪರಿವರ್ತನೆಯಿಂದಲೂ ಪೂನಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೂ ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಹಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಾಗಿ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ನಾನು ತುಂಬ ಕೃತಜ್ಞ ನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮೂಲದ ಅಕ್ಷರಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಯನ್ನು

ಕನ್ನಡಿಸಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮೂಲದ ಛಾಯೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬೀಳಬೇಕಾದ ಸಂಭವವು ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಅಂಥ ಶಬ್ದಗಳ ಸೂಚಿಯೊಂದನ್ನು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ವಿಚಾರವು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿಯೇ ಇರುವದರಿಂದ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ವಿವರವು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತೋರಿತೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಅನುವಾದವು ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆಯೂ ನಾನು ನಂಬಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ವಾದಗ್ರಸ್ತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಮತಭೇದವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಕ್ಕೂ ಬೌದ್ಧದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ ; ವೇದಾಂತಿಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಾಕ್ಷಿಚೈತನ್ಯವಾದ - ಇವೆರಡೂ ಬೌದ್ಧದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಕಂಡುಬಾರದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ದರ್ಶನಗಳು ಅತ್ಯಂತಭಿನ್ನಪ್ರಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು ಈ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುವಂತಿದೆ.* ನೀತ್ಯುಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಮತವೂ ಬೌದ್ಧಮತವೂ ಒಂದೇ ಮರದಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಎರಡು ಕೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಮ್ಯಗಳಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಚನಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಾನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದಿರುತ್ತೇನೆ ; ಇನ್ನೂ ಇಂಥ ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುದುಗಿರುವವೆಂದು ನನ್ನ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವಚನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಹಾಗೆಲ್ಲ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾನುಭೂತಿಯುಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

* ಗೌತಮಬುದ್ಧನ ಜೀವನಚರಿತೆಯನ್ನೂ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಅವಕಾಶವು ದೊರೆತರೆ ಆಗ ಈ ದರ್ಶನಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿರುವ ಯೋಗದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಫಕ್ಕನೆ ತೋರಿದರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ತಾರತಮ್ಯಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನೂ ಬುದ್ಧನ ಜೀವನಚರಿತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವೆನು.

ಧಮ್ಮಪದದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಲವು ಗಾಥೆಗಳನ್ನು ಕೆಲಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಬೌದ್ಧರ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. ಧಮ್ಮಪದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಘೋಷನು ಬರೆದದ್ದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಅರ್ಥಕಥಾ) ಎಂಬ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಯಾವ ಯಾವ ಗಾಥೆಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಬುದ್ಧನು ಹೇಳಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದವೆಂದು ನಂಬುವ ಕೆಲವರು ಹಿಂದುಗಳ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲೊಂದು ಸಮಾನದೃಷ್ಟಾಂತವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದಿರಲಿ. ಮೊದಲು ಪಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಧಮ್ಮಪದವು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅಸ್ತವಾಗಲು ಅನುರಾಧಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಬುದ್ಧಘೋಷನು ಸಿಂಹಳಭಾಷೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಾಲಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದನೆಂದೂ ಈಗ ಸಿಂಹಳಭಾಷೆಯ ಮೂಲವೂ ಸಿಕ್ಕುವಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಥೆಯು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವೋ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ ; ಆದರೂ ಬುದ್ಧಘೋಷನು ಬೌದ್ಧಮತವನ್ನು ಪುನಃಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದವನೆಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅವನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸಾರವಾದ ಪಾಠವೇ ಆಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸಾರವಾದ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಸಂದರ್ಭವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸದೆ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳ, ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು - ಇವೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅದರ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೂ ವೇದಾಂತಕ್ಕೂ ಬೌದ್ಧದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯ ವೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೂ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕವು ವಿಷಯ ಪ್ರವೇಶಿಕೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಶ್ರಮವು ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು.

ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ

ಅನುವಾದಕ

29.10.1935

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

		ಗಾಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪುಟ
	ಪ್ರವೇಶಿಕೆ		
೧	ಯಮಕವರ್ಗ	೨೦	೧
೨	ಅಪ್ರಮಾದವರ್ಗ	೧೨	೭
೩	ಚಿತ್ತವರ್ಗ	೧೧	೧೦
೪	ಪುಷ್ಪವರ್ಗ	೧೬	೧೩
೫	ಬಾಲವರ್ಗ	೧೬	೧೭
೬	ಪಂಡಿತವರ್ಗ	೧೪	೨೧
೭	ಅರ್ಹಸ್ತವರ್ಗ	೧೦	೨೫
೮	ಸಹಸ್ರವರ್ಗ	೧೬	೨೮
೯	ಪಾಪವರ್ಗ	೧೩	೩೨
೧೦	ದಂಡವರ್ಗ	೧೭	೩೬
೧೧	ಜರಾವರ್ಗ	೧೧	೪೦
೧೨	ಆತ್ಮವರ್ಗ	೧೦	೪೨
೧೩	ಲೋಕವರ್ಗ	೧೨	೪೫
೧೪	ಬುದ್ಧವರ್ಗ	೧೮	೪೮
೧೫	ಸುಖವರ್ಗ	೧೨	೫೨
೧೬	ಪ್ರಿಯವರ್ಗ	೧೨	೫೫
೧೭	ಕ್ರೋಧವರ್ಗ	೧೪	೫೮
೧೮	ಮಲವರ್ಗ	೨೧	೬೨
೧೯	ಧರ್ಮಸ್ಥವರ್ಗ	೧೭	೬೭
೨೦	ಮಾರ್ಗವರ್ಗ	೧೭	೭೧
೨೧	ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವರ್ಗ	೧೬	೭೫
೨೨	ನಿರಯವರ್ಗ	೧೪	೮೦
೨೩	ನಾಗವರ್ಗ	೧೪	೮೪
೨೪	ತೃಷ್ಣಾವರ್ಗ	೨೬	೮೮
೨೫	ಭಿಕ್ಷುವರ್ಗ	೨೩	೯೫
೨೬	ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗ	೪೧	೧೦೦

	ಪರಿಶಿಷ್ಟ	ಪುಟ
೧	ಬೌದ್ಧಮತದ ಸಾರ	೧೧೧
೨	ವೇದಾಂತಕ್ಕೂ ಬೌದ್ಧಮತಕ್ಕೂ ತಾರತಮ್ಯ	೧೧೬
೩	ಧರ್ಮಪದಪಾಳಿಗಾಥೆಗಳೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳೂ	೧೧೯
೪	ಶಬ್ದಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ	೧೩೧

ಓದುಗರಿಗೆ

೧. ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಗಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ ಪಾರಿಭಾಷಿಕಪದಗಳನ್ನೂ ಓದುವವರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೨. ಪಾರಿಭಾಷಿಕಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿದೆ ; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟದ ಶಬ್ದಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತದೆ.

೩. ಸಾ|| = ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನರು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಧರ್ಮಪದ ; ವ್ಯಾ || = ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ; ಪೂ || (೧) = ಪೂನಾದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ದೇವನಾಗರಿಯ ಧರ್ಮಪದ, ಶ್ರೀಯುತ ಪಿಂಗಲೆಯವರ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಸಮೇತ ; ಪೂ. (೨) ಪೂನಾದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಪಿ.ಎಲ್. ವೈದ್ಯರವರು ಬರೆದಿರುವ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಸಮೇತದ ಧರ್ಮಪದ ; W = Woodward ಎಂಬುವರು ಬರೆದಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಪದ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಧರ್ಮಪದ, ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು.

೪. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಟದ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಟಿಪ್ಪಣಿಯೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗವೂ ಅನುವಾದಕರು ಹೊಸದಾಗಿ ಬರೆದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಧಮ್ಮಪದ

೧. ಯಮಕವರ್ಗ (ಯಮಕವಗ್ಗ)

ಮನೋಪುಬ್ಬಂಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಸೆಟ್ಟಾ ಮನೋಮಯಾ ;
ಮನಸಾ ಚೇ ಪದುಟ್ಟೀನ ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ,
ತತೋ ನಜ್ ದುಕ್ಖಜ್ ಅನ್ವೇತಿ ಚಕ್ಕಂ ವ ವಹತೋ ಪದಜ್ ||೧||

೧. ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ* ಮನಸ್ಸೇ ಮುಂದಾಳು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ಒಡೆಯನು, ಅವು ಮನೋಮಯವಾಗಿರುವವು. ಯಾವನಾದರೂ ಬಗ್ಗಡವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರೆ, ಅಥವಾ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೆ, ಆಗ, ಬಂಡಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತೆಳೆಯುವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಗಾಲಿಯು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ, ಆತನನ್ನು ದುಃಖವು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವದು.

ಮನೋಪುಬ್ಬಂಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಸೆಟ್ಟಾ ಮನೋಮಯಾ ;
ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ
ತತೋ ನಜ್ ಸುಖಂ ಅನ್ವೇತಿ ಛಾಯಾ ವ ಅನಪಾಯಿನೀ ||೨||

೨. ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ* ಮನಸ್ಸೇ ಮುಂದಾಳು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ಒಡೆಯನು, ಅವು ಮನೋಮಯವಾಗಿರುವವು. ಯಾವನಾದರೂ ತಿಳಿಯಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರೆ, ಅಥವಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಆಗ, ತನ್ನ ನೆರಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ, ಆತನನ್ನು ಸುಖವು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವದು.

ಅಕ್ಕೊಚ್ಚಿ ಮಜ್, ಅವಧಿ ಮಜ್, ಅಜಿನಿ ಮಜ್, ಅಹಾಸಿ ಮೇ
ಯೇ ಚ ತಜ್ ಉಪನಹಂತಿ ವೇರಜ್ ತೇಸಜ್ ನ ಸಮ್ಮತಿ ||೩||

೩. ನನ್ನನ್ನು ಬೈದಿದ್ದಾನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದಾನೆ, ನನ್ನನ್ನು

* ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞಾ, ಸಂಸ್ಕಾರ - ಈ ಮೂರು ಸ್ಕಂಧಗಳೂ ಸೇರಿರುವವೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಕಾಯಿಕವಾಚಿಕಮಾನಸಿಕಕರ್ಮಗಳು ಅಥವಾ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಅನುಭವಗಳು ಎಂದು ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನರು ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ, ನನ್ನದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ - ಎಂಬೀ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವರೋ ಅವರ ವೈರವು ಆರುವದಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಕೊಚ್ಚಿ ಮಜ್, ಅವಧಿ ಮಜ್, ಅಜಿನಿ ಮಜ್, ಅಹಾಸಿ ಮೇ
ಯೇ ತಜ್ ನ ಉಪನಹ್ಯಂತಿ ವೇರಜ್ ತೇಸೂಪಸಮ್ಮತಿ ||೪||

೪. ನನ್ನನ್ನು ಬೈದಿದ್ದಾನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದಾನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ, ನನ್ನದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ - ಎಂಬೀ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವರ ವೈರವು ಆರಿ ಹೋಗುವದು.

ನ ಹಿ ವೇರೇನ ವೇರಾನಿ ಸಮ್ಮಂತೀ ಧ ಕುದಾಚನಜ್ ;
ಅವೇರೇನ ಚ ಸಮ್ಮಂತಿ ; ಯೇಸ ಧಮೋ ಸನಾತನೋ ||೫||

೫. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೈರದಿಂದ ವೈರಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಶಾಂತವಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಅವೈರದಿಂದಲೇ ಶಾಂತವಾಗುವವು. ಇದೇ ಸನಾತನಧರ್ಮವು.*

ಪರೇ ಚ ನ ವಿಜಾನಂತಿ ಮಯಂ ಎಟ್ಠ ಯಮಾಮಸೆ ;
ಯೇ ಚ ತಟ್ಠ ವಿಜಾನಂತಿ, ತತೋ ಸಮ್ಮಂತಿ ಮೇಧಗಾ ||೬||

೬. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಯುವವರೇ - ಎಂಬುದನ್ನು ಪಂಡಿತರನ್ನಳಿದು ಮಿಕ್ಕವರು ಅರಿಯರು. ಯಾರು ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲರೋ ಅವರಿಂದ ಜಗಳಗಳು† ಶಾಂತವಾಗುವವು.

ಸುಭಾನುಪಸ್ಸಿಜ್ ವಿಹರಂತಜ್ ಇಂದ್ರಿಯೇಸು ಅಸಜ್ವತಜ್
ಭೋಜನಮ್ಹಿ ಅಮತ್ತಣ್ಣುಜ್, ಕುಸೀತಜ್ ಹೀನವೀರಿಯಜ್
ತಜ್ ವೇ ಪಸಹತಿ ಮಾರೋ ವಾತೋ ರುಕ್ಖಜ್ ವ ದುಬ್ಬಲಜ್ ||೭||

೭. ಯಾವನು ಶುಭಾನುಪಶ್ಯನಾಗಿ‡ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯದೆ, ಊಟದಲ್ಲಿ ಅಳತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೋಮಾರಿಯಾಗಿ ಹೀನವೀರ್ಯ

* ನಿಯಮವು. † ಮೇಧಗಾ - ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವಿದು ; 'ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರಗಳು' ಎಂದು ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನರು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

‡ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತುಚ್ಛಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೊಂದು ನಿಯಮವು ; ಇಂಥ ಅಶುಭಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಅಶುಭಾನುಪಶ್ಯನು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಶುಭಾನುಪಶ್ಯನು.

ನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ಬಲವಾಗಿಲ್ಲದ ಮರವನ್ನು ಗಾಳಿಯು ವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, **ಮಾರನು*** ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಪಿಚ್ ವಿಹರಂತಚ್ ಇಂದ್ರಿಯೇಸು ಸುಸಚ್ವತಚ್
ಭೋಜನಮ್ನಿ ಚಿ ಮತ್ತಣ್ಣುಚ್ ಸದ್ಧಚ್ ಆರದ್ಧವೀರಿಯಚ್
ತಚ್ ವೇ ನಪ್ರಸಹತಿ ಮಾರೋ ವಾತೋ ಸೇಲಚ್ ವ ಪಬ್ಬತಚ್ ||೮||

೮. ಯಾವನು **ಅಸುಭಾನುಪಶ್ಯ**ನಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಗಿಯಹಿಡಿದು ಊಟದಲ್ಲಿ ಮಿತಿಯರಿತವನಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, **ವೀರ್ಯ**ವಂತನಾಗಿರುವನೋ† ಅವನನ್ನು ಬಂಡೆಗಳ ಪರ್ವತವನ್ನು ಗಾಳಿಯು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದಿರುವಂತೆ **ಮಾರನು** ವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಇರುವನು.

ಅನಿಕ್ಕಸಾವೋ ಕಾಸಾವಚ್ ಯೋ ವತ್ಥಚ್ ಪರಿದಹಿಸ್ಸತಿ
ಅಪೇತೋ ದಮಸಚ್ಚೀನ ನ ಸೋ ಕಾಸಾವಂ ಅರಹತಿ ||೯||

೯. ಯಾವನು ಕಷಾಯವನ್ನು‡ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾಕದೆ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರವನ್ನು§ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ದಮವಾಗಲಿ ಸತ್ಯವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುವನೋ ಆತನು ಕಾಷಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಯೋ ಚಿ ವಂತಕಸಾವಸ್ಸು ಸೀಲೇಸು ಸುಸಮಾಹಿತೋ
ಉಪೇತೋ ದಮಸಚ್ಚೀನ ಸಾ ವೇ ಕಾಸಾವಂ ಅರಹತಿ ||೧೦||

೧೦. ಯಾವಾತನು ಕಷಾಯವನ್ನು ಕಕ್ಕೆ **ಶೀಲ**ಗಳಲ್ಲಿಯೇ¶ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವನೋ, ದಮಸತ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವನೋ, ಅವನೇ ಕಾಷಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನು.

* ಮಾರ - ಸಾಧಕನನ್ನು ಕೆಟ್ಟು ಹಾದಿಗೆ ಎಳೆಯುವ ದೇವತೆ. ಮಾರನನ್ನು ಗದ್ದದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಮಾರಜಿತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

† ಶ್ರದ್ಧಾ. ವೀರ್ಯ - ಇವು ಸಾಧನಗಳು. ವೀರ್ಯವೆಂದರೆ ಉದ್ಯೋಗಪೀಲನಾಗಿ ಸಾಧನೆಮಾಡುವದು.

‡ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಮಲಗಳನ್ನು.

§ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುಗಳು ಧರಿಸುವ ಹಳದಿಯ ಬಟ್ಟೆ.

¶ ಶೀಲಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಅಸಾರೇ ಸಾರಮತಿನೋ ಸಾರೇ ಚಾಸಾರದಸ್ಸಿನೋ

ತೇ ಸಾರಜ್ಞಾ ನಾಧಿಗಚ್ಛಂತಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಂಕಪ್ಪ - ಗೋಚರಾ

||೧೧||

೧೧. ಯಾರು ಅಸಾರವಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಾರವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸಾರವಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಅಸಾರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವರೋ, ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ* ಅವರಿಗೆ ಸಾರವು ದಕ್ಕದು.

ಸಾರಜ್ಞ ಚ ಸಾರತೋ ನತ್ವಾ ಅಸಾರಜ್ಞ ಚ ಅಸಾರತೋ

ತೋ ಸಾರಂ ಅಧಿಗಚ್ಛಂತಿ ಸಮ್ಪಾಸಂಕಪ್ಪಗೋಚರಾ

||೧೨||

೧೨. ಯಾರು ಸಾರವನ್ನು† ಸಾರವೆಂದೂ ಅಸಾರವನ್ನು ಅಸಾರವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿರುವರೋ ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ* ಅವರಿಗೆ ಸಾರವು ದೊರಕುವದು.

ಯಥಾ ಅಗಾರಜ್ಞ ದುಚ್ಛಿನ್ನಜ್ಞ ವುಟ್ಟೇ ಸಮತಿವಿಜ್ಞತಿ

ಯೇವಂ ಅಭಾವಿತಜ್ಞ ಚಿತ್ತಜ್ಞ ರಾಗೋ ಸಮತಿವಿಜ್ಞತಿ

||೧೩||

೧೩. ಹೇಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮೇಲುಭಾವಣಿಯಿಲ್ಲದ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಮಳೆಯು ಬಲವಾಗಿ ನುಗ್ಗುವದೋ, ಅದರಂತೆ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದ‡ ಚಿತ್ತದೊಳಕ್ಕೆ ರಾಗವು ಬಲವಾಗಿ ನುಗ್ಗುವದು.

ಯಥಾ ಅಗಾರಜ್ಞ ಸುಚ್ಛಿನ್ನಜ್ಞ ವುಟ್ಟೇ ನ ಸಮತಿವಿಜ್ಞತಿ

ಏವಜ್ಞ ಸುಭಾವಿತಜ್ಞ ಚಿತ್ತಜ್ಞ ರಾಗೋ ನ ಸಮತಿವಿಜ್ಞತಿ

||೧೪||

೧೪. ಹೇಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮೇಲುಭಾವಣಿಯುಳ್ಳ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಮಳೆಯು ನುಗ್ಗಲಾರದೋ ಅದರಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ರಾಗವು ಹೊಗಳಿರಿಯದು.

* ಸರಿಯಾದ ಸಂಕಲ್ಪ (ಸಮ್ಪಾಸಂಕಪ್ಪ = ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ) ಎಂಬುದು ಬುದ್ಧನುಪದೇಶಿಸಿದ 'ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಧನ ; ೧೪-೧೩ ನ್ನು ನೋಡಿ. ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು.

† ಶೀಲವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಾರವೆಂದು ಕರೆದಿದೆ ಎಂದು ತೋರುವದು.

‡ ಭಾವನೆಯೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪಶದಲ್ಲಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ; ಮೈತ್ರೀ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳೆಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು.

ಇಧ ಸೋಚತಿ, ಪೆಚ್ಚ ಸೋಚತಿ ಪಾಪಕಾರೀ ಉಭಯತ್ಥ ಸೋಚತಿ
ಸೋ ಸೋಚತಿ, ಸೋ ವಿಹಣ್ಣತಿ, ದಿಸ್ವಾ ಕಮ್ಮ - ಕಿಲಿಟ್ಟಂ ಅತ್ತನೋ ||೧೫||

೧೫. ಇಲ್ಲಿಯೂ* ಶೋಕಿಸುವನು, ಸತ್ತಮೇಲೂ ಶೋಕಿಸುವನು -
ಪಾಪಿಯು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಕಿಸುವನು. ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳು ಮಲಿನ
ವಾದವುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಶೋಕಿಸುವನು, ಅವನು ಸಂಕಟ
ಪಡುವನು.

ಇಧ ಮೋದತಿ, ಪೆಚ್ಚಮೋದತಿ, ಕಟಪುಣ್ಣೋ ಉಭಯತ್ಥ ಮೋದತಿ
ಸೋ ಮೋದತಿ ಸೋ ಪಮೋದತಿ ದಿಸ್ವಾ ಕಮ್ಮವಿಸುದ್ಧಿಂ ಅತ್ತನೋ ||೧೬||

೧೬. ಇಲ್ಲಿ ಮೋದದಿಂದಿರುವನು, ಸತ್ತಮೇಲೂ ಮೋದದಿಂದಿರು
ವನು - ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೋದದಿಂದಿರು
ತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳು ಶುದ್ಧವಾದವುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಮೋದ
ದಿಂದಿರುವನು, ಪ್ರಮೋದದಿಂದಿರುವನು.

ಇಧ ತಪ್ಪತಿ, ಪೆಚ್ಚತಪ್ಪತಿ ಪಾಪಕಾರೀ ಉಭಯತ್ಥ ತಪ್ಪತಿ
'ಪಾಪಂ ಮೇ ಕತಂ' ತಿ ತಪ್ಪತಿ ಭೀಯೋ ತಪ್ಪತಿ ದುಗ್ಗತಿಜ್ ಗತೋ ||೧೭||

೧೭. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕುದಿದುಕೊಳ್ಳುವನು, ಸತ್ತಮೇಲೂ ಕುದಿದುಕೊಳ್ಳು
ವನು - ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕುದಿದು
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. 'ನಾನು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲ !' ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕುದಿದು
ಕೊಳ್ಳುವನು, ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೂ ಕುದಿದು
ಕೊಳ್ಳುವನು.

ಇಧ ನಂದತಿ, ಪೆಚ್ಚನಂದತಿ ಕಟಪುಣ್ಣೋ ಉಭಯತ್ಥ ನಂದತಿ ;
'ಪುಣ್ಣಂ ಮೇ ಕತಂ' ತಿ ನಂದತಿ ಭೀಯೋ ನಂದತಿ ಸುಗ್ಗತಿಜ್ ಗತೋ ||೧೮||

೧೮. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದದಿಂದಿರುವನು, ಸತ್ತಮೇಲೂ ಆನಂದ
ದಿಂದಿರುವನು - ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದ
ದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲ ! - ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಆನಂದ

ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪರದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖದುಃಖಗಳುಂಟಾಗುವವೆಂಬ

ಧಮ್ಮಪದ

ದಿಂದಿರುವನು, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೂ ಆನಂದ ದಿಂದಿರುವನು.

ಬಹುಂ ಪಿ ಚಿ ಸಾಹಿತಿಂ ಭಾಸಮಾನೋ
 ನ ತಕ್ಕರೋ ಹೋತಿ ನರೋ ಪಮತ್ತೋ
 ಗೋಪೋ ವಾ ಗಾವೋ ಗಣಯಂ ಪರೇಸಜ್ಞ್
 ನ ಭಾಗವಾ ಸಾಮ್ಞ್ಞಸ್ಸ ಹೋತಿ

||೧೯||

೧೯. ಬಹುಸಂಹಿತೆಗಳನ್ನು* ಹೇಳುವವನಾದರೂ ಯಾವನು ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸದೆ ಮೈಮರೆತಿರುವನೋ ಅವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಎಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗೊಲ್ಲನಂತೆ† ಶ್ರಾಮಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರನಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವನು.

ಅಪ್ಪಂ ಪಿ ಚಿ ಸಾಹಿತಜ್ಞ್ ಭಾಸಮಾನೋ
 ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೋತಿ ಅನುಧಮ್ಮಚಾರೀ
 ರಾಗಂ ಚಿ ದೋಸಂ ಚಿ ಪಹಾಯ ಮೋಹಜ್ಞ್
 ಸಮ್ಮಪ್ಪಜಾನೋ ಸುವಿಮುತ್ತ - ಚಿತ್ತೋ
 ಅನುಪಾದಿಯಾನೋ ಇಧ ವಾ ಹುರಜ್ಞ್ ವಾ
 ಸಾ ಭಾಗವಾ ಸಾಮ್ಞ್ಞಸ್ಸ ಹೋತಿ

||೨೦||

೨೦. ಯಾವನು ಒಂದಿಷ್ಟೇ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವನಾದರೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಚಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ, ರಾಗವನ್ನೂ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಮೋಹವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಕ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿರುವನೋ, ಇಹದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನು ಶ್ರಾಮಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರನಾಗುವನು.

* ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ 'ಸಹಿತಂ' ಎಂಬುದು 'ಬುದ್ಧವಚನ'ವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ತ್ರಿಪಿಟಕಕ್ಕೆ ಸಹಿತವೆಂಬ ಹೆಸರು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದು ಶೋಧಕರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ.

† ಗೊಲ್ಲನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವದೊಂದೇ ಹೊರತು ಅವನಿಗೆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಲ್ಲ ; ಇದರಂತೆ ಧರ್ಮವಚನಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಶ್ರಮಣನಾದ (ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುವಾದ) ಫಲವು ದಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವ.

೨. ಅಪ್ರಮಾದವರ್ಗ (ಅಪ್ರಮಾದವಗ್ಗ)*

ಅಪ್ರಮಾದೋ ಅಮತಪದಜ್ ; ಪಮಾದೋ ಮಚ್ಚುನೋಪದಜ್
ಅಪ್ರಮಾತ್ತಾ ನ ಮೀಯಂತಿ ; ಯೇ ಪಮತ್ತಾ ಯಥಾ ಮತಾ ||೨೧||

೨೧. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವುದು ಅಮೃತಕ್ಕೆ† ಹಾದಿಯು, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಹಾದಿಯು. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಳ್ಳವರು ಸಾಯುವದಿಲ್ಲ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸತ್ತಂತೆಯೇ.‡

ಏತಜ್ ವಿಸೇಸತೋ ಇತ್ಯಾ ಅಪ್ರಮಾದಮ್ಹಿ ಪಂಡಿತಾ
ಅಪ್ರಮಾದೇ ಪಮೋದಂತಿ ಅರಿಯಾನಜ್ ಗೋಚರೇ ರತಾ ||೨೨||

೨೨. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿದ ಪಂಡಿತರು ಆರ್ಯರ‡ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಮೋದದಿಂದಿರುವರು.

ತೇ ರ್ಭಾಯಿನೋ ಸಾತತಿಕಾ ನಿಚ್ಚಜ್ ದಲ್ಹಪರಕ್ಕಮಾ
ಫುಸಂತಿ ಧೀರಾ ನಿಬ್ಬಾನಜ್ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಜ್ ಅನುತ್ತರಜ್ ||೨೩||

೨೩. ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾರ‡ ಯಾವಾಗಲೂ ದೃಢಪರಾಕ್ರಮ ರಾಗಿರುವ# ಆ ಧೀರರು ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಾದ** ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವರು.

* ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಅಪ್ರಮಾದ'ವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು 'ಎಚ್ಚರಿಕೆ'ಯೆಂದೂ 'ಪ್ರಮಾದ'ವೆಂಬುದನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು - ಎಂದೂ ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸತತವೂ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಕೆಟ್ಟ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬೀಳದಂತೆ ಇರುವದೇ ಅಪ್ರಮಾದವು ; ಅಲಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಮನಸ್ಸುಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವದೇ ಪ್ರಮಾದವು.

† ಅಮೃತವೆಂದರೆ ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವ ನಿರ್ವಾಣವೆಂಬ ಮೋಕ್ಷವು.

‡ 'ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರು ಸಾಯುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಳ್ಳವರು ಸಾಯುವದಿಲ್ಲ' -ಸಾಂ.

§ ಆರ್ಯರೆಂದರೆ ಬುದ್ಧ, ಪ್ರತ್ಯೇಕಬುದ್ಧ, ಶ್ರಾವಕ - ಇವರೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.

‡ ಧ್ಯಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ. # ಮುಂದುವರಿಯುವುದು.

** ನಿರ್ವಾಣವು ಅನುತ್ತರ ಎಂದರೆ ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲದ ಸದ್ಗತಿಯು, ಯೋಗಕ್ಷೇಮವು ಎಂದರೆ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು. ತಾನೇ ನಾಶವಾಗುವದೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವರೆಂತ ಕೆಲವರು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದು ತಪ್ಪೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಥಾನವತೋ ಸತಿಮತೋ ಸುಚಿಕಮ್ಮಸ್ಸು ನಿಸಮ್ಮಕಾರಿನೋ
 ಸ್ಫಾತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಜೀವಿನೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ಯಸೋಭಿವದ್ಧತಿ ||೨೪||

೨೪. ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿ, ಸ್ವತ್ತಿವಂತನಾಗಿ,* ಶುಚಿಯಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆಲೋಚಿಸಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವವನಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಬಾಳುತ್ತಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವಾತನ ಕೀರ್ತಿಯು ಹಬ್ಬುವದು.

ಉತ್ಥಾನೇನಪ್ಪಮಾದೇನ ಸ್ಫಾಮೇನ ದಮೇನ ಚ
 ದೀಪಜ್ಞ ಕಯಿರಾಥ ಮೇಧಾವಿ ಯಜ್ಞ ಓಘೋ ನಾಭಿಕೀರತಿ ||೨೫||

೨೫. ಜಾಣನಾದವನು ಉದ್ಯೋಗದಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಸಂಯಮದಿಂದಲೂ, ದಮದಿಂದಲೂ, ಪ್ರವಾಹವು† ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡುಹೋಗಲಾರದಂಥ ದ್ವೀಪವನ್ನು‡ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪಮಾದಂ ಅನುಯಂಜಂತಿ ಬಾಲಾ ದುಮ್ಮೇಧಿನೋ ಜನಾ ;
 ಅಪ್ಪಮಾದಾಂ ಚ ಮೇಧಾವಿ ಧನಜ್ಞ ಸೆಟ್ಟಿಜ್ಞ ವಾ ರಕ್ವತಿ ||೨೬||

೨೬. ಮೂರ್ಖರೂ ಅವಿವೇಕಿಗಳೂ ಆದ ಜನರು ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಜಾಣನಾದವನು ಅಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ಧನದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಮಾ ಪಮಾದಂ ಅನುಯಂಜೇಥ ಮಾ ಕಾಮರತಿ - ಸಂತವಜ್ಞ
 ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಹಿ ರುಞಾಯಂತೋ ಪಪ್ಪೋತಿ ವಿಪುಲಜ್ಞ ಸುಖಿಜ್ಞ ||೨೭||

೨೭. ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಕಾಮರತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವಾತನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವ.

ಪಮಾದಜ್ಞ ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಯದಾ ನುದತಿ ಪಂಡಿತೋ
 ಪ್ಞಾಪಾಸದಂ ಆರುಯ್ಥು ಅಸೋಕೋ ಸೋಕಿನಿಜ್ಞ ಪಜ್ಞಾ
 ಪಬ್ಬತತ್ತೋ ವಾ ಭುಮ್ಮಟ್ಟೇ ಧೀರೋ ಬಾಲೇ ಅವೆಕ್ಷತಿ ||೨೮||

* ಸ್ವತ್ತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ೨೦ನೆಯ ವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ.

† ಕ್ಷೇಶಗಳ ಹೊಳೆ. ‡ ಅರ್ಹಂತನ ಪದವಿ.

೨೮. ತಿಳಿದವನು ಯಾವಾಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆಗ ಆ ಧೀರನು ಯಾವ ಶೋಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಶೋಕಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವ ಅಜ್ಞರಾದ ಜನರನ್ನು, ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿರುವವನು ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವವನನ್ನು ನೋಡುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ* ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೇರಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು.

ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಪಮತ್ತೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ಬಹುಜಾಗರೋ

ಅಬಲಸ್ಸಜ್ಞಾ ವಾ ಸೀಘ್ರಸ್ತೋ ಹಿತ್ವಾ ಯಾತಿ ಸುಮೇಧಸೋ ||೨೯||

೨೯. ಜಾಣನಾದವನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರಲ್ಲಿ ತಾನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಿದ್ರಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಪೂರ ಎಚ್ಚಿತ್ತವನಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕುದುರೆಯು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಹೋಗುವಂತೆ, ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಮಾಘವ ದೇವಾನಜ್ಞಾ ಸೆಷ್ಟಿತಜ್ಞಾ ಗತೋ

ಅಪ್ಪಮಾದಜ್ಞಾ ಪಸಜ್ಞಾ ಸತಿ ಪಮಾದೋ ಗರಹಿತೋ ಸದಾ ||೩೦||

೩೦. ಅಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೇ ಮಘವಂತನು† ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದನು. ಅಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವರು, ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಯಾಳಿಸುವರು.

ಅಪ್ಪಮಾದರತೋ ಭಿಕ್ಷು ಪಮಾದೇ ಭಯದಸ್ಸಿವಾ

ಸಂಯೋಜನಜ್ಞಾ ಅಣುಜ್ಞಾ ತೂಲಜ್ಞಾ ದಹಜ್ಞಾ ಅಗ್ನೀ ವಾ ಗಚ್ಛತಿ ||೩೧||

೩೧. ಅಪ್ರಮಾದದಲ್ಲಿಯೇ ರತನಾಗಿ ಪ್ರಮಾದದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಸಂಯೋಜನವನ್ನೆಲ್ಲ‡ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಉಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು.

* ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂಬುದೊಂದು ಸಾಧನ.

† ಮಘವಂತನು - ಇಂದ್ರನು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನೆಂಬುದನ್ನು ಬೌದ್ಧರೂ ಒಪ್ಪುವರು.

‡ ಸಂಯೋಜನಗಳೆಂದರೆ ಬಂಧನಗಳು, ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವವಕ್ಕಿರುವ ಹತ್ತು ಅಡಚಣೆಗಳು. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಅಪ್ಪಮಾದರತೋ ಭಿಕ್ಷು ಪಮಾದೇ ಭಯದಸ್ಸಿವಾ
ಅಭಬ್ಬೋ ಪರಿಹಾನಯ ನಿಬ್ಬಾಣಸ್ಸೇವ ಸಂತಿಕೆ

||೩೨||

೩೨. ಅಪ್ಪಮಾದದಲ್ಲಿಯೇ ರತನಾಗಿ ಪ್ರಮಾದದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು
ಕಾಣುವ ಭಿಕ್ಷುವು ಎಂದಿಗೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳಲಾರನು, ಅವನು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೇ
ಹತ್ತಿರವಿರುವನು.

೩. ಚಿತ್ತವರ್ಗ (ಚಿತ್ತವಗ್ಗ)

ಫಂದನಜ್ ಚಪಲಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ ದುರಕ್ಖಜ್ ದುನ್ನಿವಾರಯಜ್
ಉಜುಜ್ ಕರೋತಿ ಮೇಧಾವಿ ಉಸುಕಾರೋ ವಾ ತೇಜನಜ್

||೩೩||

೩೩. ಜಾಣನಾದವನು ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿರುವ, ಚಂಚಲವಾದ, ಹಿಡಿತ
ದಲ್ಲಿಡಲು ಕಷ್ಟವಾದ, ತಡೆಯಲಾಗದ ಚಿತ್ತವನ್ನು, ಬಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವಾತನು
ಬಾಣದ ಬಿದಿರನ್ನು ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುವಂತೆ, ನೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ವಾರಿಜೋ ವಾ ಥಲೆ ಖಿತ್ತೋ ಓಕಮೋಕತ ಉಬ್ಭತೋ
ಪರಿಫಂಡಿತಿವಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ ಮಾರಥಯ್ಯಜ್ ಪಹಾತವೆ

||೩೪||

೩೪. ನೀರ್ಪನೆಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೆಲದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಿಸುಟ ಮೀನಿ
ನಂತೆ, ಈ ಚಿತ್ತವು ಮಾರನ* ಪಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ
ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವದು.

ದುನ್ನಿಗಹಸ್ಸ ಲಹನೋ ಯತ್ತಕಾಮಿನಿಪಾತಿನೋ

ಚಿತ್ತಸ್ಸ ದಮಥೋ ಸಾಧು ಚಿತ್ತಜ್ ದಂತಜ್ ಸುಖಾವಹಜ್

||೩೫||

೩೫. ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಾ ತನಗೆ ಇಷ್ಟ

* ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಮಾರನಿಂದಲೇ ಆಗುವದೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ನಂಬಿಕೆ.

ಚಿತ್ತವರ್ಗ

ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪಳಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.
ಚಿತ್ತವು ಪಳಗಿದರೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಸುದುದ್ಧಸಜ್ಞಃ ಸುನಿಪುನಜ್ಞಃ ಯತ್ಕಾಮಿನಿಪಾತಿನಜ್ಞಃ

ಚಿತ್ತಜ್ಞಃ ರಕ್ಪೇಥ ಮೇಧಾವೀಜ್ಞಃ ; ಚಿತ್ತಜ್ಞಃ ಗುತ್ತಜ್ಞಃ ಸುಖಾವಹಜ್ಞಃ ||೩೬||

೩೬. ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿ, ಬಲುಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ, ತನಗಿಷ್ಟವಾದೆಡೆಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಜಾಣನಾದವನು ಕಾದಿಡಬೇಕು. ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಕೊಂಡರೆ ಸುಖವುಂಟು.

ದೂರಂಗಮಜ್ಞಃ ಏಕಚರಜ್ಞಃ ಅಸರೀರಜ್ಞಃ ಗುಹಾಸಯಜ್ಞಃ

ಯೇ ಚಿತ್ತಜ್ಞಃ ಸ್ಞ್ಲಮೆಸ್ಸಂತಿ ಮೊಕ್ಶಂತಿ ಮಾರಬಂಧನಾ ||೩೭||

೩೭. ದೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಲ್ಲ, ತಾನೊಂದೇ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲ, ಯಾವ ಶರೀರವೂ* ಇಲ್ಲದ, ಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾರು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವರೋ ಅವರು ಮಾರನ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವರು.

ಅನವಟ್ಟಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮಜ್ಞಃ ಅವಿಜಾನತೋ

ಪರಿಪ್ಲವಪಸಾದಸ್ಸ ಪ್ಞ್ಲಾ ನ ಪರಿಪೂರತಿ ||೩೮||

೩೮. ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲವೋ ಯಾವನು ಸರಿ ಯಾದ† ಧರ್ಮವನ್ನರಿಯನೋ, ಯಾವನ ಚಿತ್ತಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಿರುವದೋ, ಆತನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದದ್ದಲ್ಲ.

ಅನವಸ್ಸುತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ವಾಹತ ಚೇತಸೋ

ಪ್ಞ್ಲಾ - ಪಾಪ ಪಹೀನಸ್ಸ ನತ್ಥಿ ಜಾಗರತೋ ಭಯಜ್ಞಃ ||೩೯||

೩೯. ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ಸೋರದಿರುವದೋ,‡ ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು

* ವೇದಾಂತಿಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹಾಕುವ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಇಲ್ಲಿವೆಯಾದರೂ ಬೇರೆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ ; ಬೌದ್ಧರು ಆತ್ಮನನ್ನು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಶರೀರವಿಲ್ಲದ - ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ, ಗುಹಾಶಯ - ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ.

† ಬುದ್ಧನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಧರ್ಮ.

‡ ಸೋರದೆ ಇರುವದೋ ಎಂದರೆ ರಾಗಕ್ಕೊಳಗಾಗದೆ ಇರುವದೋ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ; ಮೂಲದಲ್ಲಿ 'ಅನವಸ್ಸುತ' ಎಂದಿದೆ ; ಇದಕ್ಕೆ ಅಸ್ರವಗಳಿಲ್ಲದ, ಮಲರಹಿತವಾದ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಬಹುದು - ಸಾಂ.

ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು* ಮೀರಿರುವನೋ, ಅಂಥ ಜಾಗರೂಕನಿಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ.

ಕುಂಭೂಪಮಜ್ಜ್ ಕಾಯಂ ಇಮಜ್ಜ್ ವಿದಿತ್ವಾ
ನಗರೂಪಜ್ಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ಜ್ ಇದಜ್ಜ್ ಠಪೆತ್ವಾ
ಯೋಧೇಥ ಮಾರಜ್ಜ್ ಪಿಣ್ಣಾವುಧೇನ ;
ಜಿತಜ್ಜ್ ಚ ರಕ್ಖೇ ಅನಿವೇಸನೋ ಸಿಯಾ ||೪೦||

೪೦. ಈ ಶರೀರವು ಮಣ್ಣಿನ ಗಡಿಗೇಯಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ನಗರದ ಕೋಟೆಯಂತೆ ಇರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂಬ ಆಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಾರನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬೇಕು ; ಗೆದ್ದಮೇಲೂ ಅವನನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು, ಮನೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಅಚಿರಜ್ಜ್ ವತಯಜ್ಜ್ ಕಾಯೋ ಪಠವಿಜ್ಜ್ ಅಧಿಸೆಸ್ಸತಿ,
ಭದ್ಧೋ ಅಪೇತವಿಣ್ಣಾನೋ ನಿರತ್ಥಜ್ಜ್ ವಾ ಕಳಿಂಗರಜ್ಜ್ ||೪೧||

೪೧. ಅಯ್ಯೋ ! ಈ ಶರೀರವು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಚೇತನಾರಹಿತವಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬಾರದ ಕೊರಡಿನಂತೆ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಲ್ಲ !

ದಿಸೋ ದಿಸಜ್ಜ್ ಯಜ್ಜ್ ತಜ್ಜ್ ಕಯಿರಾ ವೇರೀ ವಾ ಪನ ವೇರಿನಜ್ಜ್
ಮಿಬ್ಬಾ ಪಣೆಹಿತಜ್ಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ಜ್ ಪಾಪಿಯಜ್ಜ್ ನಜ್ಜ್ ತತೋ ಕರೇ ||೪೨||

೪೨. ಹಗೆಯು ತನ್ನ ಹಗೆಗೆ ಯಾವ ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡಿಯಾನೋ, ವೈರಿಯು ತನ್ನ ವೈರಿಗೆ ಯಾವ ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡಿಯಾನೋ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಡುಕನ್ನು ತಪ್ಪುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಚಿತ್ತವು ತನಗೆ ಮಾಡುವುದು.

ನ ತಜ್ಜ್ ಮಾತಾ - ಪಿತಾ ಕಯಿರಾ ಅಣ್ಣೇ ವಾ ಪಿ ಚ ಇಞಾತಕಾ
ಸಮ್ಮಾಪಣೆಹಿತಜ್ಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ಜ್ ಸೆಯ್ಯಸೋ ನಜ್ಜ್ ತತೋ ಕರೇ ||೪೩||

೪೩. ತಾಯಿಯೂ ತಂದೆಯೂ ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಲಾರರೋ,

* ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಮೀರುವದೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರಿಗೂ ವೇದಾಂತಿಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವು. ಪುರುಷಾರ್ಥಸ್ವರೂಪದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮತಭೇದವಿದೆ.

ಪುಷ್ಪವರ್ಗ

ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಬಂಧುಗಳೂ ಮಾಡಲಾರರೋ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು* ಚಿತ್ತವು ಮಾಡುವದು.

೪. ಪುಷ್ಪವರ್ಗ (ಪುಷ್ಪವಗ್ಗ)

ಕೋ ಇಮಜ್ ಪಠವಿಜ್ ವಿಚೆಸ್ವತಿ

ಯಮಲೋಕಜ್ ಚ ಇಮಜ್ ಸದೇವಕಜ್ ?

ಕೋ ಧಮ್ಪದಜ್ ಸುದೇಸಿತಜ್

ಕುಸಲೋ ಪುಷ್ಪಂ ಇವ ಪಚೆಸ್ವತಿ ?

||೪೪||

೪೪. ಯಾವನು ಈ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವನು, ದೇವತೆಗಳ ಸಹಿತ ಈ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವನು ? ಯಾವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಧರ್ಮಪದವನ್ನು † ಜಾಣನು ಹೂಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುವನು ?

ಸೇಖೋ ಪಠವಿಜ್ ವಿಚೆಸ್ವತಿ

ಯಮಲೋಕಜ್ ಚ ಇಮಜ್ ಸದೇವಕಜ್

ಸೇಖೋ ಧಮ್ಪದಜ್ ಸುದೇಸಿತಜ್

ಕುಸಲೋ ಪುಷ್ಪಜ್ ಇವ ಪಚೆಸ್ವತಿ

||೪೫||

೪೫. ಶೈಲನು ‡ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವನು, ದೇವತೆಗಳ ಸಹಿತ

* ಸಮ್ಯಕ್ಪಣಿಹಿತಂ (ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಣಿಹಿತಂ) ಎಂಬ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಪ್ರಣಿಧಾನವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಒಕ್ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವದು ಎಂದು ಅಕ್ಷರಾರ್ಥವಾಗುವದು.

† ಧಮ್ಪದ ಎಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು ಧರ್ಮವಚನವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುಬಹುದೆಂದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

‡ ಶೈಲನಂದರ ಸಚ್ಚಿಷ್ಯನು, ನಿರ್ವಾಣಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಅರ್ಹಂತನಾಗದ ಇರುವಾತನು. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವನು. ಶೈಕ್ಷನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಧರ್ಮಪದವನ್ನು ಜಾಣನು ಹೂಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಫೇಣೂಪಮಜ್ ಕಾಯಂ ಇಮಜ್ ವಿದಿತ್ವಾ

ಮರೀಚಿಧರ್ಮಜ್ ಅಭಿಸಂಬುಧಾನೋ

ಚಿತ್ವಾನ ಮಾರಸ್ಸ ಪಾವುಪ್ಪಕಾನಿ

ಅದಸ್ಸನಜ್ ಮಚ್ಚುರಾಜಸ್ಸ ಗಚ್ಚೀ

||೪೬||

೪೬. ಈ ಶರೀರವು ನೊರೆಯಂತಿರುವದೆಂದು* ತಿಳಿದು, ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆ ಯಂತೆ ಇರುವದೆಂದು† ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಾತನು ಮಾರನ ಹೂಗೋಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕುವನು, ಮೃತ್ಯುರಾಜನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವನು.

ಪುಪ್ಪಾನಿ ಹೇವ ಪಚಿನಂತಜ್ ಬ್ಯಾಸತ್ತಮನಸಜ್ ನರಜ್

ಸುತ್ತಜ್ ಗಾಮಜ್ ಮಹೋಘೋ ವಾ ಮಚ್ಚು ಆದಾಯ ಗಚ್ಚತಿ

||೪೭||

೪೭. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎತ್ತಲೋ ಇಟ್ಟು ಹೂಗಳನ್ನೇ ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವವನಂತೆ ಇರುವನೋ ಅವನನ್ನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಊರಿನವರನ್ನು ಹೂಳೆಯು ಬಂದು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡುಹೋಗುವಂತೆ ಮೃತ್ಯುವು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವದು.

ಪುಪ್ಪಾನಿ ಹೇವ ಪಚಿನಂತಜ್ ಬ್ಯಾಸತ್ತಮನಸಜ್ ನರಜ್

ಅತಿತ್ತಜ್ ಯೇವ ಕಾಮೇಸು ಅಂತಕೋ ಕುರುತೇ ವಸಜ್

||೪೮||

೪೮. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಎತ್ತಲೋ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವನಂತೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಮಗಳಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೆದದೆ ಇರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ಅಂತಕನು ವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಯಥಾ ಪಿ ಭಮರೋ ಪುಪ್ಪಜ್ ವಣ್ಣಗಂಧಜ್ ಅಹೇರಯಜ್

ಪಲೇತಿ ರಸಂ ಆದಾಯ ಏವಜ್ ಗಾಮೇ ಮುನೀ ಚರೇ

||೪೯||

೪೯. ದುಂಬಿಯು ಹೇಗೆ ಹೂವಿನ ಬಣ್ಣವನ್ನಾಗಲಿ ವಾಸನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಕೆಡಿಸದೆ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓಡುವದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮುನಿಯಾದವನು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು.

ಮಲಿನವಾದದ್ದೆಂದು. † ತೋರಿಹಾರುವದೆಂದು.

ನ ಪರೇಸಜ್ ವಿಲೋಮಾನಿ ನ ಪರೇಸಜ್ ಕತಾಕತಜ್

ಅತ್ತನೋ ವಾ ಅವೆಕ್ಕೆಯ್ ಕತಾನಿ ಅಕತಾನಿ ಚ

||೫೦||

೫೦. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕೆಟ್ಟ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ* ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಮಾಡಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನಾಗಲಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು, ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು - ಇವುಗಳನ್ನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಯಥಾ ಪಿ ರಚಿರಜ್ ಪುಷ್ಪಜ್ ವಣ್ಣವಂತಜ್ ಅಗಂಧಕಜ್

ಏವಜ್ ಸುಭಾಸಿತಾ ವಾಚಾ ಅಫಲಾ ಹೋತಿ ಅಕುಬ್ಬತೋ

||೫೧||

೫೧. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಂದವಾಗಿದ್ದು ಬಣ್ಣವಿದ್ದು ವಾಸನೆಯಿಲ್ಲದ ಹೂವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯಿಲ್ಲದವನ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ್ದಾಗುವದು.

ಯಥಾಪಿ ರುಚಿರಜ್ ಪುಷ್ಪಜ್ ವಣ್ಣವಂತಜ್ ಸುಗಂಧಕಜ್

ಏವಜ್ ಸುಭಾಸಿತಾ ವಾಚಾ ಸಫಲಾ ಹೋತಿ ಕುಬ್ಬತೋ

||೫೨||

೫೨. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಂದವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಣ್ಣವೂ ವಾಸನೆಯೂ ಇರುವ ಹೂವು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವವನ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದು.

ಯಥಾಪಿ ಪುಷ್ಪರಾಸಿಂಹಾ ಕಯಿರಾ ಮಾಲಾಗುಣೇ ಬಹೂ

ಏವಜ್ ಜಾತೇನ ಮಚ್ಚೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಜ್ ಕುಸಲಜ್ ಬಹುಜ್

||೫೩||

೫೩. ಹೇಗೆ ಪುಷ್ಪರಾಶಿಯಿಂದ ಬಲುಬಗೆಯ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿರುವದೋ, ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹಳ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ನ ಪುಷ್ಪಗಂಧೋ ಪಟವಾತಜ್ ಏತಿ

ನ ಚಂದನಜ್ ತಗರಮಲ್ಲಿಕಾ ವಾ

ಸತಂ ಚ ಗಂಧೋ ಪಟವಾತಂ ಏತಿ

ಸಬ್ಬಾ ದಿಸಾ ಸಪ್ಪುರಿಸೋ ಪವಾತಿ

||೫೪||

೫೪. ಹೂಗಳ ವಾಸನೆಯು ಗಾಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಹಬ್ಬಲಾರದು, ಚಂದನ

* ಬಿರುಸುಡಿಗಳನ್ನು - ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.

ತಗರ ಮಲ್ಲಿಗೆ - ಇವುಗಳ ವಾಸನೆಯೂ ಹಾಗೆ ಹಬ್ಬಲಾರದು ; ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷರ ವಾಸನೆಯು ಗಾಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಯೂ ಹಬ್ಬಬಲ್ಲದು. ಸತ್ತುರುಷನು ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಬೀರುವನು.

ಚಂದನಜ್ ತಗರಜ್ ವಾ ಪಿ ಅಪ್ಪಜ್ ಅಥ ವಸ್ಸಿಕೀ
ಏತೇಸಜ್ ಗಂಧಜಾತಾನಜ್ ಸೀಲಗಂಧೋ ಅನುತ್ತರೋ

೫೫. ಚಂದನವಾಗಲಿ ತಗರವಾಗಲಿ* ನೈದಿಲೆಯಾಗಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಿ ಯಾಗಲಿ† ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ವಾಸನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶೀಲದ ಪರಿಮಳವು ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಅಯಜ್ ಗಂಧೋ ಯಾ ಯಜ್ ತಗರಚಂದನೀ
ಯೋ ಚ ಸೀಲವತಜ್ ಗಂಧೋ ವಾತಿ ದೇವೇಸು ಉತ್ತಮೋ ||೫೬||

೫೬. ತಗರಚಂದನಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಾಸನೆಯೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾಗಿರುವದು ; ಶೀಲವಂತರ ಉತ್ತಮಪರಿಮಳದ ವಾಸನೆಯು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿರುವದು.

ತೇಸಜ್ ಸಂಪನ್ನಸೀಲಾನಜ್ ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರಿನಜ್
ಸಮ್ಮಾದ್‌ಇಘ್ ವಿಮುತ್ತಾನಜ್ ಮಾರೋ ಮಗ್ಗಜ್ ನ ವಿಂದತಿ ||೫೭||

೫೭. ಶೀಲವಂತರಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿ ವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವವರ ಮಾರ್ಗವು‡ ಮಾರನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ.

ಯಥಾ ಸಂಕಾರಧಾನಸ್ಮಿಜ್ ಉಚ್ಚಿತಸ್ಮಿಜ್ ಮಹಾಪಥೇ
ಪದುಮಜ್ ತತ್ಥ ಸುಚಿಗಂಧಜ್ ಮನೋರಮಜ್

* ತಗರ ಎಂಬುದು ಯಾವ ಹೂವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ; ಕಸ್ತೂರಿಜಾತಿ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ತಾವರೆ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ - ಪರಿವರ್ತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

† ವಾರ್ಷಿಕಿ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮಲ್ಲಿಗೆಯೆಂಬುದು ಕೆಲವರು ; ಬೇರೆಯಬಗೆಯ ಹೂವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

‡ ಮಿಕ್ಕವರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವಾಗ ಅವರ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತನ್ನು ಮಾರನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಲ್ಲನು, ಆದರೆ ಶೀಲವಂತನಾದ ಅರ್ಹಂತನು ಸತ್ತರೆ ಯಾವ ಗುರುತೂ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ ; ಎಂದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಸೆಲೆಯೇ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ಏವಜ್ಞಂ ಸಂಕಾರ ಭೂತೇಸು ಅಂಧಭೂತೇ ಪುಥುಜ್ಜನೇ

ಅತಿರೋಚತಿ ಪಞ್ಚಾಯ ಸಮ್ನಾಸಂಬುದ್ಧ ಸಾವಕೋ

||೫೮-೫೯||

೫೮-೫೯. ಹೇಗೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ತಿಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ವಾದ ಸುವಾಸನೆಯ ಪದ್ಮವು ಹುಟ್ಟಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವದೋ, ಹಾಗೆ ತಿಪ್ಪೆಗಳಂತೆ ಕುರುಡರಾಗಿರುವ ಮೂಢರ ನಡುವೆ **ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಬುದ್ಧನ*** ಶ್ರಾವಕನು ತನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೫. ಬಾಲವರ್ಗ (ಬಾಲವಗ್ನ)

ದೀಘಾ ಜಾಗರತೋ ರತ್ತಿ ದೀಘಜ್ಞಂ ಸಂತಸ್ಸ ಯೋಜನಜ್ಞಂ

ದೀಘೋ ಬಾಲಾನಜ್ಞಂ ಸಂಸಾರೋ ಸದ್ಧಮ್ನಜ್ಞಂ ಅವಿಜಾನತಜ್ಞಂ

||೬೦||

೬೦. ಜಾಗರಣೆಮಾಡುವವನಿಗೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೇ ಬಲುದೀರ್ಘ ವಾಗಿರುವದು, ಬಳಲಿದವನಿಗೆ ಯೋಜನವೇ ಎಷ್ಟೋ ದೂರವಾಗಿರುವದು. ಸದ್ಧರ್ಮವನ್ನು ಅರಿಯದ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳಿಗೆ **ಸಂಸಾರವು†** ಬಹುದೀರ್ಘ ವಾಗಿರುವದು.

ಚರಣ್ಚಿನ್ನಾಧಿಗಚ್ಛಿಯ್ಯ ಸೆಯ್ಯಜ್ಞಂ ಸದಿಸಮ್ ಅತ್ತನೋ

ಏಕಚರಿಯಜ್ಞಂ ದಲ್ಲಜ್ಞಂ ಕಯಿರಾ ನತ್ತಿ ಬಾಲೇ ಸಹಾಯತಾ

||೬೧||

೬೧. ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ತನಗಿಂತ ಉತ್ತಮನು‡ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಸಮಾನನು

* ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಬುದ್ಧನ ಶ್ರಾವಕ - ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬುದ್ಧನ ಶಿಷ್ಯ.

† ಜನನಮರಣಗಳ ಚಕ್ರ ; ಬೌದ್ಧರು ಆತ್ಮನನ್ನು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

‡ ಶೀಲ ಸಮಾಧಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಗುಣಗಳಿಂದ ತನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾತನು.

ದೊರಕದಿದ್ದರೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ನಡೆಯುವದನ್ನೇ ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ಜೊತೆಗಾರನಾಗಲಾರನು.

ಪುತ್ರಾ ಮಕ್ಕಿ ಧನಂ ಮಕ್ಕಿ ಇತಿ ಬಾಲೋ ವಿಹಣ್ಣತಿ

ಅತ್ತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ನಕ್ಕಿ ಕುತೋ ಪುತ್ರಾ ? ಕುತೋ ಧನಜ್ ? ||೬೨||

೬೨. ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವರು, ನನಗೆ ಹಣವಿರುವದು - ಎಂದುಕೊಂಡು ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ಕೆಡುವನು. ತಾನೇ* ತನಗಿಲ್ಲ, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳು, ಎಲ್ಲಿಯ ಹಣ ?

ಯೋ ಬಾಲೋ ಮಣ್ಣತೀ ಬಾಲ್ಯಜ್ ಪಂಡಿತೋ ವಾ ಪಿ ತೇನ ಸೋ

ಬಾಲೋ ಚಿ ಪಂಡಿತಮಾನಿ ಸ ವೇ ಬಾಲೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ||೬೩||

೬೩. ಯಾವ ತಿಳಿಗೇಡಿಗೆ ತನಗೇನೂ ತಿಳಿಯದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವದೋ ಅವನು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಂಡಿತನೆ. ತಾನು ಅವಿವೇಕಿಯಾದಂ ಪಂಡಿತನೆಂದು ಯಾವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅವನೇ ತಿಳಿಗೇಡಿಯೆನಿಸುವನು.

ಯಾವಜೀವಂಪಿ ಚಿ ಬಾಲೋ ಪಂಡಿತಜ್ ಪಯಿರುಪಾಸತಿ

ನ ಸೋ ಧಮ್ಮಜ್ ವಿಜಾನಾತಿ ದಬ್ಬೀ ಸೂಪರಸಜ್ ಯಥಾ ||೬೪||

೬೪. ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ತನ್ನ ಜೀವಿತಕಾಲವೆಲ್ಲ ಪಂಡಿತನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಸೌಟಿಗೆ ತೊವೆಯ ಸವಿಯು ತಿಳಿಯದಿರುವಂತೆ, ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಒಂದಿಷ್ಟೂ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವದು.

ಮುಹತ್ತಂ ಅಪಿ ಚಿ ವಿಞ್ಞಾ ಪಂಡಿತಜ್ ಪಯಿರುಪಾಸತಿ

ಖಿಪ್ಪಜ್ ಧಮ್ಮಜ್ ವಿಜಾನಾತಿ ಜಿಹ್ವಾ ಸೂಪರಸಜ್ ಯಥಾ ||೬೫||

೬೫. ಜಾಣನು ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದವರೆಗೆ ಪಂಡಿತನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಾಕು, ನಾಲಗೆಯು ತೊವೆಯ ಸವಿಯನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವನು ಬೇಗನೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಚರಂತಿ ಬಾಲಾ ದುಮ್ಮೇಧಾ ಅಮತ್ತಿನೇವ ಅತ್ತನಾ

ಕರೊಂತಾ ಪಾಪಕಜ್ ಕಮ್ಮಜ್ ಯಜ್ ಹೋತಿ ಕಟುಕಫ್ಫಲಜ್ ||೬೬||

೬೬. ತಿಳಿವಳಿಕೆಸಾಲದ ಮೂರ್ಖರು ಯಾವದರಿಂದ ಕಹಿಯಾದ ಫಲ

ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ತಾನೇ, ತನ್ನ ದೇಹವೇ - ಎಂದರ್ಥ.

ವೃಂಟಾಗುವದೋ ಅಂಥ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವರು.

ನ ತಜ್ಞ ಕಮ್ಮಜ್ಞ ಕತಜ್ಞ ಸಾಧು ಯಜ್ಞ ಕತ್ಯಾ ಅನುತಪ್ಪತಿ
ಯಸ್ಯ ಅಸ್ಸುಮುಖೋ ರೋದಜ್ಞ ವಿಪಾಕಜ್ಞ ಪಟಿಸೇವತಿ ||೬೭||

೬೭. ಯಾವದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅನುತಾಪವೃಂಟಾಗದೋ, ಯಾವದರ ಫಲವನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿನ ಮೋರೆಯಿಂದ ಅಳುತ್ತಾ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವದೋ, ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ತಜ್ಞ ಚ ಕಮ್ಮಜ್ಞ ಕತಜ್ಞ ಸಾಧು ಯಜ್ಞ ಕತ್ಯಾ ನಾನುತಪ್ಪತಿ
ಯಸ್ಯ ಪತೀತೋ ಸುಮನೋ ವಿಪಾಕಜ್ಞ ಪಟಿಸೇವತಿ ||೬೮||

೬೮. ಯಾವದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅನುತಾಪವೃಂಟಾಗುವದೋ, ಯಾವದರ ಫಲವನ್ನು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಸೌಮನಸ್ಯದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಬಹುದೋ, ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸರಿಯಾದದ್ದು.

ಮಧುಜ್ಞ ವ ಮಣ್ಣತೀ ಬಾಲೋ ಯಾವ ಪಾಪಜ್ಞ ನ ಪಚ್ಚತಿ
ಯದಾ ಚ ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಪಜ್ಞ ಅಥ ಬಾಲೋ ದುಕ್ವಜ್ಞ ನಿಗಚ್ಚತಿ ||೬೯||

೬೯. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾಪವು ಪಕ್ವವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ತಿಳಿಗೇಡಿಯಾದವನು ಅದನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆಂದೇ ಎಣಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಪಾಪವು ಪಕ್ವವಾಗುವದೋ ಆಗ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ಕುಸಗ್ಗೇನ ಬಾಲೋ ಭುಂಜೇಥ ಭೋಜನಜ್ಞ
ನ ಸೋ ಸಂಖಾಟ - ಧಮ್ಮಾನಜ್ಞ ಕಾಲಜ್ಞ ಅಗ್ಗತಿ ಸೋಳನಿಜ್ಞ ||೭೦||

೭೦. ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ತಿಂಗಳುತಿಂಗಳೂ ಕುಶಾಗ್ರದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಲಿ. ಅವನು ಧರ್ಮದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು* ಬಲ್ಲವರ ವೀಸಪಾಲನ್ನೂ ಸರಿಹೋಲಲಾರನು.

* ಸಂಖ್ಯಾತಧರ್ಮರು - ಎಂಬ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರು, ಅದರ ತೂಕವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ; ಸ್ತೋತಾಪನ್ನಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕ್ಷೀಣಾಸ್ರವನಾದ ಅರಹಂತನವರೆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಜ್ಞಾನಿಗಳು - ಎಂದು ವ್ಯಾ||. ಕುಶಾಗ್ರದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುವದೆಂಬುದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಪಸ್ಸೆಂದು ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ನ ಹಿ ಪಾಪಜ್ಞ ಕತಜ್ಞ ಕಮ್ಮಜ್ಞ ಸಜ್ಜು ಖೀರಜ್ಞ ವ ಮುಚ್ಚತಿ
 ದಹಜ್ಞ ತಜ್ಞ ಬಾಲಂ ಅನ್ನೇತಿ ಭಸ್ಮಚ್ಛನ್ನೋ ವ ಪಾವಕೋ ||೨೦||

೨೦. ಹೊಸ ಹಾಲು ಕೂಡಲೆ ಒಡೆಯದಿರುವಂತೆಯೇ ಪಾಪಕರ್ಮವೂ
 ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಪಕ್ಷವಾಗುವದಿಲ್ಲ ; ಬೂದಿಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದ ಹಾಗೆ ಆ
 ಅವಿವೇಕಿಯನ್ನು ಸುಡುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವದು.

ಯಾವದ್ ಏವ ಅನತ್ಥಾಯ ಇತ್ತಜ್ಞ ಬಾಲಸ್ಸ ಜಾಯತಿ
 ಹಂತಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಸುಕ್ಕಜ್ಞಸಜ್ಞ ಮುದ್ಧಂ ಅಸ್ಸ ವಿಪಾತಯಜ್ಞ ||೨೧||

೨೧. ತಿಳಿಗೇಡಿಗೆ ಇರುವ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಅನರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ
 ಉಂಟಾಗಿರುವದು ; ಅದು ಆ ತಿಳಿಗೇಡಿಯ **ಶುಕ್ಲಾಂಶವನ್ನು*** ನಾಶಗೊಳಿಸು
 ವದು, ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು † ಕೆಡಹುವದು.

ಅಸತಜ್ಞ ಭಾವನಜ್ಞ ಇಚ್ಛಿಯ್ಯ ಪುರೇಕ್ಪಾರಣ್ ಚ ಭಿಕ್ಕೂಸು
 ಆವಾಸೇಸು ಚ ಇಸ್ಸರಿಯಜ್ಞ ಪೂಜಾ ಪರಕುಲೇಸು ಚ ||೨೨||
 ಮಾಮೇವ ಕತಂ ಮಣ್ಣಂತು ಗಿಹೀ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಉಭೋ
 ಮಾಮೇವ ಆತಿವಸಾ ಅಸ್ಸು ಕಿಚ್ಚಾಕಿಚ್ಛೇಸು ಕಿಸ್ಮಿ ಚಿ
 ಇತಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಸಂಕಪ್ಪೋ ಇಚ್ಛಾ ಮಾನೋ ಚ ವಡ್ಠತಿ ||೨೪||

೨೨-೨೪. ಇಲ್ಲದಿರುವ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ‡ ಭಿಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನೂ
 ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಡತನವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ
 ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. “ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಒಪ್ಪಲಿ,
 ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮಾಡಬಾರದ್ದು - ಎಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ
 ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರಲಿ” ಎಂದು ತಿಳಿಗೇಡಿಯ ಸಂಕಲ್ಪವಿರುವದು ;
 (ಅವನ) ಇಚ್ಛೆಯೂ ಅಭಿಮಾನವೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವವು.

* ಪುಣ್ಯಭಾಗ. † ತಲೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಾಂ ||

‡ ಇಲ್ಲಿರುವ ‘ಭಾವನ’ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ತನಗೆ
 ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜನರು ಮನ್ನಣೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸುವನು (ವ್ಯಾ) ;
 ತಾನು ಮೈತ್ರೀ, ಕರುಣಾ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಜನರು ಭಾವಿಸಲಿ
 ಎಂದು ಬಯಸುವನು ಪೂ|| ; ತನಗೆ ಅನವಶ್ಯಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಂಬಲಿಸು
 ತ್ತಿರುವನು (ಸಾಂ).

ಅಞ್ಞಾ ಹಿ ಲಾಭೂಪನಿಸಾ ಅಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬಾಣಗಾಮಿನಿ
ಏವಂ ಏತಜ್ ಅಭಿಣ್ಣಾಯ ಭಿಕ್ಷು ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾವಕೋ
ಸಕ್ಯಾರಜ್ ನಾಭಿನಂದೆಯ್ಯ ವಿವೇಕಂ ಅನುಬ್ರೂಹಯೆ

||೨೫||

೨೫. ಲಾಭದ ಉಪನಿಷತ್ತು* ಬೇರೆ, ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಉಪನಿಷತ್ತು ಬೇರೆ. ಹೀಗೆಂಬುದು ಬುದ್ಧನ ಶ್ರಾವಕನಾದ ಭಿಕ್ಷುವು ಅರಿತು ಕೊಂಡು ಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗದಿರಬೇಕು, ವಿವೇಕವನ್ನು † ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು.

೬. ಪಂಡಿತವರ್ಗ (ಪಂಡಿತವಗ್ಗ)

ನಿಧೀನಜ್ ವ ಪವತ್ತಾರಜ್ ಯಜ್ ಪಸ್ಸೇ ವಜ್ಜದಸ್ಸಿನಜ್
ನಿಗ್ಗಯ್ವಾದಿಜ್ ಮೇಧಾವಿಜ್ ತಾದಿಸಜ್ ಪಂಡಿತಜ್ ಭಜೇ
ತಾದಿಸಜ್ ಭಜಮಾನಸ್ಸ ಸೆಯ್ಯೋ ಹೋತಿ ನ ಪಾಪಿಯೋ

||೨೬||

೨೬. ನಿಧಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳುವವನಂತೆ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ‡ ಕಂಡು ಕಟ್ಟಿಪ್ಪಣೆಮಾಡುವ ಜಾಣನು ಯಾವನಾದರೂ ಕಂಡು ಬಂದರೆ, ಅಂಥ

* ಉಪನಿಸಾ - ಉಪನಿಷತ್ತು ಸಾಂ|| ; ಉಪನಿಶ್ರೇಣೀ ಎಂದು ಪೂ (೨) || ಬರೆದಿರುವುದು ಸರಿಯಾದರೆ ನಿಚ್ಚಣಿಗೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಉಪನಿಷತ್ತು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಫಲದ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೂಯ್ಯುವ ಹಾವಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ; ಸುರೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯರು 'ಸಂಬಂಧವಾರ್ತಿಕ' ದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಅಸುರಾಣಾಮುಪನಿಷತ್' (೮-೮-೫) ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ.

† ವಿವೇಕವು ಕಾಯವಿವೇಕ (ಏಕಾಂತವಾಸ), ಚಿತ್ತವಿವೇಕ (ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದು), ಉಪಾಧಿವಿವೇಕ (ನಿರ್ವಾಣ) ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆ ; ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡರ್ಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

‡ ನಿಧಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವಂತೆ ಯಾವದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದುಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಪಂಡಿತನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಅಂಥವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಕೆಡುಕಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಓವದೆಯ್ಯನುಸಾಸೆಯ್ಯ ಅಸಬ್ಬಾ ಚ ನಿವಾರಯೆ,

ಸತಜ್ಞ್ ಹಿ ಸೋ ಪಿಯೋ ಹೋತಿ ಅಸತಜ್ಞ್ ಹೋತಿ ಅಪ್ಪಿಯೋ ||೨೨||

೨೨. ಯಾವನು ಗದರಿಸಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆಕೊಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೋ ಅಂಥವನು ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗುವನು, ಕೆಟ್ಟವರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯನಾಗುವನು.

ನ ಭಜೇ ಪಾಪಕೇ ಮಿತ್ತೇ ನ ಭಜೇ ಪುರಿಸಾಧಮೇ

ಭಜೇಥಾ ಮಿತ್ತೆ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಭಜೇಥಾ ಪುರಿಸುತ್ತಮೇ

||೨೩||

೨೩. ಕೆಟ್ಟ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸೇರಬಾರದು, ಪುರುಷಾಧಮರನ್ನು ಸೇರಬಾರದು ; ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ರರನ್ನು* ಸೇರಬೇಕು, ಪುರುಷೋತ್ತಮರನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

ಧಮ್ಮಪೀತಿ ಸುಖಿಜ್ಞ್ ಸೇತಿ ವಿಪ್ಪಸನ್ನೇನ ಚೇತಸಾ

ಅರಿಯಪ್ಪವೇದಿತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸದಾ ರಮತಿ ಪಂಡಿತೋ

||೨೪||

೨೪. ಪಂಡಿತನಾದವನಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಪಾನವಿರುವದರಿಂದ† ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತದಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು. ಅವನು ಆರ್ಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರತನಾಗಿರುವನು.

ಉದಕಜ್ಞ್ ಹಿ ನಯಂತಿ ನೇತ್ತಿಕಾ ಉಸುಕಾರಾ ನಮಯಂತಿ ತೇಜನಜ್ಞ್

ದಾರುಜ್ಞ್ ನಮಯಂತಿ ತಚ್ಚಕಾ ಅತ್ತಾನಜ್ಞ್ ದಮಯಂತಿ ಪಂಡಿತಾ ||೨೫||

೨೫. ನೀರುಹಾಯಿಸುವವರು ನೀರನ್ನು ಬೇಕಾದ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ, ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಬಿದಿರನ್ನು ಬೇಕಾದಂತೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಬಡಗಿಗಳು ಮರವನ್ನು ಬೇಕಾದ ಮಾಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

* ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವವರು.

† ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥವಿದು ; ಧರ್ಮದ ಪ್ರೀತಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದೆಂತ ತೋರುವದು.

ಸೇಲೋ ಯಥಾ ಏಕಘನೋ ವಾತೇನ ನ ಸಮೀರತಿ

ಏವಜ್ಞ್ ನಿಂದಾ - ಪಸಜ್ಞ್ ಸಾಸು ನ ಸಮಿಂಜಂತಿ ಪಂಡಿತಾ

||೮೧||

೮೧. ಒಂದೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯು ಹೇಗೆ ಗಾಳಿಗೆ ಅಲುಗಾಡದೆ ಇರುವದೋ ಅದರಂತೆ ಪಂಡಿತರು, ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೂ ಹೊಗಳಿದರೂ, ಅಲುಗಾಡದೆ ಇರುವರು.

ಯಥಾ ಪಿ ರಹದೋ ಗಂಭೀರೋ ವಿಪ್ಪಸನ್ನೋ ಅನಾವಿಲೋ

ಏವಜ್ಞ್ ಧಮ್ನಾನಿ ಸುತ್ನಾನಿ ವಿಪ್ಪಸೀದಂತಿ ಪಂಡಿತಾ

||೮೨||

೮೨. ಆಳವಾಗಿರುವ ಮಡುವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಾಗಿ ಬಗ್ಗಡವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಪಂಡಿತರು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಬ್ಬತ್ಥಾ ವೇ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಚ ಜಂತಿ

ನ ಕಾಮಕಾಮಾ ಲಪಯಂತಿ ಸಂತೋ

ಸುಖೇನ ಪುಟ್ಟಾ ಅಥ ವಾ ದುಕ್ಖೇನ

ನುಚ್ಚಾವಾಚಜ್ಞ್ ಪಂಡಿತಾ ದಸ್ಸಯಂತಿ

||೮೩||

೮೩. ಸತ್ಪುರುಷರು ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತ್ಯಜಿಸುವರು.* ಸಂತರಾದವರು ಸುಖದಾಸೆಯಿಂದ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡರು. ಸುಖವು ಬಂದೊದಗಲಿ ದುಃಖವು ಬಂದೊದಗಲಿ, ಜಾಣರು ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ.

ನ ಅತ್ತಹೇತು ನ ಪರಸ್ಸಹೇತು

ನ ಪುತ್ತಂ ಇಚ್ಛಿ, ನ ಧನಜ್ಞ್, ನ ರಟ್ಟಜ್ಞ್

ನ ಇಚ್ಛಿಯ್ಯಾಧಮ್ನೇನ ಸಮಿದ್ಧಿಂ ಅತ್ತನೋ

ಸ ಸೀಲವಾ ಪ್ಞ್ವಾ ಧಮ್ನಿಕೋ ಸಿಯಾ

||೮೪||

೮೪. ಯಾವನು ತನಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಧನವನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಬಯಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು ಅಧರ್ಮ

* ಚಜನ್ತಿ - ಎಂಬ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಇದು ಅರ್ಥ. 'ವಜನ್ತಿ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುವರು ಎಂದರ್ಥವಾಗುವದು. ಸಾಂ ||

ದಿಂದ ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಗಳು ಹೆಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನೇ
ಬೀಲವಂತನೂ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನೂ ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಆಗಿರುವನು.

ಅಪ್ಪಕಾ ತೇ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಯೇ ಜನಾ ಪಾರಗಾಮಿನೋ
 ಅಥಾಯಜ್ ಇತರಾ ಪಜಾ ತೀರಂ ಏವನುಧಾವತಿ ||೮೫||

೮೫. ಜನರಲ್ಲಿ ಪಾರುಗಾಣಬೇಕೆನ್ನುವವರು ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಉಳಿದ
 ಜನರೆಲ್ಲ ಈಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿಯೇ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಯೇ ಚ ಖೋ ಸಮ್ಪದಕ್ವಾತೇ ಧಮ್ಮೇ ಧಮ್ನಾನುವತ್ತಿನೋ
 ತೇ ಜನಾ ಪಾರಂ ಎಸ್ಸಂತಿ ಮಚ್ಚುಧೆಯ್ಯಜ್ ಸುದುತ್ತರಜ್ ||೮೬||

೮೬. ಯಾರಾದರೆ ಬಲ್ಲವರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ
 ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರೋ, ಅವರು ದಾಟಲಸದಳವಾದ ಮೃತ್ಯುಸ್ಥಾನದ
 ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರುವರು.

ಕಣ್ಣಜ್ ಧಮ್ಮಜ್ ವಿಪ್ಪಹಾಯ ಸುಖಜ್ ಭಾವೇತ ಪಂಡಿತೋ
 ಓಕಾ ಅನೋಕಜ್ ಆಗಮ್ಮ ವಿವೇಕೇ ಯತ್ಥ ದೂರಮಜ್
 ತತ್ರಾಭಿರತಿ ಇಚ್ಛಿಯ್ಯಾ ಹಿತ್ವಾ ಕಾಮೇ ಅಕಿಂಚನೋ
 ಪರಿಯೋದಪೆಯ್ಯ ಅತ್ತಾನಜ್ ಚಿತ್ತಕ್ಷೇಸೇಹಿ ಪಂಡಿತೋ ||೮೭-೮೮||

೮೭-೮೮. ಜಾಣನಾದವನು ಕೃಷ್ಣಧರ್ಮವನ್ನು* ಕೈಬಿಟ್ಟು ಶುಕ್ಲ
 ಧರ್ಮವನ್ನು† ಭಾವನೆಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಮಠವಿಲ್ಲದ
 ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದು,‡ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವದು ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವ ವಿವೇಕವನ್ನು§
 ಹೊಂದಿ, ಕಾಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನದೆಂಬುದೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ
 ಅಭಿರತಿಯಿಂದಿರಲು ಬಯಸಬೇಕು. **ಚಿತ್ತಕ್ಷೇಶ**ಗಳು|| ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ
 ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* ಕೃಷ್ಣಧರ್ಮ - ಪಾಪಕರ್ಮ.

† ಶುಕ್ಲಧರ್ಮ - ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ.

‡ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿ ; ಅನೋಕ (ಮನೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿ) ಎಂಬುದು ಭಿಕ್ಷುತ್ತದ ಗುರುತು.

§ ಏಕಾಂತವಾಸವನ್ನು ; 'ವಿವಿಕ್ತದೇಶ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ರೂಢಿಯಾಗಿ ವೈದಿಕ
 ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥವಿರುವದು.

|| ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು. ಐದು ನೀವರಣಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರ್ಥ. ವ್ಯಾ||

ಯೇಸಜ್ ಸಂಬೋಧಿ - ಅಂಗೇಸು ಸಮಾಚಿತ್ತಜ್ ಸುಭಾವಿತಜ್

ಆದಾನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೇ ಅನುಪಾದಾಯ ಯೇ ರತಾ

ಖೀನಾಸವಾ ಜುತಿಮಂತೋ ತೇ ಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಾ

||೮೯||

೮೯. ಯಾರ ಚಿತ್ತವು **ಸಂಬೋಧಿಯ*** ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನುರಿತಿರುವದೋ, ಯಾರು **ಉಪಾದಾನ**ವಿಲ್ಲದೆ† ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವದರಲ್ಲಿಯೇ ರತರಾಗಿರುವರೋ, **ಆಸ್ರವ**ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ‡ ಸವೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಂತಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ **ಪರಿನಿರ್ವಾಣ**ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

೨. ಅರ್ಹವರ್ಗ (ಅರಹಂತವಗ್ಗ)

ಗತದ್ಧಿನೋ ವಿಸೋಕಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಧಿ

ಸಬ್ಬಗಂಥಪ್ಪಹಿಣ್ಣಸ್ಸ ಪರಿಳಾಹೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ

||೯೦||

೯೦. ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಮುಗಿಸಿ ಯಾವ ಶೋಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ **ಸರ್ವಗ್ರಂಥ**ಗಳನ್ನೂ§ ಬಿಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವವನಿಗೆ ಸಂತಾಪವಿಲ್ಲ.

ಸ್ತೃತಿ, ಧರ್ಮವಿಚಯ - ಮುಂತಾದ ಏಳು ಅಂಗಗಳು. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

† ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆ ; ಹಂಬಲು. **ಉಪಾದಾನ**ವೆಂಬುದು **ದ್ವಾದಶ ನಿದಾನ**ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

‡ ಕಾಮ, ಭವ, ದೃಷ್ಟಿ, ಅವಿದ್ಯಾ - ಇವುಗಳಿಗೆ **ಆಸ್ರವ**ವೆಂದು ಹೆಸರು. ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಇವು ಹೋಗಬೇಕು. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

§ ಗ್ರಂಥಗಳು - ಅಭಿಧ್ಯಾ, ವ್ಯಾಪಾದ, ಶೀಲವ್ರತಪರಾಮರ್ಶ, ಇದಂಸತ್ಯಾಭಿನಿವೇಶ - ಎಂಬ ಗಂಟುಗಳು. ಇವಕ್ಕೆ ಕಾಯಗ್ರಂಥಗಳೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಿಶಬ್ದವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು.

ಉಯುಂಜಂತಿ ಸತಿಮಂತೋ ನ ನಿಕೇತೇ ರಮಂತಿ ತೇ
ಹಂಸ ವ ಪಲ್ಲಲಂ ಹಿತ್ವಾ ಓಕಮೋಕಜ್ ಜಹಂತಿ ತೇ

||೯೦||

೯೦. ಯಾರು ಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನುಳ್ಳವರೋ ಅವರು ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿರತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹಂಸಗಳು ಕ್ಷುದ್ರ ಜಲಾಶಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತೆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವರು.

ಯೇಸಜ್ ಸನ್ನಿಚಯೋ ನಕ್ತಿ ಯೇ ಪರಿಞ್ಞಾತ ಭೋಜನಾ
ಸುಞ್ಞಾತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಷೋ ಯೇಸ ಗೋಚರೋ
ಆಕಾಸೇವ ಸಕುಂತಾನಜ್ ಗತಿ ತೇಸಜ್ ದುರನ್ನಯಾ

||೯೧||

೯೧. ಯಾರಿಗೆ ಕೂಡಿಹಾಕಿರುವ* ವಸ್ತುಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರು ಭೋಜನವನ್ನರಿತಿರುವರೋ, † ಶೂನ್ಯತಾ ಅನಿಮಿತ್ತ ಎಂಬ ಮೋಕ್ಷವು ‡ ಯಾರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರುವದೋ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಗತಿಯಂತೆ ಅವರ ಗತಿಯು ಊಹಿಸಲಸದಳವಾಗಿರುವದು.

ಯಾಸ್ಸಾಸವಾ ಪರಕ್ಕೀಣಾ ಆಹಾರೇ ಚ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ
ಸುಞ್ಞಾತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಚ ವಿಮುಕ್ತೋ ಯಸ್ಸ ಗೋಚರೋ
ಆಕಾಸೇವ ಸಕುಂತಾನಜ್ ಪದಜ್ ತಸ್ಸ ದುರನ್ನಯಜ್

||೯೨||

೯೨. ಯಾವನ ಅಸ್ತವಗಳು ಸವೆದುಹೋಗಿರುವವೋ, ಯಾವನು ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಪರತಂತ್ರನಲ್ಲವೋ, § ಶೂನ್ಯತಾ ಅನಿಮಿತ್ತ - ಎಂಬ ಮೋಕ್ಷವು ಯಾರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರುವದೋ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು

* ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಕರ್ಮಗಳು, ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು - ಇವುಗಳ ರಾಶಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ 'ಸನ್ನಿಚಯ'ವೆಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ. ವ್ಯಾ||

† ಆಹಾರವು ಶುದ್ಧವೆಂದೂ ಯೋಗ್ಯವೆಂದೂ ಅರಿತಿರುವರು ವ್ಯಾ|| ; ಮಿತಾಹಾರಿಗಳು ನಿರ್ಭಯವೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ತೋರುವದು.

‡ ಶೂನ್ಯತಾ ಎಂದರೆ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಗಳಿಲ್ಲದ್ದು ; ಅನಿಮಿತ್ತ - ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ. ವ್ಯಾ ||

§ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ - ಎಂಬುದು ಅನಿಶ್ರಿತಃ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವವಾದರೆ ಪರತಂತ್ರನಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ ಸಾ|| ; ಅನಿಶ್ರಿತಃ ಎಂಬುದಕ್ಕಾದರೆ ಆಹಾರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವನು ಎಂದರ್ಥ. ಪೂ. (೨) ||. ಮೊದಲನೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವದು.

ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಸದಳವಾಗಿರುವಂತೆ, ಈತನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಸದಳವಾಗಿರುವುದು.

ಯಸ್ಸಿಂದ್ರಿಯಾನಿ ಸಮತಜ್ಞ್ ಗತಾನಿ ಅಸ್ಸ ಯಥಾ ಸಾರಥಿನಾ ಸುದಂತಾ
ಪಹೀಣಮಾನಸ್ಸ ಅನಾಸವಸ್ಸ ದೇವ ಪಿ ತಸ್ಸ ಪಿ ಹಯಂತಿ ತಾದಿನೋ ||೯೪||

೯೪. ಸಾರಥಿಯಿಂದ ಪಳಗಿಸಿದ ಕುದುರೆಗಳಂತೆ ಯಾವನ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವೋ, ಯಾವನು ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು **ಆಸ್ತವ**ಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನೋ ಅಂಥ ಜ್ಞಾನಿ*ಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವನಂತಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಾಗುವುದು.

ಪಠವೀಸಮೋ ನೊ ವಿರುಜ್ಞತಿ ಇಂದಖೀಲುಪಮೋ ತಾದಿ ಸುಬ್ಧತೋ
ರಹದೋ ವ ಅವೇತಕದ್ಧಮೋ ಸಂಸಾರ ನ ಭವಂತಿ ತಾದಿನೋ ||೯೫||

೯೫. ಯಾವನು ಪೃಥ್ವಿಯಂತೆ ಕ್ಷಮಾವಂತನಾಗಿರುವನೋ, **ಇಂದ್ರಕೀಲ** ದಂತೆ† ಅಚಲನಾಗಿ ಸುವ್ರತದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವನೋ, ಮಡುವಿನಂತೆ ಬಗ್ಗಡವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ* ಸಂಸಾರಗಳು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಸಂತಜ್ಞ್ ತಸ್ಸ ಮನಜ್ಞ್ ಹೋತಿ ಸಂತಾ ವಾಚಾ ಚ ಕಮ್ತು ಚಿ
ಸಮ್ಯಾದ್‌ಇಷ್ಟಾ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಉಪಸಂತಸ್ಸ ತಾದಿನೋ ||೯೬||

೯೬. ಸಮ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಉಪಶಾಂತನಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗೆ* ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದು, ಮಾತು ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದು, ಕರ್ಮವೂ ಶಾಂತ ವಾಗಿರುವುದು.

ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಅಕತಙ್ಗು ಚ ಸಂಧಿಚ್ಛೇದೋ ಚ ಯೋ ನರೋ
ಹತಾವಕಾಸೋ ವಂತಾಸೋ ಸಾವೆ ಉತ್ತಮಪೋರಿಸೋ ||೯೭||

೯೭. ಯಾವನು ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ನಂಬುವನಲ್ಲವೋ **ಅಕೃತವಾದ**‡

* ತಾದಿನಃ - ಎಂಬುದು 'ತಾಯಿನಃ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ತದ್ಭವವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ. † ಊರ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನೆಟ್ಟಿರುವ ಕಂಬ.

‡ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾದ ಮುಕ್ತಿಯು ಯಾವದೊಂದರ ಕಾರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತಿಗಳ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವಂತೆ ನಿರ್ವಾಣವು ಯಾವದೊಂದರ ಕಾರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ನಂಬಿಕೆ.

(ನಿರ್ವಾಣ)ವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವನೋ, ಸಂಸಾರದ ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಸಂಸಾರದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಆಶೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಕ್ಕಿರುವನೋ, ಅವನೇ ಉತ್ತಮಪುರುಷನು.

ಗಾಮೇ ವಾ ಯದಿ ವಾರಾಙ್ಗೇ ನಿನ್ನೇ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಧಾಲೇ
ಯತ್ಥಾರಹಂತೋ ವಿಹರಂತಿ ತಜ್ಞ್ ಭೂಮಿ ರಾಮಣಿಯ್ಯಕಜ್ಞ್ ||೯೮||

೯೮. ಊರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ತಿಟ್ಟಿನ ನೆಲದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಅರ್ಹಂತರು ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಆ ಭೂಮಿಯೇ ರಮಣೀಯವು.

ರಮಣೀಯಾನಿ ಅರಾಙ್ಗಾನಿ ಯತ್ಥಾ ನ ರಮತೀ ಜನೋ
ವೀತರಾಗಾ ರಮಿಸ್ಸಂತಿ ನ ತೇ ಕಾಮಗವೇಸಿನೋ ||೯೯||

೯೯. ಯಾವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ಅಭಿರತಿ ಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂಥ ರಮಣೀಯವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಕಂಡರೆ ವೀತರಾಗರಿಗೆ ಬಲುಪ್ರೀತಿ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಕಾಮವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರಲ್ಲ.

೮. ಸಹಸ್ರವರ್ಗ (ಸಹಸ್ರವಗ್ಗ)

ಸಹಸ್ರಂ ಅಪಿ ಚಿ ವಾಚಾ ಅನತ್ಥ ಪದಸಂಹಿತಾ
ಏಕಜ್ಞ್ ಅತ್ಥಪದಜ್ಞ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಯಜ್ಞ್ ಸುತ್ಥಾ ಉಪಸಮ್ಮತಿ ||೧೦೦||

೧೦೦. ವೈರ್ಥವಾದ* ಸಾವಿರಾರು ಮಾತುಗಳ ರಾಶಿಗಿಂತಲೂ ಯಾವದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಉಪಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವದೋ ಅಂಥ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅರ್ಥಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತು ಹೆಚ್ಚಿನದು.

* ಯಾವ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದ - ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾದ.

ಸಹಸ್ರಂ ಅಪಿ ಚಿ ಗಾಥಾ ಅನತ್ಥ ಪದಸಂಹಿತಾ

ಏಕಜ್ ಗಾಥಾಪದಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಯಜ್ ಸುತ್ತಾ ಉಪಸಮ್ಮತಿ ||೧೦೦||

೧೦೦. ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾವಿರಾರು ಗಾಥೆಗಳ* ಗುಂಪಿಗಿಂತಲೂ ಯಾವದೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಉಪಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವದೋ, ಅಂಥ ಒಂದೇ ಗಾಥಾಪದವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಯೋ ಚ ಗಾಥಾಸತಜ್ ಭಾಸೆ ಅನತ್ಥ ಪದಸಂಹಿತಾ

ಏಕಜ್ ಧಮ್ಮಪದಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಯಜ್ ಸುತ್ತಾ ಉಪಸಮ್ಮತಿ ||೧೦೧||

೧೦೧. ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೂರಾರು ಗಾಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯಾವದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಉಪಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವದೋ, ಅಂಥ ಒಂದು ಧರ್ಮಪದವನ್ನು† ಕೇಳುವದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು.

ಯೋ ಸಹಸ್ರಜ್ ಸಹಸ್ರೇನ ಸಂಗಾಮ ಮಾನುಸೇ ಜಿನೇ

ಏಕಜ್ ಚ ಜಿಯ್ಯ ಅತ್ತಾನಜ್ ಸಾ ವೆ ಸಂಗಾಮಜುತ್ತಮೋ ||೧೦೨||

೧೦೨. ಯಾವನು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಜನರನ್ನು ಸಾವಿರಸಲ ಜಯಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗಿಂತ ತನ್ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ತಾನು ಜಯಿಸುವವನು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜಯಶಾಲಿಯು.

ಅತ್ತಾ ಹವೆ ಜಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಯಾ ಚಾಯಜ್ ಇತರಾ ಪಜಾ

ಅತ್ತದಂತಸ್ಸ ಪೋಸಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಜ್ ಸಇತ್ತಾಚಾರಿನೋ

ನೇವ ದೇವೋ ನ ಗಂಧಬ್ಬೋ ನ ಮಾರೋ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮನಾ

ಜಿತಜ್ ಅಪಜಿತಜ್ ಕಯಿರಾ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಜಂತುನೋ ||೧೦೪-೧೦೫||

೧೦೪-೧೦೫. ಉಳಿದ ಜನರನ್ನು ಜಯಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸುವದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದಮನಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪುರುಷನ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಜೀವನ,‡ ಗೆಲುವನ್ನು ಸೋಲುವುದು

* ಶ್ಲೋಕಗಳು.

† ಇಲ್ಲಿಯೂ 'ಗಾಥಾಪದ' ವೆಂಬ ಪಾಠಾಂತರವುಂಟು.

‡ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಜಂತು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಜೀವ ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ ಯಾದರೂ ವೈದಿಕರು ಹೇಳುವ ಜೀವಾತ್ಮವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ; ಬೌದ್ಧರು ನಿತ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನೇನೂ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ.

ವದಕ್ಕೆ ದೇವತೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಗಂಧರ್ವನಿಂದಾಗಲಿ ಮಾರನಿಂದಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ
ನಿಂದಾಗಲಿ ಆಗಲಾರದು.

ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ಸಹಸ್ರೇನ ಯೋ ಯಜೇಥ ಸತಜ್ ಸಮಜ್
ಏಕಜ್ ಚ ಭಾವಿತತ್ತಾನಜ್ ಮುಹತ್ತಮ್ ಅಪಿ ಪೂಜಯೇ
ಸಾ ಯೇವ ಪೂಜನಾ ಸೆಯ್ಯೋ ಯಜ್ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಹುತಜ್ ||೧೦೬||

೧೦೬. ಒಂದೊಂದು ತಿಂಗಳೂ ಸಾವಿರದಂತೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ
ಒಬ್ಬನು ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾದವನನ್ನು* ಒಂದೇ
ಮುಹೂರ್ತದವರೆಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೂರು ವರ್ಷ ಮೊದಲನೆಯವನು ಮಾಡಿದ
ಹೋಮಕ್ಕಿಂತ ಎರಡನೆಯವನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜಂತು ಅಗ್ನಿಜ್ ಪರಿಚರೇ ವನೇ
ಏಕಜ್ ಚ ಭಾವಿತತ್ತಾನಜ್ ಮುಹುತ್ತಜ್ ಅಪಿ ಪೂಜಯೇ
ಸಾ ಯೇವ ಪೂಜನಾ ಸೆಯ್ಯೋ ಯಜ್ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಹುತಜ್ ||೧೦೭||

೧೦೭. ಒಬ್ಬ ಜೀವನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅಗ್ನಿಯ
ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಭಾವಿತಾತ್ಮನನ್ನು ಒಂದೇ
ಮುಹೂರ್ತದವರೆಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೂರು ವರ್ಷ ಮೊದಲನೆಯವನು ಮಾಡಿದ
ಹೋಮಕ್ಕಿಂತ ಎರಡನೆಯವನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಯಜ್ ಕಿಂಚಿ ಯಿಟ್ಟಿಜ್ ವ ಹುತಜ್ ವ ಲೋಕೇ
ಸಂವಚ್ಚರಜ್ ಯಜೇಥ ಪ್ಲಾಪೇಖೋ
ಸಬ್ಬಂ ಪಿ ತಜ್ ನ ಚಿತುಭಾಗಂ ಏತಿ
ಅಭಿವಾದನಾ ಉಜ್ಜುಗತೇಸು ಸೆಯ್ಯೋ ||೧೦೮||

೧೦೮. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಪುಣ್ಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದು
ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಏನೇನು ಯಾಗಮಾಡಿದರೂ ಹೋಮಮಾಡಿದರೂ ಅದೆಲ್ಲವೂ
ಋಜುಗತರನ್ನು† ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ್ದರ ಹಾಗಪಾಲಿಗೂ ಸಮನಾಗಲಿಯದು, ಆ
ನಮಸ್ಕಾರವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

* ಸಂಜೋಧಿಯ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಭಾವನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವನು.

† ಸ್ತೋತಾಪನ್ನರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕ್ಷೀಣಾಸ್ರವರವರೆಗಿನ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು. ವ್ಯಾ||

ಸಹಸ್ರವರ್ಗ

ಅಭಿವಾದನಸೀಲಸ್ಸು ನಿಚ್ಚಿಜ್ ವದ್ಧಾಪಿಚಾಯಿನೋ

ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮ ವದ್ಧಂತಿ ಆಯು, ವಣ್ಣೋ, ಸುಖಿಜ್, ಬಲಜ್ ||೧೦೯||

೧೦೯. ಯಾವನು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವದವನೋ, ಯಾವನು ನಿತ್ಯವೂ ವೃದ್ಧರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಆತನಿಗೆ ಆಯುಸ್ಸು, ವರ್ಣ, ಸುಖ, ಬಲ - ಈ ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಗಳೂ* ಹೆಚ್ಚುವವು.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜೀವೇ ದುಸ್ಸೀಲೋ ಅಸಮಾಹಿತೋ

ಏಕಾಹಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಸೀಲವಂತಸ್ಸ ರುಞಾಯಿನೋ ||೧೧೦||

೧೧೦. ಯಾವನು ದುಶ್ಚೀಲನಾಗಿ ಸಮಾಧಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳುವನೋ ಅವನ ಬಾಳಿಗಿಂತ ಶೀಲವಂತನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವವನ ಒಂದು ದಿನದ ಬಾಳೇ ಉತ್ತಮ.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜೀವೇ ದುಪ್ಪಣ್ಣೋ ಅಸಮಾಹಿತೋ

ಏಕಾಹಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಪ್ಪಣ್ಣವಂತಸ್ಸ ರುಞಾಯಿನೋ ||೧೧೧||

೧೧೧. ಯಾವನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಸಮಾಧಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳುವನೋ ಅವನ ಬಾಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವವನ ಒಂದು ದಿನದ ಬಾಳೇ ಉತ್ತಮ.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜೀವೇ ಕುಸೀತೋ ಹೀನವೀರಿಯೋ

ಏಕಾಹಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ವಿರಿಯಜ್ ಆರಭತೋ ದಕ್ಖಜ್ ||೧೧೨||

೧೧೨. ಯಾವನು ಅಲಸನಾಗಿ ಹೀನವೀರ್ಯನಾಗಿ† ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳುವನೋ ಅವನ ಬಾಳಿಗಿಂತ ದೃಢವಾಗಿ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿರುವವನ ಒಂದೇ ದಿನದ ಬಾಳು ಉತ್ತಮ.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜೀವೇ ಅಪಸ್ಸಜ್ ಉದಯವ್ಯಯಜ್

ಏಕಾಹಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಪಸ್ಸತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಜ್ ||೧೧೩||

೧೧೩. ಯಾವನು ಹುಟ್ಟುಹೊಂದುಗಳನ್ನು‡ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳದೆ ನೂರು

* ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗಳೆಂದರೆ ವಿಷಯಗಳು.

† ಹೀನವೀರ್ಯ - ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಶೀಲನಲ್ಲದವನು, ಆರಬ್ಬವೀರ್ಯ - ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನು. ‡ ಐದು ಸ್ಕಂದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶಗಳನ್ನು ವ್ಯಾ||

ವರ್ಷ ಬಾಳುವನೋ, ಅವನ ಬಾಳಿಗಿಂತ ಹುಟ್ಟುಹೊಂದುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡವನ ಒಂದು ದಿನದ ಬಾಳೇ ಉತ್ತಮ.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜೀವೇ ಅಪಸ್ಸಜ್ ಅಮತಜ್ ಪದಜ್
ಏಕಾಹಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಪಸ್ಸತೋ ಅಮತಜ್ ಪದಜ್ ||೧೧೪||

೧೧೪. ಯಾವನು **ಅಮೃತಪದವನ್ನು*** ಕಾಣದೆ ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳುವನೋ ಅವನ ಬಾಳಿಗಿಂತ ಅಮೃತಪದವನ್ನು ಕಂಡವನ ಒಂದು ದಿನದ ಬಾಳೇ ಉತ್ತಮ.

ಯೋ ಚಿ ವಸ್ಸಸತಜ್ ಜೀವೇ ಅಪಸ್ಸಜ್ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮಮ್
ಏಕಾಹಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ ಪಸ್ಸತೋ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮಜ್ ||೧೧೫||

೧೧೫. ಯಾವನು ಉತ್ತಮವಾದ **ಧರ್ಮವನ್ನು** ಕಾಣದೆ ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳುವನೋ ಅವನ ಬಾಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವನ ಒಂದು ದಿನದ ಬಾಳೇ ಉತ್ತಮ.

೯. ಪಾಪವರ್ಗ (ಪಾಪವಗ್ಗ)

ಅಭಿತ್ಥರೇಥ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಪಾಪಾ ಚಿತ್ತಜ್ ನಿವಾರಯೇ

ದಂಡಜ್ ಹಿ ಕರೋತೋ ಪುಣ್ಣಜ್ ಪಾಪಸ್ಸಿಜ್ ರಮತೀ ಮನೋ ||೧೧೬||

೧೧೬. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ತ್ವರೆಮಾಡಬೇಕು, ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಇತ್ತೆಳೆಯಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಲಸಿದರೆ ಮನಸ್ಸು ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗುವದು.

ಪಾಪಜ್ ಚಿ ಪುರಿಸೋ ಕಯಿರಾ ನ ತಜ್ ಕಯಿರಾ ಪುನಪ್ಪನಜ್ ;

ನ ತಮ್ಮಿ ಚಂದಜ್ ಕಯಿರಾಥಾ ದುಕ್ಖೋ ಪಾಪಸ್ಸ ಉಚ್ಚಯೋ ||೧೧೭||

* ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು.

೧೧೭. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಪಾಪವು ಬೆಳೆದರೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವದು.

ಪುಣ್ಯಾಚ್ ಚ ಪುರಿಸೋ ಕಯಿರಾ ಕಯಿರಾಥೇತಜ್ ಪುನಪುನಜ್
ತಮ್ನಿ ಚಂದಜ್ ಕಯಿರಾಥಾ ಸುಖೋ ಪುಣ್ಯಾಸ್ಸ ಉಚ್ಚಯೋ ||೧೧೮||

೧೧೮. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುಣ್ಯವು ಬೆಳೆದರೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವದು.

ಪಾಪೋ ಪಿ ಪಸ್ಯತಿ ಭದ್ರಜ್ ಯಾವ ಪಾಪಜ್ ನ ಪಚ್ಚತಿ
ಯದಾ ಚ ಪಚ್ಚತೀ ಪಾಪಜ್ ಅಥ ಪಾಪೋ ಪಾಪಾನಿ ಪಸ್ಯತಿ ||೧೧೯||

೧೧೯. ಪಾಪಿಯು ಕೂಡ ತಾನು ಮಾಡುವ ಪಾಪವು ಪಕ್ಕವಾಗುವವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮವೆಂದೇ ಎಣಿಸಿರುವನು ; ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಆ ಪಾಪವು ಪಕ್ಕವಾಗುವದೋ ಆಗ ಪಾಪಗಳು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣುವವು.

ಭದ್ರೋ ಪಿ ಪಸ್ಯತಿ ಪಾಪಜ್ ಯಾವ ಭದ್ರಜ್ ನ ಪಚ್ಚತಿ
ಯದಾ ಚ ಪಚ್ಚತಿ ಭದ್ರಜ್ ಅಥ ಭದ್ರೋ ಭದ್ರಾನಿ ಪಸ್ಯತಿ ||೧೨೦||

೧೨೦. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯವು ಪಕ್ಕವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾಪವನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು ; ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಪುಣ್ಯವು ಪಕ್ಕವಾಗುವದೋ ಆಗ ಪುಣ್ಯಗಳು ಗೋಚರವಾಗುವವು.

ಮಾಪ್ಸಮಾಘ್ಲೇಥ ಪಾಪಸ್ಸ ನ ಮಜ್ ತಜ್ ಆಗಮಿಸ್ಯತಿ
ಉದಬಿಂದು - ನಿಪಾತೇನ ಉದಕುಂಭೋ ಪಿ ಪೂರತಿ
ಪೂರತಿ ಬಾಲೋ ಪಾಪಸ್ಸ ಧೋಕ - ಧೋಕಂ ಪಿ ಆಚಿನಜ್ ||೧೨೧||

೧೨೧. 'ಇದೇನೂ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಪಾಪವನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ತೊಟ್ಟಿನಂತೆ ನೀರು ಹನಿಯು ತಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡವೂ ತುಂಬುವದು ; ಇದರಂತೆ ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೂಡಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪಾಪವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಪ್ಪಮಾಳ್ಳೀಥ ಪುಳ್ಳಾಸ್ಸ ನ ಮಜ್ ತಜ್ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ

ಉದಬಿಂದು ನಿಪಾತೇನ ಉದಕುಂಭೋ ಪಿ ಪೂರತಿ

ಪೂರತಿ ಧೀರೋ ಪುಳ್ಳಾಸ್ಸ ಥೋಕ - ಥೋಕಂ ಪಿ ಆಚಿನಜ್ ||೧೨೨||

೧೨೨. 'ಇದೇನೂ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ತೊಟ್ಟಿನಂತೆ ನೀರು ಹನಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡವೂ ತುಂಬುವದು ; ಇದರಂತೆ ಜಾಣನಾದವನು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೂಡಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ವಾಣಿಜೋ ವ ಭಯಜ್ ಮಗ್ಗಜ್ ಅಪ್ಪಸತ್ತೋ ಮಹದ್ಧನೋ

ವಿಸಜ್ ಜೀವಿತುಕಾಮೋ ವ ಪಾಪಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜಯೇ ||೧೨೩||

೧೨೩. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾರ್ಥಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವ ತುಂಬ ಹಣವಂತನಾದ ವರ್ತಕನು ಹೆದರಿಕೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆಯೂ,* ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವವನು ವಿಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆಯೂ, ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

ಪಾಣಿಮ್ಮಿ ಚಿ ವಣೋ ನಸ್ಸ ಹರೆಯ್ಯ ಪಾಣಿನಾ ವಿಸಜ್

ನಾಬ್ಬಣಜ್ ವಿಸಂ ಅನ್ವೇತಿ ನತ್ತಿ ಪಾಪಜ್ ಅಕುಬ್ಬತೋ ||೧೨೪||

೧೨೪. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಿಷವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು, ಹುಣ್ಣಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ವಿಷವು ಏರುವದಿಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡದವನಿಗೆ ಅದರ ಫಲವು ಅಂಟುವದಿಲ್ಲ.

ಯೋ ಅಪ್ಪದುಟ್ಟಸ್ಸ ನರಸ್ಸ ದುಸ್ಸತಿ

ಸುದ್ಧಸ್ಸ ಪೋಸಸ್ಸ ಅನಂಗಣಸ್ಸ

ತಂ ಏವ ಬಾಲಜ್ ಪಚ್ಚೇತಿ ಪಾಪಜ್

ಸುಖಮೋ ರಜೋ ಪಟವಾತಜ್ ವಖಿತ್ತೋ ||೧೨೫||

೧೨೫. ಯಾವನು, ದೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆಯುವನೋ ಅವನ ಪಾಪವು, ಗಾಳಿಗೆದುರಾಗಿ ಎರಚಿದ ಧೂಳಿಯ ಸಣ್ಣ ಹುಡಿಯಂತೆ, ತನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಹಿಂತಿರುಗುವದು.

* ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಗುಂಪನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಣಗಾರನಾದ ವರ್ತಕನು ಕಳ್ಳಕಾಕಿರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಅಂಜುವಂತೆ.

ಗಬ್ಬಂ ಏಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಂತಿ ನಿರಯಜ್ ಪಾಪಕಮ್ಮಿನೋ
ಸಗ್ಗಜ್ ಸುಕತಿನೋ ಯಂತಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಂತಿ ಅನಾಸವಾ

||೧೨೬||

೧೨೬. ಕೆಲವರು ಪಾಪಿಗಳು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನಿರಯವನ್ನು* ಹೊಂದುವರು. ಪುಣ್ಯವಂತರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಆಸ್ರವಗಳೂ ಇಲ್ಲದವರು ಪರಿನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ನ ಅಂತಲಿಕ್ಕೆ ನ ಸಮುದ್ದಮಜ್ಜಿ

ನ ಪಬ್ಬತಾನಜ್ ವಿವರಜ್ ಪವಿಸ್ಸ

ನ ವಿಜ್ಜತೀ ಸೋ ಜಗತಿಪ್ಪದೇಸೋ

ಯತ್ಥಟ್ಟಿತೋ ಮುಚ್ಚಿಯ್ಯ ಪಾಪಕಮ್ಮಾ

||೧೨೭||

೧೨೭. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಕಡಲಿನ ನಡುವೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ಗವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಅದರ ಫಲದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಸ್ಥಳವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ನ ಅಂತಲಿಕ್ಕೆ ನ ಸಮುದ್ದಮಜ್ಜಿ ನ ಪಬ್ಬತಾನಜ್ ವಿವರಜ್ ಪವಿಸ್ಸ

ನ ವಿಜ್ಜತೀ ಸೋ ಜಗತಿಪ್ಪದೇಸೋ ಯತ್ಥಟ್ಟಿತಜ್ ಸಪ್ಪಸಹೇಥ ಮಚ್ಚು ||೧೨೮||

೧೨೮. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಕಡಲಿನ ನಡುವೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ಗವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮೃತ್ಯುವು ಬಂದು ಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ ಇರುವದೆಂಬ ಸ್ಥಳವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

* ವೈದಿಕಮತದವರಂತೆಯೇ ಬೌದ್ಧರೂ 'ನಿರಯ' ಗಳೆಂಬ ಅನೇಕನರಕಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೧೦. ದಂಡವರ್ಗ (ದಂಡವಗ್ಗ)

ಸಬ್ಬೇ ತಸಂತಿ ದಂಡಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇ ಭಾಯಂತಿ ಮಚ್ಚನೋ
ಅತ್ತಾನಜ್ ಉಪಮಜ್ ಕತ್ತಾ ನ ಹನೆಯ್ಯ ನ ಘಾತಯೇ ||೧೦೯||

೧೦೯. ದಂಡಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ, ಸಾವಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಂಜುವರು.
ತನ್ನಂತೆ ಹೆರರೆಂದರಿತು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು, ಕೊಲ್ಲಿಸಲೂ ಬಾರದು.

ಸಬ್ಬೇ ತಸಂತಿ ದಂಡಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇಸಜ್ ಜೀವಿತಜ್ ಪಿಯಜ್
ಅತ್ತಾನಜ್ ಉಪಮಜ್ ಕತ್ತಾ ನ ಹನೆಯ್ಯ, ನ ಘಾತಯೇ ||೧೧೦||

೧೧೦. ದಂಡಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬದುಕಿರ
ಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿರುವುದು. ತನ್ನಂತೆ ಹೆರರೆಂದರಿತು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು, ಕೊಲ್ಲಿಸಲೂ
ಬಾರದು.

ಸುಖಿಕಾಮಾವಿ ಭೂತಾನಿ ಯೋ ದಂಡೇನ ವಿಹಿಂಸತಿ
ಅತ್ತನೋ-ಸುಖಜ್ ಏಸಾನೋ ಪೆಚ್ಚ ಸೋ ನ ಲಭತೇ ಸುಖಜ್ ||೧೧೧||

೧೧೧. ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಯಾವನು ತನಗೆ
ಸುಖವಾಗಲೆಂದು ದಂಡಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಸತ್ತಬಳಿಕ ಸುಖವು
ದೊರಕದು.

ಸುಖಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಯೋ ದಂಡೇನ ನ ಹಿಂಸತಿ
ಅತ್ತನೋ ಸುಖಜ್ ಏಸಾನೋ ಪೆಚ್ಚ ಸೋ ಲಭತೇ ಸುಖಜ್ ||೧೧೨||

೧೧೨. ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಯಾವನು ತನಗೆ
ಸುಖವಾಗಲೆಂದು ದಂಡಿಸದೆ ಹಿಂಸಿಸದೆ ಇರುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಸತ್ತಬಳಿಕ
ಸುಖವು ದೊರಕುವುದು.

ಮಾವೋಚ ಫರುಸಜ್ ಕಂಚಿ ವುತ್ತಾ ಪತಿವದೆಯ್ಯ ತಜ್
ದುಕ್ಖಾ ಹಿ ಸಾರಂಭಕಥಾ ಪತಿದಂಡಾ ಪುಸೆಯ್ಯ ತಜ್ ||೧೧೩||

೧೧೩. ಯಾರನ್ನೂ ಬಿರುನುಡಿಯಿಂದ ನೋಯಿಸದಿರು. ನೀನು

ನುಡಿದದ್ದನ್ನು ಅವರು ಮಾರುನುಡಿದರು. ಸಿಟ್ಟಿನ ಮಾತುಗಳು ದುಃಖಕರ ವಾಗಿರುವವು, ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿದಂಡಗಳು* ತಗಲಿಯಾವು.

ಸಚೇ ನೇರೇಸಿ ಅತ್ತಾನಜ್ ಕಂಸೋ ಉಪಹತೋ ಯಥಾ

ಏಸ ಪತ್ತೋಸಿ ನಿಬ್ಬಾಣಜ್ ಸಾರಂಭೋ ತೆ ನ ವಿಜ್ಜತಿ

||೧೧೩೪||

೧೧೩೪. ಒಡಕುಕಂಚು ಯಾವ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ನುಡಿಯದೆ ಇರುವಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಇಗೋ, ನಿನಗೆ ನಿರ್ವಾಣವು ದೊರೆತಂತೆಯೇ, ನಿನಗೆ ಜಗಳವಿಲ್ಲ.

ಯಥಾ ದಂಡೇನ ಗೋಪಾಲೋ ಗಾವೋ ಪಾಚೇತಿ ಗೋಚರಜ್

ಏವಜ್ ಜರಾ ಚ ಮಚ್ಚೂ ಚ ಆಯುಜ್ ಪಾಜಂತಿ ಪಾಣಿನಜ್

||೧೧೩೫||

೧೧೩೫. ದನಕಾಯುವವನು ಕೋಲಿನಿಂದ ದನಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾವಲಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವು.

ಅಥ ಪಾಪಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕರಜ್ ಬಾಲೋ ನ ಬುಜ್ಜತಿ

ಸೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ದುಮ್ಮೇಧೋ ಅಗ್ಗಿದಡ್ಧೋ ವ ತಪ್ಪತಿ

||೧೧೩೬||

೧೧೩೬. ತಿಳಿಗೇಡಿಯಾದವನು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನು, ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಚ್ಚಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಹೆಡ್ಡನು ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಡಿಸಿಕೊಂಡವನಂತೆ ಸಂತಾಪಪಡುವನು.

ಯೋ ದಂಡೇನ ಅದಂಡೇಸು ಅಪ್ಪದುಟ್ಟೇಸು ದುಸ್ಸತಿ

ದಸನ್ನಂ ಆಞ್ಞಾತರಜ್ ತಾನಜ್ ಖಿಪ್ಪಂ ಏವ ನಿಗಚ್ಛತಿ

ವೇದನಜ್ ಫರುಸಜ್, ಜಾನಿಜ್ ಸರೀರಸ್ಸ ಚ ಭೇದನಜ್

ಗಾರುಕಜ್ ವಾ ಪಿ ಅಬಾದಜ್ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆಪಜ್ ವಾ ಪಾಪುನೇ

ರಾಜತೋ ವಾ ಉಪಸ್ಸಗ್ಗಜ್ ಅಬ್ಬಕ್ಖಾನಜ್ ವಾ ದಾರುಣಜ್

ಪರಿಕ್ಖಯಜ್ ವ ಇಞ್ಞಾತೀನಜ್ ಭೋಗಾನಜ್ ನ ಪಭಂಗುತಜ್

ಅಥ ವಸ್ಸ ಅಗಾರಾನಿ ಅಗ್ಗಿ ದಹತಿ ಪಾವತೋ

ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದ ದುಪ್ಪೇಞ್ಞೋ ನಿರಯಜ್ ಸೋ ಉಪಪಜ್ಜತಿ ||೧೧೩೭-೧೪೦||

* ಅದೇ ಬಗೆಯ ಪೆಟ್ಟುಗಳು.

† ಎತ್ತಲೋ ನೋಡುತ್ತ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸುಡಿಸಿಕೊಂಡವನಂತೆ.

೧೩೭-೧೪೦. ಯಾವನು ದಂಡಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲದೆ ನಿರ್ದುಷ್ಟರಾಗಿರುವವರನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ದೂಷಿಸುವನೋ ಅವನು ಈ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗತಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹೊಂದುವನು : ಹೆಚ್ಚಿನ ನೋವು, ಹಾನಿ, ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಗಲುವಿಕೆ,* ಕೆಟ್ಟ ಬೇನೆ, ಹುಚ್ಚು, ಅರಸಿನಿಂದ ತೊಂದರೆ, ಭಾರಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವದು, ಬಂಧುಗಳ ನಾಶ, ಭೋಗಗಳ ನಾಶ, ಅಥವಾ ಬೆಂಕಿಯು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹತ್ತುವದು. ಆ ಮೂಢನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ನಿರಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ನ ನಗ್ಗಚರಿಯಾ, ನ ಜಟಾ, ನ ಪಂಕ,

ನಾನಾಸಕಾ, ಥಂಡಿಲಸಾಯಿಕಾ ವಾ

ರಜೋ ಚ ಜಲ್ಲಜ್ಞ್ ಉಕ್ಕುಟಿಕಪ್ಪಧನಜ್ಞ್

ಸೋಧಂತಿ ಮಚ್ಚಜ್ಞ್ ಅವಿತಿಣ್ಣಕಂಖಿಜ್ಞ್

||೧೪೦||

೧೪೧. ಬೆತ್ತಲೆ ಓಡಾಡುವದಾಗಲಿ,† ಜಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುವದಾಗಲಿ, ಕೆಸರನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಾಗಲಿ, ಉಪವಾಸವಿರುವದರಿಂದಾಗಲಿ, ಗಟ್ಟಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವದಾಗಲಿ, ಧೂಳನ್ನು ನೀರುಬೆರೆಸಿ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಾಗಲಿ, ಕುಕ್ಕರುಗಾಲಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದಾಗಲಿ, ಆಶೆಗಳನ್ನು ಮೀರದಾತನನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲಾರವು.

ಅಲಂಕೆತೋ ಚೆ ಪಿ ಸಮಜ್ಞ್ ಚರೆಯ್ಯ

ಸಂತೋ ದಂತೋ ನಿಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ

ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ನಿಧಾಯ ದಂಡಜ್ಞ್

ಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಸೋ ಸಮಣೋ, ಸಾ ಭಿಕ್ಕು

||೧೪೧||

೧೪೨. ಯಾವನು ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಶಮವನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವನೋ, ಶಾಂತನಾಗಿ ದಾಂತನಾಗಿ ನಿಯಮವಂತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ದಂಡಿಸದೆ ಇರುವನೋ, ಅವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಅವನೇ ಶ್ರಮಣನು, ಅವನೇ ಭಿಕ್ಷುವು.

* 'ಶರೀರಭೇದ' - ಎಂಬ ಮೂಲದ ಅರ್ಥ ; ಶರೀರಕ್ಕೆ ಏನಾದರೊಂದು ಪೆಟ್ಟು ಅಥವಾ ಅಪಾಯ. ಪೂ|| (೨) ಸಾ||.

† ತಾವು ವಿರಕ್ತರಂದೂ ದೇಹದಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವೆಂದೂ, ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವರು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುವರು.

ಹಿರೀನಿಸೇಧೋ ಪುರಿಸೋ ಕೋಚಿ ಲೋಕಸ್ಕಜ್ ವಿಜ್ಜತಿ

ಯೋ ನಿಂದಜ್ ಅಪ್ಪಬೋಧತಿ ಅಸ್ಸೋ ಭದ್ರೋ ಕಸಂ ಇವ ? ||೧೧೪೩||

೧೧೪೩. ಜಾತಿಯ ಕುದುರೆಯು ಕೊರಡೆಯ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ* ಯಾವನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ, ನಿಂದೆಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನೋ,† ಅಂಥವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನಿರುವನು.

ಅಸ್ಸೋ ಯಥಾ ಭದ್ರೋ ಕಸಾ ನಿವಿಚ್ಛೋ

ಆತಾಪಿನೋ ಸಂವೇಗಿನೋ ಭವಾಥ

ಸದ್ಧಾಯ ಸೀಲೇನ ಚ ವಿರಿಯೇನ ಚ

ಸಮಾಧಿನ ಧಮ್ಮವಿನಿಚ್ಚಯೇನ ಚ

ಸಂಪನ್ನವಿಜ್ಞಾಚರಣ ಪತಿಸ್ಸತಾ

ಪಹಸ್ಸಥ ದುಕ್ಖಜ್ ಇದಜ್ ಅನಪ್ಪಕಜ್

||೧೧೪೪||

೧೧೪೪. ಕೊರಡೆಯ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಜಾತಿಯ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಸಂತಾಪ ವುಳ್ಳವರೂ ವೇಗವಂತರೂ ಆಗಿರಿ ; ಶ್ರದ್ಧೆ, ಶೀಲ, ವೀರ್ಯ, ಸಮಾಧಿ, ಧರ್ಮವಿಶ್ವಯ - ಇವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ; ವಿದ್ಯೆ, ಆಚಾರ - ಇವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈ ಬಹುದುಃಖವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ.

ಉದಕಜ್ ಹಿ ನಿಯತ್ತಿ ನೇತ್ತಿಕಾ ಉಸುಕಾರಾ ನಮಯಂತಿ ತೇಜನಜ್

ದಾರುಜ್ ನಮಯಂತಿ ತಚ್ಛಕಾ ಅತ್ತಾನಜ್ ದಮಯಂತಿ ಸಬ್ಬತಾ ||೧೧೪೫||

೧೧೪೫.‡ ನೀರುಹಾಯಿಸುವವರು ನೀರನ್ನು ಬೇಕಾದ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ, ಬಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಬಿದಿರನ್ನು ಬೇಕಾದಂತೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಬಡಗಿಯರು ಮರವನ್ನು ಬೇಕಾದ ಮಾಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಉತ್ತಮವ್ರತವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

* ಇದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಂತೆ ಅರ್ಥ ; 'ಬೇಗ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ' ಪ್ರಾ||. ಸಹಿಸದಿರುವಂತೆ ಸಾಂ. - ಎಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. † 'ಅಪ್ರಬೋಧತಿ' ಎಂಬುದನ್ನು 'ನ ಪ್ರಬುದ್ಧತಿ' ಎಂದು ಕೆಲವರು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ; 'ಅಪ್ರಬುದ್ಧತೇ' ಎಂಬುದೇ ಪ್ರಾ ||

(೧) ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವುದು. ‡ ಅಂಸೆಯ ಗಾಢೆಗೂ ಇದಕ್ಕೂ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ 'ಪಂಡಿತಾಃ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗ ಬದಲು ಇಲ್ಲಿ 'ಸುವ್ರತಾಃ' ಎಂದಿದೆ.

೧೧. ಜರಾವರ್ಗ (ಜರಾವಗ್ಗ)

ಕೋ ನು ಹಾಸೋ ? ಕಿಮ್ ಆನಂದೋ ನಿಚ್ಚಜ್ ಪಜ್ಜಕಲಿತೇ ಸತಿ ?

ಅಂಧಕಾರೇನ ಓನದ್ಧಾ ಪದೀಪಜ್ ನ ಗವೆಸ್ಸಥ್ ? ||೧೪೬||

೧೪೬. ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ* ನಗೆಯೇನು, ಆನಂದವೇನು ? ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಗಾಣದೆ ಇದ್ದೂ ಬೆಳಕನ್ನು ಹುಡುಕದೆ ಇರುವಿರಲ್ಲ !

ಪಸ್ಸ ಚಿತ್ತಕತಜ್ ಬಿಂಬಜ್ ಅರುಕಾಯಜ್ ಸಮುಸ್ಸಿತಜ್

ಆತುರಜ್ ಬಹುಸಂಕಪ್ಪಜ್ ಯಸ್ಸ ನತ್ತಿ ಧುವಜ್ ಠಿತಿ ||೧೪೭||

೧೪೭. ಚಿತ್ರಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ† ಈ ಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡು ! ಈ ದೇಹವು ಹುಣ್ಣುಗಳಿಂದ‡ ಕೂಡಿ ನಿಂತಿರುವದು, ಬೇನೆಗಳಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿರುವದು, ಎಷ್ಟೋ ಸಂಕಲ್ಪಗಳಿಂದಂಟಾಗಿರುವದು ; ಇದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ !

ಪರಿಜಿಣ್ಣಂ ಇದಜ್ ರೂಪಜ್ ರೋಗನಿಡ್ಡಜ್ ಪಭಂಗುರುಜ್

ಭಿಜ್ಜತಿ ಪೂತಿಸಂದೇಹೋ ಮರಣಂತಜ್ ಹಿ ಜೀವಿತಜ್ ||೧೪೮||

೧೪೮. ಈ ಆಕಾರವು ಜೀರ್ಣವಾಗಿ, ಬೇನೆಗಳ ಗೂಡಾಗಿ, ನಾಶವಾಗ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುವದು ; ನಾತದ ತಿಪ್ಪೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು. ಬದುಕಿರುವ ದೆಂಬುದು ಸ್ಥಾವಿನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣಬೇಕಷ್ಟೆ.

ಯಾನಿಮಾನಿ ಅಪತ್ಥಾನಿ ಅಲಾಪೂನೇವ ಸಾರದೆ

ಕಾಪೋತಕಾನಿ ಅಟ್ಟೇನಿ ತಾಗಿ ದಿಸ್ವಾನ ಕಾ ರತಿ ||೧೪೯||

೧೪೯. ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋರೆಕಾಯಿಗಳನ್ನೆಸೆಯುವಂತೆ ಅತ್ತೊಗೆದ ಈ ಬಿಳಿಯ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವನಿಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದೀತು ?

* ದುಃಖವು ಆವರಿಸಿರುವಾಗ.

† 'ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಮಾಲಾಲಕ್ತಕಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ' ವ್ಯಾ ||

‡ ಒಂಬತ್ತು ಹುಣ್ಣುಗಳ ರಂಧ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯಾ||

§ 'ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿರುವರು. ವ್ಯಾ||

ಅತ್ತಿನಜ್ ನಗರಜ್ ಕತಜ್ ಮಜ್ಜ - ಲೋಹಿತ - ಲೇಪನಜ್
ಯತ್ಥ ಜರಾ ಚ ಮಚ್ಚೊ ಚ ಮಾನೋ ಮಕ್ಖೋ ಚ ಓಹಿತೋ ||೧೧೫೦||

೧೧೫೦. ಅಸ್ಥಿಗಳಿಂದ ಒಂದು ಕೋಟಿಯು ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಾಂಸರಕ್ತಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಬಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರೊಳಗೆ ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು, ಅಭಿಮಾನ, ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು* - ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ.

ಜೀರಂತಿ ವೇ ರಾಜರಥಾ ಸುಚಿತ್ತಾ
ಅಥೋ ಸರೀರಂ ಪಿ ಜರಜ್ ಉಪೇತಿ
ಸತಜ್ ಚ ಧಮ್ನೋ ನ ಜರಜ್ ಉಪೇತಿ
ಸಂತೋ ಹವೇ ಸಬ್ಬಿ ಪವೇದಯಂತಿ ||೧೧೫೧||

೧೧೫೧. ಒಳ್ಳೆಯ ಚಿತ್ರಾಲಂಕೃತವಾದ ರಾಜರಥಗಳೂ ಹಳೆಯವಾಗುವವು, ಇದರಂತೆ ಶರೀರವೂ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಆದರೆ ಸತ್ಪುರುಷರ ಧರ್ಮವು ಮುಪ್ಪನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಸಜ್ಜನರು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಪ್ಪಸುತ್ತಾಯಂ ಪುರಿಸೋ ಬಲಿವದ್ಧೋ ವ ಜೀವತಿ
ಮಜ್ಜಾಸಾನಿ ತಸ್ಯ ವಡ್ಧಂತಿ ಪಿಣ್ಣಾ ತಸ್ಯ ನ ವಡ್ಧತಿ ||೧೧೫೨||

೧೧೫೨. ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಈ ಪುರುಷನು ಎತ್ತಿನಂತೆ ಮುದಿಯಾಗುವನು. ಅವನ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳು ಬೆಳೆಯುವವೇ ಹೊರತು ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಹೆಚ್ಚದು.

ಅನೇಕಜಾತಿ - ಸಂಸಾರಜ್ ಸಂಧಾವಿಸ್ಸಜ್ ಅನಿಬ್ಬಿಸಜ್
ಗಹಕಾರಕಜ್ ಗವೇಸಂತೋ ದುಕ್ಖಾಜಾತಿ ಪುನಪ್ಪುನಜ್
ಗಹಕಾರಕಾ, ದಿಟ್ಟೋಸಿ ಪುನ ಗೇಹಜ್ ನ ಕಾಹಸಿ
ಸಬ್ಬಾ ತೇ ಫಾಸುಕಾ ಭಗ್ನಾ ಗಹಕೂಟಜ್ ವಿಸಂಖಿತಜ್
ವಿಸಂಖಾರಗತಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ ತನ್ಹಾನಜ್ ಖಿಯಜ್ ಅಜ್ಜಗಾ ||೧೧೫೩-೧೧೫೪||

೧೧೫೩-೧೧೫೪. † ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ‡ ಗೃಹಕಾರಕನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ದುಃಖವನ್ನೂ ಜನ್ಮವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಎಷ್ಟೋ ಜನ್ಮಗಳ

* 'ಕಾಪಟ್ಟಿ' ಪೂ||. (೧) † ಇವುಗಳು ಗೌತಮನು ಬುದ್ಧನಾದಾಗ ಹೇಳಿದ ಜಯಗಾಥೆಗಳೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

‡ ಇದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಅರ್ಥ ; 'ನಿಲುಗಡೆಯಲ್ಲದೆ' ಸಾ|| 'ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ' ಪೂ||

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ ತೊಳಲಿದೆನು. ಎಲೈ ಗೃಹಕಾರಕನೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದೆನು. ಇನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೀನು ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾರೆ. ನಿನ್ನ ತೊಲೆಜಂತೆ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುರಿದು ಹೋದವು, ಬೇಂಗಟಿಯ* ಮರವೂ ಹಾಳಾಯಿತು. ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಚಿತ್ತವು ಗಳ ಕ್ಷಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಅಚರಿತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಜ್ ಅಲದ್ಧಾ ಯೊಬ್ಬನೇ ಧನಜ್

ಜಿಣ್ಣ - ಕೊಂಚಾ ವಾ ಝಾಯಂತಿ ಖೀಣಮಚ್ಛೇ ವ ಪಲ್ಲಲೇ ||೧೫೫||

೧೫೫. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದೆ ಇರುವವರು ಮೀನುಗಳು ಮುಗಿದುಹೋಗಿರುವ ಕುಂಟೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮುದಿಬಕನಂತೆ ಕ್ಷೀಣವಾಗುವರು.

ಅಚರಿತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಜ್ ಅಲದ್ಧಾ ಯೊಬ್ಬನೇ ಧನಜ್

ಸೇಂತಿ ಚಾಪಾತಿಖೀಣಾವಾ ಪುರಾಣಾನಿ ಅನುತ್ಥನಜ್ ||೧೫೬||

೧೫೬. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದೆ ಇರುವವರು ತೀರ ಮುರಿದ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಾ ಬಿದ್ದಿರುವರು.

೧೨. ಆತ್ಮವರ್ಗ (ಆತ್ಮವಗ್ಗ)

ಅತ್ತಾನಜ್ ಚಿ ಪಿಯಂ ಜ್ಞಾ ರಕ್ಖೆಯ್ಯ ನಜ್ ಸುರಕ್ಖಿತಜ್

ತಿಣ್ಣಂ ಅಣ್ಣತರಜ್ ಯಾಮಜ್ ಪತಿಜಗ್ಗೆಯ್ಯ ಪಂಡಿತೋ ||೧೫೭||

೧೫೭. ತನಗೆ ತಾನು ಪ್ರಿಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನು

* ಇವಿದ್ದು ; ಇದರಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರವು ನಡೆದಿರುವುದು.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಂಡಿತನಾದವನು ಮೂರು ಜಾವಗಳೊಳಗೆ* ಒಂದರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಬೇಕು.

ಅತ್ತಾನಂ ಏವ ಪಠಮಜ್ ಪತಿರೂಪೇ ನಿವೇಸಯೇ

ಅಥ್ಞಾಂ ಅನುಸಾಸಯ್ಯ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸಯ್ಯ ಪಂಡಿತೋ

||೧೫೮||

೧೫೮. ಮೊದಲು ತಾನು ತನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ತಿಳಿದವನು ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಅತ್ತಾನಜ್ ಚಿ ತಥಾ ಕಯಿರಾ ಯತಞ್ಞಾಂ ಅನುಸಾಸತಿ

ಸುದಂತೋ ವತ ಧಮ್ಠೇಥ ಅತ್ತಾ ಹಿ ಕಿರಾ ದುದ್ಧಮೋ

||೧೫೯||

೧೫೯. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ, ತಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದಾಂತನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನೂ ನಿಜವಾಗಿ ದಮನಮಾಡಬಹುದು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದೇ ಕಷ್ಟ.

ಅತ್ತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ನಾಥೋ ಕೋ ಹಿ ನಾಥೋ ಪರೋ ಸಿಯಾ

ಅತ್ತನಾ ವಾ ಸುದಂತೇನ ನಾಥಜ್ ಲಭತಿ ದುಲ್ಲಭಜ್

||೧೬೦||

೧೬೦. ತನಗೆ ತಾನೇ ನಾಥನು, ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಯಾವನು ನಾಥನಾದಾನು ? ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದಮನಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ದುರ್ಲಭನಾದ ನಾಥನನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅತ್ತನಾ ವ ಕತಜ್ ಪಾಪಜ್ ಅತ್ತಜಜ್ ಅತ್ತಸಂಭವಜ್

ಅಭೀಮಂಥತಿ ದುಮ್ಠೇಥಜ್ ವಜಿರಜ್ ವಸಮಯಜ್ ಮಣಿಜ್ ||೧೬೧||

೧೬೧. ತಾನೇ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ತನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ತನ್ನಿಂದಲೇ ಬೆಳೆಯುವುದಾಗಿ ವಜ್ರವು ಕಲ್ಲಿನ ರತ್ನವನ್ನು ಕೊರೆಯುವಂತೆ ಆ ಅವಿವೇಕಿಯನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಯಸ್ಸ ಅಚ್ಚಂತ ದುಸ್ಸೀಲಯಜ್ ಮಾಲುವಾ ಸಾಲಂ ಇವೋತ್ಥತಜ್

ಕರೋತಿ ಸೋ ತಥತ್ತಾನಜ್ ಯಥಾ ನಜ್ ಇಚ್ಛತಿ ದಿಸೋ

||೧೬೨||

* ಪ್ರಥಮವಯಸ್ಸು, ಮಧ್ಯಮವಯಸ್ಸು, ಪಶ್ಚಿಮವಯಸ್ಸು - ಇವುಗಳೇ ಮೂರು ಯಾಮಗಳು. ಪೂ||

೧೬೨. ಮಾಲುಪಾಲತೆಯು* ಸಾಲವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಯಾವನನ್ನು ದುಃಖೀಲವು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವದೋ ಅಂಧವನು, ಶತ್ರುಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಸುಕರಾನಿ ಅಸಾಧೂನಿ ಅತ್ತನೋ ಅಹಿತಾನಿ ಚ

ಯಜ್ ವೇ ಹಿತಜ್ ಚ ಸಾಧೂಚ ತಜ್ ವೇ ಪರಮದುಕ್ಕರಜ್ ||೧೬೩||

೧೬೩. ಕೆಟ್ಟವೂ ತನಗೆ ಅಹಿತವಾದವೂ ಆಗಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸುಲಭವು. ಯಾವದು ಹಿತವೂ ಒಳ್ಳೆಯದೂ ಆಗಿರುವದೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ.

ಯೋ ಸಾಸನಜ್ ಅರಹತಜ್ ಅರಿಯಾನಜ್ ಧಮ್ಮಜೀವನಜ್

ಪಟಿಕೋಸತಿ ದುಮ್ಮೇಧೋ ದಿಟ್ಟಜ್ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಾಪಿಕಜ್

ಫಲಾನಿ ಕಟಕಸ್ಸೇವ ಅತ್ತಘ್ನಾಯ ಫಲ್ಪತಿ

||೧೬೪||

೧೬೪. ಯಾವನು ಪಾಪದೃಷ್ಟಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಧರ್ಮಜೀವಿಗಳೂ ಆರ್ಯರೂ ಆಗಿರುವ ಅರಹಂತರ ಶಾಸನವನ್ನು ಮೀರುವನೋ ಆತನು ಕಟ್ಟಕ(ವೆಂಬ ಬಿದಿರಿ)ನಂತೆ ತನ್ನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೂಬಿಡುವನು.

ಅತ್ತನಾ ವ ಕತಜ್ ಪಾಪಜ್ ಅತ್ತನಾ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ

ಅತ್ತನಾ ಅಕತಜ್ ಪಾಪಜ್ ಅತ್ತನಾ ವ ವಿಸುಜ್ಞತಿ

ಸುದ್ಧಿ ಅಸುದ್ಧಿ ಪಚ್ಚತ್ತಜ್ ನಾಞ್ಞಜ್ ಅಞ್ಞೋ ವಿಸೋಧಯೇ

||೧೬೫||

೧೬೫. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ತನ್ನನ್ನೇ ಕ್ಷೇಶಗೊಳಿಸುವದು ; ತಾನು ಮಾಡದ ಪಾಪವು ತನ್ನನ್ನೇ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವದು ; ಶುದ್ಧಿ, ಅ. - ಇವು ಗಳೆರಡೂ ಅವರವರದೇ ಹೊರತು ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲಾರನು.

ಅತ್ತದತ್ತಜ್ ಪರತ್ತೇನ ಬಹುನಾ ಪಿ ನ ಹಾಪಯಿ

ಅತ್ತದತ್ತಜ್ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಸಕತ್ತಪಸುತೋ ಸಿಯಾ

||೧೬೬||

* ಮಾಲುಪಾ ಎಂಬ ಬಳ್ಳಿಯು ಯಾವ ಮರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವದೋ ಅದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಭಾರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವದು.

† ಈ ಬಿದಿರು ಹೂಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಒಣಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವದು.

೧೬೬. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ತನ್ನ ಹಿತವು ಯಾವದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ* ಹಿತವಾಗುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರಬೇಕು.

೧೩. ಲೋಕವರ್ಗ (ಲೋಕವಗ್ಗ)

ಹೀನಜ್ಞ ಧಮ್ಮಜ್ಞ ನ ಸೇವೆಯ್ಯ ಪಮಾದೇನ ನ ಸಜ್ಜವಸೇ
ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಿಜ್ಞ ನ ಸೇವೆಯ್ಯ ನ ಸಿಯಾ ಲೋಕವದ್ಧನೋ ||೧೬೭||

೧೬೭. ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಾರದು, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇರಬಾರದು ; ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು† ಅನುಸರಿಸಬಾರದು, ಲೋಕವನ್ನು‡ ಬೆಳೆಯಿಸಬಾರದು.

ಉತ್ತಿಟ್ಟೇ ನಪ್ಪಮಜ್ಜಿಯ್ಯ ಧಮ್ಮಜ್ಞ ಸುಚರಿತಜ್ಞ ಚರೇ
ಧಮ್ಮಚಾರೀ ಸುಖಿಜ್ಞ ಸೇತಿ ಅಸ್ಸಿಜ್ಞ ಲೋಕೇ ಪರಮ್ಹಿ ಚ ||೧೬೮||

೧೬೮. ಏಳಬೇಕು, ಮೈಮರೆತಿರಬಾರದು, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಣೆಮಾಡಬೇಕು ; ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವಾತನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು.

ಧಮ್ಮಜ್ಞ ಚರೇ ಸುಚರಿತಜ್ಞ ನ ತಜ್ಞ ದುಚ್ಚರಿತಜ್ಞ ಚರೇ
ಧಮ್ಮಚಾರೀ ಸುಖಿಜ್ಞ ಸೇತಿ ಅಸ್ಸಿಜ್ಞ ಲೋಕೇ ಪರಮ್ಹಿ ಚ ||೧೬೯||

೧೬೯. ಒಳ್ಳೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು, ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯನ್ನು

* 'ಸದತ್ತ' ಎಂಬ ಮೂಲಕ್ಕೆ 'ಸ್ವಾರ್ಥ' ಎಂದು ಪೂ|| (೨) ದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವದು ; 'ಸರಿಯಾದ ಹಿತ'ವೆಂದು ಸಾಂ ||ರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

† ನಾಸ್ತಿಕ್ಯ, ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ದೃಷ್ಟಿ. ‡ ಸಂಸಾರವನ್ನು.

ಎಂದಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಬಾರದು. ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವಾತನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು.

ಯಥಾ ಬಬ್ಬುಲಕಜ್ ಪಸ್ಸೇ ಯಥಾ ಪಸ್ಸೇ ಮರೀಚಕಜ್
ಏವಜ್ ಲೋಕಜ್ ಅವೆಕ್ಖಂತಜ್ ಮಚ್ಚುರಾಜಾ ನ ಪಸ್ಸತಿ ||೧೨೦||

೧೨೦. ನೀರುಗುಳ್ಳೆಯನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆಯೂ ಬಿಸಿಲುಝದುರೆಯನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆಯೂ ಲೋಕವನ್ನು ಕಾಣುವವನನ್ನು **ಮೃತ್ಯುರಾಜನು** ನೋಡಲಾರನು.

ಏಥ ಪಸ್ಸಥಿಮಜ್ ಲೋಕಜ್ ಚಿತ್ತಜ್ ರಾಜರಥೂಪಮಜ್
ಯತ್ಥ ಬಾಲಾ ವಿಸೀದಂತಿ ನತ್ತಿ ಸಂಗೋ ವಿಜಾನತಜ್ ||೧೨೧||

೧೨೧. ಬನ್ನಿ, ರಾಜನ ರಥದಂತೆ* ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿ ; ಇದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿ ಕಷ್ಟಪಡುವರು, ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಯೋ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಪಮಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಾ ಸೋ ನಪ್ಪಮಜ್ಜತಿ
ಸೋ ಇಮಜ್ ಲೋಕಜ್ ಪಭಾಸೇತಿ ಅಬ್ಬಾ ಮುತ್ತೋ ವ ಚಂದಿಮಾ ||೧೨೨||

೧೨೨. ಯಾವನು ಮೊದಲು ಮೈಮರೆತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವನೋ ಅವನು ಮೋಡದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಈ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುವನು.

ಯಸ್ಸ ಪಾಪಜ್ ಕತಜ್ ಕಮ್ಮಜ್ ಕುಸಲೇನ ಪಿಥೀಯತಿ
ಸೋ ಇಮಜ್ ಲೋಕಜ್ ಪಭಾಸೇತಿ ಅಬ್ಬಾ ಮುತ್ತೋ ವ ಚಂದಿಮಾ ||೧೨೩||

೧೨೩. ಯಾವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗುವದೋ ಅವನು ಮೋಡದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಈ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುವನು.

ಅಂಥಭೂತೋ ಅಯಜ್ ಲೋಕೋ ತನುಕೆತ್ತ ವಿಪಸ್ಸತಿ
ಸಕುಂತೋ ಜಾಲಮುತ್ತೋವ ಅಪ್ಪೋ ಸಗ್ಗಾಯ ಗಚ್ಚತಿ ||೧೨೪||

* 'ರಾಜಪಥೂಪಮಂ' ಎಂಬ ಸಾಂ|| ಪಾಠಕ್ಕಿಂತ 'ರಾಜರಥೂಪಮಂ' ಎಂಬ ಪೂ|| ಪಾಠವೇ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವದು ; 'ರತ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ ರಾಜರಥದಂತೆ' ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.

೧೭೪. ಈ ಲೋಕವು ಕುರುಡರಂತಿರುವದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸುವವರು ಕಡಿಮೆ. ಬಲೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕೆಲವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

ಹಂಸಾದಿಚ್ಚಪಥೆ ಯಂತಿ ಅಕಾಸೇ ಯಂತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ

ನಿಯಂತಿ ಧೀರಾ ಲೋಕಮ್ಹಾ ಜೆತ್ವಾ ಮಾರಜ್ ಸವಾಹಿನಿಜ್ ||೧೭೫||

೧೭೫. ಹಂಸಗಳು ಸೂರ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ* ಸಂಚರಿಸುವವು, **ಋದ್ಧಿ** ಗಳನ್ನುಳ್ಳ† ಯೋಗಿಗಳು ಆಕಾಶಗಳು ಓಡಾಡುವರು ; ಧೀರರಾದವರು ಸೇನಾ ಸಹಿತನಾದ **ಮಾರ**ನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಈ ಲೋಕದಿಂದಾಚೆಗೆ‡ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುವರು.

ಏಕಜ್ ಧಮ್ಮಜ್ ಅತೀತಸ್ಸ ಮುಸಾವಾದಿಸ್ಸ ಜಂತುನೋ

ವಿತಿಣ್ಣ ಪರಲೋಕಸ್ಸ ನತ್ತಿ ಪಾಪಜ್ ಅಕಾರಿಯಜ್ ||೧೭೬||

೧೭೬. ಇರುವ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಳ್ಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಪರಲೋಕ ದಾಸೆಯನ್ನೂ ದಾಟಿರುವ **ಜಂತು**ವಿಗೆ ಮಾಡಬಾರದಾದ ಪಾಪವೇ ಇರುವದೀ.

ನ ವೇ ಕದರಿಯಾ ದೇವಲೋಕಜ್ ವಜಂತಿ

ಬಾಲಾ ಹವೆ ನಪ್ಪಸಂಸತಿ ದಾನಜ್

ಧೀರೋ ಚ ದಾನಜ್ ಅನುಮೋದಮಾನೋ

ತೇನೇವ ಸೋ ಹೋತಿ ಸುಖೀ ಪರತ್ಥಾ ||೧೭೭||

೧೭೭. ಜಿಪುಣರು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗರು ; ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ದಾನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚರು. ಧೀರನಾದವನು ದಾನವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ಅದರಿಂದಲೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

ಪಠವ್ಹಾ ಏಕರಜ್ಜೇನ ಸಗ್ಗಸ್ಸ ಗಮಣೇನ ವಾ

ಸಬ್ಬಲೋಕಾಧಿಪಚ್ಚೇನ ಸೋತಪತ್ತಿಫಲಜ್ ವರಜ್ ||೧೭೮||

೧೭೮. ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಆಳುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವರ್ಗ

† ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವ ವೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರೂ ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

‡ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ.

ವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸರ್ವಲೋಕಗಳ ಒಡೆತನವನ್ನು ಗಳಿಸುವದ ಕ್ಕಿಂತಲೂ **ಸ್ವೀತ ಆಪತ್ತಿ**ಫಲವನ್ನು* ಪಡೆಯುವದೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

೧೪. ಬುದ್ಧವರ್ಗ (ಬುದ್ಧವಗ್ಗ)

ಯಸ್ಸು ಜಿತಜ್ಞಃ ನಾವಜೀಯತಿ ಜಿತಂ ಅಸ್ಸ ನೋ ಯತಿ ಕೋಚಿಲೋಕೆ
ತಜ್ಞಃ ಬುದ್ಧಜ್ಞಃ ಅನಂತಗೋಚರಜ್ಞಃ ಅಪದಜ್ಞಃ ಕೇನ ಪದೇನ ನೆಸ್ಸಥ ||೧೨೯||

೧೨೯. ಯಾವನ ಗೆಲವು ಸೋಲಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲವೋ, ಯಾವನ ಗೆಲವನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಾರನೋ, ಅಂಥ ಅನಂತಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಹೆಚ್ಚಿಯ ಗುರುತಿಲ್ಲದ† ಬುದ್ಧನನ್ನು ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿಯ ಗುರುತಿನಿಂದ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಿರಿ ?

ಯಸ್ಸು ಜಾಲಿನಿ ವಿಸಟ್ಟಿಕಾ ತನ್ನಾ ನತ್ತಿ ಕುಹಿಂಚಿ ನೆತವೆ

ತಜ್ಞಃ ಬುದ್ಧಜ್ಞಃ ಅನಂತಗೋಚರಜ್ಞಃ ಅಪದಜ್ಞಃ ಕೇನ ಪದೇನ ನೆಸ್ಸಥ ||೧೩೦||

೧೩೦. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲ ತೃಷ್ಣೆಯೆಂಬ‡ ವಿಷಾತ್ಮಕವಾದದ್ದೆ ಬಲೆಯು ಯಾವನಿಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ¶ ಹೆಚ್ಚಿಯ ಗುರುತಿಲ್ಲದ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿಯ ಗುರುತಿನಿಂದ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಿರಿ ?

* ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಮುಟ್ಟುವ ಹೊಳೆಗೆ ಬಿದ್ದವನು. ಇವನು ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರ ನಂಬಿಕೆ.

† ರಾಗದ್ವೇಷ ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿಯ ಗುರುತುಗಳು. ವ್ಯಾ||

‡ ತೃಷ್ಣೆಯಿದ್ದರಲ್ಲವೆ, ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಹೋಗುವದು ? ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕುಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೆಲ್ಲಿ ?

§ ರೂಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಭೋಗಿಸುವದೆಂಬ ವಿಷರೂಪವಾದ ಕೆಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ವಿಷಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವದು. ವ್ಯಾ||

¶ ಬುದ್ಧನು ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ನಂಬಿಕೆ.

ಯೇ ಝಾನಪಸುತಾ ಧೀರಾ ನೆಕ್ವಮ್ನೂಪಸಮೇ ರತಾ
ದೇವಾ ಪಿ ತೇಸಜ್ ಪಿಹಯಂತಿ ಸಂಬುದ್ಧಾನಜ್ ಸತೀಮತಜ್ ||೧೮೧||

೧೮೧. ಯಾವ ಧೀರರು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ **ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯ, ಉಪಶಮ** -
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ ಅಂಥ **ಸ್ತುತಿ**ವಂತರಾದ ಬುದ್ಧರಂತೆ ತಾವೂ
ಆಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! - ಎಂದು ದೇವತೆಗಳೂ ಎನ್ನುವರು.

ಕಿಚ್ಚೋ ಮನುಸ್ಸಪಟಲಾಭೋ ಕಿಚ್ಚಜ್ ಮಚ್ಚಾನ ಜೀವಿತಜ್
ಕಿಚ್ಚಜ್ ಸದ್ಧಮ್ನುಸವಣಜ್ ಕಿಚ್ಚೋ ಬುದ್ಧಾನಜ್ ಉಪ್ಪಾದೋ ||೧೮೨||

೧೮೨. ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ಕಷ್ಟವು, ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ
ಬದುಕಿರುವದು ಕಷ್ಟವು, **ಸದ್ಧರ್ಮ**ದ ಶ್ರವಣವು ದೊರೆಯುವದು ಕಷ್ಟವು,
ಬುದ್ಧರಾಗುವದು ಕಷ್ಟವು.

ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಜ್ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಂಪದಾ
ಸಚಿತ್ತ ಪರಿಯೋದಪನಜ್ ಏತಜ್ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನಜ್ ||೧೮೩||

೧೮೩. ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು, ಕುಶಲವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.* ಇದೇ **ಬುದ್ಧನ**
ಅನುಶಾಸನವು.†

ಖಿಂತೀಪರಮಜ್ ಕಪೋತಿತಿಕ್ಖಾ
ನಿಬ್ಬಾಣಜ್ ಪರಮಜ್ ವದಂತಿ ಬುದ್ಧಾ
ನ ಹಿ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಪರೂಪಘಾತಿ
ಸಮಣೋ ಹೋತಿ ಪರಜ್ ವಿಹೇಥಯಂತೋ ||೧೮೪||

೧೮೪. ಕ್ಷಾಂತಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಪಸ್ಸು, ತಿತಿಕ್ಷಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ **ನಿರ್ವಾಣ**
ವೆಂದು‡ ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುವರು. ಏಕೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಲ್ಲು

* ಐದು ನೀವರಣಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವ್ಯಾ||

† ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶೀಲ, ಪ್ರಜ್ಞಾ, ಸಮಾಧಿ - ಎಂಬ ಮೂರನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ
ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಪದ್ಯವೆಂದು ಚೌದ್ವರ ಭಾವನೆ.

‡ ಇದನ್ನು ಪೂ|| (೨)ನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ ; ತಿತಿಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ಕ್ಷಾಂತಿಯೇ
ಪರಮತಪಸ್ಸು ; ಬುದ್ಧರು ನಿರ್ವಾಣವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದೆನ್ನುವರು ಎಂದು ಪೂ|| (೧)
ರಂತೆ ತರ್ಜುಮೆ.

ವವನು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಲ್ಲ,* ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಸಂಕಟಗೊಳಿಸುವವನು ಶ್ರಮಣ ನಲ್ಲ.

ಅನೂಪವಾದೋ ಅನೂಪಘಾತೋ ಪಾತಿಮೋಕ್ಶೇ ಚ ಸಂವರೋ
ಮತ್ತಘ್ನತಾ ಚ ಭತ್ತಸ್ತಿಜ್ ಪಂತಘ್ ಚ ಸಯನಾಸನಜ್
ಅಧಿಚಿತ್ತೇ ಚ ಆಯೋಗೋ ಏತಜ್ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನಜ್ ||೧೮೫||

೧೮೫. ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನಿಂದಿಸದಿರುವುದು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದು, ಪ್ರಾತಿಮೋಕ್ಷದಿಂದ† ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಿತವರಿತಿಯಿರುವುದು, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು ಕೂರುವುದು, ಉತ್ತಮವಾದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವುದು - ಇದೇ ಬುದ್ಧರ ಅನುಶಾಸನವು.

ನ ಕಹಾಪಣ ವಸ್ಸೇನ ತಿತ್ತಿ ಕಾಮೇಸು ವಿಜ್ಜತಿ
ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದಾ ದುಕ್ಖ ಕಾಮಾ ಇತಿ ವಿಘ್ನಾಯ ಪಂಡಿತೋ ||೧೮೬||

೧೮೬. ಕಾರ್ಷಾಪಣದ‡ ಮಳೆಯಿಂದಲೂ ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಾರದು. ಕಾಮಗಳ ರುಚಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ, ಅವು ದುಃಖಮಯವಾಗಿರುವವು - ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ಅವನೇ ಪಂಡಿತನು.

ಅಪಿ ದಿಬ್ಬೇಸು ಕಾಮೇಸು ರತಿಜ್ ಸೋ ನಾಧಿಗಚ್ಚತಿ
ತನ್ನೆಕ್ಖಯರತೋ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾಸಂಬುದ್ಧ ಸಾವಕೋ ||೧೮೭||

೧೮೭. ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಬುದ್ಧನ ಶ್ರಾವಕನಿಗೆ ದಿವ್ಯಭೋಗಗಳೂ ಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ ; ಅವನು ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಸವೆಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವನು.

ಬಹೂ ವೆ ಸರಣಜ್ ಯಂತಿ ಪಬ್ಬತ್ತಾನಿ ವನಾನಿ ಚ
ಆರಾಮರುಕ್ಖ ಚೇತ್ಯಾನಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಭಯ ತಜ್ಜಿತಾ
ನೇತಜ್ ಖೋ ಸರಣಜ್ ಖೇಮಜ್ ನೇತಜ್ ಸರಣಜ್ ಉತ್ತಮಜ್
ನೇತಜ್ ಸರಣಜ್ ಆಗಮ್ಮ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾ ಪಮುಚ್ಚತಿ ||೧೮೮-೧೮೯||

* ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ 'ಪ್ರವ್ರಜಿತ' ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವಿದು.

† ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೆಸರು.

‡ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯ.

೧೮೮-೧೮೯. ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಬೆಚ್ಚು ಬಿದ್ದ ಜನರು ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ ಮರಗಳನ್ನು **ಚೈತ್ರ**ಗಳನ್ನೂ - ಇವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಮರೆಹೊಗುವರು. ಆದರೆ ಇವನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕರೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ, ಇವು ಉತ್ತಮವಾದ ರಕ್ಷಣಸ್ಥಾನವೂ ಅಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕರೆ ಸರ್ವ ದುಃಖಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವದೂ ಇಲ್ಲ.

ಯೋ ಚ ಬುದ್ಧಜ್ಞಃ ಚ ಧರ್ಮಜ್ಞಃ ಚ ಸಂಘಜ್ಞಃ ಚ ಸರಣಜ್ಞಃ ಗತೋ
ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಸಮ್ಪಪ್ಪಿಣ್ಣಾಯ ಪಸ್ಸತಿ
ದುಕ್ಖಜ್ಞಃ ದುಕ್ಖಸಮುಪ್ಪದಜ್ಞಃ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಖಮಜ್ಞಃ
ಅರಿಯಜ್ಞಃ ಚಿಟ್ಟಂಗಿಕಜ್ಞಃ ಮಗ್ಗಜ್ಞಃ ದುಕ್ಖೋಪಸಮಗಾಮಿನಿಜ್ಞಃ
ಏತಜ್ಞಃ ಖೋ ಸರಣಜ್ಞಃ ಖೀಮಜ್ಞಃ ಏತಜ್ಞಃ ಸರಣಜ್ಞಃ ಉತ್ತಮಜ್ಞಃ
ಏತಜ್ಞಃ ಸರಣಜ್ಞಃ ಆಗಮ್ಹ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾ ಪಮುಚ್ಚತಿ ||೧೯೦-೧೯೧-೧೯೨||

೧೯೦-೧೯೧-೧೯೨. ಯಾವನು **ಬುದ್ಧ**ನನ್ನೂ **ಧರ್ಮ**ವನ್ನೂ **ಸಂಘ**ವನ್ನೂ* ಮರೆಹೊಗುವನೋ ನಾಲ್ಕು **ಆರ್ಯಸತ್ತ**ಗಳನ್ನೂ† ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವನೋ - ಎಂದರೆ ದುಃಖ, ದುಃಖವುಂಟಾಗುವ ಕಾರಣ, ದುಃಖವನ್ನು ದಾಟುವ ಬಗೆ, ದುಃಖವನ್ನು ಉಪಶಮಗೊಳಿಸುವ ಆರ್ಯ **ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗ**‡ - ಇದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವನೋ - ಇದೇ ಕ್ಷೇಮಕರವಾದ ಶರಣವು, ಇದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಶರಣವು. ಇದನ್ನು - ಮರೆಹೊಕ್ಕರೆ ಸರ್ವದುಃಖಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ದುಲ್ಲಭೋ ಪುರಿಸಾಜ್ಞೋ ನ ಸೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಜಾಯತಿ
ಯತ್ತ ಸೋ ಜಾಯತಿ ಧೀರೋ ತಜ್ಞಃ ಕುಲಜ್ಞಃ ಸುಖಜ್ಞಃ ಏಧತಿ ||೧೯೩||

೧೯೩. ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುರುಷನು ಸಿಕ್ಕುವದು ಕಷ್ಟ, ಅವನು ಎಲ್ಲಿಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನೋ ಆ ಕುಲವು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು.

* ಬುದ್ಧ, ಧರ್ಮ, ಸಂಘ - ಇವುಗಳನ್ನು ಬೌದ್ಧರು ರತ್ನತ್ರಯವೆನ್ನುವರು.

† ಇವೇ ಬುದ್ಧನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ತತ್ತ್ವಗಳು.

‡ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞೆ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ, ಸಮ್ಯಗ್ವಾಚಾ, ಸಮ್ಯಕ್ಕರ್ಮಾಂತ, ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ, ಸಮ್ಯಗ್ವ್ಯಾಯಾಮ, ಸಮ್ಯಕ್ಸತ್ಯತಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಮಾಧಿ - ಎಂಬಿವೇ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ

ಸುಖೋ ಬುದ್ಧಾನಜ್ಞಃ ಉಪ್ಪಾದೋ ಸುಖಾ ಸದ್ಧರ್ಮದೇಸನಾ
ಸುಖಾ ಸಂಘಸ್ಸ ಸಾಮಗ್ಗಿ ಸಮಗ್ಗಾನಜ್ಞಃ ತಪೋ ಸುಖೋ ||೧೯೪||

೧೯೪. **ಬುದ್ಧರ** ಹುಟ್ಟು ಸುಖಿದಾಯಕವಾಗಿರುವದು, **ಸದ್ಧರ್ಮದ** ಉಪದೇಶವು ಸುಖಿದಾಯಕವಾಗಿರುವದು ; **ಸಂಘವು** ಒಟ್ಟು ಕೂಡಿರುವದು ಸುಖಿದಾಯಕವು, ಒಟ್ಟು ಕೂಡಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವದು ಸುಖಿದಾಯಕವು.

ಪೂಜಾರಹೆ ಪೂಜಾಯತೋ ಬುದ್ಧೇ ಯದಿ ವ ಸಾವಕೇ
ಪಪಂಚ ಸಮತಿಕೃಂತೇ ತಿಣ್ಣಸೋಕ ಪರಿದ್ಧವೇ
ತೇ ತಾದಿಸೇ ಪೂಜಾಯತೋ ನಿಬ್ಬುತೇ ಅಕುತೋಭಯೇ
ನ ಸಕ್ಖಾ ಪುಣ್ಣಜ್ಞಃ ಸಂಖಾತುಜ್ಞಃ ಇದಮತ್ತನ್ ತಿ ಕೇನ ಚಿ ||೧೯೫-೧೯೬||

೧೯೫-೧೯೬. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ದಾಟಿ ಶೋಕವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ಮೀರಿರುವ ಪೂಜ್ಯರಾದ **ಬುದ್ಧರ**ನ್ನಾಗಲಿ ಅವರ **ಶ್ರಾವಕರ**ನ್ನಾಗಲಿ ಪೂಜಿಸುವವನ, ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಏತಕ್ಕೂ ಅಂಜದ ಅಂಥವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿ ಹೇಳುವದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ.

೧೫. ಸುಖವರ್ಗ (ಸುಖವಗ್ಗ)

ಸುಸುಖಜ್ಞಃ ವತ ಜೀವಾಮ ವೇರಿನೇಸು ಅವೇರಿನೋ
ವೇರಿನೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು ವಿಹರಾಮ ಅವೇರಿನೋ ||೧೯೭||

೧೯೭. ಆಹಾ ! ವೈರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವೈರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುವೆವು ! ವೈರಿಗಳಾದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವೈರಿಗಳಾಗಿರದೆ ಹೇಗೆ ವಿಹರಿಸುವೆವು !

ಸುಸುಖಜ್ಞಃ ವತ ಜೀವಾಮ ಆತುರೇಸು ಅನಾತುರಾ
ಆತುರೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು ವಿಹರಾಮ ಅನಾತುರಾ ||೧೯೮||

೧೯೮. ಆಹಾ ! ಸಂಕಟಪಡುವವರ ನಡುವೆ ನಾವು ಸಂಕಟ ಪಡದೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುವೆವು ! ಸಂಕಟಪಡುವವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವಿಲ್ಲದೆ ಓಡಾಡುವೆವು !

ಸುಸುಖಿಜ್ ವತ ಜೀವಾಮ ಉಸ್ಸುಕೇಸು ಅನುಸ್ಸುಕಾ
ಉಸ್ಸುಕೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು ವಿಹರಾಮ ಅನುಸ್ಸುಕಾ

||೧೯೯||

೧೯೯. ಆಹಾ ! ಆಸಕ್ತರಾದ ಜನರ ನಡುವೆ ನಾವು ಅನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುವೆವು ! ಆಸಕ್ತರಾದ ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಓಡಾಡುವೆವು !

ಸುಸುಖಿಜ್ ವತ ಜೀವಾಮ ಯೇಸಜ್ ನೋ ನತ್ತಿ ಕಿಂಚನಜ್
ಪೀತಿಭಕ್ಯಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮ ದೇವಾ ಅಭಿಸ್ಸರಾ ಯಥಾ

||೨೦೦||

೨೦೦. ಆಹಾ ! ನಮಗೆ ನಮ್ಮದೆಂಬದು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುವೆವು ! **ಆಭಾಸ್ವರಂ**ಬ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯೇ ನಮಗೆ ಭಕ್ಯವಾಗಿರುವದು !

ಜಯಜ್ ವೇರಜ್ ಪಸವತಿ ದುಕ್ಖಜ್ ಸೇತಿ ಪರಾಜಿತೋ
ಉಪಸಂತೋ ಸುಖಿಜ್ ಸೇತಿ ಹಿತ್ವಾ ಜಯಪರಾಜಯಜ್

||೨೦೧||

೨೦೧. ಗೆಲವು ವೈರವನ್ನು ಹಡೆಯುವದು, ಏಕೆಂದರೆ ಸೋತವನು ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಉಪಶಾಂತನಾದವನು ಸೋಲುಗೆಲವು ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ನತ್ತಿ ರಾಗಸಮೋ ಅಗ್ಗಿ ನತ್ತಿ ದೋಸಸಮೋ ಕಲಿ
ನತ್ತಿ ಖಿಂಧಾದಿಸಾ ದುಕ್ಖಾ ನತ್ತಿ ಸಂತಿಪರಜ್ ಸುಖಿಜ್

||೨೦೨||

೨೦೨. **ರಾಗಕ್ಕೆ** ಸಮನಾದ ಬೆಂಕಿಯಿಲ್ಲ, **ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ** ಸಮನಾದ ದೋಷವಿಲ್ಲ, **ಸ್ಯಂಧ**ಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ದುಃಖವಿಲ್ಲ, ಶಾಂತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವಿಲ್ಲ.

ಜಿಘ್ರಾಪರಮಾ ರೋಗಾ ಸಂಖಾರಪರಮಾ ದುಕ್ಖಾ

ಏತಜ್ ನತ್ವಾ ಯಥಾ ಭೂತಜ್ ನಿಬ್ಬಾಣಜ್ ಪರಮಜ್ ಸುಖಿಜ್ ||೨೦೩||

೨೦೩. ಹಸಿವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ರೋಗವು, **ಸಂಸ್ಕಾರವು** ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವು ; ಇದನ್ನು ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವ **ನಿರ್ವಾಣವೇ** ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವು.

ಆರೋಗ್ಯ ಪರಮಾ ಲಾಭಾ ಸಂತುಷ್ಟಿ ಪರಮಜ್ಞ ಧನಜ್ಞ
ವಿಸ್ವಾಸ ಪರಮಾ ಇಗಾತಿ ನಿಬ್ಬಾಣಜ್ಞ ಪರಮಜ್ಞ ಸುಖಮ್ ||೨೦೪||

೨೦೪. ಆರೋಗ್ಯವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವು, ಸಂತೋಷವೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧನವು, ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೆಂಟನು, **ನಿರ್ವಾಣವೇ** ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವು.

ಪವಿವೇಕರಸಜ್ಞ ಪಿತ್ವಾ ರಸಜ್ಞ ಉಪಸಮಸ್ಯ ಚ
ನಿದ್ಧರೋ ಹೋತಿ ನಿಪ್ಪಾವೋ ಧಮ್ಮಪೀತಿರಸಜ್ಞ ಪಿಬಜ್ಞ ||೨೦೫||

೨೦೫. **ವಿವೇಕದ*** ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದು **ಉಪಶಮದ** ರಸವನ್ನೂ ಕುಡಿದ ವನು ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಧರ್ಮಪ್ರೀತಿಯ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದವನು ಪಾಪವಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಧು ಧಸ್ಸನಮ್ ಅರಿಯಾನಜ್ಞ ಸನ್ನಿವಾಸೋ ಸದಾ ಸುಖೋ
ಅದಸ್ಸನೇನ ಬಾಲಾನಜ್ಞ ನಿಚ್ಚಂ ಏವ ಸುಖೀ ಸಿಯಾ ||೨೦೬||

೨೦೬. **ಆರ್ಯರ** ದರ್ಶನವು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖದಾಯಕವು ; ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಯಾಗಿರಬಹುದು.

ಬಾಲಸಂಗತಚಾರೀ ಹಿ ದೀಘಂ ಅದ್ಧಾನ ಸೋಚತಿ
ದುಕ್ಖೋ ಬಾಲೇಹಿ ಸಂವಾಸೋ ಅಮಿತ್ತನೇವ ಸಬ್ಬದಾ
ಧೀರೋ ಚ ಸುಖಸಂವಾಸೋ ಇಗಾತಿನಜ್ಞ ವ ಸಮಾಗಮೋ ||೨೦೭||

೨೦೭. ಏಕೆಂದರೆ ತಿಳಿಗೇಡಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವನು ಬಹುದೂರ ದವರೆಗೂ ಶೋಕಿಸುವನು. ತಿಳಿಗೇಡಿಯೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿರುವುದು ಶತ್ರುವಿನ ಸಹವಾಸದಂತೆ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗಿ ಇರುವುದು ತಿಳಿದವರೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿರುವುದು ನೆಂಟರನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

* ಏಕಾಂತದ.

ಪ್ರಿಯವರ್ಗ

ಧೀರಂ ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯಂ ಚ ಬಹುಸ್ಸುತಂ ಚ

ಧೂರಯ್ಯಸೀಲಜ್ಞಂ ವತವಂತಂ ಆರಿಯಜ್ಞಂ

ತಜ್ಞಂ ತಾದಿಸಜ್ಞಂ ಸಪ್ಪರಿಸಜ್ಞಂ ಸುಮೇಧಜ್ಞಂ

ಭಜೇಥ ನಕ್ಷತ್ರಪಥಜ್ಞಂ ವ ಚಂದಿಮಾ

||೨೦೮||

೨೦೮. ಆದ್ದರಿಂದ ಧೀರನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ ಬಹುಶ್ರುತನೂ ಉದ್ಯೋಗಿಯೂ ಸದಾಚಾರಿಯೂ ಆರ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ - ಇಂಥ ಸತ್ಪುರುಷನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೇ ನಕ್ಷತ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಚಂದ್ರನು ಸೇವಿಸುವಂತೆ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೧೬. ಪ್ರಿಯವರ್ಗ (ಪಿಯವಗ್ಗ)

ಆಯೋಗೇ ಯುಂಜಂ ಆತ್ಮಾನಜ್ಞಂ ಯೋಗಸ್ಥಿಜ್ಞಂ ಚ ಅಯೋಜಯಜ್ಞಂ

ಅತ್ಥಜ್ಞಂ ಹಿತ್ವಾ ಪಿಯಗ್ಗಾಹೀ ಪಿಹೇತತ್ಥಾನುಯೋಗಿನಜ್ಞಂ

||೨೦೯||

೨೦೯. ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ* ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಯೋಗದಲ್ಲಿ† ಒನ್ನಡದೆಯೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ಯಾವನು ಹಿಡಿಯುವನೋ ಅವನು ಆತ್ಮಾನುಯೋಗಿಯನ್ನು‡ ಕಂಡು ನಾನು ಅವನಂತಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! - ಎಂದು ಕರುಬುವನು.

ಮಾ ಪಿಯೇಹಿ ಸಮಾಗಂಚಿ ಅಪ್ಪಿಯೇಹಿ ಕುದಾಚನಜ್ಞಂ

ಪಿಯಾನಜ್ಞಂ ಅದಸ್ಸನಜ್ಞಂ ದುಕ್ಖಜ್ಞಂ ಅಪ್ಪಿಯಾನಜ್ಞಂ ಚ ದಸ್ಸನಜ್ಞಂ ||೨೧೦||

೨೧೦. ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳೊಡನೆ ಸೇರದಿರು, ಅಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸೇರದಿರು. ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ದುಃಖವು.

ತಸ್ಮಾ ಪಿಯಜ್ಞಂ ನ ಕಯಿರಾಥಾ ಪಿಯಾಪಾಯೋ ಹಿ ಪಾಪಕೋ

ಗಂಥಾ ತೇಸಜ್ಞಂ ನ ವಿಜ್ಞಂತಿ ಯೇಸಜ್ಞಂ ಪಿಯಪ್ಪಿಯಜ್ಞಂ

||೨೧೧||

* ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ. † ಉತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮಸಾಧನ. ‡ ಜಿತಾತ್ಮನನ್ನು.

೨೧೦. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು, ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದರ ನಾಶವೆಂಬುದೇ ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಿಯ, ಅಪ್ರಿಯ - ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ **ಗ್ರಂಥಗಳು*** ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಪಿಯತೋ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ ಪಿಯತೋ ಜಾಯತೀ ಭಯಜ್ಞ್.

ಪಿಯತೋ ವಿಷ್ವಮುತ್ತಸ್ಸ ನಕ್ತಿ ಸೋಕೋ ಕುತೋ ಭಯಜ್ಞ್ ||೨೧೦||

೨೧೧. ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಶೋಕವುಂಟಾಗುವದು, ಪ್ರಿಯದಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗುವದು ; ಪ್ರಿಯದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದಾತನಿಗೆ ಶೋಕವೇ ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನು ಭಯವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು ?

ಪೇಮತೋ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ ಪೇಮತೋ ಜಾಯತೀ ಭಯಜ್ಞ್

ಪೇಮತೋ ವಿಷ್ವಮುತ್ತಸ್ಸ ನಕ್ತಿ ಸೋಕೋ ಕುತೋ ಭಯಜ್ಞ್ ||೨೧೧||

೨೧೨. **ಪ್ರೇಮದಿಂದ**† ಶೋಕವುಂಟಾಗುವದು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗುವದು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದಾತನಿಗೆ ಶೋಕವೇ ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನು ಭಯವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು ?

ರತಿಯಾ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ ರತಿಯಾ ಜಾಯತೀ ಭಯಜ್ಞ್

ರತಿಯಾ ವಿಷ್ವಮುತ್ತಸ್ಸ ನಕ್ತಿ ಸೋಕೋ ಕುತೋ ಭಯಜ್ಞ್ ||೨೧೨||

೨೧೩. **ರತಿಯಿಂದ**† ಶೋಕವುಂಟಾಗುವದು, ರತಿಯಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗುವದು ; ರತಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದಾತನಿಗೆ ಶೋಕವೇ ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನು ಭಯವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು ?

* ಗಂಟುಗಳು ; ೨೫ನೆಯ ಪುಟದ ೪ ಚಿಹ್ನೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ. ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯ ಗಳಿಲ್ಲದವನೇ ಮುಕ್ತನೆಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಆದರೆ ಈ ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಧನಗಳು ಈ ಎರಡು ಮತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿವೆ.

† ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವೆಂಬುದು ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆಗುವದು ; ಪ್ರೇಮವು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಡಿಸುವ ರತಿಯಿಂದ ; ಈ ರತಿಯು ಅದು ಬೇಕೆಂಬ ಕಾಮದಿಂದ ; ಕಾಮವು ವಸ್ತುವಿನ ಹಂಬಲಿನ ರೂಪವಾದ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ತೃಷ್ಣೆಯೇ ಮೂಲ - ಎಂಬುದು ೨೧೩ರಿಂದ ೨೧೬ನೆಯವರೆಗಿನ ಗಾಥಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ತೋರುವದು.

ಕಾಮತೋ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ ಕಾಮತೋ ಜಾಯತೀ ಭಯಜ್ಞ್
ಕಾಮತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ನತ್ತಿ ಸೋಕೋ ಕುತೋ ಭಯಜ್ಞ್ ||೨೦೫||

೨೦೫. ಕಾಮದಿಂದ* ಶೋಕವುಂಟಾಗುವದು, ಕಾಮದಿಂದ ಭಯ
ವುಂಟಾಗುವದು ; ಕಾಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದಾತನಿಗೆ ಶೋಕವೇ ಇಲ್ಲ,
ಇನ್ನು ಭಯವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು ?

ತನ್ನಾಯ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ ತನ್ನಾಯ ಜಾಯತೀ ಭಯಜ್ಞ್
ತನ್ನಾಯ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ನತ್ತಿ ಸೋಕೋ ಕತೋ ಭಯಜ್ಞ್ ||೨೦೬||

೨೦೬. ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ* ಶೋಕವುಂಟಾಗುವದು, ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಭಯ
ವುಂಟಾಗುವದು ; ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದಾತನಿಗೆ ಶೋಕವೇ ಇಲ್ಲ,
ಇನ್ನು ಭಯವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು ?

ಸೀಲದಸ್ಸನ ಸಂಪನ್ನಜ್ಞ್ ಧಮ್ಮಟ್ಟಜ್ಞ್ ಸಚ್ಚವೇದಿನಜ್ಞ್
ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮ ಕುಬ್ಬಾನಜ್ಞ್ ತಜ್ಞ್ ಜನೋ ಕುರುತೇ ಪಿಯಜ್ಞ್ ||೨೦೭||

೨೦೭. ಶೀಲ, ದರ್ಶನ - ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಾತನಾಗಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ
ಸತ್ಯವಾದಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಾತನು † ಯಾರೋ
ಅವನು ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು.

ಚಂದಜಾತೋ ಅನಕ್ಖಾತೇ ಮನಸಾ ಚ ಫುಟೋ ಸಿಯಾ
ಕಾಮೇಸು ಚ ಅಪ್ಪಟಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಉದ್ಧಜ್ಞ್ ಸೋತೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ||೨೦೮||

೨೦೮. ಯಾವನಿಗೆ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗದ‡ ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ
ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗಿರುವದೋ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ

* ಹಿಂದಿನ ಪುಟದ † ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

† ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ತಾನು ತನ್ನ ಸಾಧನವನ್ನು
ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಾತನು.

‡ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯು ಮಾತುಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬರುವ
ಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳೆನ್ನುವಂತೆ ಬೌದ್ಧರೂ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಸದಳವಾದ
ದ್ದೆನ್ನುವರು.

ತಿಳಿದಿರುವನೋ,* ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು **ಉದ್ಧರ್ವಸ್ತ್ರೋತನೆನಿಸುವನು.**†

ಚಿರಪ್ರವಾಸಿಜ್ಞ ಪುರಿಸಜ್ಞ ದೂರತೋ ಸೊತ್ತಿಮ್ ಆಗತಮ್
 ಇತಿಮತ್ತಾ ಸುಹಜ್ಞಾ ಚ ಅಭಿಮಂದಂತಿ ಆಗತಜ್ಞ
 ತಥೇವ ಕಟಪುಷ್ಪಾಂ ಪಿ ಅಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಪರಜ್ಞ ಗತಮ್
 ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪತಿಗಣ್ಡಂತಿ ಪಿಯಜ್ಞ ಇತಿಜ್ಞ ವ ಆಗತಜ್ಞ ||೨೧೯-೨೨೦||

೨೧೯-೨೨೦. ಬಹುಕಾಲ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ದೂರದೇಶದಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ನೆಂಟರು, ಇಷ್ಟರು, ಗೆಳೆಯರು - ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದರಂತೆಯ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಲೋಕದಿಂದ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದವನನ್ನು ಅವನ ಪುಣ್ಯಗಳು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದ ನೆಂಟನೆಂಬಂತೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವು.

೧೨. ಕ್ರೋಧವರ್ಗ (ಕೋಧವಗ್ಗ)

ಕೋಧಜ್ಞ ಜಹೇ ವಿಪ್ರಜಾಹಯ್ಯ ಮಾನಜ್ಞ
 ಸಂಇೋಜನಜ್ಞ ಸಬ್ಬಂ ಅತಿಕ್ಕಮೆಯ್ಯ
 ತಜ್ಞ ನಾಮರೂಪಸ್ಮಿಜ್ಞ ಅಸಜ್ಜಮಾನಜ್ಞ
 ಅಕಿಂಚನಜ್ಞ ನಾನುಪತಂತಿ ದುಕ್ಖಾ ||೨೨೧||

೨೨೧. ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು ;

* ಈ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯವರು ಬೇರೆಬೇರೆಯ ತೆರನಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ : 'ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅದು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರುವದೋ' (Woodward) ; 'ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ನಿಂತಿರುವದೋ' (ಸಾಂ) ; ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿರುವದೋ' (ಪೂ.೨)

† ಹೂಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಈಜುವವನು ; ಇದು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ **ಅನಾಗಾಮಿಯನ್ನು** ಕುರಿತದ್ದು (Woodward).

ಸಂಯೋಜನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ* ದಾಟಿಬಿಡಬೇಕು, ಅಂಥ ನಾಮರೂಪದಲ್ಲಿ† ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ, ತನ್ನದೆಂಬುದೇನೂ ಇಲ್ಲದ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದುಃಖಗಳು ಬೆನ್ನಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ.

ಯೋ ವೇ ಉಪ್ಪತಿತಜ್ಞೋ ಕೋಧಜ್ಞೋ ರಥಜ್ಞೋ ಭಂತಜ್ಞೋ ವ ಧಾರಯೇ
ತಮ್ ಅಹಜ್ಞೋ ಸಾರಥಿಜ್ಞೋ ಬ್ರೂಮಿ ರಸ್ಮಿಗ್ನಾಹೋ ಇತರೋ ಜನೋ ||೨೨೨||

೨೨೨. ಯಾವನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ತಿರುಗುವ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗುವಂತೆ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುವನೋ, ಅವನನ್ನೇ ನಾನು ನಿಜವಾದ ಸಾರಥಿಯೆನ್ನುವೆನು ; ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದವರು.

ಅಕ್ರೋಧೇನ ಜಿನೇ ಕೋಧಜ್ಞೋ ಅಸಾಧುಜ್ಞೋ ಸಾಧುನಾ ಜಿನೇ
ಜಿನೇ ಕದಿರಿಯಜ್ಞೋ ದಾನೇನ ಸಚ್ಚೀನ ಅಲಿಕವಾದಿನಜ್ಞೋ ||೨೨೩||

೨೨೩. ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು, ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದರಿಂದ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು, ಜಿಪುಣನನ್ನು ದಾನದಿಂದ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು, ಸುಳ್ಳುಹೇಳುವವನನ್ನು ಸತ್ಯದಿಂದ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು.

ಸಚ್ಚಜ್ಞೋ ಭಣೆ ನ ಕುಚ್ಛಿಯ್ಯ ದಜ್ಞಾಪ್ಪಸ್ವಿಂ ಪಿ ಯಾಚಿತೋ
ಏತೇಹಿ ತೀಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಗಚ್ಛೀ ದೇವಾನ ಸಂತಿಕೇ ||೨೨೪||

೨೨೪. ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು, ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಬಾರದು, ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಡಬೇಕು - ಈ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು‡ ಹೊಂದುವನು.

ಅಹಿಂಸಕಾ ಯೇ ಮುನಯೋ ನಿಚ್ಚಜ್ಞೋ ಕಾಯೇನ ಸಂವೃತಾ
ತೇ ಯಂತಿ ಅಚ್ಚತುಜ್ಞೋ ಠಾನಜ್ಞೋ ಯತ್ಥ ಗಂತ್ವಾ ನ ಸೋಚರೇ ||೨೨೫||

೨೨೫. ಯಾರು ಹಿಂಸೆಮಾಡದವರೂ ಮುನಿಗಳೂ ಕಾಯವನ್ನು

* ಅಡ್ಡಿಗಳು.

† ನಾಮರೂಪವು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತನೆಯದು.

‡ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೆಂದರೆ ದೇವತೆಗಳಾಗುವದೆಂದೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ತೋರುವದು ; 'ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ೩೨ರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವದನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ.

ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವರೂ* ಆಗಿರುವರೋ ಅವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಜಾರದ (ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು,) ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಶೋಕಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನವನ್ನು † ಪಡೆಯುವರು.

ಸದಾ ಜಾಗರಮಾನಾನ್ ಅಹೋರತ್ತಾನುಸಿಕ್ವತಜ್ಞ್

ನಿಬ್ಬಾಣಜ್ಞ್ ಅಧಿಮುತ್ತಾನಜ್ಞ್ ಅತ್ಥಜ್ಞ್ ಗಚ್ಚಂತಿ ಆಸವ

||೨೨೬||

೨೨೬. ಯಾರು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರುವರೋ, ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಸಾಧನಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ, ‡ ಅವರ ಆಸ್ವವಗಳು ಆಸ್ತವಾಗುವವು.

ಪೋರಣಂ ಏತಜ್ಞ್ ಅತುಲಾ ನೇತಂ ಅಜ್ಜತನಂ ಇವಾ

ನಿಂದಂತಿ ತುಣ್ಣೇಮಾಸೀನಜ್ಞ್ ನಿಂದಂತಿ ಬಹುಭಾಣನಜ್ಞ್

ಮಿತಭಾಣನಂ ಪಿ ನಿಂದಂತಿ ನತ್ತಿ ಲೋಕೇ ಅನಿಂದಿತೋ

||೨೨೭||

೨೨೭. ಅತುಲನೆ, § ಇದು ಪುರಾತನವಾದ ಮಾತು, ಈಗಿನ ಮಾತೇ ಅಲ್ಲ ; ಸುಮ್ಮನಿರುವನ್ನೂ ಜನರು ನಿಂದಿಸುವರು, ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡುವವನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವರು, ಮಿತಭಾಷಿಯನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವರು ; ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಂದೆಗೆ ಒಳಗಾಗದವನೇ ಇಲ್ಲವು.

ನ ಚಾಹು ನ ಚ ಭವಿಸ್ಸತಿ ನ ಚೇತರಹಿ ವಿಜ್ಜತಿ

ಏಕಂತಜ್ಞ್ ನಿಂದಿತೋ ಪೋಸೋ ಏಕಂತಜ್ಞ್ ವಾ ಪಸಜ್ಞ್ ಸಿತೋ

||೨೨೮||

೨೨೮. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಂದಿತನೇ ಆಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿ ಪುರುಷನೇ ಆಗಲಿ, ಹಿಂದೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಈಗಲೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

* ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ 'ಸಂವೃತ' - ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವವ, ಸಂಯಮನಾದ - ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ.

† ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು.

‡ 'ನಿಬ್ಬಾಣಂ ಅಧಿಮುತ್ತಾನಂ' ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥ ; ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ಆದರವುಳ್ಳ ಎಂದು ಪೂ|| (೧) ಮತ್ತು ಪೂ|| (೨) ಪರಿವರ್ತಿಸಿವೆ.

§ ಅತುಲನೆಂಬುದು ಒಬ್ಬ ಉಪಾಸಕನ ಶಿಷ್ಯನ ಹೆಸರೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ; ಈತನ ಹೆಸರು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲವಂತ.

ಯಜ್ಞಂ ಚಿ ವಿಶ್ವಾ ಪಸಜ್ಞಾಸಂತಿ ಅನುವಿಚ್ಛ ಸುವೇ ಸುವೇ
 ಅಚ್ಛಿದ್ವತ್ತಿಜ್ಞಂ ಮೇಧಾವಿಜ್ಞಂ ಪ್ಲಾಸಿಲ ಸಮಾಹಿತಜ್ಞಂ
 ನೆಕ್ವಜ್ಞಂ ಜಂಬೋನದಸ್ವೇವ ಕೋತಜ್ಞಂ ನಿಂದಿತುಂ ಅರಹತಿ
 ದೇವಾ ಪಿ ನಜ್ಞಂ ಪಸಜ್ಞಾಸಂತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಪಿ ಪಸಜ್ಞಾಸಿತೋ ||೨೨೯-೨೩೦||

೨೨೯-೨೩೦. ಯಾವನನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವೇಚನೆಮಾಡಿ ದಿನದಿನವೂ “ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲದ ನಡತೆಯವನು, ಜಾಣನು, ಪ್ರಜ್ಞಾಶೀಲಸಮಾಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನು” ಎಂದು ಹೊಗಳುವರೋ ಚಿನ್ನದ ನಿಷ್ಕದಂತಿರುವ* ಅಂಥ ಪುರುಷನನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೆ ನಿಂದಿಸಿಯಾನು ? ಅವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಹೊಗಳುವರು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೂ ಅವನು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವನು.

ಕಾಯಪ್ರಕೋಪಜ್ಞಂ ರಕ್ಷಯ್ಯ ಕಾಯೇನ ಸಂವೃತೋ ಸಿಯಾ
 ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಜ್ಞಂ ಹಿತ್ವಾ ಕಾಯೇನ ಸುಚರಿತಜ್ಞಂ ಚರೇ ||೨೩೧||

೨೩೧. ಕಾಯವು ಪ್ರಕೋಪವಾಗದಂತೆ† ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಕಾಯವನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಶರೀರದಿಂದ ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯನ್ನು ನಡೆಯದೆ ಶರೀರದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯನ್ನೇ ನಡೆಯಬೇಕು.

ವಾಚೀಪಕೋಪಜ್ಞಂ ರಕ್ಷಯ್ಯ ವಾಚಾಯ ಸಂವೃತೋ ಸಿಯಾ
 ವಾಚೀದುಚ್ಚರಿತಜ್ಞಂ ಹಿತ್ವಾ ವಾಚಾಯ ಸುಚರಿತಜ್ಞಂ ಚರೇ ||೨೩೨||

೨೩೨. ಮಾತು ಪ್ರಕೋಪವಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಮಾತನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಮಾತಿನಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯನ್ನು ನಡೆಯದೆ ಮಾತಿನಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯನ್ನೇ ನಡೆಯಬೇಕು.

ಮನೋಪಕೋಪಜ್ಞಂ ರಕ್ಷಯ್ಯ ಮಾನಸಾ ಸಂವೃತೋ ಸಿಯಾ
 ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಜ್ಞಂ ಹಿತ್ವಾ ಮಾನಸಾ ಸುಚರಿತಜ್ಞಂ ಚರೇ ||೨೩೩||

೨೩೩. ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಕೋಪವಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಮನಸ್ಸನ್ನು

ನಾಣ್ಣ.

† ಉಲ್ಪಣವಾಗದಂತೆ, ತಪ್ಪುಹಾದಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ.

ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯನ್ನು ನಡೆಯದೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯನ್ನೇ ನಡೆಯಬೇಕು.

ಕಾಯೇನ ಸಂವುಕಾ ಧೀರಾ ಅಥೋ ವಾಚಾಯ ಸಂವುತೋ

ಮನಸಾ ಸಂವುತಾ ಧೀರಾ ತೇ ವೇ ಸುಪರಿಸಂವುತಾ

||೨೩೪||

೨೩೪. ಕಾಯವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಧೀರರು, ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಧೀರರು, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಧೀರರು ಯಾರೋ, ಅವರೇ ಉತ್ತಮ ಸಂಯಮಿಗಳು.

೧೮. ಮಲವರ್ಗ (ಮಲವಗ್ಗ)

ಪಂಡುಪಲಾಸೋ ವ ದಾನಿಸಿ ಯಮಪುರಿಸಾ ಪಿ ಚ ತಜ್ಞಃ ಉಪಚ್ಛಿತಾ

ಉದ್ಯೋಗಮುಖಿ ಚ ತಿಟ್ಟಸಿ ಪಾಥಯ್ಯಂ ಪಿ ಚ ತೇ ನ ವಿಜ್ಞತಿ

ಸೋ ಕರೋಹಿ ದೀಪಂ ಅತ್ತನೋ ಖಿಪ್ಪಜ್ಞಃ ವಾಯಮ ಪಂಡಿತೋ ಭವ

ನಿಧಂತಮತೋ ಅನಂಗಣೋ ದಿಬ್ಬಜ್ಞಃ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಏಹಿಸಿ ||೨೩೫-೨೩೬||

೨೩೫-೨೩೬. ಈಗ ಬಿಳಿಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಮುತ್ತುಗದಲೆಯಂತೆ ನೀನಿರುತ್ತೀಯೆ ; ಯಮನಾಳುಗಳೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವರು ; ಹೊರಡುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆ ; ನಿನಗೆ ಪಯಣದ ಬುತ್ತಿಯೂ* ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನಿನಗಾಗಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು† ಮಾಡಿಕೋ, ಬೇಗ ಉದ್ಯೋಗ ಶೀಲನಾಗು, ಪಂಡಿತನಾಗು. ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಪಾಪರಹಿತನಾಗು. ದಿವ್ಯವಾದ ಆರ್ಯಭೂಮಿಯನ್ನು‡ ಸೇರುವೆ.

ಉಪನೀತವಯೋ ಚ ದಾನಿಸಿ ಸಂಪಯಾತೋಸಿ ಯಮಸ್ಸ ಸಂತಿಕಜ್ಞಃ

ವಾಸೋ ಪಿ ಚ ತೇ ನಕ್ತಿ ಅಂತರಾ ಪಾಥಯ್ಯಂ ಪಿ ಚ ತೇ ನ ವಿಜ್ಞತಿ

* ಪುಣ್ಯ ವ್ಯಾ||

† ಂಜನೆಯ ಗಾಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

‡ ಆರ್ಯರ ದಿವ್ಯಸ್ಥಾನ. ಸಾಂ|| ; ನಿರ್ವಾಣವೆಂದರ್ಥ.

ಸೋ ಕರೋಹಿ ದೀಪಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಷ್ಣುಜ್ ವಾಯಾಮ ಪಂಡಿತೋ ಭವ
ನಿದ್ಧಂತಮಲೋ ಅನಂಗಣೋ ನ ಪುನ ಜಾತಿಜರಜ್ ಉಪೇಹಿಸಿ ||೨೩೭-೨೩೮||

೨೩೭-೨೩೮. ಈಗ ನಿನಗೆ ವಯಸ್ಸು ಕಳೆಯುತ್ತಬಂದಿದೆ. **ಯಮನ** ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟಿರುವೆ. ನಡುವೆ ನಿನಗೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಮನೆಯೇ* ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ! ನಿನಗೆ ಬುತ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನಿನಗಾಗಿ **ದ್ವೀಪವನ್ನು**† ಮಾಡಿಕೊ, ಬೇಗ ಉದ್ಯೋಗಶೀಲನಾಗು, ಪಂಡಿತನಾಗು. ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಪಾಪರಹಿತನಾಗು, ಮತ್ತೆ **ಹುಟ್ಟುಮುಸ್ಸುಗಳನ್ನು**‡ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ.

ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮೇಧಾವಿ ಧೋಕ ಧೋಕಜ್ ವಿಣೇ ವಿಣೇ
ಕಮ್ಮಾರೋ ರಜತಸ್ಥೇವ ನಿದ್ಧಮೇ ಮಲಂ ಅತ್ತನೋ ||೨೩೯||

೨೩೯. ಜಾಣನಾದವನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅಕ್ಕ ಸಾಲಿಗನು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮೇಲಿನ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಊದಿ ಕರಗಿಸುವಂತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮಲವನ್ನು ಕರಗಿಸಬೇಕು.

ಅಯಸಾ ವ ಮಲಜ್ ಸಮುಟ್ಟಿತಜ್ ತಜ್ ಉಟ್ಯಾಯ ತಮೇವ ಖಾದತಿ
ಏವಜ್ ಆತಿಧೋನಚಾರಿನಜ್ ಸಕಕಮ್ಮಾನಿ ನಯಂತಿ ದುಗ್ಗತಿಜ್ ||೨೪೦||

೨೪೦. ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತುಕ್ಕು ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಅದನ್ನೇ ಹೇಗೆ ತಿನ್ನುವದೋ, ಅದರಂತೆ ನೀತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವಾತನನ್ನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳೇ ದುರ್ಗತಿಗೆಳೆದೊಯ್ಯುವವು.

ಅಸಜ್ಞಾಯಮಲಾ ಮಂತಾ ಅನುಟ್ಯಾನಮಲಾ ಘರಾ
ಮಲಜ್ ವಣ್ಣಸ್ಸ ಕೋಸಜ್ಜಜ್ ಪಮಾದೋ ರಕ್ತತೋ ಮಲಜ್ ||೨೪೧||

೨೪೧. ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಜಪಿಸದಿರುವದು **ಮಂತ್ರ**ಗಳಿಗೆ ಮಲವು ; ಮತ್ತೆ ಕೆಲಸಮಾಡದಿರುವದೇ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮಲವು ಆಲಸ್ಯವೇ ಮೈಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಮಲವು ; ಕಾವಲುಗಾರನಿಗೆ ಎಚ್ಚರದಪುನವದೇ ಮಲವು.

* ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗುವ ಸ್ಥಳ.

† ಂನೆಯ ಗಾಢೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

‡ ಜಾತಿ, ಜರಾ - ಇವು ಹನ್ನೆರಡು **ನಿದಾನ**ಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು.

ಮಲಿಟ್ಟಿಯಾ ದುಚ್ಚರಿತಜ್ ಮಚ್ಚಿರಜ್ ದದತೋ ಮಲಜ್
ಮಲಾವೇ ಪಾಪಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸ್ಸಿಜ್ ಲೋಕೇ ಪರಮ್ಹಿ ಚ ||೨೪೨||

೨೪೨. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯೇ ಮಲವು ; ಕೊಡುಗೈಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಕಿಚ್ಚೇ ಮಲವು ; ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗಳೇ.

ತತೋ ಮಲ ಮಲತರಜ್ ಅವಿಜ್ಞಾ ಪರಮಜ್ ಮಲಜ್
ಏತಜ್ ಮಲಜ್ ಪಹತ್ಥಾನ ನಿಮ್ಮಲಾ ಹೋಥ ಬಿಕ್ಕವೋ ||೨೪೩||

೨೪೩. ಈ ಮಲಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಲವೆಂದರೆ ಅವಿದ್ಯೆ* ಎಂಬ ಮಲವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿರ, ಈ ಮಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲ ರಾಗಿರಿ.

ಸುಜೀವಜ್ ಅಹಿರೀಕೇನ ಕಾಕಸೂರೇನ ಧಂಸಿನಾ
ಪಕ್ಖಂದಿನಾ ಪಗಭ್ಬೇನ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಟೇನ ಜೀವಿತಜ್ ||೨೪೪||

೨೪೪. ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಕಾಗೆಯಂತೆ ಸ್ವಾರ್ಥಶೂರನೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವವನೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬರುವವನೂ, ದಿಟ್ಟನೂ, ಪಾಪಿಯೂ, ಆಗಿರುವವನಿಗೆ ಜೀವನವು ಸುಖಜೀವನ ವಾಗಿರುವದು.

ಹಿರೀಮತಾ ಚ ದುಜ್ಜೀವಜ್ ನಿಚ್ಚಜ್ ಸುಚಿಗವೇಸಿನಾ
ಅಲೀನೇನಪ್ಪಗಭ್ಬೇನ ಸುದ್ಧಾ ಜೀವೇನ ಪಸ್ಸತಾ ||೨೪೫||

೨೪೫. ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳವನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಚಿಯಾಗಿರುವದನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ,† ವಿನಯವುಳ್ಳವನೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಜೀವನವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವಿವೇಕಿಗೆ ಜೀವನವು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಷ್ಟವು.

ಯೋ ಪಾಣಂ ಅತಿಪಾತೇತಿ ಮುಸಾವಾದಜ್ ಚ ಭಾಸತಿ
ಲೋಕೇ ಅದಿನ್ನಜ್ ಆದಿಯತಿ ಪರದಾರಜ್ ಚ ಗಚ್ಚತಿ

* ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವದೇ ಅವಿದ್ಯೆ. ಇದು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವ ಅಧ್ಯಾಸರೂಪವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ.

† ಅಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದವನೂ ಸಾಂ|| ; ಸರಳವರ್ತನೆಯವನೂ.

ಸುರಮೇರಯ ಪಾನಜ್ ಚ ಯೋ ನರೋ ಅನುಯಂಜತಿ

ಇಧೇವಮೇಸೋ ಲೋಕಸ್ವಿಜ್ ಮೂಲಜ್ ಖಣತಿ ಅತ್ತನೋ ||೨೪೬-೨೪೭||

೨೪೬-೨೪೭. ಯಾವನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆಯುವನೋ, ಸುಳ್ಳು ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಒಬ್ಬರು ಕೊಡದೆ ಇರುವದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಹೆಂಡ ಮೈರೇಯ - ಇವುಗಳ ಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬೇರನ್ನು ತಾನೇ ಕಡಿದವ ನಾಗುವನು.*

ಏವಂ ಭೋ ಪುರಿಸಾ ಜಾನಾಹಿ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ ಅಸಿಂಹಿತಾ

ಮಾ ತಜ್ ಲೋಭೋ ಅಧಮ್ಮೋ ಚ ಚಿರಜ್ ದುಕ್ಖಾಯ ರಂಧಯುಜ್ ||೨೪೮||

೨೪೮. ಹೀಗೆ ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಜನರನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊ. ಲೋಭವೂ ಅಧರ್ಮವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ದುಃಖಪಡುವಂತೆ ಕುದಿಸದಿರಲಿ !

ದದಾತಿ ವೆ ಯಥಾಸದ್ಧಜ್ ಯಥಾ ಪಸಾದನಜ್ ಜನೋ,

ತತ್ತ್ವ ಚಿ ಮಂಕು ಯೋ ಹೋತಿ ಪರೇಸಜ್ ಪಾನಭೋಜನೆ

ನ ಸೋ ದಿವಾ ವಾ ರತ್ತಿಜ್ ವಾ ಸಮಾಧಿಜ್ ಅಧಿಗಚ್ಚತಿ

ಯಸ್ಸ ಚೇತಜ್ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಜ್ ಮೂಲಘಚ್ಚಜ್ ಸಮೂಹತಜ್

ಸಾ ವೆ ದಿವಾ ವಾ ರತ್ತಿಜ್ ವಾ ಸಮಾಧಿಜ್ ಅಧಿಗಚ್ಚತಿ ||೨೪೯-೨೫೦||

೨೪೯-೨೫೦. ಅವರವರ ಶ್ರದ್ಧೆಗೂ ಯೋಗ್ಯತೆಗೂ† ತಕ್ಕಂತೆ ಜನರು ದಾನಮಾಡುವರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಅನ್ನಪಾನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚುಪಡುವನೋ,‡ ಅವನಿಗೆ ಹಗಲಾಗಲಿ ಇರುಳಾಗಲಿ ಸಮಾಧಾನವು ದೊರಕದು. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಬೇರುಮುಟ್ಟು ಕಿತ್ತುಹೋಗಿರುವದೋ ಅವನಿಗೇ ಹಗಲೂ ಇರಲೂ ಸಮಾಧಾನವು ದೊರಕು ವದು.

* ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚಶೀಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತದೆ.

† 'ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೂ' ಸಾ|| ; 'ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ' ಪೂ|| (೨) ; 'ಪಸಾದನಂ' ಎಂಬುದು ಪ್ರಸಾದನ ಎಂಬುದರ ತದ್ವವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

‡ 'ಮಂಕು' ಎಂಬ ಮೂಲದ ಅರ್ಥವಿದು ; ಮೂಕ ಎಂದು ಸಾ|| ರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಕ್ಷಿ ರಾಗಸಮೋ ಅಗ್ನಿ ನಕ್ಷಿ ದೋಸಸಮೋ ಗಹೋ
ನಕ್ಷಿ ಮೋಹಸಮಜ್ ಜಾಲಜ್ ನಕ್ಷಿ ತನ್ನಾಸಮಾ ನದೀ ||೨೫೧||

೨೫೧. ರಾಗಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಬೆಂಕಿಯಿಲ್ಲ, ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಗ್ರಹವಿಲ್ಲ,*
ಮೋಹಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಬಲೆಯಿಲ್ಲ, ತೃಷ್ಣೆಗೆ ಸಮವಾದ ನದಿಯಿಲ್ಲ.

ಸುದಸ್ಸಜ್ ವಜ್ಜಜ್ ಅಞ್ಜೋಸಜ್ ಅತ್ತನೋ ಪನ ದುದ್ಧಸಜ್
ಪರೇಸಜ್ ಹಿ ಸೋ ವಜ್ಜಾನಿ ಓಪುಣಾತಿ ಯಥಾ ಭುಸಜ್
ಅತ್ತನೋ ಪನ ಛಾದೇತಿ ಕಲಿಜ್ ವಾ ಕಿತವಾ ಸತೋ ||೨೫೨||

೨೫೨. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ದೋಷವನ್ನು ಕಾಣುವದು ಬಹು ಸುಲಭವು, ಆದರೆ
ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಾಣುವದು ಬಹುಕಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ
ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿನಂತೆ ಒಂದರಿಯಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ತನ್ನ
ದೋಷಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮೋಸಗಾರನಾದ ಜೂಜುಗಾರನು ಮೋಸದ ದಾಳವನ್ನು
ಕಾಣಿಸದಂತಿರುವಂತೆ ಬಚ್ಚಿಡುವನು.

ವರವಜ್ಜಾನುಪಸ್ಸಿಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಜ್ ಉಜ್ಜಾನಸಞ್ಜೋ
ಆಸವ ತಸ್ಸ ವಡ್ಡಂತಿ ಆರಾ ಸೋ ಆಸವಕ್ಪಯಾ ||೨೫೩||

೨೫೩. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ದೋಷವನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಾ, ಯಾವಾಗಲೂ ಹುಳುಕನ್ನೇ
ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಅವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಆಸ್ರವಗಳು ಬೆಳೆಯುವವು -
ಆಸ್ರವಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ಅವನು ದೂರವಾಗಿರುವನು.

ಆಕಾಸೇ ಪದಜ್ ನಕ್ಷಿ ಸಮಣೋ ನಕ್ಷಿ ಬಾಹಿರೇ
ಪಪಂಚಾಭಿರತಾ ಪಜಾ ನಿಪ್ಪಪಂಚ ತಥಾಗತಾ ||೨೫೪||

೨೫೪. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತಿರುವದಿಲ್ಲ, ಹೊರಗೆ ಶ್ರಮಣ
ನಿರುವದಿಲ್ಲ, ಜನರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ರತರಾಗಿರುವರು, ತಥಾಗತರು
ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚರಾಗಿರುವರು.

ಆಕಾಸೇ ಪದಜ್ ನಕ್ಷಿ ಸಮಣೋ ನಕ್ಷಿ ಬಾಹಿರೇ
ಸಂಖಾರಾ ಸಸ್ಸತಾ ನಕ್ಷಿ ನಕ್ಷಿ ಬುದ್ಧಾನಜ್ ಇಂಜಿತಜ್ ||೨೫೫||

* ಭೂತ ; ಯಕ್ಷ, ಅಜಗರ, ಮೊಸಳೆ - ಮುಂತಾದದ್ದು ವ್ಯಾ||

† ಇದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಂತೆ ಅರ್ಥ ; ಸಾಂ|| ರು ಯಾವಾಗಲೂ 'ಅಯ್ಯೋ ! ಎಂದು
ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ' ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

೨೫೫.* ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತಿಲ್ಲ, ಹೊರಗೆ ಶ್ರಮಣನಿಲ್ಲ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧರಿಗೆ ಅಲುಗಾಟವಿಲ್ಲ.

೧೯. ಧರ್ಮಸ್ಥವರ್ಗ (ಧಮ್ಮಟ್ಟವಗ್ಗ)

ನ ತೇನ ಹೋತಿ ಧಮ್ಮಟ್ಟೋ ಯೇನತ್ಥಜ್ಞ್ ಸಹಸಾ ನಯೇ
ಯೋ ಚ ಅತ್ಥಜ್ಞ್ ಅನತ್ಥಜ್ಞ್ ಚ ಉಭೋ ನಿಚ್ಚಿಯ್ಯ ಪಂಡಿತೋ
ಅಸಾಹಸೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ನಯತೀ ಪರೇ
ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗುಟ್ಟೋ ಮೇಧಾವಿ ಧಮ್ಮಟ್ಟೋ ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ ||೨೫೬-೨೫೭||

೨೫೬-೨೫೭. ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆಟ್ಟಿನೆ† ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಡುವದರಿಂದ ಧರ್ಮಸ್ಥನಾಗುವದಿಲ್ಲ‡ ; ಯಾವನು ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಅನರ್ಥವನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪಂಡಿತನಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಉಳಿದವರನ್ನು ಸಮವಾದ ಧರ್ಮದಿಂದ ತಿದ್ದುವನೋ ಧರ್ಮದಿಂದ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆ ಜಾಣನು ಧರ್ಮಸ್ಥನೆನಿಸುವನು.

ನ ತೇನ ಪಂಡಿತೋ ಹೋತಿ ಯಾವತಾ ಬಹು ಭಾಸತಿ
ಖೇಮಿ ಅವೇರೀ ಅಭಯೋ ಪಂಡಿತೋತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ ||೨೫೮||

* ಬುದ್ಧನ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸುಭದ್ರನೆಂಬಾತನು “ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತಿರುವದೆ ? ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಇರುವರೆ ? ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು (ಪದಾರ್ಥಗಳು) ನಿತ್ಯವೆ ?” ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧನು ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ‘ಬುದ್ಧರಲ್ಲದವರಲ್ಲಿ’ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವುಂಟೆ ?” ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಸುಭದ್ರನು ಕೇಳಿದನೆಂದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರಮಣನಿಲ್ಲವೆಂದಿಷ್ಟೇ ಉತ್ತರವು ಬಂದಿತೆಂದೂ ಧೀರ್ಘನಿಕಾಯದಲ್ಲಿದೆ. (Woodward).

† ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪೂ|| (೨), W. ; ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಕಾಮಿತವಸ್ತುವೆಂದು - ಸಾಂ.

‡ ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತಿ.

೨೫೮. ಬಹುವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪಂಡಿತನಾಗುವದಿಲ್ಲ ; ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ* ವೈರಿಯಲ್ಲದವನೂ ಭಯವಿಲ್ಲದವನೂ † ಪಂಡಿತನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನ ತಾವತಾ ಧಮ್ಮಧಾರೋ ಯಾವತಾ ಬಹು ಭಾಸತಿ
ಯೋ ಚ ಅಪ್ಪಂ ಪಿ ಸುತ್ತಾನ ಧಮ್ಮಜ್ಞ್ ಕಾಯೇನ ಪಸ್ಸತಿ
ಸ ವೆ ಧಮ್ಮಧರೋ ಹೋತಿ ಯೋ ಧಮ್ಮಜ್ಞ್ ನಪ್ಪಮಜ್ಜತಿ ||೨೫೯||

೨೫೯. ಬಹುವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಧರ್ಮಜ್ಞನೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಕೇಳಿ ಅರಿತಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯದೆ ಇರುವನೋ, ಅವನೇ ಧರ್ಮಜ್ಞನೆನಿಸುವನು.

ನ ತೇನ ಧೇರೋ ಹೋತಿ ಯೇನಸ್ಸ ಪಲಿತಜ್ಞ್ ಸಿರೋ
ಪರಿಪಕ್ಖೋ ವಯೋ ತಸ್ಸ ಮೋಘಜಿಣ್ಣೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ||೨೬೦||

೨೬೦. ತಲೆಯು ನರೆತ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸ್ಥವಿರನಾಗುವದಿಲ್ಲ‡ ; ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು, ಆದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮುದಿಯಾದವನು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಯಮ್ಹಿ ಸಚ್ಚಂ ಚ ಧಮೋ ಚ ಅಹಿಂಸಾ ಸ್ಸಾಂಮೋ ದಮೋ
ಸವೇ ವಂತಮಲೋ ಧೀರೋ ಧೇರೋ ಇತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ ||೨೬೧||

೨೬೧. ಯಾವನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಂಯಮ, ದಮ - ಇವುಗಳಿರುವವೋ ಅಂಥ ಮಲವನ್ನು ಕಕ್ಕಿರುವ ಧೀರನೇ ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ಥವಿರನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಯಾವ ಬಗೆಯ ವೈರವೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು.
ವ್ಹಾ

† ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಅಂಜುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದವನು ; ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ವೈದಿಕರೂ ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

‡ ಧೇರೋ - ಸ್ಥವಿರ ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧರ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ವರ್ಷದಿಂದ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿರುವವನು.

ನ ವಾಕ್ಯರಣಮತ್ತೇನ ವಣ್ಣಪೋಕ್ಷರತಾಯ ವಾ
ಸಾಧುರೂಪೋ ನರೋ ಹೋತಿ ಇಸ್ಸುಕೀ ಮಚ್ಚರೀ ಸತೋ ||೨೬೨||

೨೬೨. ಕರುಬುತನವೂ ಹೂಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚೂ ಇರುವ ಶರನು ಒಳ್ಳೆಯ ಪಕ್ಷಿ
ವಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲಾಗಲಿ ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದಲಾಗಲಿ **ಸಾಧುರೂಪನೆ**ನಿಸಿಕೊಳ್ಳು
ವದಿಲ್ಲ.

ಯಸ್ಯ ಚೇತಜ್ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಜ್ ಮೂಲಘಚ್ಚಜ್ ಸಮೂಹತಜ್
ಸ ವಂತದೋಸೋ ಮೇಧಾವಿ ಸಾಧುರೂಪೋ ನಿ ವುಚ್ಛತಿ ||೨೬೩||

೨೬೩. ಯಾವನಲ್ಲಿ ಈ ದೋಷಗಳು ಬೇರುಮುಟ್ಟು ನಾಶವಾಗಿರುವವೋ,
ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಕ್ಕಿರುವ ಆ ಜಾಣನೇ **ಸಾಧುರೂಪನೆ**ನಿಸುವನು.

ನ ಮುಂಡಕೇನ ಸಮಣೋ ಅಬ್ಬತೋ ಅಲಿಕಂ ಭಣಜ್
ಇಚ್ಛಾಲೋಭ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಸಮಣೋ ಕಿಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ||೨೬೪||

೨೬೪. **ವ್ರತಗಳನ್ನು** ಪಾಲಿಸದೆ ಸುಳ್ಳಾಡುತ್ತಿರುವವನು, ತಲೆಬೋಳಿಸಿ
ಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ **ಶ್ರಮಣನಾಗ**ನು. ಇಚ್ಛೆ, ಲಾಭ - ಇವುಗಳಿಂದಲೇ
ತುಂಬಿರುವವನು **ಶ್ರಮಣನಾದಾನೇನು** ?

ಯೋ ಚ ಸಮೇತಿ ಪಾಪಾನಿ ಅಣುಜ್ ಧೂಲಾನಿ ಸಬ್ಬಸೋ
ಸಮಿತತ್ತಾ ಹಿ ಪಾಪಾನಜ್ ಸಮಣೋ ತಿ ಪವುಚ್ಛತಿ ||೨೬೫||

೨೬೫. ಯಾವನು ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶಮನಮಾಡಿ
ಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅಂಥವನು ಪಾಪಗಳು ಶಮನವಾಗಿರುವದರಿಂದ **ಶ್ರಮಣ**
ನೆನಿಸಿರುವನು.

ನ ತೇನ ಭಿಕ್ಷು ಹೋತಿ ಯಾವತಾ ಭಕ್ತತೇ ಪರೇ
ವಿಸ್ಸಜ್ ಧಮ್ಮಜ್ ಸಮಾದಾಯ ಭಿಕ್ಷು ಹೋತಿ ನ ತಾವತಾ ||೨೬೬||

೨೬೬. ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ತಿರಿದು ತಿಂದ ಮಾತ್ರದಿಂದ **ಭಿಕ್ಷುವಾಗ**ಲಾರನು ;
ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮ(ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ) ಅನುಸರಿಸಿರಲಿ,* ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರದಿಂದಲೂ
ಭಿಕ್ಷುವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

* 'ತಿಳಿದಿರಲಿ' (ಪೂ||) ; 'ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟುಕಾಮಗಳನ್ನೂ' ಸಾ|| ; 'ಕಟ್ಟು
ಧರ್ಮವನ್ನು' (Woodward).

ಯೋಧ ಪುಣ್ಯಂಚ ಪಾಪಂಚ ಬಾಹೆತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾ
ಸಂಖಾಯ ಲೋಕೇ ಚರತಿ ಸ ವೇ ಭಿಕ್ಸು ತಿ ವುಚ್ಚತಿ

||೨೬೭||

೨೬೭. ಯಾವನು ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಪಾಪವನ್ನೂ ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ
ಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದೊಡಗೂಡಿ . ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನೇ
ಭಿಕ್ಷುವೆನಿಸಿರುವನು.

ನ ಮೋನೇನ ಮುನೀ ಹೋತಿ ಮೂಳ್ತರೂಪೋ ಅವಿದ್ವಸು
ಯೋ ಚ ತುಲಜ್ ವ ಪಗ್ಗಯ್ತು ವರಂ ಆದಾಯ ಪಂಡಿತೋ
ಪಾಪಾನಿ ಪರಿವಚ್ಚತಿ ಸ ಮುನೀ ತೇನ ಸೋ ಮುನಿ
ಯೋ ಮುನಾತಿ ಉಭೋ ಲೋಕೇ ಮುನಿ ತೇನ ಪವುಚ್ಚತಿ ||೨೬೮-೨೬೯||

೨೬೮-೨೬೯. ಮೂಢನೂ ಅವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಆದವನು ಮೌನದಿಂದ
ಮುನಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ ; ಯಾವ ಪಂಡಿತನು ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವನಂತೆ,
ಉತ್ತಮವಾದದ್ದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೋ, ಅವನೇ ಮುನಿಯು ;
ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಮುನಿಯು. ಯಾವನು ಎರಡು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ
ಮನನಮಾಡಬಲ್ಲನೋ ಅವನು ಅದರಿಂದ ಮುನಿಯೆನಿಸುವನು.

ನ ತೇನ ಅರಿಯೋ ಹೋತಿ ಯೇನ ಪಾಪಾನಿ ಹಿಂಸತಿ
ಅಹಿಂಸಾ ಸಬ್ಬ ಪಾಪಾನಜ್ ಅರಿಯೋ ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ

||೨೭೦||

೨೭೦. ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವದರಿಂದ* ಆರ್ಯನಾಗುವದಿಲ್ಲ ; ಯಾವ
ಜಂತುಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದಲೇ ಆರ್ಯನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನ ಸೀಲಬ್ಬತ ಮತ್ತೇನ ಬಾಹುಸಚ್ಚೇನ ವಾ ಪುನ
ಅಥ ವಾ ಸಮಾಧಿಲಾಭೇನ ವಿವಿಚ್ಚಸಯನೇನ ವಾ
ಪುಸಾಮಿ ನೆಕ್ಕಮ್ಮ ಸುಖಜ್ ಅಪುತುಜ್ಜನ ಸೇವಿತಜ್
ಭಿಕ್ಷು ವಿಸ್ಸಾಸಂ ಆಪಾದಿ ಅಪ್ಪತ್ತೋ ಆಸವಕ್ಕಯಜ್

||೨೭೧-೨೭೨||

೨೭೧-೨೭೨. ಬರಿಯ ಶೀಲವ್ರತದಿಂದಲಾಗಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಓದಿರು
ವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, † ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಏಕಾಂತ

* ಇದು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ಸೂಚನೆಯಾಗಿರಬಹುದು ?

† ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದಲಾಗಲಿ.

ದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ದೊರಕುವ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಎಲೈ ಭಿಕ್ಷುವೆ, ನಂಬಬೇಡ. ಆಸ್ರವಗಳು ಸವೆಯುವವರೆಗೂ (ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದನೆನ್ನದಿರು.)

೨೦. ಮಾರ್ಗವರ್ಗ (ಮಗ್ಗವಗ್ಗ)

ಮಗ್ಗನಟ್ಟಿಂಗಿಕೋ ಸೆಟ್ಟೋ ಸಚ್ಚಾನಜ್ ಚತುರೋ ಪದಾ
ವಿರಾಗೋ ಸೆಟ್ಟೋ ಧಮ್ವಾನಜ್ ದಿಪದಾನಜ್ ಚ ಚಕ್ಕುಮಾ ||೨೨೩||

೨೨೩. ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗವು ಹೆಚ್ಚಿನದು, ಸತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪದಗಳು* ಹೆಚ್ಚಿನವು, ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೇ † ಶ್ರೇಷ್ಠನು.

ಏಸೋ ವ ಮಗ್ಗೋ ನತ್ಥೆಣ್ಣೋ ವಸ್ಸನಸ್ಸ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ
ಏತಮ್ಮಿ ತುಮ್ಮೆ ಪಟಿಪಜ್ಜಥ ಮಾರಸ್ಸೇತಜ್ ಪಮೋಹನಜ್ ||೨೨೪||

೨೨೪. ದರ್ಶನವು ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮಾರ್ಗವು, ಬೇರೆ ಯಿಲ್ಲ ‡; ಇದನ್ನು ನೀವು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ, ಇದು ಮಾರನನ್ನು ಮೋಹನಗೊಳಿಸುವದು.

ಏತಮ್ಮಿ ತುಮ್ಮೆ ಪಟಿಪಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸಂತಜ್ ಕರಿಸ್ಸಥ
ಅಕ್ಖಾತೋ ವೆ ಮಯಾಮಗ್ಗೋ ಅಞ್ಞಾಯ ಸಲ್ಲಸತ್ಥನಜ್ ||೨೨೫||

೨೨೫. ಇದನ್ನು ನೀವು ಹೊಂದಿದರೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ.

* ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳು ; ೫ನೆಯ ಪುಟದ † ಚಿಹ್ನೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

† ಜ್ಞಾನನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಬುದ್ಧ ಸಾಂ||.

‡ ಅತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ವೈದಿಕರು ಅನ್ನುವಂತೆ ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕ ಮಾರ್ಗವೊಂದೇ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಮುಳ್ಳನ್ನು* ಕಿತ್ತುಹಾಕುವದೆಂದು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿರುವೆನು.

ತುಮ್ಮೇಹಿ ಕಿಚ್ಚಿಜ್ ಅತಪ್ಪಜ್ ಅಕ್ಪಾತಾರೋ ತಥಾಗತಾ

ವಟಿಪನ್ನಾ ಪಮೋಕ್ಷಂತಿ ಝಾಯಿನೋ ಮಾರಬಂಧನಾ

||೨೨೬||

೨೨೬. ನೀವೇ ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, **ತಥಾಗತರು** ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡುವವರು, ಅಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರು **ಮಾರಬಂಧನ**ದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಸಬ್ಬೇ ಸಂಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಛಾತಿ ಯದಾ ಪಿಣ್ಣಾಯ ಪಸ್ಸತಿ

ಅಥ ನಿಬ್ಬಂದತಿ ದುಕ್ಖೇ ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ

||೨೨೭||

೨೨೭. ಸರ್ವಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ **ಅನಿತ್ಯವೆಂದು** ಯಾವಾಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆಗ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು ; **ವಿಶುದ್ಧಿ**ಗೆ ಇದೇ ಮಾರ್ಗವು.

ಸಬ್ಬೇ ಸಂಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾತಿ ಯದಾ ಪಿಣ್ಣಾಯ ಪಸ್ಸತಿ

ಅಥ ನಿಬ್ಬಂದತಿ ದುಕ್ಖೇ ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ

||೨೨೮||

೨೨೮. ಸರ್ವಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ **ದುಃಖಮಯವೆಂದು** ಯಾವಾಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆಗ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು, **ವಿಶುದ್ಧಿ**ಗೆ ಇದೇ ಮಾರ್ಗವು.

ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾತಿ ಯದಾ ಪಿಣ್ಣಾಯ ಪಸ್ಸತಿ

ಅಥ ನಿಬ್ಬಂದತಿ ದುಕ್ಖೇ ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ

||೨೨೯||

೨೨೯. ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳೂ **ಅನಾತ್ಮ**ಗಳೆಂದು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆಗ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು, **ವಿಶುದ್ಧಿ**ಗೆ ಇದೇ ಮಾರ್ಗವು.

* ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾ||.

† ಸರ್ವವೂ ಅನಿತ್ಯ, ದುಃಖ, ಅನಾತ್ಮ - ಎಂಬ ಸೇ ಬೌದ್ಧಮತದ ಸಾರ. ಪರಿಶಿಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

‡ ಯಾವ ಮಲವೂ ಇಲ್ಲದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ.

ಉತ್ಥಾನಕಾಲಮ್ಹಿ ಅನುಟ್ಟಿಹಾನೋ

ಯುವಾ ಬಲೀ ಆಲಸಿಯಜ್ ಉಪೇತೋ

ಸಂಸನ್ನ ಸಂಕಪ್ಪ ಮನೋ ಕುಸೀತೋ

ಪಿನ್ನಾಯ ಮಗ್ಗಜ್ ಆಲಸೋ ನ ವಿಂದತಿ

||೨೮೦||

೨೮೦. ಯಾವನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಳದೆ ಯೌವನವಂತನೂ ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅಲಸನಾಗಿರುವನೋ, ಕೆಟ್ಟ ಸಂಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮನಸ್ಸಿನವನೂ* ಸೋಮಾರಿಯೂ ಆಗಿರುವನೋ, ಅಂಥ ಪಾಲುಮಾರಿಕೆ ಯುಳ್ಳವನಿಗೆ **ಪ್ರಜ್ಞೆಯ** ಮಾರ್ಗವು ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ.

ವಾಚಾನುರಕ್ತೀ ಮನಸಾ ಸುಸಂವೃತೋ .

ಕಾಯೇನ ಚ ಅಕುಸಲಜ್ ನ ಕಯಿರಾ

ಏತೇ ತಯೋ ಕಮ್ಪಪಥೇ ವಿಸೋಧಯೇ

ಆರಾಧಯೇ ಮಗ್ಗಜ್ ಇಸಿಪ್ಪವೇದಿತಜ್

||೨೮೧||

೨೮೧. ಮಾತನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಶರೀರದಿಂದ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಈ ಮೂರು ಕರ್ಮಪಥಗಳನ್ನು ಯಾವನು ಶುದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಅವನು **ಋಷಿಯು** (ಬುದ್ಧನು) ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯೋಗಾ ವೇ ಜಾಯತೀ ಭೂರೀ ಆಯೋಗಾ ಭೂರಿಸಂಖಿಯೋ

ಏತಜ್ ದ್ವೇಧಾಪಥಜ್ ಇತ್ಯಾ ಭವಾಯ ವಿಭವಾಯ ಚ

ತಥಾತ್ತಾನಜ್ ನಿವೇಸೆಯ್ಯಾ ಯಥಾ ಭೂರಿ ಪವಡ್ಧತಿ

||೨೮೨||

೨೮೨. ಯೋಗದಿಂದಲೇ **ಭೂರಿ**(ಜ್ಞಾನವು)† ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಅಯೋಗ ದಿಂದ **ಭೂರಿಯು** ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. **ಭವ** (ಲಾಭ), **ವಿಭವ** (ನಷ್ಟ) - ಇವುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವದರಿಂದ ಭೂರಿಯು ಹೆಚ್ಚುವದೋ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

* 'ಸಂಸತ್ತಸಂಕಲ್ಪಮನೋ' ಎಂಬ (ಪೂ||) ಪಾಠವನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಅನುವಾದ ವಿದು ; ಯಾವನ ಸಂಕಲ್ಪಗಳೂ ಮನಸ್ಸೂ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವವೋ (ಪೂ|| ೨).

† 'ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಭೂರಿಯೆಂದು ಪಸರು' ವ್ಯಾ||

ವನಜ್ಞಂ ಛಿಂದಥ ಮಾ ರುಕ್ಮಜ್ಞಂ ವನತೋ ಜಾಯತಿ ಭಯಜ್ಞಂ
ಛಿತ್ವಾ ವನಜ್ಞಂ ಚ ವನತಜ್ಞಂ ಚ ನಿಬ್ಬನಾ ಹೋಥ ಭಿಕ್ಷವೋ ||೨೮೩||

೨೮೩. ಎಲೈ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿರ, ವನವನ್ನು* ಕತ್ತರಿಸಿ, ಮರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಬೇಡಿ ; ವನದಿಂದಲೇ ಭಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವನವನ್ನೂ ವನದಲ್ಲಿರುವ ಕುರುಚಲುಗಿಡವನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿ ವನವಿಲ್ಲದವರಾಗಿರಿ.

ಯಾವಜ್ಞಂ ಹಿ ವನಥೋ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ ಅಣುಮತ್ತೋ ಪಿ ನರಸ್ಸ ನಾರಿಸು
ಪಟಿಬದ್ಧಮ್ಮನೋ ವ ತಾವ ಸೋ ವಚ್ಛೋ ಖೀರಪಾಕೋ ವ ಮಾತರಿ ||೨೮೪||

೨೮೪. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕಾಮನೆಯು ಅಣು ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಕತ್ತರಿಸದೆ ಉಳಿದಿರುವದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಾಲುಕುಡಿಯುವ ಕೆಲವು ತಾಯಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವನು.

ಉಚ್ಚಿಂದ ಸಿನೇಹಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಮುದಜ್ಞಂ ಸಾರದಿಕಜ್ಞಂ ಪಾಣಿನಾ
ಸಂತಿಮಗ್ಗಮ್ ಏವ ಬ್ರೂಹಯ ನಿಬ್ಬಾಣಜ್ಞಂ ಸುಗತೇನ ದೇಸಿತಜ್ಞಂ ||೨೮೫||

೨೮೫. ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೈದಿಲೆಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತುಹಾಕುವಂತೆ ಅತ್ತನೇಹವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕು. ಸುಗತನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವ ಶಾಂತಿ ಮಾರ್ಗದ ನಿರ್ವಾಣಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸು.

ಇಥ ವಸ್ಸಜ್ಞಂ ವಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಇಥ ಹೇಮಂತಗಿಂಹಿಸು
ಇಥಿ ಬಾಲೋ ವಿಚಿಂತೇತಿ ಅಂತರಾಯಜ್ಞಂ ನ ಬುಜ್ಜತಿ ||೨೮೬||

೨೮೬. 'ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿರುವೆನು, ಚಳಿಗಾಲಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿರುವೆನು' ಎಂದು ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ಯೋಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು ; ಅದಕ್ಕಿರುವ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನು ಅರಿಯನು.

ತಜ್ಞಂ ಪುತ್ತ ಪಸುಸಮ್ಮ ತಜ್ಞಂ ವ್ಯಾಸತ್ತಮನಸಜ್ಞಂ ನರಜ್ಞಂ
ಸುತ್ತಜ್ಞಂ ಗಾಮಜ್ಞಂ ಮಹೋಘೋ ವ ಮಚ್ಛು ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ||೨೮೭||

೨೮೭. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ದನಕರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವಂಥ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಳ್ಳಿಯ

* ವನ, ವನಧ - ಇವುಗಳು ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮಾತುಗಳು

ವರನ್ನು ಹರಿಯುವ ದೊಡ್ಡ ಹೊಳೆಯು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತೆ, ಮೃತ್ಯುವು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವದು.

ನ ಸಂತಿ ಪುತ್ರಾ ತಾಣಾಯ ನ ಪಿತಾ ನ ಪಿ ಬಾಂಧವಾ

ಅಂತಕೇನಾಧಿಪನ್ನಸ್ಸ ನಕ್ಷಿ ಇಾತೀಸು ತಾಣತಾ

||೨೮೮||

೨೮೮. ಮಕ್ಕಳು ಕಾಪಾಡಲಾರರು, ತಂದೆಯು ಕಾಪಾಡಲಾರನು, ನೆಂಟರೂ ಕಾಪಾಡಲಾರರು ; ಯಮನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವಾತನನ್ನು ಯಾವ ಬಂಧುಗಳೂ ಕಾಪಾಡಲಾರರು.

ಏತಜ್ ಅತ್ಥವಸಜ್ ಇತ್ತ್ವಾ ಪಂಡಿತೋ ಸೀಲಸಂವೃತೋ

ನಿಬ್ಬಾಣ ಗಮನಜ್ ಮಗ್ಗಜ್ ಖಿಪ್ಪಜ್ ಏವ ವಿಸೋಧಯೇ

||೨೮೯||

೨೮೯. ಜಾಣನಾದವನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶೀಲದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹುಡುಕಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೧. ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವರ್ಗ (ಪಟಿಣ್ಣಕವಗ್ಗ)

ಮತ್ತಾಸುಖ ಪರಿಚ್ಛಾಗಾ ಪಸ್ಸೇ ಚಿ ವಿಪುಲಜ್ ಸುಖಿಜ್

ಚಿಜಿ ಮತ್ತಾ ಸುಖಿಜ್ ಧೀರೋ ಸಂಪಸ್ಸಜ್ ವಿಪುಲಜ್ ಸುಖಿಜ್ ||೨೯೦||

೨೯೦. ಸಣ್ಣ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವಾಗುವದೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಜಾಣನಾದವನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

ಪರದುಕ್ಕೂಪದಾನೇನ ಯೋತ್ತನೋ ಸುಖಿಂ ಇಚ್ಛತಿ

ವೇರಸಂಸಗ್ಗ ಸಂಸತ್ತೋ ವೇರಾ ಸೊ ನ ಪರಿಮುಚ್ಛತಿ

||೨೯೧||

೨೯೧. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ತನಗೆ ಸುಖ

ವಾಗಬೇಕೆಂದು ಯಾವನು ಇಚ್ಛಿಸುವನೋ ವೈರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಅವನು ವೈರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಯಜ್ಞಂ ಹಿ ಕಿಚ್ಛಜ್ಞಂ ತದ್ ಅಪವಿತ್ಯಜ್ಞಂ ಅಕಿಚ್ಛಂ ಪನ ಕಯಿರತಿ
ಉನ್ನಳಾನಜ್ಞಂ ಪಮತ್ತನಜ್ಞಂ ತೇಸಜ್ಞಂ ವಡ್ಧಂತಿ ಆಸವಾ ||೨೯೨||

೨೯೨. ಯಾವನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೋ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಮೇರೆದಷ್ಟಿ ಮದಿಸಿರುವ ಅಂಥವರ **ಆಸ್ರವ** ಗಳು* ಹೆಚ್ಚುವವು.

ಯೇಸಜ್ಞಂ ಚ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ ನಿಚ್ಛಜ್ಞಂ ಕಾಯಗತಾ ಸತೀ
ಅಕಿಚ್ಛಜ್ಞಂ ತೇ ನ ಸೇವಂತಿ ಕಿಚ್ಛೇ ಸಾತಚ್ಛಕಾರಿನೋ
ಸತಾನಜ್ಞಂ ಸಂಪಜಾನಾನಜ್ಞಂ ಅತ್ಥಜ್ಞಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಆಸವಾ ||೨೯೩||

೨೯೩. ಯಾರಿಗೆ **ಕಾಯಗತವಾದ ಸ್ವತ್ತಿಯು**† ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದೋ ಅವರು ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡರು, ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡುವರು. **ಸ್ವತ್ತಿಯೂ ಸಂಪ್ರಜನ್ಯವೂ**‡ ಉಳ್ಳ ಅವರ **ಆಸ್ರವಗಳು** (ಆಸ್ರವಃ/ಗುಣಃ).

ಮಾತಾರಜ್ಞಂ ಪಿತರಜ್ಞಂ ಹಂತ್ವಾ ರಾಜಾನೋ ದ್ವೇ ಚ ಖಿತ್ತಿಯೇ
ರಟ್ಟಜ್ಞಂ ಸಾನಚೂರಜ್ಞಂ ಹಂತ್ವಾ ಅನೀಘೋ ಯಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ||೨೯೪||

೨೯೪. ತಾಯಿಯನ್ನೂ ತಂದೆಯನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಇಬ್ಬರು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜರನ್ನು ಕೊಂದು, ಅನುಜರ ಸಹಿತವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕೊಂದು **ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು** ದುಃಖಿರಹಿತನಾಗುವನು.

* ಕಾಮ, ಭವ, ಅವಿದ್ಯೆ, ದೃಷ್ಟಿ - ಮುಂತಾದ ಮಲಗಳು.

† ಶರೀರವು ಕ್ಷಣಭಂಗವಾದದ್ದು, ಮಲಿನವಾದದ್ದು, ದುಃಖಮಯವಾದದ್ದು. ಎಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವದು **ಕಾಯಗಳ ಸ್ವತ್ತಿಯೆ**ನಿಸುವದು. ಮಧ್ಯಮನಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಯಗತಸ್ವತ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಸೂತ್ರವೊಂದಿದೆ.

‡ ಸರಿಯಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ತಿಳಿವು.

§ ಆಸ್ರವಗಳೆಲ್ಲ ಕ್ಷಯವಾಗುವ ಬಗಯನ್ನು ಮಧ್ಯಮನಿಕಾಯದ **ಸರ್ವಾಸವ ಸೂತ್ರಾಂತ**ದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಮಾತಾರಜ್ ಪಿತರಜ್ ಹಂತ್ಯಾ ರಾಜಾನೋ ದ್ವೇ ಚ ಸೊಕ್ತಿಯೇ
ವೈಯ್ಯಗ್ಗಪಂಚಮಜ್ ಹಂತ್ಯಾ ಅನೀಘೋ ಯಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ||೨೯೫||*

೨೯೫. ತಾಯಿಯನ್ನು ತಂದೆಯನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಇಬ್ಬರು ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ರಾಜರನ್ನು ಕೊಂದು, ಬದನೆಯದಾದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, **ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದುಃಖರಹಿತನಾಗುವನು.**

ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಜ್ ಪಬುಜ್ಞಂತಿ ಸದಾ ಗೋತಮಸಾವಕಾ
ಯೇಸಜ್ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ ನಿಚ್ಚಜ್ ಬುದ್ಧಗತಾ ಸತಿ ||೨೯೬||

೨೯೬. **ಗೌತಮನ ಶ್ರಾವಕರು**† ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ; ಅವರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ **ಬುದ್ಧನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ತುತಿ**‡ ಇರುವದು.

ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಜ್ ಪಬುಜ್ಞಂತಿ ಸದಾ ಗೋತಮಸಾವಕಾ
ಯೇಸಜ್ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ ನಿಚ್ಚಜ್ ಧಮ್ಮಗತಾ ಸತಿ ||೨೯೭||

೨೯೭. **ಗೌತಮನ ಶ್ರಾವಕರು** ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ; ಅವರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ **ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ತುತಿ**‡ ಇರುವದು.

ನಿಸ್ಸೈಗುಣ್ಯರಾದವರು ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ಮೀರುವರೆಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಬೌದ್ಧರು ಅರ್ಪಂತರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುವವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯೆಂದರೆ **ತ್ಯಜ್ಞ**, ತಂದೆಯೆಂದರೆ **ಅಸ್ತಿನಾನ** (ಅಹಂಕಾರ) **ಶಾಶ್ವತದೃಷ್ಟಿ**, **ಉಚ್ಛೇದದೃಷ್ಟಿ** - ಇವುಗಳೇ ರಾಜರು, **ದ್ವಾದಶಾಯತನಗಳೇ** ರಾಷ್ಟ್ರ, **ನಂದೀರಾಗವೇ** (ವಿಷಯೋಪಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆಯೇ) ಅನುಚರನು, **ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ** ಎಂಬ ಐದನೇ **ನೀವರಣವೇ** ಹುಲಿಯು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಅರಹಂತನ ಹಿಂದಿನ ಪುಟದ ¶ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

† ೨೯೬ರಿಂದ ೩೦೧ರವರೆಗಿನ ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೌತಮಬುದ್ಧನ ಶಿಷ್ಯರು ಹೇಗೆ ಸಾಧನ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ.

‡ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ತುತಿ, ಧರ್ಮಾನುಸ್ತುತಿ, ಸಂಘಾನುಸ್ತುತಿ - ಮುಂತಾದ ಹತ್ತು ಅನುಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷುವು ಸಾಧನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ಉಪದೇಶವು. ಬುದ್ಧನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವದು ಬುದ್ಧಾನುಸ್ತುತಿಯು ; ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಉತ್ತಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವದು ಧರ್ಮಾನುಸ್ತುತಿಯು ; ಸಂಘದ ಉತ್ತಮಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣ ಮಾಡುವದು ಸಂಘಾನುಸ್ತುತಿಯು.

ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಜ್ಞ್ ಪಬುಜ್ಞಂತಿ ಸದಾ ಗೋತಮಸಾವಕಾ
ಯೇಸಜ್ಞ್ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ ನಿಚ್ಚಜ್ಞ್ ಸಂಘಗತಾ ಸತಿ ||೨೯೮||

೨೯೮. ಗೌತಮನ ಶ್ರಾವಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ; ಅವರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಪೃತಿ* ಇರುವದು.

ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಜ್ಞ್ ಪಬುಜ್ಞಂತಿ ಸದಾ ಗೋತಮಸಾವಕಾ
ಯೇಸಜ್ಞ್ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ ನಿಚ್ಚಜ್ಞ್ ಕಾಯಗತಾ ಸತಿ ||೨೯೯||

೨೯೯. ಗೌತಮನ ಶ್ರಾವಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ; ಅವರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಕಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಪೃತಿ ಇರುವದು.†

ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಜ್ಞ್ ಪಬುಜ್ಞಂತಿ ಸದಾ ಗೋತಮಸಾವಕಾ
ಯೇಸಜ್ಞ್ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ ಅಹಿಂಸಾಯ ರತ್ತೋ ಮನೋ ||೩೦೦||

೩೦೦. ಗೌತಮನ ಶ್ರಾವಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ; ಅವರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ನಿರತವಾಗಿರುವದು.

ಸುಪ್ಪಬುದ್ಧಜ್ಞ್ ಪಬುಜ್ಞಂತಿ ಸದಾ ಗೋತಮಸಾವಕಾ
ಯೇಸಜ್ಞ್ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ ಭಾವನಾಯ ರತ್ತೋ ಮನೋ ||೩೦೧||

೩೦೧. ಗೌತಮನ ಶ್ರಾವಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ; ಅವರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿಯೇ‡ ಮನಸ್ಸು ನಿರತವಾಗಿರುವದು.

ದುಪ್ಪಬ್ಬಜ್ಞಜ್ಞ್ ದಿರಭಿರಮಜ್ಞ್ ದುರಾವಾಸಾ ಘರಾ ದುಕ್ಖಾ
ದುಕ್ಖೋಸಮಾನಸಂವಾಸೋ ದುಕ್ಖಾನುಪತಿತದ್ಧಗೂ
ತಸ್ಮಾ ನ ಚದ್ಧಗೂ ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಾನುಪತಿತೋ ಸಿಯಾ ||೩೦೨||

* ಹಿಂದಿನ ಪುಟದ ‡ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

† ಶರೀರವು ಅನಿತ್ಯವೆಂದೂ ದುಃಖಿದಾಯಕವೆಂದೂ ಮಾಯಿಕವೆಂದೂ ತಿಳಿಸುವ ಸ್ಪೃತಿ.

‡ ಮೈತ್ರೀಭಾವನೆಯೆಂದು ವ್ಯಾ||.

೩೦೨.* ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವದೂ ಕಷ್ಟ, ಪ್ರೀತಿಮಾಡುವದೂ ಕಷ್ಟ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರುವದೂ ಕಷ್ಟ - ಮನೆಯೆಂಬುದೇ ದುಃಖವು. ಸಮಾನ ರಲ್ಲದವರೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿರುವದು ದುಃಖವು. ದಾರಿಹೋಕನು † ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಾರಿಹೋಕನಾಗಬಾರದು, ದುಃಖ ದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬಾರದು.

ಸದೋ ಸೀಲೇನ ಸಂಪನ್ನೋ ಯಸೋ ಭೋಗಸಮಪ್ಪಿತೋ
ಯಜ್ಞೋ ಯಜ್ಞೋ ಪದೇಸಜ್ಞೋ ಭಜತಿ ತತ್ಕ ತತ್ಥೇವ ಪೂಜಿತೋ ||೩೦೩||

೩೦೩. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವನೂ ಶೀಲವಂತನೂ ಕೀರ್ತಿಯ ಭೋಗವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವಾತನು ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಪೂಜಿತ ನಾಗಿರುವನು.

ದೂರೇ ಸಂತೋ ಪಕಾಸಂತಿ ಹಿಮವಂತೋ ವ ಪಬ್ಬತೋ
ಅಸಂತೆತ್ಥ ನ ದಿಸಂತಿ ರತ್ತಿಖಿತ್ತಾ ಯಥಾ ಸರಾ ||೩೦೪||

೩೦೪. ಸತ್ತುರುಷರು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದಂತೆ ಬೆಳಗು ತ್ತಿರುವರು. ಕೆಟ್ಟವರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಎಸೆದ ಬಾಣಗಳಂತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ.

ಏಕಾಸನಜ್ಞೋ ಏಕಸೆಯ್ಯಜ್ಞೋ ಏಕೋ ಚರಂ ಅತಂದಿತೋ
ಏಕೋ ದಮಯಂ ಅತಾನಜ್ಞೋ ವನಂತೇ ರಮಿತೋ ಸಿಯಾ ||೩೦೫||

೩೦೫. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಮಲಗುತ್ತಾ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಅಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು.

* ಈ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುವದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಅರ್ಥ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವ್ರಜ್ಯಂ ದುರಭಿರಮಂ ದುರಾವಾಸಂ - ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗೃಹವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು ತ್ತದೆ 'ದುಃಖೋಽಸಮಾನಸಂವಾಸೋ ದುಃಖಾನುಪತಿತೋಽಧ್ಯಗ ಎಂದೇ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. † ಸಂಸಾರಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವನು.

೨೨. ನಿರಯವರ್ಗ (ನಿರಯವಗ್ಗ)

ಅಭೂತವಾದೀ ನಿರಯಜ್ಞ ಉಪೇತಿ

ಯೋ ಚಾ ಪಿ ಕತ್ವಾನ ಕರೋಮಿ ಚಾಹ

ಉಭೋ ಪಿ ತೆ ಪಚ್ಚ ಸಮಾ ಭವಂತಿ

ನಿಹೀನಕಮ್ಮಾ ಮನುಜಾ ಪರತ್ಥ

||೩೦೬||

೩೦೬. ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವವನು* ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನು† ಯಾವನು ನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲವೆನ್ನುವನೋ ಅವನೂ (ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು,) ನೀಚಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾನರಾಗುವರು.

ಕಾಸಾವಕಂಥಾ ಬಹವೋ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ ಅಸಾಞ್ಞಾತಾ

ಪಾಪಾ ಪಾಪೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ನಿರಯಜ್ಞ ತೆ ಉಪಪಜ್ಜರೇ

||೩೦೭||

೩೦೭. ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೆ ಕಾಷಾಯವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಾಪವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಸಂಯಮಿಗಳಾಗಿರುವವರು ಅನೇಕರುಂಟು. ಆ ಪಾಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು.

ಸೆಯ್ಯೋ ಅಯೋಗುಳೋ ಭುತ್ತೋ ತತ್ತೋ ಅಗ್ಗಿಸಿಖೊಪಮೋ

ಯಜ್ಞ ಚ ಭಂಜೆಯ್ಯ ದುಸ್ಸೀಲೋ ರತ್ಥಪಿಂಡಜ್ಞ ಅಸಾಞ್ಞತೋ ||೩೦೮||

೩೦೮. ದುಃಶೀಲನಾಗಿ ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದವರು ಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗುಂಡನ್ನು ನುಂಗುವದು ಮೇಲು.

ಚತ್ತಾರಿ ಠಾನಾನಿ ನರೋ ಪಮತ್ತೋ

ಆಪಜ್ಜತೀ ಪರದಾರೊಪಸೇವೀ

* ಇಲ್ಲದ ತಪ್ಪನ್ನು ಪರರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸುವವನು.

† ಭಿಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ದುಃಶೀಲನಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಭಿಕ್ಷುವು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ನುಂಗಬೇಕಾಗುವದೆಂಬ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ತೋರುವದು. ನಿರಯವೆಂಬ ನರಕಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಿತ್ಯವೇ ; ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಫಲವಸ್ತುಂಡ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪ ಮುಗಿದುಬಿಡುವವು. ಸ್ವರ್ಗವಾಗಲಿ ನರಕವಾಗಲಿ ನಿತ್ಯವೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ.

ಅಪ್ಪುಳ್ಳಾಭಜ್ ನ ನಿಕಾಮಸೆಯ್ಜ್

ನಿಂದಜ್ ತತೀಯಜ್ ನಿರಯಜ್ ಚತುತ್ವಜ್

||೩೦೯||

೩೦೯. ಮದಾಂಧನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಗಮಿಸುವಾತನು ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು : ಪಾಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಸುಖನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು, ನಿಂದೆಯೆಂಬ ಮೂರನೆಯ ಗತಿ, ನರಕವೆಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗತಿ.

ಅಪ್ಪುಳ್ಳಾಭೊ ಚ ಗತೀ ಚ ಪಾಪಿಕಾ

ಭೀತಸ್ಸ ಭೀತಾಯ ರತೀ ಚ ಧೋಕಿಕಾ

ರಾಜಾ ಚ ದಂಡಜ್ ಗರುಕಜ್ ಪಣೀತಿ

ತಸ್ಮಾ ನರೋ ಪರದಾರಜ್ ನ ಸೇವೇ

||೩೧೦||

೩೧೦. ಪಾಪವು ಬರುವುದು, ಕೆಟ್ಟಗತಿಯಾಗುವುದು, ಹೆದರಿಕೊಂಡಿರುವಾಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೊಂಡಿರುವಾತನು ಅನುಭವಿಸುವ ರತಿಯು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವುದು, ಅರಸರು ಮಾಡುವ ಭಾರಿಯ ದಂಡವೂ ಅವನಿಗಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸೇರಬಾರದು.

ಕುಸೋ ಯಥಾ ದುಗ್ಗುತೋ ಹತ್ವಂ ಏವಾನುಕಂತತಿ

ಸಮ್ಞಾಜ್ ದುಪ್ಪರಾಮಟ್ಟಜ್ ನಿರಯಾಯುಪಕಡ್ಡತಿ

||೩೧೧||

೩೧೧. ಸರಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದರೆ ಕುಶವು ಹೇಗೆ ಕೈಯನ್ನೇ ಕೊಯ್ಯುವದೋ, ಅದರಂತೆ ಶ್ರಾಮಣ್ಯವನ್ನು* ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ಅದು ನರಕಕ್ಕೆಳಿದೊಯ್ಯುವುದು.

ಯಜ್ ಕಿಂಚಿ ಸಿಥಿಲಜ್ ಕಮ್ಮಜ್

ಸಂಕಿಲಿಟ್ಟಜ್ ಚ ಯಜ್ ವತಜ್

ಸಂಕಸ್ಸರಜ್ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಜ್

ನ ತಜ್ ಹೋತಿ ಮಹಪ್ಪಲಜ್

||೩೧೨||

೩೧೨. ಯಾವ ಕರ್ಮವು ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವದೋ, ಯಾವ ವ್ರತವು ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವದೋ, ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಂಜಿ ಮಾಡಿದ್ದೋ -* ಈ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವಾಗಲಾರದು.

ಸಂನ್ಯಾಃ † 'ಸಂಘದವರು ನನ್ನ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವರೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ'. ವ್ಯಾ

ಕಯಿರಾ ಚಿ ಕರಿದಾಥೇತಜ್ ದಳ್ಳಂ ಏನಂ ಪರಕ್ಕಮೆ
ಸಥಿಲೋ ಹಿ ಪರಿಬ್ಬಾಜೋ ಭೀಯೋ ಆತಿರತೆ ರಜಜ್

||೩೧೩||

೩೧೩. ಮಾಡಿದರೆ ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು, ದೃಢಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಇದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಯಾವ **ಪರಿವ್ರಾಜಕನು*** ಸಡಿಲವಾಗುವನೋ ಅವನು ಮತ್ತೂ ಧೂಳನ್ನೇ† ಮೈಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅಕತಜ್ ದುಕ್ಕತಜ್ ಸೆಯೋ ಪಚ್ಚಾ ತಪತಿ ದುಕ್ಕತಜ್
ಕತಜ್ ಚಿ ಸುಕತಜ್ ಸೆಯೋ ಯಜ್ ಕತ್ವಾ ನಾನುತವ್ವತಿ

||೩೧೪||

೩೧೪. ದುಷ್ಟತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು, ದುಷ್ಟತ್ಯವು ಆಮೇಲೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು ; ಸುಕೃತವನ್ನು ಮಾಡುವದೊಳ್ಳಿ ಯದು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡಬೇಕಾದದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ.

ನಗರಜ್ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಂತಜ್ ಗುತ್ತಜ್ ಸಂತರ ಬಾಹಿರಜ್
ಏವಜ್ ಗೋಪಥಾ ಅತ್ತಾನಜ್ ಖಣೋ ವೆ ಮಾ ಉಪಚ್ಚಗಾ
ಖಿಣಾತಿತಾ ಹಿ ಸೋಚಂತಿ ನಿರಯಂಹಿ ಸಮಪ್ಪಿತಾ

||೩೧೫||

೩೧೫. ದೇಶದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅದರಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. **ಕ್ಷಣವನ್ನು‡** ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡವರು **ನಿರಯಕ್ಕೆ** ಪಕ್ಕಾಗಿ ಶೋಕಿಸುವರು.

* ಸಂನ್ಯಾಸಿ.

† ರಾಗಾದಿಮಲವನ್ನು.

‡ ಬುದ್ಧೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವ ಕ್ಷಣವು. ಮನುಷ್ಯನು ನರಕ, ಪ್ರೇತ, ತಿರ್ಯಕ್ಪ್ರಾಣಿ, ಮ್ಲೇಚ್ಛ - ಮುಂತಾದ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಬುದ್ಧೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ಷಣವು ದೊರೆಯುವದು ಬಲುಕಷ್ಟ. ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಲ ಒಂದು ಆಮೆಯು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವದಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ತೇಲಾಡುತ್ತಿರುವ ನೊಗದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ನೋಡುವ ಸಂಭವವು ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೋ ಬುದ್ಧೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಅಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಲಜಿತಾಯೆ ಲಜ್ಜಂತಿ ಲಜ್ಜಿತಾಯೆ ನ ಲಜ್ಜರೆ

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಸಮಾದಾನಾ ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ದುಗ್ಗತಿಜ್ಞ್

||೩೧೬||

೩೧೬. ಯಾರು ನಾಚಿಕೆಪಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲದ್ದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಪಡುತ್ತಾ ನಾಚಿಕೆ ಪಡಬೇಕಾದ್ದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಪಡದೆ ಇರುವರೋ **ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ**ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಅಭಯೇ ಚ ಭಯದಸ್ಸಿನೋ ಭಯೇ ಚಾಭಯದಸ್ಸಿನೋ

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಸಮಾದಾನಾ ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ದುಗ್ಗತಿಜ್ಞ್

||೩೧೭||

೩೧೭. ಯಾರು ಭಯರಹಿತವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಅಂಜುತ್ತಲೂ ಭಯಪಡಬೇಕಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಅಂಜದೆಯೂ ಇರುವರೋ **ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ**ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಅವಜ್ಞೇ ವಜ್ಜಮಾತಿನೋ ವಜ್ಞೇ ಚಾವಜ್ಜದಸ್ಸಿನೋ

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಸಮಾದಾನಾ ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ದುಗ್ಗತಿಜ್ಞ್

||೩೧೮||

೩೧೮. ಯಾರು ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕೆಟ್ಟದ್ದೆಂದು* ಎಣಿಸಿರುವರೋ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಸಿರುವರೋ **ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ**ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ವಜ್ಜಿಣ್ ಚ ವಜ್ಜತೋ ಇತ್ತ್ವಾ ಅವಜ್ಜಿಣ್ ಚ ಅವಜ್ಜತೋ

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಸಮಾದಾನಾ ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ಸುಗ್ಗತಿಜ್ಞ್

||೩೧೯||

೩೧೯. ಯಾರು ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಕೆಟ್ಟದ್ದೆಂದೂ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರೋ **ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ**ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

* ೩೧೮, ೩೧೯ - ಈ ಮಾತನ್ನು ಗಾಢೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ವಜ್ಜ, ಅವಜ್ಜ - ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವದ್ಯ, ಅವದ್ಯ - ಎಂಬಿವುಗಳ ತದ್ಭವವೆಂತ ಭಾವಿಸಿರುತ್ತದೆ ; ವಜ್ಯ, ಅವಜ್ಯ - ಎಂಬಿವುಗಳ ತದ್ಭವಗಳೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಬಿಡಬೇಕಾದದ್ದು, ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದ್ದು - ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

೨೩. ನಾಗವರ್ಗ (ನಾಗವಗ್ಗ)

ಅಹಜ್ ನಾಗೋ ವ ಸಂಗಾಮೇ ಚಾಪಾತೋ ಪತಿತಜ್ ಸರಜ್

ಅತಿವಾಕ್ಯಜ್ ತಿತಿಕ್ವಿಸ್ಸಜ್ ದುಸ್ಸೀಲೋ ಹಿ ಬಹುಜ್ಜನೋ ||೩೨೦||

೩೨೦. ಆನೆಯು* ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಬಾಣವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ಏಕೆಂದರೆ ದುಃಶೀಲರಾಗಿರುವ ಜನರೇ ಬಹಳ.

ದಂತಜ್ ನಯಂತಿ ಸಮಿತಿಜ್ ದಂತಜ್ ರಾಜಾಭಿರೂಹತಿ

ದಂತೋ ಸೆಟ್ಟೋ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಯೋತಿವಾಕ್ಯಜ್ ತಿತಿಕ್ವತಿ ||೩೨೧||

೩೨೧. ದಾಂತವಾದ ಆನೆಯನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೊಯ್ಯುವರು, ದಾಂತವಾದ ಆನೆಯನ್ನೇ ಅರಸನು ಏರುವನು ; ಯಾವನು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೋ ಅಂಥ ದಾಂತನೇ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನು.

ವರಂ ಅಸ್ಸತರಾ ದಂತಾ ಆಜನೀಯಾ ಚ ಸಿಂಧವಾ

ಕುಂಜರಾ ಮಹಾನಾಗಾ ಅತ್ತದಂತೋ ತತೋ ವರಜ್

ನ ಹಿ ಏತೇಹಿ ಯಾನೇಹಿ ಗಚ್ಚಿಯ್ಯ ಅಗತಜ್ ದಿಸಜ್

ಯಥಾತ್ತನಾ ಸುದಂತೇನ ದಂತೋ ದಂತೇನ ಗಚ್ಚತಿ ||೩೨೨-೩೨೩||

೩೨೨-೩೨೩. ಹೇಸರುಗತ್ತೆಗಳಾಗಲಿ, ಜಾತಿಯ ಕುದುರೆಗಳಾಗಲಿ, ಮಹಾನಾಗಗಳೆನಿಸಿದ ಆನೆಗಳಾಗಲಿ ಸಾಧುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸುವವು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡವನು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲು. ಏಕೆಂದರೆ **ಹೋಗಿ ಪಡೆಯುವದಲ್ಲದ ದಿಕ್ಕಿನ**† (ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು) ಈ ವಾಹನಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಆಗಲಾರದು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದಮನಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ದಾಂತನಾದ ತಾನು ದಾಂತನಾದ ತನ್ನಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

* ಆನೆಯು ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹದ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆಯ ಗುರುತೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಭಾವಿಸುವರು. ಬುದ್ಧನನ್ನು 'ಮಹಾನಾಗ'ನೆಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿಯುಂಟು.

†. ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣಾಯಾನಗಳಂತೆ ಹೋಗಿ ಪಡೆಯುವ ಗತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ವೈದಿಕರು ಹೇಳುವಂತೆ ಬೌದ್ಧರೂ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೋಗಿ ಪಡೆಯುವ ಗತಿಯಲ್ಲವೆನ್ನುವರು.

ಧನಪಾಲಕೋ ನಾಮ ಕುಂಜರೋ

ಕಟುಕಪ್ಪ ಭೇದನೋ ದುನ್ನಿವಾರಯೋ

ಬುದ್ಧೋ ಕಬಲಜ್ ನ ಭುಂಜತಿ

ಸುಮರತಿ ನಾಗವನಜ್ ಸ ಕುಂಜರೋ

||೩೨೪||

೩೨೪. ಧನಪಾಲಕನೆಂಬ* ಆನೆಯು ಸೇನೆಯನ್ನು ಚದರಿಸುತ್ತಾ ತಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಈಗ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ, ಈ ಆನೆಯು ನಾಗವನವನ್ನೇ (ಆನೆಗಳ ಕಾಡನ್ನೇ) ನೆನಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದು.

ಮಿದ್ಧಿ ಯದಾ ಹೋತಿ ಮಹಗ್ನಸೋ ಚ

ನಿದ್ಧಾಯಿತಾ ಸಂಪರಿವತ್ಸಸಾಯೀ

ಮಹಾವರಾಹೋ ವ ನಿವಾವಪುಷ್ಪೋ

ಪುನಪುನಜ್ ಗಬ್ಧಂ ಉಪೇತಿ ಮಂದೋ

||೩೨೫||

೩೨೫. ಯಾವಾಗ ಹಿಡಿದು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೇಯಿಸಿದ ದಂದಿಯಂತೆ ಆಲಸ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಅತ್ಯಾಹಾರಿಯೂ ನಿದ್ರಾಳುವೂ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ಮಲಗಿರುವವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೋ, ಆಗ ಆ ಮೂಢನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರುವನು.

ಇದಜ್ ಪುರೆ ಚಿತ್ತಮಚಾರಿ ಚಾರಿಕಜ್

ಯೇನಿಚ್ಛಕಜ್ ಯತ್ಥಕಾಮಜ್ ಯಥಾಸುಖಿಜ್

ತದ್ ಅಜ್ಜಹಜ್ ನಿಗ್ಗಹೆಸ್ಸಾಮಿ ಯೋನಿಸೋ

ಹತ್ತಿಜ್ ಪಭಿನ್ನಜ್ ಏಯ ಅಂಕುಸಗ್ಗಹೋ

||೩೨೬||

೩೨೬. ಈ ಚಿತ್ತವು ಹಿಂದೆ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದಂತೆ ಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು ; ಈಗ ನಾನು ಮಾವುತನು ಅಂಕುಶದಿಂದ ತಿವಿದು ಆನೆಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸುವೆನು.

ಅಪ್ಪಮಾದರತಾ ಹೋಥ ಸಚಿತ್ತಂ ಅನುರಕ್ಪಥ

ದುಗ್ಗಾ ಉದ್ಧರಥತ್ತಾನಜ್ ಪಂಕೇ ಸತ್ತೋ ವ ಕುಂಜರೋ

||೩೨೭||

* ಇದು ವಾರಾಣಸಿಯ ರಾಜನ ಆನೆಯಂತೆ. ನಾಗವನವನ್ನು ಧನಪಾಲಕನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಿಕ್ಷುವು ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇದೆ.

೩೨೨. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವದರಲ್ಲಿಯೇ ರತರಾಗಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ; ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಆನೆಯಂತೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಸಚಿ ಲಭೇಥ ನಿಪಕಜ್ ಸಹಾಯಜ್

ಸದ್ಧಿಜ್ ಚರಜ್ ಸಾಧುವಿಹಾರಿ ಧೀರಜ್

ಅಭಿಭಯ್ಯ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪರಿಸ್ಸಯಾನಿ

ಚರೆಯ್ಯ ತೇನತ್ತಮನೋ ಸತೀಮಾ

||೩೨೮||

೩೨೮. ಪರಿಪಕ್ವಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ* ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವನಾಗಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುವವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಧೀರನು ಜೊತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಅಡ್ಡಿಗಳನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತನಾಗಿ ಅವನೊಡನೆ ಸ್ತುತಿ ವಂತನಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕು.

ನೋ ಚಿ ಲಭೇಥ ನಿಪಕಜ್ ಸಹಾಯಜ್

ಸದ್ಧಿಜ್ ಚರಜ್ ಸಾಧುವಿಹಾರಿ ಧೀರಜ್

ರಾಜಾ ವ ರಟ್ಟಜ್ ವಿಚಿತಜ್ ಸಹಾಯ

ಏಕೋ ಚರೇ ಮಾತಂಗರಾಳ್ಳೇ ವ ನಾಗೋ

||೩೨೯||

೩೨೯. ಪರಿಪಕ್ವಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವನಾಗಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುವವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಧೀರನು ಜೊತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದರೆ, ಶತ್ರುಗಳು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಅರಸಿ ನಂತೆಯೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಆನೆಯಂತೆಯೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು.

ಏಕಸ್ಸ ಚರಿತಜ್ ಸೆಯ್ಯೋ

ನತ್ತಿ ಬಾಲೇ ಸಹಾಯತಾ

ಏಕೋ ಚರಜ್ ನ ಚಿ ಪಾಪಾನಿ ಕಯಿರಾ

ಅಪ್ಪೊಸ್ಸುಕ್ಕೋ ಮಾತಂಗರಾಳ್ಳೇ ವ ನಾಗೋ

||೩೩೦||

೩೩೦. ಒಬ್ಬನೇ ಸಂಚರಿಸುವದು ಮೇಲು, ತಿಳಿಗೇಡಿಯು ಜೊತೆಗಾರ

* 'ಜಾಣನಾಗಿಯೂ' ಪೂ||.

ನಾಗಲಾರನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಅನೆಯಂತೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು, ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅನಾಸಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು.

ಅತ್ತಮಿ ಜಾತಮ್ಹಿ ಸುಖಾ ಸಹಾಯ

ತುಟ್ಟೀ ಸುಖಾ ಯಾ ಇತರೀತರೇನ

ಪುಣ್ಣಾಜ್ ಸುಖಿಜ್ ಜೀವಿತಸಂಖಿಯಮ್ಹಿ

ಸಬ್ಬಸ್ಸು ದುಕ್ಕಸ್ಸು ಸುಖಿಜ್ ಪಹಾಣಜ್

||೩೩೦||

೩೩೦. ಕೆಲಸವಾದರೆ* ಸ್ನೇಹಿತರು ಸುಖಕರರಾಗುವರು ; ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂತೋಷವೂ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವದು ; ಜೀವವು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯವು ಸುಖಕರವಾಗುವುದು. ಸರ್ವದುಃಖವನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವದು† ಈ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸುಖಕರವು.

ಸುಖಾ ಮತ್ತೈಯ್ಯತಾ ಲೋಕೇ ಅಥೋ ಪತ್ತೈಯ್ಯತಾ ಸುಖಾ

ಸುಖಾ ಸಾಮಾನ್ಯತಾ ಲೋಕೇ ಅಥೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ಯತಾ ಸುಖಾ

||೩೩೧||

೩೩೧. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಸೇವೆಯು‡ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವದು ; ಪಿತೃಸೇವೆಯೂ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಣನಾಗಿರುವದು ಸುಖಕರವು, ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುವದೂ§ ಸುಖಕರವು.

ಸುಖಿಜ್ ಯಾವ ಜರಾ ಸೀಲಜ್ ಸುಖಾ ಸದ್ಧಾ ಪತಿಟ್ಟಿತಾ

ಸುಖೋ ಪೆಣ್ಣಾಯ ಪತಿಲಾಭೋ ಪಾಪಾನಜ್ ಆಕರಣಜ್ ಸುಖಿಜ್ ||೩೩೨||

೩೩೨. ಮುಷ್ಟಿನವರೆಗೂ ಶೀಲವಿರುವದು ಸುಖಕರವು ; ಶ್ರದ್ಧೆಯು ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವದು ಸುಖಕರವು ; ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಸುಖಕರವು, ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವದು ಸುಖವು.

* ಕೆಲಸಬಿದ್ದಾಗ ಸಾ||.

† ಅರ್ಹಂತನಾಗುವದು.

‡ ತಾಯಿಯಾಗಿರುವದು

§ ನಿಷ್ಣಾಪ.

೨೪. ತೃಷ್ಣಾವರ್ಗ (ತನ್ನಾವಗ್ಗ)

ಮನುಜಸ್ಸ ಪಮತ್ತ ಚಾರಿನೋ

ತನ್ನಾ ವಡ್ಡತಿ ಮಾಲುವಾ ವಿಯಾ

ಸೋ ಪ್ಲವತಿ ಹುರಾಹುರಾಂ

ಫಲಜ್ ಇಚ್ಛಜ್ ವ ವನಸಾಮಿ ವಾನರೋ

||೩೩೪||

೩೩೪. ಮತ್ತನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ತೃಷ್ಣೆಯು ಮಾಲುವಾ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಿರುವದು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ಬಯಕೆಯಿಂದ ನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಪಿಯಂತೆ ಅದು ದಿನದಿನವೂ ನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವದು.

ಯಜ್ ಏಸಾ ಸಹತೀ ಜಮ್ಮೀ ತನ್ನಾ ಕೋಲೇ ವಿಸತ್ತಿಕಾ

ಸೋಕಾ ತಸ್ಸ ಪವಡ್ಡಂತಿ ಅಭಿವಟ್ಟಜ್ ವ ಬೀರಣಜ್

||೩೩೫||

೩೩೫. ಈ ಕೆಟ್ಟ* ವಿಷರೂಪವಾದ ತೃಷ್ಣೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೋ ಅವನ ಶೋಕಗಳು ಬೆಳೆಯುವ ಆಪಿನಂತೆ ಹೆಚ್ಚುವವು.

ಯೋ ಚೇತಜ್ ಸಹತೀ ಜಮ್ಮಿಜ್ ತನ್ನಜ್ ಲೋಕೇ ದುರಚ್ಚಯಜ್

ಸೋಕಾ ತಮ್ಮಾ ಪಪತಂತಿ ಉದಬಿಂದೂ ವ ಪೊಕ್ಕರಾ

||೩೩೬||

೩೩೬. ಯಾವನು ಈ ಕೆಟ್ಟ ಮೀರಲಸದಳವಾದ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಅವನ ಶೋಕಗಳು ಕಮಲಪತ್ರದಿಂದ ನೀರಿನ ಬಿಂದುಗಳು ಜಾರಿಬೀಳುವಂತೆ ಆಚೆಗೆ ಬೀಳುವವು.

ತಜ್ ವೋ ವದಾಮಿ ಭದ್ಧಜ್ ವೋ ಯಾವಂತೆತ್ಥ ಸಮಾಗತಾ

ತನ್ನಾಯ ಮೂಲಜ್ ಖಿಣಥ ಉಸೀರತ್ತೋವ ಬೀರಣಜ್

ಮಾ ವೋ ನಳಜ್ ವ ಸೋತೋ ವ ಮಾರೋ ಭಂಜಿ ಪುನಪುನಜ್ ||೩೩೭||

೩೩೭. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆರೆದಿರುವ ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಮಂಗಳವಿಚಾರವನ್ನು† ಹೇಳುವನು. ಲಾಮಂಚವು ಬೇಕೆನ್ನುವವನು ಆಪನ್ನು

* ಜಮ್ಮಿ - ಜಾಲ್ಮಾ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವ (ಪೂ|| ೨) ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ. 'ಜನ್ಮದಿಂದ ಇರುವ' ಎಂದು ಸಾಂ|| ರು ಪರಿವರ್ತನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

† 'ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ' ಸಾಂ|| ; ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ 'ಮಾ ವೋ ನಲಂವ ಸೋತೋವ ಮಾರೋ ಭಿಣ್ಣ ಪುನಪುನಂ ||' ಎಂಬ ಭಾಗವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ.

ಕಿತ್ತುಹಾಕುವಂತೆ ತೃಷ್ಣೆಯ ಬೇರನ್ನು ಅಗಿದು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿರಿ. ಪ್ರವಾಹವು ಆಪನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕುವಂತೆ ಮಾರನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮುರಿದುಹಾಕದೆ ಇರಲಿ.

ಯಥಾ ಪಿ ಮೂಲೇ ಅನುಪ್ಪದವೆ ದಳ್ಳೇ

ಚಿನ್ನೋ ಪಿ ರುಕ್ಕೋ ಪುನಪೇವ ರೂಹತಿ

ಏವಂ ಪಿ ತನ್ಮಾನುಸಯೇ ಅನೂಹತೇ

ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ದುಕ್ಕಂ ಇದಜ್ ಪುನಪುನಜ್

||೩೩೮||

೩೩೮. ಬೇರು ಗಾಯವಾಗದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಮರವು ಕಡಿದುಹಾಕಿದರೂ ಮತ್ತೂ ಚಿಗುರಿಕೊಳ್ಳುವದೋ, ಇದರಂತೆ ತೃಷ್ಣೆಯ ಅನುಶಯವು* ನಾಶವಾಗದಿದ್ದರೆ ಈ ದುಃಖವು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದು.

ಯಸ್ಸು ಚತ್ತಿಂಸತಿ ಸೋತಾ ಮನಾಪಸ್ಸವಣಾ ಭೂಸಾ

ವಾಹಾ ವಹಂತಿ ದುಡ್ಡಿಟ್ಟಿಜ್ ಸಂಕಪ್ಪಾ ರಾಗಣಿಸ್ಸಿತಾ

||೩೩೯||

೩೩೯. ಯಾವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಹೊನಲುಗಳು† ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಯಗಳಾದ ರೂಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವವೋ, ಆ ದುದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು‡ ರಾಗದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಂಕಲ್ಪಗಳೆಂಬ ಸೆಳವುಗಳು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವು.

ಸವಂತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾ ಲತಾ ಉಬ್ಬಿಜ್ಜ ತಿಟ್ಟತಿ

ತಜ್ ಚ ದಿಸ್ಸಾ ಲತಜ್ ಜಾತಜ್ ಮೂಲಜ್ ಪಿಣ್ಣಾಯ ಚಿಂದಥ ||೩೪೦||

೩೪೦. ಹೊನಲುಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವವು ; (ತೃಷ್ಣೆಯ) ಬಳ್ಳಿಯು ಮೊಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಆ ಬಳ್ಳಿಯು ಹುಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅದರ ಮೂಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿರಿ.

* ವಾಸನೆಯೆಂಬರ್ಥವಿರಬಹುದೆ ?

† (ಅ) ಚಕ್ಷು, ಶ್ರೋತ್ರ, ಘ್ರಾಣ, ಜಿಹ್ವಾ, ಕಾಯ (= ಚರ್ಮ), ಮನ ಎಂಬ ಆರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ; ರೂಪ, ಶಬ್ದ, ಗಂಧ, ರಸ, ಸ್ಪರ್ಶ (= ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯ) ಎಂಬ ಆರು ವಿಷಯಗಳು ; ಚಕ್ಷುರಾದಿಗಳ ಆರು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು - ಈ ಹದಿನೆಂಟೂ ಅಂತರಬಾಹ್ಯವೆಂಬ ಭೇದದಿಂದ ೩೬ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾಗುವವು (ಸಾಂ||). (ಆ) ಆರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಆರು ವಿಷಯಗಳು - ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಕಾಮ, ಭವ, ವಿಭವ - ಎಂಬ ಫಲವುಳ್ಳವಾದರೆ ೩೬ ಆಗುವವು (ಪೂ||).

‡ 'ರಾಗದಿಂದಿಂಟಾದ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂಬ ವಾಹನಗಳು ಕೆಟ್ಟಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವವು' - ಸಾಂ||.

ಸರಿತಾನಿ ಸಿನೇಹಿತಾನಿ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಾನಿ ಭವಂತಿ ಜಂತುನೋ
ತೇ ಸಾತಸಿತಾ ಸುಖೇಸಿನೋ ತೇ ವೇ ಜಾತಿಜರೂಪಗಾ ನರಾ ||೩೪೧||

೩೪೧. ಹಿಂದಿನ ನೆನಪುಗಳು* ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಸೌಮನಸ್ಯ ಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವವು. ಅವುಗಳ ಆಸೆಗೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಯಾರು ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವರೋ ಆ ಜನರೇ ಹುಟ್ಟಿನ್ನೂ ಮುಪ್ಪನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

ತಸಿಣಾಯ ಪುರಕ್ವತಾ ಪಜಾ ಪರಿಸಪ್ಪಂತಿ ಸಸೋ ವ ಬಾಧಿತೋ
ಸಂಯೋಜನ ಸಂಗಸತ್ತಾ ದುಕ್ವಚ್ ಉಪಂತಿ ಪುನಪ್ಪುನಚ್ ಚರಾಯ ||೩೪೨||

೩೪೨. ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಮೊಲದಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವವು ; **ಸಂಯೋಜನ**ಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುವವು.

ತಸಿಣಾಯ ಪುರಕ್ವತಾ ಪಜಾ ಪರಿಸಪ್ಪಂತಿ ಸಸೋ ವ ಬಾಧಿತೋ
ತಸ್ಮಾ ತಸಿನಚ್ ವಿನೋದಯೇ ಭಿಕ್ಸು ಆಕಂಖಿ ವಿರಾಗಂ ಅತ್ತನೋ ||೩೪೩||

೩೪೩. ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೊಲದಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ತನಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವು ಬೇಕೆಂಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಯೋ ನಿಬ್ಬನಥೋ ವನಾಧಿಮುತ್ತೋ ವನಮುತ್ತೋ ವನಮೇವ ಧಾವತಿ
ತಚ್ ಪುಗ್ಗಲಮೇವ ಪಸ್ಸಥ ಮುತ್ತೋ ಬಂಧನಮೇವ ಧಾವತಿ ||೩೪೪||

೩೪೪. ಯಾವನು (ತೃಷ್ಣೆಯ) ಕುರುಚಲುಗಿಡಗಳಲ್ಲದವನಾಗಿ[†] ವನ ದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುವನೋ ವನದಿಂದ ಮುಕ್ತ ನಾಗಿಯೂ ವನದ ಕಡೆಗೇ ಓಡುತ್ತಿರುವನೋ ಆ **ಪುದ್ಗಲನೇ[‡]** ಮುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಬಂಧನದ ಕಡೆಗೇ ಓಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

* ಸರಿತಾನಿ - ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸ್ಮೃತಾನಿ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ ; 'ತೃಷ್ಣಾರೂಪವಾದ ನದಿಗಳು (ಸರಿತಃ) ಎಂದು ಸಾ||.

† ನಿಬ್ಬನಥ - ಎಂಬುದು ನಿರ್ವನಥ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ ; ನಿರ್ವಾಣಾರ್ಥೀ (ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಬಯಸುವವನು) ಎಂದು ಸಾ||.

‡ ಪುದ್ಗಲನೆಂದರೆ ಪುರುಷನು, ವ್ಯಕ್ತಿಯು ; ಸ್ಕಂಧಗಳ ಗುಂಪನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲನೆಂದು ಕರೆದಿದೆಯೆಂದು ತೋರುವುದು.

ನ ತಜ್ಞೋ ದಕ್ಷಿಣೋ ಬಂಧನಂ ಆಹು ಧೀರಾ

ಯದ್ ಆಯಸಜ್ಞೋ ದಾರುಜಜ್ಞೋ ಬಬ್ಬಜಞ್ಞೋ ಚ

ಸಾರತ್ತರತ್ತ ಮಣಿಕುಂಡಲೇಸು

ಪುತ್ರೇಸು ದಾರೇಸು ಚ ಯಾ ಅಪೇಕ್ಷಾ

||೩೪೫||

೩೪೫. ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದಾಗಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಆಪಿನಿಂದ* ಮಾಡಿದ್ದಾಗಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬಂಧನವೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳರು ; ರತ್ನದ ಹತ್ತೊಂಟಿಗಳು, ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಂಡಿರು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇವೇ ಸಾರವೆಂದು ರಾಗವುಳ್ಳ ಆಶೆಯೇ (ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬಂಧನವು).

ಏತಜ್ಞೋ ದಕ್ಷಿಣೋ ಬಂಧನಂ ಆಹು ಧೀರಾ

ಓಹಾರಿನಜ್ಞೋ ಸಿಠಿಲಜ್ಞೋ ದಿಪ್ಪಮುಂಚಜ್ಞೋ

ಏತಂ ಪಿ ಚಿತ್ವಾನ ಪರಿಬ್ಬಜಂತಿ

ಅನಪೇಕ್ಷಿನೋ ಕಾಮಸುಖಿಜ್ಞೋ ಪಹಾಯ

||೩೪೬||

೩೪೬. ಇದನ್ನೇ ದೃಢವಾದ ಬಂಧನವೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ; (ಇದು) ಹಿಡಿದೆಳೆಯುವದು, ಸಡಿಲವಾಗಿರುವದಾದರೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆಗದು. ಆಸೆಯಿಲ್ಲದವರು ಇದನ್ನು ಕೂಡ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಕಾಮಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪರಿವ್ರಾಜಕರಾಗುವರು.

ಯೇ ರಾಗರತ್ತಾನುಪತಂತಿ ಸೋತಜ್ಞೋ

ಸಯಜ್ಞೋ ಕತಜ್ಞೋ ಮಕ್ಕಟಿಕೋ ವ ಜಾಲಜ್ಞೋ

ಏತಂ ಪಿ ಚಿತ್ವಾನಿ ವಜಂತಿ ಧೀರಾ

ಅನಪೇಕ್ಷಿನೋ ಸಬ್ಬದುಕ್ತಜ್ಞೋ ಪಹಾಯ

||೩೪೭||

೩೪೭. ಯಾರು ರಾಗರಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ ಅವರು ಜೇಡರ ಹುಳುವು ತನ್ನ ಬಲೆಗೆ ತಾನೆ ಬೀಳುವಂತೆ ತಾವೇ ಮಾಡಿರುವ ಈ ಸ್ತೋತದ (ಹೊನಲಿನ)ಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬೀಳುವವರು. ಇದನ್ನು ನಿರಪೇಕ್ಷರಾದ ಧೀರರು ಕತ್ತರಿಸಿ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಪರಿವ್ರಾಜಕರಾಗುವರು.

ಮುಂಚಿ ಪುರೇ ಮುಂಚಿ ಪಚ್ಚತೋ ಮಜ್ಜೇ ಮುಂಚಿ ಭವಸ್ಸ ಪಾರಗೂ

ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿಮುತ್ತಮಾನಸೋ ನ ಪುನ ಜಾತಿಜರಜ್ಞೋ ಉಪೇಹಿಸಿ

||೩೪೮||

ಬಬ್ಬಜಂ - ಬಲ್ಬಜಂ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವವಿರಬಹುದು.

೩೪೮. ಮುಂದಿನದನ್ನು* ಬಿಡು, ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಬಿಡು, ನಡುವೆ ಇರುವದನ್ನು ಬಿಡು, ಭವದ ಪಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊ. ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೂ (ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ) ವಿಮುಕ್ತನಾದರೆ ಜನ್ಮವನ್ನೂ ಮುಪ್ಪನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯದೆ ಇರುವೆ.

ವಿತಕ್ಕಪಮಧಿತಸ್ಸ ಜಂತುನೋ ತಿಬ್ಬರಾಗಸ್ಸ ಸುಭಾನುಪಸ್ಸಿನೋ
ಭಿಯ್ಯೋ ತನ್ಹಾ ಪವಡ್ಧತಿ ಏಸ ಖೋ ದಳ್ಳಜ್ ಕರೋತಿ ಬಂಧನಜ್ ||೩೪೯||

೩೪೯. ಯಾವ ಜಂತುವು **ವಿತರ್ಕ**(ಸಂದೇಹ)ದಿಂದ ತಳಮಳಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವನೋ ತೀವ್ರರಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ **ಶುಭಾನುಪಶ್ಯ**ನಾಗಿರುವನೋ† ಅವನ ತೃಷ್ಣೆಯು ಮತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚುವದು. ಇದೇ ಬಂಧನವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವದು.

ವಿತಕ್ಕೂಪಸಾಮೆ ಚ ಯೋ ರತೋ ಅಸುಭಜ್ ಭಾವಯತಿ ಸದಾ ಸತೋ
ಏಸ ಖೋ ವ್ಯಂತಿಕಾಹಿತಿ ಏಸಚ್ಚೇಚ್ಚತಿ ಮಾರಬಂಧನಜ್ ||೩೫೦||

೩೫೦. **ವಿತರ್ಕ**(ಸಂದೇಹ)ವನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ನಿರತನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವೃತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಶುಭಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನೇ **ಮಾರಬಂಧನ**ವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವನು, ಅವನೇ ಅದನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವನು.

ನಿಟ್ಟಂಗತೋ ಅಸಂತಾಸೀ ವೀತತನ್ನೋ ಅನಂಗಣೋ
ಅಚ್ಚಿಂದಿ ಭವಸಲ್ಲಾನಿ ಅಂತಿಮೋಯಜ್ ಸಮುಸ್ಸಯೋ ||೩೫೧||

೩೫೧. ಯಾವನು **ನಿಷ್ಠ**ಯನ್ನು‡ ಹೊಂದಿರುವನೋ, ಅಂಜದೆ ಇರುವನೋ, ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು **ಅಂಗಣ**ವಿಲ್ಲದೈ ಇರುವನೋ ಅವನು ಸಂಸಾರದ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವನು. ಅವನಿಗೆ ಇದೇ ಕೊನೆಯ ದೇಹವು.

ವೀತತನ್ನೋ ಅನಾದಾನೋ ನಿರುತ್ತಿಪದ ಕೋವಿದೋ
ಅಕ್ಕರಾನಜ್ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ ಜಇಹ್ನಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಾಣೆ ಚ

* ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ, ಈಗ - ಎಂಬ ಮೂರು ಕಾಲದ ಸಂಬಂಧವಾದ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಬಿಡು.

† ಶುಭಾನುಪಶ್ಯ, ಅಶುಭಾನುಪಶ್ಯ - ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ೩೪೦, ೩೪೧ನೆ ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.

‡ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು 'ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು (ಸಾಂ||)'

§ ಅಂಗಣ - ಎಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿರುವದು.

ಸಾ ವೇ ಅಮತಿಮಸಾರೀರೋ

ಮಹಾಪಾಞ್ಞೋ ಮಹಾಪುರಿಸೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ

||೩೫೨||

೩೫೨. ಯಾವನು ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, (ತತ್ತ್ವವನ್ನು) ನಿರ್ವಚನಮಾಡಿ ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕೂಟವನ್ನೂ ಪೂರ್ವಾಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ* ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವನೋ ಅವನೇ ಅಂತಿಮಶರೀರನು, **ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನು** - ಎನಿಸುವನು.

ಸಬ್ಬಾಭೀಭೂ ಸಬ್ಬವಿದೂಹಮಸ್ತಿ

ಸಚ್ಚೇಸು ಧಮ್ಘೇಸು ಅನೂಪಲಿತ್ತೋ

ಸಬ್ಬಂಜಹೋ ತನ್ನಕ್ಕಯೇ ವಿಮುತ್ತೋ

ಸಯಜ್ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಕಂ ಉದ್ದಿಸೆಯ್ಯಜ್

||೩೫೩||

೩೫೩. † ನಾನು (ರಾಗಾದಿ)ಸರ್ವವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವವನೂ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನೂ ಆಗಿರುವೆನು. ಸರ್ವ**ಧರ್ಮ**(ಪದಾರ್ಥ)ಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವೆನು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು, ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು, ನಾನೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾರನ್ನು (ಗುರುವೆಂದು) ತೋರಿಸಲಿ ?

ಸಬ್ಬದಾನಜ್ ಧಮ್ಘದಾನಜ್ ಜಿನಾತಿ

ಸಬ್ಬಜ್ ರಸಜ್ ಧಮ್ಘರಸೋ ಜಿನಾತಿ

ಸಬ್ಬಜ್ ರತಿಜ್ ಧರ್ಮರತೀ ಜಿನಾತಿ

ತನ್ನಕ್ಕಯೋ ಸಬ್ಬದುಕ್ಕಜ್ ಜಿನಾತಿ

||೩೫೪||

೩೫೪. ಎಲ್ಲಾ ದಾನವನ್ನೂ ಧರ್ಮದಾನವು ಗೆಲ್ಲುವದು ; ಎಲ್ಲಾ ರಸವನ್ನೂ ಧರ್ಮರಸವು ಗೆಲ್ಲುವದು ; ಎಲ್ಲದರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯು ಗೆಲ್ಲುವದು **ಕೃಷ್ಣ**ಯ ನಾಶವು ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖವನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲುವದು.

ಹನಂತಿ ಭೋಗಾ ದುಮ್ಮೇಧಜ್ ನೋ ಚ ಪಾರಗವೇಸಿನೋ

ಭೋಗತನ್ಹಾಯ ದುಮ್ಮೇಧೋ ಹಂತಿ ಅಞ್ಞೇವ ಅತ್ತನಜ್

||೩೫೫||

* ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಹೇಳಬಲ್ಲ ವಿರಕ್ತನು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನು ಎಂಬ ಭಾವವಿರಬಹುದು.

† ಉಪಕನಂಬ ಅಜೀವಕನು ಬುದ್ಧನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಂಡು 'ನಿನ್ನ ಗುರುವು ಯಾರು ?' ಎಂಬ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬುದ್ಧನು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರವಿದು

೩೫೫. (ಸಂಸಾರದ) ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ಹುಡುಕದೆ ಇರುವನಾದರೆ ಅಂಥ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಭೋಗಗಳು ಹಾಳುಮಾಡುವವು. ಭೋಗಗಳ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಹೀನನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವನು.

ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೆತ್ತಾನಿ ರಾಗದೋಸಾ ಅಯಜ್ ಪಜಾ

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವೀತರಾಗೇಸು ದಿನ್ನಜ್ ಹೋತಿ ಮಹಫಲಜ್

||೩೫೬||

೩೫೬. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವುದು ದೋಷವು, ಈ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗವಿರುವುದು ದೋಷವು ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಗವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವಾಗುವದು.

ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೆತ್ತಾನಿ ದೋಸದೋಸಾ ಅಯಜ್ ಪಜಾ

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವೀತದೋಸೇಸು ದಿನ್ನಜ್ ಹೋತಿ ಮಹಫಲಜ್

||೩೫೭||

೩೫೭. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವುದು ದೋಷವು, ಈ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಿರುವುದು ದೋಷವು ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವಾಗುವದು.

ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೆತ್ತಾನಿ ಮೋಹದೋಸಾ ಅಯಜ್ ಪಜಾ

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವೀತಮೋಹೇಸು ದಿನ್ನಜ್ ಹೋತಿ ಮಹಫಲಜ್

||೩೫೮||

೩೫೮. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವುದು ದೋಷವು, ಈ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೋಹವಿರುವುದು ದೋಷವು ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮೋಹವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವಾಗುವದು.

ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೆತ್ತಾನಿ ಇಚ್ಛಾದೋಸಾ ಅಯಜ್ ಪಜಾ

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವಿಗತಿಚ್ಛೇಸು ದಿನ್ನಜ್ ಹೋತಿ ಮಹಫಲಜ್

||೩೫೯||

೩೫೯. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವುದು ದೋಷವು, ಈ ಜನರಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದು ದೋಷವು ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವಾಗುವದು.

೨೫. ಭಿಕ್ಷುವರ್ಗ (ಭಿಕ್ಷುವಗ್ಗ)

ಚಕ್ಕುನಾ ಸಂವರೋ ಸಾಧು ಸಾಧು ಸೋತೇನ ಸಂವರೋ
ಘಾಣೇನಾ ಸಂವರೋ ಸಾಧು ಸಾಧು ಜಿಹ್ವಾಯ ಸಂವರೋ ||೩೬೦||

೩೬೦. ಕಣ್ಣಿನ ಸಂವರವು* ಒಳ್ಳೆಯದು, ಕಿವಿಯ ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಮೂಗಿನ ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು, ನಾಲಗೆಯ ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಕಾಯೇನ ಸಂವರೋ ಸಾಧು ಸಾಧು ವಾಚಾಯ ಸಂವರೋ
ಮನಸಾ ಸಂವರೋ ಸಾಧು ಸಾಧು ಸಬ್ಬತ್ತ ಸಂವರೋ
ಸಬ್ಬತ್ತ ಸಂವುತೋ ಭಿಕ್ಷು ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾ ಪಮುಚ್ಚತಿ ||೩೬೧||

೩೬೧. ಕಾಯದ ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು, ವಚನದ ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಎಲ್ಲಾ (ಇಂದ್ರಿಯಗಳ) ಸಂವರವು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಎಲ್ಲಾ ಸಂವರವನ್ನೂ ಉಳ್ಳ ಭಿಕ್ಷುವು ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವನು.

ಹತ್ತಸಾಘಾತೋ ಪಾದಸಾಘಾತೋ ವಾಚಾಸಾಘಾತೋ ಸಾಘಾತುತ್ತಮೋ
ಅಜ್ಜತ್ತರತೋ ಸಮಾಹಿತೋ ಏಕೋ ಸಂತುಸಿತೋ ತಂ ಆಹು ಭಿಕ್ಷುಜ್ಞ್ ||೩೬೨||

೩೬೨. ಕೈಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಾಲನ್ನು ಬಿಗಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಾತನ್ನು ಬಿಗಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಂಯಮವುಳ್ಳವರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ನೆನಿಸಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿ, ಸಮಾಹಿತನಾಗಿ, ಒಂಟಿಗನಾಗಿ, ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವನು ಯಾರೋ ಅವನನ್ನು ಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಯೋ ಮುಖಿಸಾಘಾತೋ ಭಿಕ್ಷು ಮತ್ತಭಾಣೆ ಅನುದ್ಧತೋ
ಅತ್ತಜ್ಞ್ ಧಮ್ಮಜ್ಞ್ ಚ ದೀಪೇತಿ ಮಧುರಜ್ಞ್ ತಸ್ಯ ಭಾಸಿತಜ್ಞ್ ||೩೬೩||

೩೬೩. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡುವನೋ,† ಹೆಮ್ಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವನೋ ಅವನ ಮಾತು ಇಂಪಾಗಿರುವದು.

* ಸಂವರ ಎಂದರೆ ಬಿಗಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದು ; ಈ ವರ್ಗದ ೩೬೨, ೩೬೩ನೆಯ ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಂಯಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಅರ್ಥ.

† 'ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವವನು' ಪೂ||.

ಧಮ್ಮಾರಾಮೋ ಧಮ್ಮರತೋ ಧಮ್ಮಜ್ಞ ಅನುವಿಚಿಂತಯಜ್ಞ
ಧಮ್ಮಜ್ಞ ಅನುಸ್ಸರಜ್ಞ ಭಿಕ್ಕು ಸದ್ಧಮ್ಮಾ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ ||೩೬೪||

೩೬೪. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆಡುತ್ತಾ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆಮಾಡುತ್ತಾ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸ್ಸರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವ ಭಿಕ್ಷುವು ಉತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವದಿಲ್ಲ.

ಸಲಾಭಜ್ಞ ನಾತಿಮ್ಹ್ಲಯ್ಯ ನಾಘ್ಲಿಸಜ್ಞ ಪಿಹಯಜ್ಞ ಚರೆ
ಅಘ್ಲೀಸಜ್ಞ ಪಿಹಯಜ್ಞ ಭಿಕ್ಕು ಸಮಾಧಿಜ್ಞ ನಾಧಿಗಚ್ಚತಿ ||೩೬೫||

೩೬೫. ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣಬಾರದು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರದ್ದಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಡಬಾರದು ; ಮತ್ತೊಬ್ಬರದ್ದಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಡುವ ಭಿಕ್ಷುವಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ದೊರಕಲಾರದು.

ಅಪ್ಪಲಾಭೋ ಪಿ ಚಿ ಭಿಕ್ಕು ಸಲಾಭಜ್ಞ ನಾತಿಮ್ಹ್ಲತಿ
ತಜ್ಞ ವೆ ದೇವಾ ಪಸಜ್ಞಸಂತಿ ಸುದ್ಧಾಜೀವಜ್ಞ ಅತಂದಿತಿಜ್ಞ ||೩೬೬||

೩೬೬. ತನಗೆ ದೊರಕಿದ್ದು ಅಲ್ಪವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸಡ್ಡೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ, ಶುದ್ಧಜೀವಿಯುಳ್ಳವನೂ* ಆಲಸ್ಯರಹಿತನೂ ಆಗಿರುವ ಅವನನ್ನೇ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಂಡಾಡುವರು.

ಸಬ್ಬಸೋ ನಾಮರೂಪಸ್ಥಿಜ್ಞ ಯಸ್ಸ ನತ್ತಿ ಮಮಾಯಿತಜ್ಞ
ಅಸತಾ ಚ ನ ಸೋಚತಿ ಸ ವೆ ಭಿಕ್ಕು ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ||೩೬೭||

೩೬೭. ಯಾವನಿಗೆ ನಾಮರೂಪದಲ್ಲಿ† ಯಾವದರಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು (ಅದು) ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೋಕಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವನೇ ಭಿಕ್ಷುವೆನಿಸುವನು.

ಮತ್ತಾವಿಹಾರಿ ಯೋ ಭಿಕ್ಕು ಪಸನ್ನೋ ಬುದ್ಧಸಾಸನೋ
ಅಧಿಗಚ್ಚಿ ಪದಜ್ಞ ಸಂತಜ್ಞ ಸಂಖಾರೂಪಸಮಜ್ಞ ಸುಖಿಜ್ಞ ||೩೬೮||

* ಇದು ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ ಎಂಬುದರ ಸೂಚನೆಯಿರಬಹುದು.

† 'ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ' ಸಾಂ|| ನಾಮವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದದ್ದು, ರೂಪವೆಂದರೆ ಚ್ಛೇಯ ರೂಪವಾದದು .

೩೬೮. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಮೈತ್ರೀಭಾವನೆಯಿಂದ* ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಅವನು ಶಾಂತ ವಾಗಿಯೂ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಗೊಳಿಸುವದಾಗಿಯೂ ಸುಖಮಯ ವಾಗಿಯೂ ಇರುವ (ನಿರ್ವಾಣ)ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಸಿಂಚಾ ಭಿಕ್ಷು ಇಮಜ್ ನಾವಜ್ ಸಿತ್ತಾ ತೆ ಲಹುಂ ಎಸ್ಸತಿ
ಚಿತ್ತಾ ರಾಗಂ ಚ ದೋಸಂ ಚ ತತೋ ನಿಬ್ಬಾನಮೇಗಿಸಿ ||೩೬೯||

೩೬೯. ಎಲೈ ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಈ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿನ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕು, † ನೀರು ತೆಗೆದು ಚೆಲ್ಲಿದರೆ ಇದು ಹಗುರವಾಗಿ ಚಲಿಸುವದು. ರಾಗವನ್ನೂ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಆಮೇಲೆ ನೀನು ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ.

ಪಂಚ ಚಿಂದೆ ಪಂಚ ಜಹೆ ಪಂಚ ಚುತ್ತರಿ ಭಾವಯೆ
ಪಂಚ ಸಂಗಾತಿಗೋ ಭಿಕ್ಷು ಓಘತಿಣ್ಣೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ||೩೭೦||

೩೭೦. ಐದನ್ನು ‡ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು, ಐದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು, ಇನ್ನು ಐದನ್ನು ಭಾವನೆಮಾಡಬೇಕು ; ಐದರ ಸಂಗವನ್ನು ಮೀರಬೇಕು. ಅಂಥ ಭಿಕ್ಷುವು 'ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ದಾಟಿದವನು'‡ ಎನಿಸುವನು.

ಝಾಯ ಭಿಕ್ಷು ಮಾ ಚ ಪಮಾದೋ
ಮಾ ತೇ ಕಾಮಗುಣೇ ಭಮಸ್ಸು ಚಿತ್ತಜ್
ಮಾ ಲೋಹಗುಳಜ್ ಗಿಲೀ ಪಮುತ್ತೋ
ಮಾ ಕಂದೀ ದುಕ್ಖಂ ಇದಂ ತಿ ಡಯ್ಹಮಾನೋ ||೩೭೧||

* ಮೈತ್ರೀ, ಕರುಣಾ, ಮುದಿತಾ, ಉಪೇಕ್ಷಾ - ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವೆಂದು ಹೆಸರು. † ನಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ದೋಣಿ ; ಮಿಥ್ಯಾವಿತರ್ಕವೆಂಬ ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು. ವ್ಯಾ||

‡ ಸತ್ಯಾಯದೃಷ್ಟಿ, ವಿಚಿಕ್ಕಿತ್ತಾ, ಶೀಲವ್ರತಪರಾಮರ್ಶ, ಕಾಮರಾಗ, ಪ್ರತಿಘ - ಎಂಬ ಐದು ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು ; ರೂಪರಾಗ, ಅರೂಪರಾಗ, ಮಾನ, ಔದ್ಧತ್ಯ, ಅವಿದ್ಯಾ - ಎಂಬ ಐದು ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ; ಶ್ರದ್ಧಾ, ಸ್ಮೃತಿ, ವೀರ್ಯ, ಸಮಾಧಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾ - ಎಂಬ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು ; ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ಮಾನ, ದೃಷ್ಟಿ - ಎಂಬ ಐದರ ಸಂಗವನ್ನು ಮೀರಬೇಕು. ವ್ಯಾ||

‡ ಇವನು ಓಘತೀರ್ಣನು - ಎಂದರೆ ಕಾಮ, ಭವ, ದೃಷ್ಟಿ, ಅವಿದ್ಯೆಗಳು ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ.

೩೨೦. ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಧ್ಯಾನಮಾಡು. ಎಚ್ಚರದಪ್ರಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಕಾಮಗುಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡದೆ ಇರಲಿ ; ಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ (ಕಾದ) ಕಬ್ಬಿಣದ ಗುಂಡನ್ನು (ನರಕದಲ್ಲಿ) ತಿನ್ನದಿರು, ಅದು ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಡುವಾಗ 'ಅಯ್ಯೋ, ಇದು ದುಃಖವು !' ಎಂದು ಕೂಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರು.

ನತ್ಥಿ ರುನಾಣ್ ಅಪ್ಪಾಸ್ಸ ಪ್ಪಾ ನತ್ಥಿ ಅರುನಾಯತೋ
ಯಮ್ಮಿ ರುನಾಣ್ ಚ ಪ್ಪಾ ಚ ಸ ವೇ ನಿಬ್ಬಾಣಸಂತಿಕೇ ||೩೨೦||

೩೨೧. ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನಮಾಡದವನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ ; ಯಾವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನವೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಇರುವವೋ, ಅವನೇ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವನು.

ಸುಞ್ಞಾಗಾರಣ್ ಪವಿಟ್ಟಸ್ಸ ಸಂತ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಷುನೋ
ಅಮಾನುಸೀ ರತೀ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾ ಧರ್ಮಜ್ಞ ವಿಪಸ್ಸತೋ ||೩೨೧||

೩೨೨. ಶೂನ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸರಿಯಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಭಿಕ್ಷುವಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ದೊರಕದ ಆನಂದವು ದೊರಕುವದು.

ಯತೋ ಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ ಖಿಂಧಾನಜ್ಞ ಉದಯಬ್ಬಯಜ್ಞ
ಲಭತೀ ಪೀತಿಪಾಮೊಜ್ಜಜ್ಞ ಅಮತಜ್ಞ ತಜ್ಞ ವಿಜಾನತಜ್ಞ ||೩೨೨||

೩೨೩. ಸ್ಕಂಧಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನೂ ಹೊಂದನ್ನೂ ಹೇಗೆಹೇಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವನೋ, ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರಮೋದವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ; ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಅದು ಅಮೃತವಾಗಿರುವದು.

ತ್ತ್ರಾಯಂ ಆದಿ ಭವತಿ ಇಧಾ ಪ್ಪಾಸ್ಸ ಭಿಕ್ಷುನೋ
ಇಂದ್ರಿಯಗುತ್ತಿ ಸಂತುಟ್ಟೀ ಪಾತಿಮೊಕ್ಖೇ ಚ ಸಂವರೋ
ಮಿತ್ತ ಭಜಸ್ಸು ಕಲ್ಯಾಣ ಸುದ್ಧಜೀವೇ ಅತಂಡಿತೇ ||೩೨೩||

೩೨೪. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಭಿಕ್ಷುವಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲನೆಯ (ಕರ್ತವ್ಯವು) : ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು, ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವದು, ಪ್ರಾತಿಮೋಕ್ಷವನ್ನು* ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು, (ಇದಕ್ಕಾಗಿ) ಶುದ್ಧಜೀವನವುಳ್ಳವ

* ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಆಚಾರ.

ರಾಗಿಯೂ ಸೋಮಾರಿಗಳಲ್ಲದವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ರರನ್ನು ಸೇರಿರುವುದು.

೨೨೨ ಆಚಾರ ಕುಸಲೋ ಸಿಯಾ

ತತೋ ಪಾಮುಜ್ಜಬಹುಳೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸಂತಜ್ಞಂ ಕರಿಸ್ಸಸಿ

||೨೨೨||

೨೨೨. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕಾರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗಿರಬೇಕು ; ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಮೋದದಿಂದ ಕೂಡಿ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ವಸ್ಸಿಕಾ ವಿಯ ಪುಪ್ಪಾಣಿ ಮದ್ಧವಾಣಿ ಪಮುಂಚತಿ

ಏವಜ್ಞಂ ರಾಗಜ್ಞಂ ಚ ದೋಸಜ್ಞಂ ಚ ನಿಪ್ಪಮುಂಚೇಥ ಭಿಕ್ಷವೋ

||೨೨೩||

೨೨೩. ಎಲೈ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, **ವರ್ಷಿಣಿ*** ಎಂಬ ಗಿಡವು ಬಾಡಿದ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉದುರಿಸುವ ಹಾಗೆ ರಾಗವನ್ನೂ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉದುರಿಸಿರಿ.

ಸಂತಕಾಯೋ ಸಂತವಾಚೋ ಸಂತವಾ ಸುಸಮಾಹಿತೋ

ವಂತಲೋಕಾಮಿಸೋ ಭಿಕ್ಷು ಉಪಸಂತೋ ತಿ ವುಚ್ಛತಿ

||೨೨೪||

೨೨೪. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತನಾಗಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತನಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತನಾಗಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲೋಕದ ಸುಖವೆಂಬ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕಕ್ಕಿರುವ ಭಿಕ್ಷುವು 'ಉಪಶಾಂತ'ನೆನಿಸುವನು.

ಅತ್ತನಾ ಚೋದಯತ್ತಾನಜ್ಞಂ ಪಟಿಮಾಸೇಥ ಅತ್ತನಾ

ಸೋ ಅತ್ತಗುತ್ತೋ ಸತಿಮಾ ಸುಖಿಜ್ಞಂ ಭಿಕ್ಷು ವಿಹಾಹಿಸಿ

||೨೨೫||

೨೨೫. ಎಲೈ, ಭಿಕ್ಷುವೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿಕೊ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊ† ; ಹೀಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ತುತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವೆ.

ಅತ್ತಾಹಿ ಅತ್ತನೋ ನಾಥೋ ಕೋ ಹಿ ನಾಥೋ ಪರೋ ಸಿಯಾ

ತಸ್ಮಾ ಸ್ಞಾನಮಯತ್ತಾನಜ್ಞಂ ಅಸ್ಸಜ್ಞಂ ಭದ್ರಜ್ಞಂ ವ ವಾಣಿಜೋ

||೨೨೬||

* ಇದು ಪಾದರಿಯಿರಬಹುದೆ ?

† ಪಟಿಮಾಸೇ (ಪರಿಮೀಮಾಂಸೇತ್) ಎಂಬ ಪು|| ಪಾಠವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ.

೩೮೦. ತನಗೆ ತಾನೇ ನಾಥನು, ತನಗೆ ತಾನೇ ಗತಿಯು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಳ್ಳೆಯ ಮುರೆಯನ್ನು ವರ್ತಕನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊ.

ಪಾಮೋಜ್ಜಬಹುಳೋ ಭಿಕ್ಷು ಪಸನ್ನೋ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ

ಅಧಿಗಚ್ಛಿ ಪದಜ್ ಸಂತಜ್ ಸಂಖಾರೂಪಸಮಜ್ ಸುಖಿಜ್ ||೩೮೧||

೩೮೧. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮೋದದಲ್ಲಿರುವನೋ, ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿಯಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಅವನು ಶಾಂತ ವಾಗಿಯೂ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ* ನಾಶವನ್ನು ಮಾಡುವದಾಗಿಯೂ ಸುಖಮಯ ವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಯೋ ಹವೆ ದಾಹರೋ ಭಿಕ್ಷು ಯುಂಜತಿ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ

ಸೋ ಇಮಜ್ ಲೋಕಜ್ ಪಭಾಸೇತಿ ಅಬ್ಭಾ ಮುತ್ತೋ ವ ಚಂದಿಮಾ ||೩೮೨||

೩೮೨. ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ ಅವನು ಮೋಡದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗುವನು.

೨೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗ (ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಗ್ಗ)

ಚಿಂದ ಸೋತಜ್ ಪರಕ್ಕಮ್ಮ ಕಾಮೇ ಸನುದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಸಂಖಾರಾನಜ್ ಖಿಯಜ್ ಇತ್ಥಾ ಅಕತಇಲ್ಲಾಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ||೩೮೩||

೩೮೩. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಪ್ರವಾಹವನ್ನು* ನಿಲ್ಲಿಸು, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊ. ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ನಾಶವಾಗುವ ರೀತಿಯನ್ನು

* ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳು, ಐದು ಸ್ತಂಭಗಳು.

† ಸ್ತ್ರೋತ - ಳನೆಯ ಪುಟದ † ಚಿಹ್ನೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ, ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಒಂದರ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದ (ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು) ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆ.

ಯದಾ ದ್ವಯೇಸು ಧಮ್ನೇಸು ಪಾರಗು ಹೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ

ಅಥಸ್ತ ಸಭ್ಯೇ ಸಂಯೋಗಾ ಅತ್ಥಜ್ ಗಚ್ಛಂತಿ ಜಾನತೋ

||೩೮೪||

೩೮೪. ಯಾವಾಗ ಎರಡು ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ* ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪಾರಂಗತ ವಾಗುವನೋ, ಆಗ ಆ ಜ್ಞಾನಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಂಯೋಗಗಳೂ† ಮರೆಯಾಗುವವು.

ಯಸ್ಸ ಪಾರಜ್ ಅಪಾರಜ್ ವಾ ಪಾರಾಪಾರಜ್ ನ ವಿಜ್ಞತಿ

ವೀತದ್ಧರಜ್ ವಿಸಂಯುತ್ಥಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೮೫||

೩೮೫. ಯಾವನಿಗೆ ಆಚೆಯ ದಡವಾಗಲಿ,‡ ಈಚೆಯ ದಡವಾಗಲಿ, ಆಚೆಯ ದಡ ಈಚೆಯ ದಡ - ಎಂಬೀ ಎರಡೂ ಆಗಲಿ - ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂಯೋಗವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವೆನು.

ಝಾಯಿಜ್ ವಿರಜಂ ಆಸೀನಜ್ ಕಟಕಿಚ್ಛಜ್ ಅನಾಸವಜ್

ಉತ್ತಮತ್ಥಜ್ ಅನುಪ್ಪತ್ತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೮೬||

೩೮೬. ಯಾವನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವನೂ ನಿರ್ಮಲನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ ದವನೂ ಆಗಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಯಾವ ಆಸ್ರವಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಉತ್ತಮಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವನೋ ಆತನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವೆನು.

* ಶಮಥ, ವಿಪಶ್ಯವಾ - ಎಂಬ ಎರಡು ಸಾಧನಗಳು. ಪೂ|| , ಇದನ್ನೇ 'ಚಿತ್ತ ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ಭಾವನಾ' ಎಂದು ಸಾ||ರು ಸರಳಾನುವಾದಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಚೀಣ ಧರ್ಮಪದದಲ್ಲಿ ನೈರಾತ್ಮ್ಯದ್ವಯ, ಶೂನ್ಯದ್ವಯ - ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಹೊರಡುತ್ತದೆ.

† ಬಂಧನಗಳು, ಸಂಯೋಜನಗಳು.

‡ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಾರ (ಆಚೆಯ ದಡ), ಅಪಾರ (ಈಚೆಯ ದಡ) - ಎಂಬ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ ; ಒಳಗಿನ ಆರು ಆಯತನಗಳು (ಇಂದ್ರಿಯಗಳು), ಹೊರಗಿನ ರೂಪಾದಿಗಳು ಎಂದು ವ್ಯಾ||

ದಿವಾ ತಪತಿ ಆದಿಚ್ಛೋ ರತ್ತಿಜ್ ಆಭಾತಿ ಚಂದಿಮಾ
 ಸನ್ನದ್ಧೋ ಖತ್ತಿಯೋ ತಪತಿ ರುಾಯೀ ತಪತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ
 ಅಥಾ ಸಬ್ಬಂ ಅಹೋರತ್ತಜ್ ಬುದ್ಧೋ ತಪತಿ ತೇಹಸಾ ||೩೮೭||

೩೮೭. ಸೂರ್ಯನು ಹಗಲು ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ ; ಚಂದ್ರನು ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ ; ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಉದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾದಾಗ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವಾಗ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ **ಬುದ್ಧನು** ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು.

ಬಾಹಿತಪಾಪೋ ತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಸಮಚರಿಯಾ ಸಮಣೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ
 ಪಬ್ಬಾಜಯತ್ತನೋ ಮಲಜ್ ತಸ್ಮಾ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ||೩೮೮||

೩೮೮. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು* ; ಸಮತ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸುವವನು **ಸಮಣ**(ಶ್ರವಣ)ನೆನಿಸುವನು ; ತನ್ನ ಚಿತ್ತದ ಮಲವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡವನು **ಪ್ರವ್ರಜಿತ**ನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಪಹರಯ್ಯ ನಾಸ್ಸ ಮುಂಚೀಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ
 ಧೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಹಂತಾರಜ್ ತತೋ ಧಿ ಯಸ್ಸ ಮುಂಚತಿ ||೩೮೯||

೩೮೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೊಡೆಯಬಾರದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹಾಗೆ ಹೊಡೆದವನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಮಾಡಬಾರದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವವನಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ, ಹಾಗೆ ಹೊಡೆದವನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೋಪಮಾಡುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತೂ ದಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ.

ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸೇತದ್ ಅಕಿಂಚಿ ಸೆಯ್ಯೋ
 ಯದ್ ಆಸಿಸೆಥೋ ಮನಸೋ ಪಿಯೇಹಿ
 ಯತೋ ಯತೋ ಹಿಂಸಮನೋ ನಿವೃತ್ತತಿ
 ತತೋ ತತೋ ಸಮ್ಮತಿ ಯೇವ ದುಕ್ಕಜ್ ||೩೯೦||

೩೯೦. ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿಷೇಧಿಸುವನೋ ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗುವದಿಲ್ಲ.

* ಇದು ಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕವಾದ ; ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳಿಗೆ ಅವಯವಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅರ್ಥಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆಯುವದು ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು.

ಹಿಂಸೆಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಯಾವದರಿಂದ ಹಿಂಜರಿಯುವದೋ ಅದದರಿಂದ ದುಃಖವು ಶಾಂತಿಯಾಗಿಯೇ ತೀರುವದು.

ಯಸ್ಯ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ ನಕ್ತಿ ದುಕ್ಕತಜ್ಞ್

ಸಂವೃತಜ್ಞ್ ತೀಹಿ ಠಾಣೇಹಿ ತಮಹಜ್ಞ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ್ ||೩೯೧||

೩೯೧. ಯಾವನು ಕಾಯದಿಂದಲಾಗಲಿ ಮಾತಿನಿಂದಲಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಾಗಲಿ ದುಷ್ಟತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಸಂವರಮಾಡಿರುವನೋ* - ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವೆನು.

ಯಮ್ಹಾ ಧಮ್ಹಜ್ಞ್ ವಿಜಾನೆಯ್ಯ ಸಮ್ಹಾ ಸಂಬುದ್ಧದೇಸಿತಜ್ಞ್

ಸಕ್ಕಚ್ಚಜ್ಞ್ ತಜ್ಞ್ ನಮಸ್ಸೆಯ್ಯ ಅಗ್ಗಿಹುತ್ತಜ್ಞ್ ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ||೩೯೨||

೩೯೨. ಯಾವನಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಬುದ್ಧನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೋ ಆತನನ್ನು, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಂತೆ, ಸತ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ನ ಜಟಾಹಿ ನ ಗೋತ್ತೇಮ ನ ಜಚ್ಛಾ ಹೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ

ಯಮ್ಹಿ ಸಚ್ಚಜ್ಞ್ ಚ ಧಮ್ಹೋ ಚ ಸೊ ಸುಚೀ ಸೊ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ||೩೯೩||

೩೯೩. ಜಟೆಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಗೋತ್ರಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಜಾತಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವದಿಲ್ಲ ; ಯಾವನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೂ ಧರ್ಮವೂ ಇರುವದೋ - ಅವನೇ ಶುಚಿಯು, ಅವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು.

ಕಿಜ್ಞ್ ತೇ ಜಟಾಹಿ ದುಮ್ಹೇಧ ಕಿಜ್ಞ್ ತೇ ಅಜಿನಸಾಟಿಯಾ

ಅಬ್ಭಂತರಜ್ಞ್ ತೇ ಗಹಣಜ್ಞ್ ಬಾಹಿರಜ್ಞ್ ಪರಿಮಜ್ಞಸಿ ||೩೯೪||

೩೯೪. ಎಲಾ ಮೂಢನೆ, ನಿನಗೆ ಜಟೆಗಳಿಂದಾಗಬೇಕಾದದ್ದೇನು ? ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದಿಂದಲೂ ಶಾಟಿಯಿಂದಲೂ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದೇನು ನಿನ್ನೊಳಗೆ (ರಾಗಾದಿ ಮಲವು) ತುಂಬಿದೆ, ಹೊರಗನ್ನು ತ್ರ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ !

* ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿರುವನೋ.

† ಸತ್ಪತ್ಯ ಎಂಬ ಸಾಂ || ಪಾಠದಂತೆ ಇದು ಅನುವಾದ ; ಸತ್ಪತ್ಯಂ ಎಂಬ (ಪೂ||) ಪಾಠದಲ್ಲಿ 'ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಆತನನ್ನು' ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

ಪಜ್ಜುಕೂಲಧರಣ್ ಜಂತುಜ್ ಕಿಸಜ್ ಧಮ್ಮನಿಸಂಥತಜ್

ಏತಜ್ ವನಸ್ಥಿಜ್ ರುಾಯಂತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೯೫||

೩೯೫. ಯಾವನು ಮಾಸಲುಚಿಂದಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬಡಕಲಾಗಿ, ನಾಡಿಗಳು ನುಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಒಬ್ಬನೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ - ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವೆನು.

ನ ಚಾಹಜ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಯೋನಿಜಜ್ ಮತ್ತಿ ಸಂಭವಜ್

ಭೋವಾದಿ ನಾಮ ಸೊ ಹೋತಿ ಸಚಿ ಹೋತಿ ಸಕಿಂಚನೋ

ಅಕಿಂಚನಜ್ ಅನಾದಾನಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೯೬||

೩೯೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾತೃವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನಲಾರೆ ; ಅವನು 'ಭೋವಾದಿ' ಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು,* ಅವನು ವಿಷಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ತನ್ನ ದೆಂಬುದು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಯಾವದೊಂದನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿರುವನೋ - ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವನು.

ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಜ್ ಚಿತ್ತಾ ಯೋ ವೆ ನ ಪರಿತಸ್ಸತಿ

ಸಂಗಾತಿಗಜ್ ವಿಸಜ್‌ಯುತ್ತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೯೭||

೩೯೭. ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಏತಕ್ಕೂ ಹೆದರದವನಾಗಿ, ಸಂಗವನ್ನು ಮೀರಿ, ಒಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವನು ಇರುವನೋ - ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಚಿತ್ತಾ ನದ್ಧಿಜ್ ವರತ್ತಂಚ ಸಂದಾಮಜ್ ಸಹನುಕ್ಕಮಜ್

ಉಕ್ಖತ್ತಾಪಳಿಘಜ್ ಬುದ್ಧಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೯೮||

೩೯೮. ಯಾವನು ತನ್ನ ಮೂಗುದಾಣ, ಹಗ್ಗ, ಕಟ್ಟು, ಹುರಿ† - ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಗೂಟವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ಬುದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ - ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವೆನು.

* ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಭೋ' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುವರು.

† ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡವನು ಎಂದು ಒಟ್ಟರ್ಥ.

ಅಕ್ಕೋಸಜ್ ವಧಬಂಧಂಚ ಅದಿಟ್ಟೋ ಯೋ ತಿತಿಕ್ಕತಿ
ಖಂತಿಬಲಜ್ ಬಲಾನೀಕಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೩೯೯||

೩೯೯. ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ನಿಂದೆಯನ್ನೂ ವಧಬಂಧ
ಗಳನ್ನೂ ಯಾವನು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಡೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಕ್ಷಮಾಗುಣದ ಬಲವುಳ್ಳ ಬಲಗಳ ಸೇನೆಗಳುಳ್ಳ* ಆತನನ್ನು
ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಅಕ್ಕೋಧನಜ್ ವತವಂತಜ್ ಸೀಲವಂತಜ್ ಅನುಸ್ತುತಜ್
ದಂತಜ್ ಅಂತಿಮಸಾರೀರಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೦೦||

೪೦೦. ಯಾವನು ಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ, ವ್ರತಿಯಾಗಿ, ಶೀಲವಂತನಾಗಿ, ಬಹು
ಶ್ರುತನಾಗಿ† ದಾಂತನಾಗಿರುವನೋ, ಈ ಶರೀರವೇ ಕೊನೆಯದಾಗಿರುವ ಆತನನ್ನು
ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ವಾರಿ ಪೊಕ್ಕರಪತ್ತೇ ವ ಆರಗ್ಗೇ ರಿವ ಸಾಸಪೋ
ಯೋ ನ ಲಿಪ್ಪತಿ ಕಾಮೇಸು ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೦೧||

೪೦೧. ಕಮಲದಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆಯೂ ದಬ್ಬಳದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ
ರುವ ಸಾಸಿವೆಯಂತೆಯೂ ಯಾವನು ಕಾಮಗಳಿಗೆ ಅಂಟದೆ ಇರುವನೋ -
ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಕರೆಯುವೆನು.

ಯೋ ದುಕ್ಕಸ್ಸ ಪಜಾನಾತಿ ಇಧೇನ ಖಿಯಂ ಅತ್ತನೋ
ಪನ್ನಭಾರಜ್ ವಿಸಜ್ಞಯುತ್ತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೦೨||

೪೦೨. ಯಾವನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ದುಃಖದ ನಾಶವನ್ನು
ಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಯಾವನು ತನ್ನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ
ಯಾವನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು
ಕರೆಯುವೆನು.

ಗಂಭೀರಪ್ಪಾಜ್ ಮೇಧಾವಿಜ್ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕೋವಿದಜ್
ಉತ್ತಮತ್ತಜ್ ಅನುಪ್ಪತ್ತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೦೩||

* ಐದು ಅಥವಾ ಹತ್ತು ಬಲಗಳು ಬುದ್ಧನಿಗಿರುವವೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ಮತವು.

† ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು.

೪೦೩. ಯಾವನು ಗಂಭೀರವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೋ, ಜಾಣನೂ ಮಾರ್ಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವನೋ, ಉತ್ತಮಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಅಸಜ್ಞ ಸಙ್ಖಜ್ಞ ಗಹಟೀಹಿ ಅನಾಗಾರೇಹಿ ಚೂಭಯಜ್ಞ

ಅನೋಕಸಾರಿಜ್ಞ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛಜ್ಞ ತಮಹಜ್ಞ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ ||೪೦೪||

೪೦೪. ಯಾವನು ಗೃಹಸ್ಥರು, ಮನೆಗಳಲ್ಲದ (ಭಿಕ್ಷುಗಳು) - ಈ ಇಬ್ಬರ ಸಂಸರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವನೋ, ಮನೆಮನೆಗೆ ಸಂಚರಿಸದಿರುವನೋ ಅಲ್ಪೇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ನಿಧಾಯ ದಂಡಜ್ಞ ಭೂತೇಸು ತಸೇಸು ಧಾವರೇಸು ಚ

ಯೋ ನ ಹಂತಿ ನ ಘಾತೇತಿ ತಮಹಜ್ಞ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ ||೪೦೫||

೪೦೫. ಚರಾಚರಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರನ್ನೂ ದಂಡಿಸದವನಾಗಿ ಯಾವನು ಕೊಲ್ಲದೆಯೂ ಕೊಲ್ಲಿಸದೆಯೂ ಇರುವನೋ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಅವಿರುದ್ಧಜ್ಞ ವಿರುದ್ಧೇಸು ಅತ್ಲದಂಡೇಸು ನಿಬ್ಬುತಜ್ಞ

ಸಾದಾನೇಸು ಅನಾದಾನಜ್ಞ ತಮಹಜ್ಞ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ ||೪೦೬||

೪೦೬. ತನಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದವರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲದೆಯೂ, ದಂಡಿಸಬರುವವರಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸದವನಾಗಿಯೂ ಯಾವನಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯಸ್ಸು ರಾಗೋ ಚ ದೋಸೋ ಚ ಮಾನೋ ಮಕ್ಕೋ ಚ ಪಾತಿತೋ

ಸಾಸಪ್ಪೋ ರಿವ ಆರಗ್ಗಾ ತಮಹಜ್ಞ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ ||೪೦೭||

೪೦೭. ಯಾವನ ರಾಗವೂ ದ್ವೇಷವೂ ಅಭಿಮಾನವೂ ಮಾತ್ಸರ್ಯವೂ ದಬ್ಬಳದ ತುದಿಯಿಂದ ಸಾಸುವೆಕಾಳು ಜಾರಿಬೀಳುವಂತೆ ಜಾರಿಬೀಳುವವೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಅಕಕ್ಕಸಜ್ಞ ವಿಞ್ಞಾಪನಿಜ್ಞ ಗಿರಜ್ಞ ಸಚ್ಚಜ್ಞ ಉದೀರಯೇ

ಯಾಯ ನಾಭಿಸಜೆ ಕಂಚಿ ತಮಹಜ್ಞ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ ||೪೦೮||

೪೦೮. ಯಾವನು ಕರ್ಕಶವಲ್ಲದೆ ಬಿನ್ನಹದ ರೂಪವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುವನೋ, ಯಾವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಯಾವದಕ್ಕೂ ತೊಂದರೆ ಯಾಗುವಂತಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯೋಧ ದೀಘಜ್ ವಾ ರಸ್ಸಜ್ ವಾ ಅಣುಜ್ ಥೂಲಜ್ ಸುಭಾಸುಭಜ್
ಲೋಕೇ ಅದಿನ್ನಜ್ ನಾದಿಯತಿ ತಮಹಜ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೦೯||

೪೦೯. ಯಾವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದ್ದವಾಗಿರಲಿ ಮೋಟಾಗಿರಲಿ, ಸಣ್ಣದಾಗಿರಲಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರಲಿ, ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿರಲಿ ಕೆಟ್ಟದಾಗಿರಲಿ, ತನಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಕೊಡದೆ ಇರುವದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಆಸಾ ಯಸ್ಸ ನ ವಿಜ್ಜಂತಿ ಅಸ್ಮಿಜ್ ಲೋಕೇ ಪರಮ್ಹಿ ಚ
ನಿರಾಸಯಜ್ ವಿಸ್ಫಾತ್ತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೧೦||

೪೧೦. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಯಾವನಿಗೆ ಆಶೆಯಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು ವಾಸನಾರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯಸ್ಸಾಲಯಾ ನ ವಿಜ್ಜಂತಿ ಅಞ್ಞಾಯ ಅಕತಂಕಥಿ
ಅಮತೋಗಾಧಜ್ ಅನುಪ್ಪತ್ತಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೧೧||

೪೧೧. ಯಾವನಿಗೆ **ಆಲಯಗಳು*** ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾದ್ದರಿಂದ “ಹೇಗೆ ? ಹೇಗೆ ?” ಎಂದು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲವೋ, † ಅಮೃತದ ಅವಗಾಹನವು ಯಾವನಿಗೆ ದೊರಕಿರುವದೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯೋಧ ಪ್ಪುಞ್ಞಂ ಚ ಪಾಪ ಇ್ ಚ ಉಧೋ ಸಂಗಜ್ ಉಪಚ್ಚಗಾ
ಅಸೋಕಜ್ ವಿರಜಜ್ ಸುದ್ಧಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೧೨||

೪೧೨. ಯಾವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ, ಪಾಪ - ಈ ಎರಡರ

* ಆಶೆಗಳು.

† ಇದು ಪೂ|| ೧ ರಂತೆ ಅನುವಾದ (ಅಕಥಂ) ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಮೋಡಿ ಹೇಳುವವನು' ಎಂದು ಸಾಂ.

ಸಂಗವನ್ನೂ ಮೀರಿರುವನೋ, ಶೋಕವಿಲ್ಲದೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾಗಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಚಂದಜ್ಞ್ ವ ವಿಮಲಜ್ಞ್ ಸುದ್ಧಜ್ಞ್ ವಿಪ್ರಸನ್ನಂ ಅನಾವಿಲಜ್ಞ್
ನಂದೀಭವಪರಿಕ್ಷೀಣಜ್ಞ್ ತಮಹಜ್ಞ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ್ ||೪೧೩||

೪೧೩. ಯಾವನು ಚಂದ್ರನಂತೆ ನಿರ್ಮಲನೂ ಶುದ್ಧನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಸುಕಿಲ್ಲದೆ **ನಂದೀಭವವನ್ನು*** ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯೋ ಇಮಜ್ಞ್ ಪಳಿಪಥಜ್ಞ್ ದುಗ್ಗಜ್ಞ್ ಸಂಸಾರಜ್ಞ್ ಮೋಹಂ ಅಚ್ಚಗಾ
ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಗತೋ ಝಾಯೀ ಅನೇಜೋ ಅಕಥಂಕಥೀ
ಅನುಪಾದಾಯ ನಿಬ್ಬುತೋ ತಮಹಜ್ಞ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ್ ||೪೧೪||

೪೧೪. ಯಾವನು ಒಂದೊಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದಾಟುವದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಮೋಹವನ್ನು ದಾಟಿರುವನೋ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟಿ ಆಚಿಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಏತಕ್ಕೂ ಅಂಜಿ ನಡುಗದೆ, 'ಹೇಗೆ ? ಹೇಗೆ' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕೇಳುವ ಗೋಜಿಲ್ಲದೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಖಿಯಾಗಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯೋಥ ಕಾಮೇ ಪಹತ್ವಾನ ಅನಾಗರೋ ಪರಿಬ್ಬಜೇ
ಕಾಮಭವ ಪರಿಕ್ಷೀಣಜ್ಞ್ ತಮಹಜ್ಞ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ್ ||೪೧೫||

೪೧೫. ಯಾವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಪರಿವ್ರಾಜಕನಾಗಿರುವನೋ, **ಕಾಮಭವವನ್ನು*** ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯೋಥ ತನ್ನಜ್ಞ್ ಪಹತ್ವಾನ ಅನಾಗರೋ ಪರಿಬ್ಬಜೇ
ತನ್ನಾಭವ ಪರಿಕ್ಷೀಣಜ್ಞ್ ತಮಹಜ್ಞ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞ್ ||೪೧೬||

೪೧೬. ಯಾವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಪರಿವ್ರಾಜಕನಾಗಿರುವನೋ, **ತೃಷ್ಣಾಭವ***ವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

* ನಂದೀಭವ, ಕಾಮಭವ, ತೃಷ್ಣಾಭವ - ಇವು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಿರುವವು. ಅವು ಇಲ್ಲದವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರಬಹುದು.

ಹಿತ್ಯಾ ಮಾನುಸಕಜ್ಞೋ ಯೋಗಜ್ಞೋ ದಿಬ್ಬಜ್ಞೋ ಯೋಗಜ್ಞೋ ಉಪಚ್ಚಗಾ
ಸಬ್ಬಯೋಗ ವಿಸಜ್ಞೆಯುತ್ತಜ್ಞೋ ತಮಹಜ್ಞೋ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞೋ ||೪೧೭||

೪೧೭. ಯಾವನು ಮಾನುಷಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿವ್ಯಯೋಗವನ್ನೂ ಮೀರಿರುವನೋ, ಯಾವ ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವ ಆತನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಹಿತ್ಯಾ ರತಿಜ್ಞೋ ಚ ಆರತಿಜ್ಞೋ ಚ ಸೀತಿ ಭೂತಜ್ಞೋ ನಿರೂಪಧಿಜ್ಞೋ
ಸಬ್ಬಲೋಕಾಭಿಭುಜ್ಞೋ ವೀರಜ್ಞೋ ತಮಹಜ್ಞೋ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞೋ ||೪೧೮||

೪೧೮. ಯಾವನು ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಬೇಡವೆಂಬುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಶೀತಲಸ್ವಭಾವನಾಗಿ ಕ್ಲೇಶರಹಿತನಾಗಿರುವನೋ, ಸರ್ವಲೋಕವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿರುವ ವೀರನಾದ ಅಂಥವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಚುತಿಜ್ಞೋ ಯೋ ವೇದಿ ಸತ್ತಾನಜ್ಞೋ ಉಪಸತ್ತಿಜ್ಞೋ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ
ಆಸತ್ತಜ್ಞೋ ಸುಗತಜ್ಞೋ ಬುದ್ಧಜ್ಞೋ ತಮಹಜ್ಞೋ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞೋ ||೪೧೯||

೪೧೯. ಯಾವನು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮೃತಿಹೊಂದುವದನ್ನೂ ಹುಟ್ಟುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವನೋ, ಆಸಕ್ತಿರಹಿತನಾಗಿ ಸುಗತನಾಗಿರುವ ಬುದ್ಧನಾದ ಅಂಥವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯಸ್ಸು ಗತಿಜ್ಞೋ ನ ಜಾನತಿ ದೇವ ಗಂಧಬ್ಬ ಮಾನುಸ
ಖೀನಾಸವಜ್ಞೋ ಅರಹಂತಜ್ಞೋ ತಮಹಜ್ಞೋ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞೋ ||೪೨೦||

೪೨೦. ಯಾವನು ಗತಿಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ಗಂಧರ್ವರಾಗಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ ಅರಿಯದೋ ಆಸ್ರವಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿರುವ ಆ ಅರಹಂತನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಯಸ್ಸು ಪುರೇ ಚ ಪಚ್ಛಾ ಚ ಮಜ್ಞೇ ಚ ನಕ್ತಿ ಕಿಂಚನಜ್ಞೋ
ಅಕಿಂಚನಜ್ಞೋ ಅನಾದಾನಜ್ಞೋ ತಮಹಜ್ಞೋ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ಞೋ ||೪೨೧||

೪೨೧. ಯಾವನು ಮುಂದುಗಡೆಯೂ ಹಿಂದುಗಡೆಯೂ ತನ್ನದೆಂಬುದು ಯಾವದೊಂದು ಇಲ್ಲವೋ ತನ್ನದೆಂಬುದು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಿಗ್ರಹ ರಹಿತನಾಗಿರುವ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

* ಸುಂದರಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ.

ಉಸಭಜ್ ಪವರಜ್ ವೀರಜ್ ಮಹೇಸಿಜ್ ವಿಜಿತಾವಿನಜ್

ಆನೇಜಜ್ ನಹಾತಕಜ್ ಬುದ್ಧಜ್ ತಮಹಂ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೨೨||

೪೨೨. ಯಾವನು ವ್ಯಷಭನಾಗಿ, ಪ್ರವರನಾಗಿ, ವೀರನಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿ ಯಾಗಿ, ಜಯಶೀಲನಾಗಿ, ಏತಕ್ಕೂ ಹೆದರದೆ, **ಸ್ವಾತಂತ್ರನಾಗಿ**, ಬುದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಜ್ ಯೋ ವೇದೀ ಸಗ್ಗಾಪಾಯಜ್ ಚ ಷಸ್ಸತಿ

ಅಥೋ ಜಾತಿಕ್ಖಯಜ್ ಪತ್ತೋ ಅಭಿಞ್ಜಾವೋಸಿತೋ ಮುನಿ

ಸಬ್ಬವೋಸಿತ ವೋಞಾನಜ್ ತಮಹಜ್ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜ್ ||೪೨೩||

೪೨೩. ಯಾವನಿಗೆ **ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳವು*** ತಿಳಿದಿರುವದೋ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ಯಾವನ ಜನ್ಮವು ಕ್ಷಯವಾಗಿರುವದೋ, ಯಾವನು **ಅಭಿಜ್ಞ**ಯಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣನಾಗಿಯೂ ಮುನಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ, ಯಾವನ ಪೂರ್ಣತೆಯೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವದೋ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನುವೆನು.

* ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮವು. ಬೌದ್ಧರೂ ಜನ್ಮಾಂತರವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ

೧. ಬೌದ್ಧ ಮತದ

ಬುದ್ಧನ ಮುಖ್ಯೋಪದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಆತನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಕರ್ಮವಿಪಾಕದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ನಿರ್ವಾಣಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗುವುದು.

ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳು

ಪ್ರಪಂಚವು ಶಾಶ್ವತವೆ, ಅಶಾಶ್ವತವೆ ? ಇದು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು ? - ಎಂಬಿವೇ ಮುಂತಾದ ಚರ್ಚೆಗಳು ಬೌದ್ಧ ಮತದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಚೇತನಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ **ಪಂಚಸ್ಕಂಧ**ಗಳಿಂದ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಅನಾತ್ಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ವಿಕಾರಿಯಾದ ರೂಪವಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಯಾವದೊಂದು ಆಧಾರವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ; (ಧ. ೨೨೨, ೨೨೯) ಇದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಾನು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಆತ್ಮರೂಪದಿಂದ ಇರುವೆನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ ಈ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಪಾಪಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನ್ಮಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಹಾದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಆನಂದವಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುವನು ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದುಃಖ, ದುಃಖಸಮುದಯ, ದುಃಖ ನಿರೋಧ, ದುಃಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಪ್ರತಿಪತ್ತು - ಇವೇ ಆ ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳು. (ಧ. ೧೯೧)

ಹುಟ್ಟುವುದು, ಬೆಳೆಯುವುದು, ಸವೆಯುವುದು, ಬೇನೆಬೀಳುವುದು, ಸಾಯುವುದು, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ತೃಷ್ಣಾ - ಇವೆಲ್ಲಾ ದುಃಖವೇ, ಐದು ಉಪಾದಾನಸ್ಕಂಧಗಳೂ ದುಃಖವೇ - ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು **ದುಃಖವೆಂಬ** ಆರ್ಯಸತ್ಯದ ಜ್ಞಾನವು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಾಗಲು ಭೋಗದ ತೃಷ್ಣೆಯುಂಟಾಗುವದು. ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಕಾಲವಿರಬೇಕು, ಮತ್ತೊಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು - ಎಂಬ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ತೃಷ್ಣೆಯೇ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು. ಇದು **ದುಃಖಸಮುದಯ** ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಆರ್ಯಸತ್ಯವು. (ಧ.೩೩೮, ೩೪೨)

ದುಃಖವು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ತೃಷ್ಣೆಯು ನಾಶವಾಗಬೇಕು ; ಈ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂಬ, ಮತ್ತೊಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ತೃಷ್ಣೆಯು ಪೂರ ತೊಲಗಬೇಕು - ಹೀಗೆಂಬುದು **ದುಃಖನಿರೋಧವೆಂಬ** ಆರ್ಯಸತ್ಯವು. (ಧ. ೩೫೪)

ದುಃಖವನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಿರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ **ಆರ್ಯಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗ** ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮಾರ್ಗವೇ **ದುಃಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಪ್ರತಿಪತ್ತು** - ಎಂಬ ಆರ್ಯಸತ್ಯವು. (ಧ. ೨೭೩, ೨೭೪, ೨೭೫)

ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗ

ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ, ಸಮ್ಯಗ್ವಾಚಾ, ಸಮ್ಯಕ್ಕರ್ಮಾಂತ, ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ, ಸಮ್ಯಗ್ವಾಯಾಮ, ಸಮ್ಯಕ್ಸ್ವಪ್ನಾತಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಮಾಧಿ - ಇವೇ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳು. ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಅಂಗಗಳನ್ನು **ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂದೂ** ಮುಂದಿನ ಮೂರನ್ನು **ಶೀಲವೆಂದೂ** ಉಳಿದ ಮೂರನ್ನು **ಸಮಾಧಿಯೆಂದೂ** ಕರೆಯುವದುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಜ್ಞಾಶೀಲಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ಮೂರು ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ :- ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳು ನಾಲ್ಕನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತು ಕೊಂಡಿರುವದು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು ; ಇದರಲ್ಲಿ **ಪ್ರತೀತ್ಯಸಮುತ್ತಾದದ** ಜ್ಞಾನವೂ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತೀತ್ಯಸಮುತ್ತಾದವೆಂದರೆ ಅವಿದ್ಯೆಯೇ ಮುಂಠಾದ **ದ್ವಾದಶನಿದಾನ**ಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರವುಂಟಾಗುವ ಬಗೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ. ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಕಾಯವಚನ ಚಿತ್ತಸಂಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗುವದು ; ಈ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಆರು ಬಗೆಯ ವಿಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವದು.

ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾಮರೂಪವುಂಟಾಗುವದು, ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಜ್ಞೇಯವಿಭಾಗವುಂಟಾಗುವದು ; ನಾಮರೂಪದಿಂದ ಷಡಾಯತನಗಳು ಎಂದರೆ ಆರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು ; ಷಡಾಯತನದಿಂದ ಆರು ಬಗೆಯ ಸ್ಪರ್ಶಗಳು ಎಂದರೆ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು ; ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದು ; ವೇದನೆಯಿಂದ ತೃಷ್ಣೆಯುಂಟಾಗುವದು ; ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಉಪಾದಾನ - ಎಂದರೆ ವಿಷಯಗಳ ಗ್ರಹಣ ವುಂಟಾಗುವದು ; ಉಪಾದಾನದಿಂದ ಭವ - ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟುವ ಆಸೆಯುಂಟಾಗುವದು ; ಭವದಿಂದ ಜಾತಿ - ಎಂದರೆ ಜನ್ಮವುಂಟಾಗುವದು ; ಜನ್ಮದಿಂದ ಶೋಕದುಃಖದೌರ್ಮನಸ್ಯ ಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಹೀಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವನೇ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞಾನಿಯುಳ್ಳವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ದುಃಖನಿವಾರಣೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ :- ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಕನಿಕರದಿಂದ ಇದ್ದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ, ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡುವ ಯೋಗ್ಯಸಂಕಲ್ಪ.

ಸಮ್ಯಗ್ವಾಚಾ :- ಸುಳ್ಳು, ಚಾಡಿ, ಬಿರುಸುಡಿ, ಹರಟೆ - ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ಯವಾದ ಹಿತವಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುವದು.

ಸಮ್ಯಕ್ಮಾರ್ತ :- ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಪೀಡಿಸದ, ಕಳವು ಮಾಡದೆ, ಸ್ತ್ರೀಜಿತನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಪರೋಪಕಾರಕವಾದ ಉತ್ತಮಕಾಯಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇ ಹಿಡಿಯುವದು.

ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ :- ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ತೊಂದರೆಕೊಡುವ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸುವದು.

ಸಮ್ಯಗ್ವ್ಯಾಯಾಮ :- ಕೆಟ್ಟ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವದು ; ಪಾಪವಾಸನೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡುವದು ಅದನ್ನು ಪೂರ ಬಿಡುವದು ; ಪುಣ್ಯವಾಸನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು, ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವದು - ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಸಮ್ಯಗ್ವ್ಯಾಯಾಮವು.

ಸಮ್ಯಕ್ಸ್ಮೃತಿ :- ಸರಿಯಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದು, ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

ಸಮ್ಯಕ್ಸಮಾಧಿ :- ಸರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನವಿಟ್ಟು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

ಅನಾತ್ಮವಾದ

ಬೌದ್ಧಮತದ ತಿರುಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅನಾತ್ಮವಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ; ಅನಾತ್ಮವಾದಕ್ಕೆ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಅರಿವು ಬೇಕು. ರೂಪ, ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞಾ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ವಿಜ್ಞಾನ - ಎಂದು ಐದು **ಉಪಾದಾನಸ್ಕಂಧ**ಗಳುಂಟು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವದೆಲ್ಲ ಈ ಐದು ಸ್ಕಂಧಗಳೇ. ರೂಪಸ್ಕಂಧವು ಪೃಥ್ವೀಜಲತೇಜೋ ವಾಯುಗಳಿಂದ ಆಗಿರುವದು ; ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ ಸಂಯೋಗ ದಿಂದಾಗುವ ಅನುಭವದಿಂದ ವೇದನಾಸ್ಕಂಧವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ; ಈ ವೇದನೆಯಿಂದಾಗುವ ಅರಿವು ಸಂಜ್ಞಾಸ್ಕಂಧವನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕಾರಸ್ಕಂಧವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವದು. ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗದಿಂದ (ಎಂದರೆ ಅರಿವು ಇರವು - ಎಂಬ ವಿಂಗಡದಿಂದ) ವಿಜ್ಞಾನಸ್ಕಂಧವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನಿತ್ಯ ; ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖರೂಪ ; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೂ 'ನಾನು' ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ಸ್ಕಂಧಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ಅಥವಾ ಈ ಸ್ಕಂಧಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ, ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ, ಯಾವದೋ ಒಂದು ಆತ್ಮನೆಂಬ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿದೆಯೆಂದು ಅಜ್ಞರು ಕಲ್ಪಿಸುವರು ; ಅವರು ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಸ್ತುವು ನಿಜವಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ಕಂಧಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ನಿತ್ಯವಸ್ತು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲ ; ಸ್ಕಂಧಗಳು ಅನಿತ್ಯ, ಪರಿವರ್ತನಶೀಲ, ದುಃಖ ರೂಪ. ಹೀಗೆಂಬುದು ಅನಾತ್ಮವಾದವು.

ಯಾರು ಅನಾತ್ಮವಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಇರುವರೋ ಅವರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವರು. ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ **ಸತ್ಯಾಯದ್ಯಷ್ಟಿ**ಯೆಂದೂ **ಆತ್ಮವಾದ**ವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಆತ್ಮನೇ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವರು ಯಾರು, ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು ಯಾರು ? - ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಬೌದ್ಧರು ಹೀಗೆನ್ನುವರು ; ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಲಿ ಸಾಯುವಾಗ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತೀತ್ಯಸಮುತ್ಪಾದಕ್ರಮದಿಂದ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಯ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಉಪಾದಾನದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯು - ಎಂದರೆ ಅದೇ ಬಗೆಯ ವಾಸನೆಗಳುಳ್ಳ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಸಮುದಾಯವು - ಉಂಟಾಗುವದು. ಹಿಂದಿನ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಸಮುದಾಯದ **ಕರ್ಮವು** ಈ ಹೊಸ ಸ್ಕಂಧಸಮುದಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ವಭಾವಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಹುರುಳಿಯ ಬೀಜದಿಂದ ಹುರುಳಿಯ ಬೀಜವೇ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ, ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ

ಜಾತಿಯವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಅದೇ ಪ್ರಾಣಿಯು ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ವುಂಟಾಗುವದು ಸ್ಕಂಧಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಆತ್ಮನಿರುವನೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನಿರಾಧಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆ ; ಸತ್ತಮೇಲೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ಫಲವೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ ವೆಂಬವರ ವಾದವೂ ನಿರಾಧಾರವಾದದ್ದು - ಹೀಗೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರ ಮತವು.

ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಸಾರಭ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗವೇ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯವು ; ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿರುವದು, ಹೊಸ ಕರ್ಮ ವುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಹೊಸ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಷ್ಣೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದೀಪವು ಆರಿಹೋದಂತೆ ಆರಿಹೋಗುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಪಾಧಿಶೇಷ ನಿರ್ವಾಣವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಸಾಧಕನ ಅಂತಸ್ತುಗಳು

ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಇರುವನನ್ನು 'ಪೃಥಗ್ಜನ' (ಬೇರೆಯ ಬಗೆಯವನು) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು **ಆರ್ಯ**ರೆನಿಸುವರು. ಬುದ್ಧನನ್ನೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಸಂಘವನ್ನೂ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕ ಸಾಧಕನು ಈ ಸತ್ಯ ಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ (೧) ಸತ್ಕಾಯದೃಷ್ಟಿ (ನಿತ್ಯನಾದ ಆತ್ಮನಿರುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ), (೨) ವಿಚಿಕಿತ್ಸೆ (ಬುದ್ಧನಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ತತ್ತ್ವ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹ), (೩) ಶೀಲವ್ರತಪರಾಮರ್ಶ (ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ವ್ರತ ಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ) - ಎಂಬ ಮೂರು ಸಂಯೋಜನೆ (ಅಡಚಣೆ)ಗಳನ್ನು ದಾಟುವನು. ಇವನಿಗೆ '**ಸ್ಮೋತ ಆಪನ್ನ**' ನೆಂದು ಹೆಸರು.

ಸ್ಮೋತ ಆಪನ್ನನು ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ನಿರ್ಬಲ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರೆ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಮುಂದೇ ಒಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸಿ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅವನಿಗೆ '**ಸಕ್ಯದಾಗಾಮಿ**' ಎಂದು ಹೆಸರು. (ಧ. ೧೨೮)

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಸಂಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲದೆ ಕಾಮ, ಪ್ರತಿಘ್ನ (ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಿಗೆ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿ) - ಇವೆರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಕೆಟ್ಟ

ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವಾತನು ಔಪಪಾತಿಕದೇವನಾಗಿ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ; ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಇವನಿಗೆ 'ಅನಾಗಾಮಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ರೂಪರಾಗ (ಭೌತಿಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ), ಅರೂಪರಾಗ (ಅಭೌತಿಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ), ಮಾನ (ಅಭಿಮಾನ), ಉದ್ವರ್ಷ (ಹೆಮ್ಮೆ), ಅವಿದ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ಸೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ಹತ್ತುಬಗೆಯ ಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿತು ಯಾವ ಬಗೆಯ ತೃಷ್ಣೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮೈತ್ರಿಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ ವಿಹರಿಸುವರು. ಇವರು 'ಅರಹಂತ'ರೆನಿಸುವರು.

ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಶೈಕ್ಷನೆಂದು ಹೆಸರು ; ಇನ್ನೂ ಸಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಕಲಿಯ ತಕ್ಕದ್ದೂ ಇದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಅಂತಸ್ತಿನ ಸಾಧಕನು ಶೈಕ್ಷನೆನಿಸುವನು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅರಹಂತನಾದವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಶೈಕ್ಷನೆಂದು ಹೆಸರು.

೨. ವೇದಾಂತಕ್ಕೂ ಬೌದ್ಧಮತಕ್ಕೂ ತಾರತಮ್ಯ

ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದರ್ಶನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಗೌಡಪಾದಾಚಾರ್ಯರು, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು, ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಸುರೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯರು - ಇವರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಗೌತಮಬುದ್ಧನು ಬೋಧಿಸಿರುವ ಮತಕ್ಕೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅನೇಕರು ಈ ಎರಡು ಮತಗಳೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ದರ್ಶನಗಳಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವದು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು.

ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರದ ಅನರ್ಥವೆಲ್ಲ ಆಗಿರುವದೆಂದು ಈ ಎರಡು ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯ

ಗಳನ್ನು ಅರಿಯದಿರುವದೇ ಅವಿದ್ಯೆಯು ; ಈ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಕೊಂಡಿಗಳ ಸರಪಳಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದು - ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೆ, ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೂ ಮಿಥ್ಯಾರೂಪವಾದ ಅನಾತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನೂ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಿಯಲಾರದೆ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕಲಬೆರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಧ್ಯಾಸವೆಂಬ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಿಗೇ ಅವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಅವಿದ್ಯೆಯು ಎಂದು ಕಾರಕಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲ ಕುಂಬಾರನ ಚಕ್ರ, ಮಣ್ಣು - ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮಡಕೆಯು ಆಗಿರುವಂತೆ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ ; ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾವುಗಳು ಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಗಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ - ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಿದ್ಯೆಯು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ವೆಂಬುದುಕೂಡ ಅವಿದ್ಯಾಕಲ್ಪಿತವೆಂಬುದು ವೇದಾಂತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅವಿದ್ಯೆಯು ತೃಷ್ಣೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದೇ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವು ; ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು - ಎಂದರೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಶೀಲಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು - ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು, ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧನನ್ನೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಸಂಘವನ್ನೂ ಶರಣು ಹೊಗಬೇಕು. ಹೀಗೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧಮತದ ಉಪದೇಶವು. ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವದೇ ಅವಿದ್ಯೆಯಾದ ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಕಳೆಯುವದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಎಂದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಮಾರ್ಗವು. ಅವಿದ್ಯೆಯು ಹೋದರೆ ಅದರಿಂದ ಆಗಿರುವ ಕಾಮವೇ ಮುಂತಾದ ಅನರ್ಥಗಳು ತಾವೇ ತೊಲಗುವವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಹುಡುಕಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ಆತ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ಮನನ ನಿರಿದ್ಯಾಸನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು - ಎಂಬುದು ವೇದಾಂತಿಗಳ ಉಪದೇಶವು. ಸಾಧನವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ - ಎಂಬುದು ಅವರ ಮತ.

ಸರ್ವವೂ ಅನಾತ್ಮವು, ಅನಿತ್ಯವು, ದುಃಖವು - ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು, ನಿತ್ಯನಾದ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಇದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು

ಸರಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವುದು - ಎಂಬುದು ಬೌದ್ಧರ ಹೇಳಿಕೆ. ಸರ್ವವೂ ಆತ್ಮನೇ, ಆತ್ಮನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವನು ; ಮಿಥ್ಯಾರೂಪವಾದ ಅನಾತ್ಮದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವದೇ ಸರಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವುದು - ಎಂಬುದು ವೇದಾಂತಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆ.

ಪ್ರಪಂಚವು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು ? ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಂದೆನು ? - ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ವ್ಯರ್ಥವು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವು - ಎಂಬುದು ಬೌದ್ಧರ ವಾದವು. ಅನಾತ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವ ಸಾಕ್ಷಿಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುವದೋ ಆ ಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ಧರ್ಮವಾದ ದುಃಖವಿರುವದೆಂಬುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾದ ಮಾತು ; ಸುಷುಪ್ತಿ, ಸಮಾಧಿ - ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದುಃಖವೂ ಇಲ್ಲದ ಆನಂದವೇ ಇರುವದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಮತದವರಿಗೂ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವುದು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವದೋ ಅದು ನಿತ್ಯವೆಂಬುದು ಯುಕ್ತಿ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ನಿರ್ವಾಣವು ಸಾಧನಕೃತವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪವೇ ಎಂದಾಗಿಬಿಡುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿ - ಎಂಬ ಉಪನಿಷತ್ತಿದ್ದಾಂತಕ್ಕೇ ಬೌದ್ಧರೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದರಿಂದಲೂ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕವನ್ನೂ ಆತ್ಮನ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ಸಪ್ರಯೋಜನವು, ಅದರಿಂದಲೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವು ದೊರೆಯುವುದು - ಎಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಬೌದ್ಧರು ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಜಗತ್ಕರ್ತೃವಾದ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನಿರುವನೆಂಬುದನ್ನಾಗಲಿ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ವೇದಾಂತಿಗಳ ಮತದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷದ್ವ್ಯಾಕ್ಯವು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೇರಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅನಾತ್ಮಧರ್ಮವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾದ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವಾಗ ಜಗತ್ತೆಂಬುದು ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ವ್ಯವಹಾರದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವ, ಈಶ್ವರ - ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನೂ ಈಶ್ವರೋಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಅವರು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಬೌದ್ಧರು ವೈದಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಗಳೆಂದು ನಂಬುವದಿಲ್ಲ. ವೇದಾಂತಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದೆನ್ನುವರು ; ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದೂ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ

ಈಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವದೂ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗೆ ತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದೆಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಯೋಗ್ಯನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಯಾವನೇ ಆಗಲಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವಂತೆಯೇ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಯಾವನೇ ಆಗಲಿ, ತತ್ತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಧನವೂ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಈ ಎರಡು ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯದ್ದರಿಂದ ಬಂಧವಾಗಿರುವದೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವದಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದರಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು, ಎಂದರೆ ರಾಗದ್ವೇಷ ಮೋಹಾದಿಗಳ ನಾಶವನ್ನು, ಸಾಧಕನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಆ ಮತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ವರಿಗೂ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನರಿಯದ್ದರಿಂದ ಬಂಧವಾಗಿರುವದೆಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳ ಮತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯು, ಎಂದರೆ ಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವರೂಪವಾದ ಅನರ್ಥದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯು, ಸಾಧಕನಿಗೆ ದೊರೆಯುವದೆಂದು ವೇದಾಂತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

೩. ಧರ್ಮಪದಪಾಳಿಗಾಥೆಗಳೂ

ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳೂ

(ಸೂಚನೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಪಾಳಿಯನ್ನು ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಸಣ್ಣಕ್ಷರ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತವಚನಗಳ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಬೇರೆ ಪದಗಳಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಸಾಮ್ಯವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಕದ್ದಿರುವರೆನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಪುರಾತನಾರ್ಯರ ನಲ್ಕುಡಿಯದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗದೆಂದು ತೋರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಒಟ್ಟು ಗ್ರಂಥದ ಗಾಥೆಗಳ ಅನುಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವವು ; ಆಯಾ ವರ್ಗದ ಗಾಥೆಗಳ ಅನುಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನಲ್ಲ.)

ಮನೋಪುಬ್ಬಜ್ಜಮಾ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾ

ಮನಸಾ ಚೇ ಪದುಟ್ಟೇನ ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ |

ತತೋಽನಂ ದುಕ್ಖಮನ್ವೇತಿ ಚಕ್ಕಂಽವ ವಹತೋ ಪದಂ

||೧೦||

ತಸ್ಯೇಹ ತ್ರಿವಿಧಸ್ಯಾಪಿ ತ್ರ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ

ದಶಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತಸ್ಯ ಮನೋ ವಿದ್ಯಾತ್ಪ್ರವರ್ತಕಮ್ ||

(ಮನು ೧೨-೪)

ನ ಹಿ ವೇರೇನ ವೇರಾನಿ ಸಮ್ಮನ್ವೀಧ ಕುದಾಚನಂ |

ಅವೇರೇನ ಚ ಸಮ್ಮನ್ತಿ ಏಸ ಧಮ್ನೋ ಸನಂತನೋ

||೧೧||

ನ ಚಾಪಿ ವೈರಂ ವೈರೇಣ ಕೇಶವ ವ್ಯಪಶಾಮ್ಯತಿ ||

ಹವಿಷ್ಣಾಗ್ನಿಯರ್ಥಾ ಕೃಷ್ಣ ಭೂಯ ಏವಾಭಿವರ್ಧತೇ

(ಉದ್ಯೋಗ ೭೨-೬೪)

ಅನಿಕ್ಕಸಾವೋ ಕಾಸಾವಂ ಯೋ ವತ್ಥಂ ಪರಿದಹೇಸ್ಸತಿ |

ಅಪೇತೋ ದಮಸಚ್ಚೇನ ನ ಸ ಕಾನಾವಮರಹತಿ

||೧೨||

ಅನಿಷ್ಯಪಾಯೇ ಕಾಷಾಯಮೀಹಾರ್ಥಮಿತಿ ವಿದ್ಧಿ ತಮ್ |

ಧರ್ಮಧ್ವಜಾನಾಂ ಮುಣ್ಣಾನಾಂ ವೃತ್ತಾರ್ಥಮಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ ||

(ರಾಜಧರ್ಮ ೧೮-೩೪)

ಇಧ ಸೋಚತಿ ಪೇಚ್ಛ ಸೋಚತಿ |

ಪಾಪಕಾರೀ ಉಭಯತ್ಲ ಸೋಚತಿ

ಸೋ ಸೋಚತಿ ಸೋ ವಿಹ್ಞಾತಿ |

ದಿಸ್ವಾ ಕಮ್ಮಕಿಲಿಟ್ಟಮತ್ತನೋ

||೧೩||

ಇಧ ಮೋದತಿ ಪೇಚ್ಛ ಮೋದತಿ |

ಕತಪ್ಪಣ್ಣೋ ಉಭಯತ್ಲ ಮೋದತಿ |

ಸೋ ಮೋದತಿ ಸೋ ಪಮೋದತಿ |

ದಿಸ್ವಾ ಕಮ್ಮವಿಸುದ್ಧಿಮತ್ತನೋ

||೧೪||

ದುರ್ಭಿಕ್ಷಾದೇವ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ಕ್ಲೇಶಾತ್ಕ್ಲೇಶಂ ಭಯಾದ್ಭಯಮ್ |

ಮೃತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಮೃತಂ ಯಾನ್ತಿ ದರಿದ್ರಾಃ ಪಾಪಕಾರಿಣಃ ||೧೫||

ಉತ್ಸವಾದುತ್ಸವಂ ಯಾನ್ತಿ ಸ್ವರ್ಗಾತ್ಸ್ವರ್ಗಂ ಸುಖಾತ್ಸುಖಮ್ |

ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಶ್ಚ ದಾನಾಶ್ಚ ಧನಾಢ್ಯಾಃ ಶುಭಕಾರಿಣಃ ||೧೬||

(ಮೋಕ್ಷ ೧೮೧-೩, ೪)

ಬಹುಂಽಪಿ ಚೇ ಸಹಿತಂ ಭಾಸಮಾನೋ |

ನ ತಕ್ಕರೋ ಹೋತಿ ನರೋ ಪಮತ್ನೋ

ಗೋಪೋಲವ ಗಾವೋ ಗಣಯಂ ಪರೇಸಂ |

ನ ಭಾಗವಾ ಸಾಮಾನ್ಯಾಸ್ಸ ಹೋತಿ

||೧೯||

ತಸ್ಮಾತ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮಾ ಮಂಸ್ಥಾ ಜಲ್ಮಿತೇನೈವ ವೈ ದ್ವಿಜಮ್ |

ಯ ಏವ ಸತ್ಯಾನ್ಯಾಪೈತಿ ಸಜ್ಜೇಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸ್ವಯ್ ||

(ಉದ್ಯೋಗ ೪೩-೪೯)

ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಅಮತಪದಂ ಪಮಾದೋ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದಂ

ಅಪ್ಪಮತ್ನಾ ನ ಮಿಯಾನಿ ಯೇ ಪಮತ್ನಾ ಯಥಾ ಮತಾ

||೨೦||

ಪ್ರಮಾದಂ ವೈ ಮೃತ್ಯುಮಹಂ ಬ್ರವೀಮಿ ತಥಾ ಪ್ರಮಾದಮಮೃತತ್ವಂ ಬ್ರವೀಮಿ

(ಉದ್ಯೋಗ ೪೨-೪)

ಪ್ಲಾಪಾಸಾದಮಾರುಯ್ತು ಅಸೋಕೋ ಸೋಕಿನಂ ಪಜಂ

ಪಬ್ಬತಟೋಲವ ಭುಮ್ಮಟೈ ಧೀರೋ ಬಾಲೇ ಅವೇಕ್ಷತಿ

||೨೮||

ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಾಸಾದಮಾರುಹ್ಯ ಅಶೋಚ್ಯಃ ಶೋಚತೇ ಜನಾನ್ |

ಜಗತಿಸ್ತಾನಿವಾದ್ರಿಸ್ಥಃ ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಪ್ರತಿಪತ್ಯತಿ ||

(ಶಾಂ. ಆಪ. ೧೫೧-೧೧)

ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಾಸಾದಮಾರುಹ್ಯಾಶೋಚ್ಯಃ ಶೋಚತೋ ಜನಾನ್ |

ಭೂಮಿಷ್ಠಾನಿವ ಶೈಲಸ್ಥಃ ಸರ್ವಾನ್ ಪ್ರಜ್ಞೋನುಪಶ್ಯತಿ ||

(ಯೋಗಾಭಾಷ್ಯ ೧-೪೭)

ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಾಸಾದಮಾರುಹ್ಯ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್ |

ಪ್ರೇಕ್ಷಂತೇ ಲೋಕವೃತ್ತಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ||

(ವನ ೨೦೮-೯೮)

ಫೇಣೂಪಮಂ ಕಾಯಮಿಮಂ ವಿದಿತ್ವಾ |

ಮರೀಚಿಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮ್ಪುಧಾನೋ |

ಛೇತ್ವಾನಮಾರಸ್ಸ ಪಪುಪ್ಪಕಾನಿ |

ಅದಸ್ಸನಂ ಮಚ್ಚು ರಾಜಸ್ಸ ಗಚ್ಛೇ

||೪೬||

ಅಪಾಂ ಫೇನೋಪಮಂ ಲೋಕಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಾರ್ಯಾಶತ್ಯವ್ಯತಮ್

(ಮೋ. ೩೦೧-೫೯)

ಫೇನಮಾತ್ರೋಪಮೇ ದೇಹೇ ಜೀವೇ ಶಕುನಿವತ್ಸುಧಿತೇ ||

(ಮೋ. ೩೦೧-೨)

ಪುಪ್ಪಾನಿ ಹೇವ ಪಚಿನಂತಂ ವ್ಯಾಸತ್ತಮನಸಂ ನರಂ |

ಸುತ್ತಂ ಗಾಮಂ ಮಹೋಘೋಲವ ಮಚ್ಚು ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ

||೪೭||

ಪುಪ್ಪಾನಿ ಹೇವ ಪಚಿನಂತಂ ವ್ಯಾಸತ್ತಮನಸಂ ನರಂ |

ಅತಿತ್ತಂ ಯೇವ ಕಾಮೇಸು ಅನಕೋ ಕುರುತೇ ವಸಂ

||೪೮||

- ಪುಷ್ಪಾಣೀವ ವಿಚಿನ್ವನ್ತಮನ್ಯತ್ರಗತಮಾನಸಮ್ |
 ವ್ಯಕೀವೋರಣಮಾಸಾದ್ಯ ಮೃತ್ಯುರಾದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ || (ಮೋ. ೧೨೫-೧೩)
- ತಂ ಪುತ್ರಪಶುಸಂಪನ್ನಂ ವ್ಯಾಸಕ್ತಮನಸಂ ನರಂ
 ಸುಪ್ತಂ ವ್ಯಾಘ್ರಂ ಮಹಾಘೋ ವಾ ಮೃತ್ಯುರಾದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ | (ಮೋ. ೧೨೫-೧೮)
- ಸಂಚಿನ್ವಾನಕಮೇವೈಕಂ ಕಾಮಾನಾಮವಿತ್ಯಪ್ತಕಮ್ |
 ವ್ಯಕೀವೋರಣಮಾಸಾದ್ಯ ಮೃತ್ಯುರಾದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ || (ಮೋ. ೨೨೮-೧೯)
- ನ ಪರೇಸಂ ವಿಲೋಮಾನಿ ನ ಪರೇಸಂ ಕತಾಕತಂ |
 ಅತ್ತನೋಽವ ಅವೇಕ್ಷೇಯ್ಯ ಕತಾನಿ ಅಕತಾನಿ ಚ ||೫೦||
- ಸ್ಯವ ಪಶ್ಯೇನ್ನ ಶೃಣುಯಾದವಾಚ್ಯಂ ಜಾತು ಕಸ್ಯಚಿತ್ | (ಮೋ. ೨೪೫-೯)
- ಚರಂ ಚೇ ನಾಧಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಸೇಯಂ ಸದಿಸಮತ್ತನೋ |
 ಏಕಚರಿಯಂ ದಳ್ಧಂ ಕಯಿರಾ ನಕ್ಷಿ ಬಾಲೇ ಸಹಾಯತಾ ||೬೧||
- ಏಕ ಏವ ಚರೇದ್ಧರ್ಮಂ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಮಸಹಾಯವಾನ್ | (ಮೋ. ೨೪೪-೪)
- ಏಕ ಏವ ಚರೇದ್ಧರ್ಮಂ ನಾಸ್ತಿ ಧರ್ಮೇ ಸಹಾಯತಾ |
 ಕೇವಲಂ ವಿಧಿಮಾಸಾದ್ಯ ಸಹಾಯಃ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ || (ಮೋ. ೧೯೩-೩೨)
- ನ ತಂ ಕಮ್ಮ ಕತಂ ಸಾಧು ಯಂ ಕತ್ವಾ ಅನುತಪ್ಪತಿ |
 ಯಸ್ಯ ಅಸ್ಸುಮುಖೋ ರೋದಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸೇವತಿ ||೬೨||
- ಯದಸ್ಯೇಷಾಂ ಹಿತಂ ನ ಸ್ಯಾದಾತ್ಮನಃ ಕರ್ಮಪೌರುಷಮ್ |
 ಅಪತ್ರಪೇತ ವಾ ಯೇನ ನ ತತ್ಕುರ್ಯಾತ್ಕದಾಚನ || (ರಾಜ ೧೨೪-೬೨)
- ಕಿಂ ನು ಮೇ ಸ್ಯಾದಿದಂ ಕೃತ್ವಾ ಕಿನ್ನು ಮೇ ಸ್ಯಾದಕುರ್ವತಃ |
 ಇತಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಚಿನ್ತ್ವ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಾಪುರುಷೋ ನ ವಾ (ಉದ್ಯೋಗ ೩೪-೧೯)

ಪಂಡಿತವರ್ಗ

(“ಉದ್ಯೋಗವರ್ವ ೩೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ
 ಪಂಡಿತನ ವರ್ಣನ” ಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.)

ಸುಷ್ಣಾತ್ಮನಃ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಷೋ ಯಸ್ಯ ಗೋಚರೋ
 ಅಕಾಸೇಽವ ಸಕುನ್ತಾನಂ ಗತಿ ತೇಸಂ ದುರನಯಾ ||೯೨||

ಯಸ್ಸಾಸವಾ ಪರಿಕ್ಷೀಣಾ ಆಹಾರೇ ಚ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ |
 ಸುಂಞ್ಞ ತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಷೋ ಯಸ್ಸ ಗೋಚರೋ
 ಆಕಾಸೇಽವ ಸಕುನ್ತಾನಂ ಪದಂ ತಸ್ಸ ದುರನ್ನಯಂ ||೯೩||

ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮ ಭೂತಸ್ಯ ವಿಭೋರ್ಭೂತಹಿತಸ್ಯ ಚ |
 ದೇವಾಽಪಿ ಮಾರ್ಗೇ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಅಪದಸ್ಯ ಪದ್ಯೇಷಿಣಃ || (ಮೋ. ೨೩೯-೨೩)

ಶಕುಂತಾನಾಮಿವಾಕಾಶೇ ಮತ್ಯಾನಾಮಿವ ಚೋದಕೇ |
 ಯಥಾ ಗರ್ತಿನಃ ದೃಶ್ಯೇತ ತಥಾ ಜ್ಞಾನವಿದಾಂ ಗತಿಃ || (ಮೋ. ೨೩೯-೨೪)

ನೇವ ದೇವೋ ನ ಗನ್ಧರ್ವೋ ನ ಮಾರೋ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮನಾ |
 ಚಿತಂ ಅಪಚಿತಂ ಕಯಿರಾ ತಥಾರೂಪಸ್ಯ ಜನ್ತುನೋ ||೧೦೫||

ನಾಸ್ಯ ದೇವಾ ನ ಗಂಧರ್ವಾ ನ ಪಿಶಾಚಾ ನ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |
 ಪದಮನ್ವವರೋಹಂತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ || (ಮೋ. ೨೨೯-೨೫)

ಅಭಿವಾದನಸೀಲಸ್ಯ ನಿಚ್ಚಂ ವದ್ಧಾಪಚಾಯಿನೋ |
 ಚತ್ತಾರೋ ಧರ್ಮಾ ವಚ್ಛಂತಿ ಆಯು ವಣ್ಣೋ ಸುಖಂ ಬಲಂ ||೧೦೯||

ಅಭಿವಾದನಶೀಲಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ವೃದ್ಧೋಪಸೇವಿನಃ |
 ಚತ್ತಾರಿ ಸಂಪ್ರವರ್ಧಂತೇ ಆಯುರ್ವಿದ್ಯಾ ಯಶೋ ಬಲಮ್ || (ಮನು ೨-೧೨೧)

ಅಭಿವಾದನ ಬಲಮ್ (ಉದ್ಯೋ. ೩೯-೨೫)

ಅಭಿತ್ಥರೇಥ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಪಾಪಾ ಚಿತ್ತಂ ನಿವಾರಯೇ |
 ದನ್ದಂ ಹಿ ಕರೋತೋ ಪುಂಞ್ಞಂ ಪಾಪಸ್ಮಿಂ ರಮತೀ ಮನೋ ||೧೧೬||

ಪಾಪಂ ಚೇ ಪುರಿಸೋ ಕಯಿರಾ ನ ತಂ ಕಯಿರಾ ಪುನಪುನಂ |
 ನ ತಂ ಹಿ ಚನ್ದಂ ಕಯಿರಾಥ ದುಕ್ವೋ ಪಾಪಸ್ಯ ಉಚ್ಚಯೋ ||೧೧೭||

ಕಲ್ಯಾಣಮನುಕರ್ತವ್ಯಂ ಪುರುಷೇಣ ಬುಭೂಷತಾ |
 ಯೇ ಸುಗಂಧೀನಿ ಸೇವಂತೇ ತಥಾಗನ್ಧಾ ಭವಂತಿ ತೇ || (ಆ. ೧೫೨-೨೫)

ವಿಕರ್ಮಣಾ ತಪ್ಯಮಾನಃ ಪಾಪಾದ್ವಿಪರಿಮುಚ್ಯತೇ |
 ನೈತತ್ಕಾರ್ಯಂ ಪುನರಿತಿ ದ್ವಿತೀಯಾತ್ಪರಿಮುಚ್ಯತೇ || (ಆ. ೧೫೨-೨೩)

ಪಾಪೋಽಪಿ ಪಸ್ಸತಿ ಭದ್ರಂ ಯಾವ ಪಾಪಂ ನ ಪಚ್ಚತಿ |
 ಯದಾ ಚ ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಪಂ ಅಥ ಪಾಪೋ ಪಾಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ||೧೧೯||

ಮಾಪಮ್ಹ್ಲೀತ ಪಾಪಸ್ಸ ನ ಮಂ ತಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ |
 ಉದಬಿನ್ನು ನಿಪಾತೇನ ಉದಕುಮ್ಮೋಽಪಿ ಪೂರತಿ ||
 ಬಾಲೋ ಪೂರತಿ ಪಾಪಸ್ಸ ಧೋತಧೋಕಂಽಪಿ ಆಚಿನಂ

||೧೨೧||

ಪಾಪಂ ಕೃತಂ ನ ಸ್ಮರತೀಹ ಮೂಢೋ
 ವಿವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ತದೇತಿ ಕರ್ತುಃ |
 ರಾಹುರ್ಯಥಾ ಚನ್ತ್ರಮುಪೈತಿ ಚಾಪಿ
 ತಥಾಬುಧಂ ಪಾಪಮುಪೈತಿ ಕರ್ಮ ||

(ಮೋ. ೧೯೪-೨೯)

ಸಬ್ಬೇ ತಸನ್ನಿ ದಣ್ಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇ ಭಾಯನ್ನಿ ಮಚ್ಚುನೋ |
 ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಮಂ ಕತ್ತಾ ನ ಹನೇಯ್ಯ ನ ಘಾತಯೇ

||೧೨೨||

ಸಬ್ಬೇ ತಸನ್ನಿ ದಣ್ಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಜೀವಿತಂ ಪಿಯಂ |
 ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಮಂ ಕತ್ತಾ ನ ಹನೇಯ್ಯ ನ ಘಾತಯೇ

||೧೨೦||

ಪ್ರಾಣಾ ಯಥಾತ್ಮನೋಭೀಷ್ಟಾ ಭೂತಾನಾಮಪಿ ವೈ ತಥಾ |
 ಅತ್ಮಾಪಮ್ಯೇನ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಬುದ್ಧಿಮದ್ವಿಃ ಕೃತಾತ್ಮಭಿಃ ||

(ಅನು. ೧೧೫-೨೨)

ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಸುಖೇ ರಮನ್ತೇ
 ಸರ್ವಾಣಿ ದುಃಖಿಸ್ಯ ಭೃಶಂ ತ್ರಸನ್ತೇ |
 ತೇಷಾಂ ಭಯೋತ್ಪಾದನಜಾತಖೇದಃ
 ಕುರ್ಯಾನ್ಸ ಕರ್ಮಾಣಿ ಹಿ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಃ ||

(ಮೋ. ೨೪೫-೨೯)

ಸುಖಿಕಾಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಯೋ ದಣ್ಣೇನ ಪಿಹಿಂಸತಿ |
 ಅತ್ತನೋ ಸುಖಮೇಸಾನೋ ಪೇಚ್ಚ ಸೋ ನ ಲಭತೇ ಸುಖಂ

||೧೨೩||

ನ ತತ್ತರಸ್ಯ ಸಂದಧ್ಯಾತ್ ಪ್ರತಿಕೂಲಂ ಯದಾತ್ಮನಃ |

(ಉದ್ಭೋಗ ೨. ೮-೨೨)

ಯೋ ಹಿಂಸಕಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಹಿನ್ಸಾತ್ಮ ಸುಖೇಚ್ಛಯಾ |

ಸ ಜೀವಂಶ್ಚ ಮೃತಶ್ಚೈವ ನ ಕ್ವಚಿತ್ತುಖಿಮೇಧತೇ ||

(ಮನು. ೫-೪೫)

ಜೀವಿತುಂ ಯಃ ಸ್ವಯಂ ಚೇಚ್ಛತ್ಕಥಂ ಸೂಽನ್ಯಂ ಪ್ರಘಾತಯೇತ್ ||

(ಮೋಕ್ಷ ೨೫೯-೨೦)

ಯೋ ದಣ್ಣೇನ ಅದಣ್ಣೇಸು ಅಪ್ರದುಟ್ಟೇಸು ದುಸ್ಸತಿ |

ದಸನ್ನಮ್ಹ್ಲೀತರಂ ತಾನಂ ವಿಪ್ರಮೇವ ನಿಗಚ್ಛತಿ

||೧೨೪||

ಅಧರ್ಮದಣ್ಣನಂ ಲೋಕೇ ಯಶೋಘ್ನಂ ಕೀರ್ತಿನಾಶನಮ್ |

ಅಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಚ ಪರತ್ರಾಪಿ ತಸಾತ್ತತ್ಪರಿವರ್ಗಯೇತ್ ||

(ಮನು. ೮-೧೨೨)

ನ ನಗ್ನ ಚರಿಯಾ ನ ಜಟಾ ನ ಪಜ್ಜಾ

ನಾನಾಸಕಾ ಧಣ್ಣಿಲಸಾಯಿಕಾ ವಾ |

ರಜೋ ಚ ಜಲ್ಲಂ ಉಕ್ಕುಟಿಕಪ್ಪಧಾನಂ

ಸೋಧೇನ್ತಿ ಮಚ್ಚಂ ಅವಿತಿಣ್ಣ ಕಜ್ಜಂ

||೧೪೧||

ನ ಮೂಲಫಲಭಕ್ತಿತ್ಯಾನ್ನ ಮೌನಾನ್ನಾನಿಲಾಶನಾತ್ ||

ಶಿರಸೋ ಮುಂಡನಾದ್ವಾಪಿ ನ ಸ್ಥಾನಕುಟಿಕಾಸನಾತ್ ||

ನ ಜಟಾಧಾರಣಾದ್ವಾಪಿ ನ ತು ಸ್ಥಣ್ಣಿಲಶಯ್ಯಯಾ ||

ನಿತ್ಯಂ ಹ್ಯನಶನಾದ್ವಾಪಿ ನಾಗ್ನಿ ಶುಶ್ರೂಷಣಾದಪಿ |

ನ ಚೋದಕಪ್ರವೇಶೇನ ನ ಚ ಕ್ಷ್ಮಾಶಯನಾದಪಿ ||

ಜ್ಞಾನೇನ ಕರ್ಮಣಾ ವಾಪಿ ಜರಾಮರಣಮೇವ ಚ |

ವ್ಯಾಧಯಶ್ಚ ಪ್ರಹೀಯಂತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಚೋತ್ತಮಂ ಪದಮ್ (ವನ. ೨೦೦-೪,೫,೬,೭,)

ಪರಿಜಿಣ್ಣಮಿದಂ ರೂಪಂ ರೋಗನಿಡ್ಡಂ ಪಭಜ್ಜುರಂ |

ಭಿಜ್ಜತೀ ಪೂತಿಸನ್ದೇಹೋ ಮರಣಂತಂ ಹಿ ಜೀವಿತಂ

||೧೪೨||

ಅಟ್ಟೀನಂ ನಗರಂ ಕತಂ ಮಂಸಲೋಹಿತಲೇಪನಂ |

ಯತ್ತ್ವ ಜರಾ ಚ ಮಚ್ಚೋ ಚ ಮಾನೋ ಮಕ್ಕೋ ಚ ಓಹಿತೋ

||೧೪೩||

ಅಸ್ತಿಸ್ತೋಗಂ ಸ್ನಾಯುಯುತಂ ಮಾಸಂಶೋಣಿತಲೇಪನಮ್ |

ಚರ್ಮಾಪನದ್ಧಂ ದುರ್ಗಂಧಂ ಪೂರ್ಣಂ ಮೂತ್ರಪುರೀಷಯೋಃ |

ಜರಾಶೋಕಸಮಾವಿಷ್ಟಂ ರೋಗಾಯತನಮಾಗುರಂ |

ರಜಸ್ವಲಮನಿತ್ಯಂ ಚ ಭೂತಾವಾಸಮಿಮಂ ತ್ಯಜ ||

(ಮೋ. ೩೩೦-೪೨,೪೩ ; ಮನು ೬-೨೬,೨೭)

ಸರ್ವೇಕ್ಷಯಾನ್ತಾ ನಿಚಿಯಾಃ ಪತನಾನ್ತಾಃ ಸಮುಚ್ಛ್ರಯಾಃ |

ಸಂಯೋಗಾ ವಿಪ್ರಯೋಗಾನ್ತಾ ಮರಣಾನ್ತಂ ಚ ಜೀವಿತಮ್ ||

(ಅಶ್ವ ೪೪-೧೯)

(ರಾಜ ೨೮-೩೧)

ತಂ ಬುದ್ಧಮನಂತಗೋಚರಂ ಅಪದಂ ಕೇನ ಪದೇನ ನೇಸ್ಸಥ

||೧೪೪||

ಶಕುನೀನಾಮಿವಾಕಾಶೇ ಜಲೇ ವಾರಿಚರಸ್ಯ ಚ |

ಪದಂ ಯಥಾ ನ ದೃಶ್ಯತ ತಥಾ ಜ್ಞಾನವತಾಂ ಗತಿಃ ||

(ಮೋ. ೧೮೧-೧೯)

ಅಪಿ ದಿಬ್ಬೀಸು ಕಾಮೇಸು ರತಿಂ ಸೋ ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ |

ತಣ್ಣಾಕ್ವಯರತೋ ಹೋತಿ ಸಮ್ನಾಸಂಬುದ್ಧಸಾವಕೋ

||೧೪೫||

ಯಚ್ಚ ಕಾಮಸುಖಂ ಲೋಕೇ ಯಚ್ಚ ದಿವ್ಯಂ ಮಹತ್ಸುಖಮ್ |
ತೃಷ್ಣಾಕ್ಷಯಸುಖಸ್ವೈತೇ ನಾರ್ಹತೋ ಷೋಡಶೀಂ ಕಲಾಮ್ ||

(ಮೋ. ೧-೪೬)

ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಮುಪ್ಪಾದಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಂ |
ಅರಿಯಿಷ್ಟಾಽತಾಜ್ಞಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ದುಕ್ಖೋಪಸಮಗಾಮಿನಂ

||೧೯೧||

ಅಷ್ಟಾಂಗೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸಮಾಚರೇತ್ |
ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪಸಂಬಂಧಾತ್ ಸಮ್ಯಕ್ಕ್ಷೇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಾತ್ ||
ಸಮ್ಯಗ್ತ್ರತವಿಶೇಷಾಚ್ಚ ಸಮ್ಯಕ್ಚ ಗುರುಸೇವನಾತ್ |
ಸಮ್ಯಗ್ರಾಹಾರಯೋಗಾಚ್ಚ ಸಮ್ಯಕ್ಪಾಧ್ಯಯನಾಗಮಾತ್ ||
ಸಮ್ಯಕ್ತಮೋಪಸಂನ್ಯಾಸಾತ್ ಸಮ್ಯಕ್ಕ್ಷಿತ್ತನಿರೋಧನಾತ್ |
ಏವಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಂಸಾರವಿಜಿಗೀಷವಃ ||

(ವನ. ೩-೨೭, ೨೮, ೨೯, ೮೦)

ಸುಸುಖಂ ಬತ ಜೀವಾಮ ಯೇಸಂ ನೋ ನತ್ತಿ ಕಿಣ್ವನಂ

||೨೦೦||

ಸುಸುಖಂ ಬತ ಜೀವಾಮಿ ಯಸ್ಯ ಮೇ ನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚನ |

(ಮೋ. ೧೨೯-೨)

ಜಯಂ ವೇರಂ ಪಸವತಿ ದುಕ್ಖಂ ಸೇತಿ ಪರಾಜಿತೋ |
ಉಪಸನ್ನೋ ಸುಖಂ ಸೇತಿ ಹಿತ್ವಾ ಜಯಪರಾಜಯಂ

||೨೦೧||

ಜಯೋ ವೈರಂ ಪ್ರಸೃಜತಿ ದುಃಖಮಾಸ್ತೇ ಪರಾಜಿತಃ |
ಸುಖಂ ಪ್ರಶಾಂತಃ ಸ್ವಪಿತಿ ಹಿತ್ವಾ ಜಯಪರಾಜಯೌ |
ಜಾತವೈರಶ್ಚ ಪುರುಷೋ ದುಃಖಂ ಸ್ವಪಿತಿ ನಿತ್ಯದಾ ||

(ಉದ್ಯೋಗ ೭೨-೬೦)

ಯೋ ವೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿತಂ ಕೋಧಂ ರಥಂ ಭನ್ತಂವ ಧಾರೆಯೇ ||

ತಮಹಂ ಸಾರಥಿಂ ಬ್ರೂಮಿ ರಸ್ಮಿಗ್ಗಾಹೋ ಇತರೋ ಜನೋ

||೨೨೨||

ಯಸ್ತು ಕ್ರೋಧಂ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಪ್ರತಿಬಾಧತೇ |
ತೇಜಸ್ವಿನಂ ತಂ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ಮನ್ಯನ್ತೇ ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿನಃ ||

(ವನ. ೨೮-೧೮)

ಯಃ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿತಂ ಕ್ರೋಧಂ ವಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಹಯಂ ಯಥಾ |
ಸ ಯನ್ತೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಸದ್ವಿರ್ನ ಯೋ ರಶ್ಮಿಷು ಲಂಬತೇ ||

(ಆದಿ. ೨೯-೨)

ಅಕ್ಕೋಧೇನ ಜಿನೇ ಕೋಧಂ ಅಸಾಧುಂ ಸಾಧುನಾ ಜಿನೇ |

ಜಿನೇ ಕದರಿಯಂ ದಾನೇನ ಸಚ್ಛೇನ ಅಲೀಕವಾದಿನಂ

||೨೨೩||

ಅಕ್ಕೋಧೇನ ಜಯೇತ್ಕ್ರೋಧಮಸಾಧುಂ ಸಾಧುನಾ ಜಯೇತ್
ಜಯೇತ್ಕದರ್ಯಂ ದಾನೇನ ಜಯೇತ್ಸಚ್ಛೇನ ಚಾನ್ಯತಮ್ ||

(ಉದ್ಯೋ. ೨೮-೨೩)

ಯೋ ಪಾಣಿಮತಿಪಾತೇತಿ ಮುಸಾವಾದ್ಘ್ನಾ ಭಾಸತಿ |
 ಲೋಕೇ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತಿ ಪರದಾರ್ಘ್ನಾ ಗಚ್ಛತಿ ||೨೪೬||

ಸುರಾಮೇರಯಪಾನಘ್ನಾ ಯೋ ನರೋ ಅನುಯುಘ್ನತಿ |
 ಇಧೇವಮೇಸೋ ಲೋಕಸ್ಥಿಂ ಮೂಲಂ ಖಿನತಿ ಅತ್ತನೋ ||೨೪೭||

ಅನು. ೧೩.

ಕಾಯೇನ ತ್ರಿವಿಧಂ ಕರ್ಮ ವಾಚಾ ಚಾಪಿ ಚತುರ್ವಿಧಮ್ |
 ಮನಸಾ ತ್ರಿವಿಧಂ ಚೈವ ದಶಕರ್ಮಪಥಾಂಸ್ತಚೇತ್ ||೧||

ಪ್ರಾಣಾತಿಪಾತಃ ಸೈನ್ಯಂ ಚ ಪರದಾರಾನಥಾಪಿ ಚ |
 ತ್ರಿಣಿ ಪಾಪಾನಿ ಕಾಯೇನ ಸರ್ವತಃ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ||೨||

ಅಸತ್ಪ್ರಲಾಪಂ ಪಾರುಷ್ಯಂ ಪೈಶುನ್ಯಮನ್ಯತಂ ತಥಾ |
 ಚತ್ವಾರಿ ವಾಚಾ ರಾಜೇಂದ್ರ ನ ಜಲ್ಪೇನ್ನಾನುಚಿಂತಯೇತ್ ||೪||

ಅನಭಿದ್ಯಾ ಪರಸ್ಪೇಷು ಸರ್ವಸತ್ಪೇಷು ಸೌಹೃದಮ್ |
 ಕರ್ಮಣಾಂ ಫಲಮಸ್ತೀತಿ ತ್ರಿವಿಧಂ ಮನಸಾ ಚರೇತ್ ||೫||

ತಸ್ಮಾದ್ವಾಕ್ಯಾಯಮನಸಾ ನಾಚರೇದಶುಭಂ ನರಃ |
 ಶುಭಾಶುಭಾನ್ಯಾಚರನ್ಹಿ ತಸ್ಯ ತಸ್ಮಾಶ್ಚತೇ ಫಲಮ್ ||೬||

ನ ತೇನ ಧೇರೋ ಹೋತಿ ಯೇನಸಸ್ಯ ಪಲಿತಂ ಸಿರೋ |
 ಪರಿಪಕ್ವೋ ವಯೋ ತಸ್ಯ ಮೋಘಜಿಣ್ಣೋಽತಿ ವುಚ್ಛತಿ ||೨೬೦||

ನ ತೇನ ವೃದ್ಧೋ ಭವತಿ ಯೇನಾಸ್ಯ ಪಲಿತಂ ಶಿರಃ |
 ಯೋ ವೈ ಯುವಾಪ್ಯಧೇಯಾನಸ್ತಂ ದೇವಾಃ ಸ್ವವಿರಂ ವಿದುಃ || (ಮನು. ೨-೧೫೬)

ನ ಹಾಯನ್ನೇರ್ನಪಲಿತ್ಸೇರ್ನ ಚ ಬನ್ತುಭಿಃ |
 ಋಷಯಶ್ಚಕ್ರೀರೇ ಧರ್ಮಂ ಯೋಽನೂಚಾನಃ ಸನೋ ಮಹಾನ್ | (ಮೋಕ್ಷ. ೩೨೩-೬)

ನ ತೇನ ಭಿಕ್ಷುಃ ಸೋ ಹೋತಿ ಯಾವತಾ ಭಿಕ್ಷತೇ ಪರೇ |
 ವಿಸ್ಸಂ ಧರ್ಮಂ ಸಮಾದಾಯ ಭಿಕ್ಷುಃ ಹೋತಿ ನ ತಾವತಾ ||೨೬೬||

ಯೋಽಧ ಪುಘ್ನಂ ಚ ಪಾಪಂ ಚ ಬಾಹೇತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾ
 ಸಜ್ಞಾಯ ಲೋಕೇ ಚರತಿ ಸ ವೇ ಭಿಕ್ಷುಃತಿ ವುಚ್ಛತಿ ||೨೬೭||

ತ್ಯಾಗಾನ್ನ ಭಿಕ್ಷುಕಂ ವಿದ್ಯಾನ್ನ ಮೌಂಡ್ಯಾನ್ನ ಚ ಯಾಚನಾತ್ |
 ಋಜುಸ್ತು ಯೋಽರ್ಥಂ ತ್ಯಜತಿ ನ ಸುಖಂ ವಿದ್ಧಿ ಭಿಕ್ಷುಕಮ್ || (ರಾಜ. ೧೮-೩೧)

- ನ ಮೋನೇನ ಮುನೀ ಹೋತಿ ಮೂಳ್ಳರೂಪೋ ಅವಿದ್ವಸು
ಯೋ ಚ ತುಲಂವ ಪಗ್ಗಯ್ವ ವರಮಾದಾಯ ಪಣ್ಣಿತೋ ||೨೬೮||
- ಮೌನಾನ್ನ ಮುನಿರ್ಭವತಿ ನಾರಣ್ಯವಸನಾನ್ಮುನಿಃ |
ಸ್ವಲಕ್ಷಣಂ ತು ಯೋ ವೇದ ಸ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಚ್ಯತೇ || (ಉದ್ಯೋ. ೪೩-೬೦)
- ತಂ ಪುತ್ರಪಸುಸಮ್ಮತ್ತಂ ವ್ಯಾಸತ್ತ ಮನಸಂ ನರಂ |
ಸುತ್ತಂಗಾಮಂ ಮಹೋಘೋವ ಮಚ್ಚು ಆದಾಯ ಗಚ್ಚತಿ ||೨೮೨||
- ತಂ ಪುತ್ರಪಶುಸಂಪನ್ನಂ ವ್ಯಾಸತ್ತಮನಸಂ ನರಂ |
ಸುಪ್ತಂ ವ್ಯಾಘ್ರಂ ಮಹಾಘೋ ವಾ ಮೃತ್ಯುರಾದಾಯ ಗಚ್ಚತಿ || (ಮೋ. ೩೨೮-೧೮)
- ಏಕಾಸನಂ ಏಕಸೇಯ್ಯಂ ಏಕೋ ಚರಮತನ್ದಿತೋ |
ಏಕೋ ದಮಯಮತ್ತಾನಂ ವನನ್ತೇ ರಮಿತೋ ಸಿಯಾ ||೩೦೫||
- ಏಕ ಏವ ಚರೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಮಸಹಾಯವಾನ್ |
ಸಿದ್ಧಿಮೇಕಸ್ಯ ಸಂಪಶ್ಯನ್ನ ಜಹಾತಿ ನ ಹೀಯತೇ || (ಮನು ೬-೪೨)
- ಅಹಂ ನಾಗೋವ ಸಜ್ಗಾಮೇ ಚಾಪತೋ ಪತಿತಂ ಸರಂ |
ಅತಿವಾಕ್ಯಂ ತಿತಿಕ್ಪಿಸ್ಯಂ ದುಸ್ಸೀಲೋ ಹಿ ಬಹುಜ್ಜನೋ ||೩೨೦||
- ಅತಿವಾದಾಂಸ್ತಿತಿಕ್ಷೇತಾಕೃಷ್ಣಃ ಕುಶಲಂ ವದೇತ್ || (ಮನು. ೬-೪೨)
- ನ ತಂ ದಳ್ತಂ ಬನ್ನನಮಾಹು ಧೀರಾ ಯದಾಯಸಂ ದಾರುಜಂ ಬಬ್ಬಜಂಚ |
ಸಾರತ್ತರತ್ತಾ ಮಣಿಕುಣ್ಣಲೇಸು ಪುತ್ರೇಸು ದಾರೇಸು ಚ ಯಾ ಅಪೇಕ್ಯಾ ||೩೪೫||
- ಕಾಮಬಂಧನಮೇವೇದಂ ನಾನ್ಯದಸ್ತೀಹ ಬನ್ನನಮ್ |
ಕಾಮಬನ್ನನಮುಕ್ತೋ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || (ಮೋ. ೨೫೧-೨)
- ಸಬ್ಬದಾನಂ ಧಮ್ಮದಾನಂ ಜಿನಾತಿ |
ಸಬ್ಬಂ ರಸಂ ಧರ್ಮರಸೋ ಜಿನಾತಿ ||೩೫೪||
- ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದಾನಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮದಾನಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |
ವಾರ್ಯನ್ನಗೋಮಹೀವಾಸಸ್ತಿಲಕ್ಲಾನ್ನಸರ್ಪಿಷಾಮ್ || (ಮನು ೪-೨೩೩)
- ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೇತ್ತಾನಿ ರಾಗದೋಸಾ ಆಯಂ ಪಚಾ |
ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವೀತರಾಗೇಸು ದಿನ್ನಂ ಹೋತಿ ಮಹಪ್ಪಲಂ ||೩೫೬||
- ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೇತ್ತಾನಿ ದೋಸದೋಸಾ ಆಯಂ ಪಚಾ |
ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವೀತದೋಸೇಸು ದಿನ್ನಂ ಹೋತಿ ಮಹಪ್ಪಲಂ ||೩೫೭||

ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೇತ್ತಾನಿ ಮೋಹದೋಸಾ ಅಯಂ ಪಜಾ |

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವೀತಮೋಹೇಸು ದಿನ್ಮಂ ಹೋತಿ ಮಹಪ್ಪಲಂ

||೩೫೮||

ತಿಣದೋಸಾನಿ ಖೇತ್ತಾನಿ ಇಚ್ಛಾದೋಸೋ ಅಯಂ ಪಜಾ |

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ವಿಗತಿಚ್ಛೇಸು ದಿನ್ಮಂ ಹೋತಿ ಮಹಪ್ಪಲಂ

||೩೫೯||

ಆನುಶಾಸನಿಕಪರ್ವ ೨೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಅಕ್ರೋಧನಾ ಧರ್ಮಪರಾಃ ಸತ್ಯನಿತ್ಯಾ ದಮೇರತಾಃ |

ತಾದ್ಯಶಾ ಸಾಧವೋ ವಿಪ್ರಾಸ್ತೇಭ್ಯೋ ದತ್ತಂ ಮಹಾಫಲಮ್

||೩೬೦||

ಅಮಾನಿನಃ ಸರ್ವಸಹಾ ದೃಢಾರ್ಥಾ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |

ಸರ್ವಭೂತಹಿತಾ ಮೈತ್ರಾಸ್ತೇಭ್ಯೋ ದತ್ತಂ ಮಹಾಫಲಮ್

||೧೯೪||

ಅಲುಬ್ಧಾಃ ಶುಚಿಯೋ ವೈದ್ಯಾ ಹ್ರೀಮಂತಃ ಸತ್ಯವಾದಿನಃ |

ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತಾ ಯೇ ಚ ತೇಭ್ಯೋ ದತ್ತಂ ಮಹಾಫಲಮ್

||೧೯೫||

(ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಂದ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ.)

ಸುಜ್ಞಾಗಾರಂ ಪವಿತ್ರಸ್ಯ ಸನ್ನಚಿತ್ತಸ್ಯ ಭಿಕ್ಷುನೋ |

ಅಮಾನುಸಿ ರತೀ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾಧಮ್ಮಂ ವಿಪಸ್ಸತೋ

||೩೭೩||

ಶೂನ್ಯಾಗಾರಮರಣ್ಯಂ ವಾ ವೃಕ್ಷಮೂಲಂ ನದೀಂ ತಥಾ |

ಪ್ರತಿಶ್ರಯಾರ್ಥಂ ಸೇವೇತ ಪಾರ್ವತೀಂ ವಾಪುನರ್ಗುಹಾಮ್ ||

(ಅಶ್ವ. ೪೬-೨೧)

(ಇದನ್ನು ೩೯೫ನೆಯ ಗಾಥೆಗೂ ಹೋಲಿಸಬಹುದು)

ಅತ್ತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ನಾಥೋ ಅತ್ತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಗತಿ |

ತಸ್ಮಾ ಸ್ನೇಹಾಮಯತ್ತಾನಂ ಅಶ್ವಂ ಭದ್ರಂವ ವಾಣಿಜೋ

||೩೮೦||

ಉದ್ಧರೇದಾತ್ಮನಾತ್ಮಾನಂ ನಾತ್ಮಾನಮವಸಾದಯೇತ್ |

ಆತ್ಮೈವ ಹ್ಯಾತ್ಮನೋ ಬುನ್ಧುರಾತ್ಮೈವ ರಿಪುರಾತ್ಮನಃ ||

(ಗೀತಾ. ೬-೫)

ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗ

(ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಗದ

ಗಾಥೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು.)

ಮೋಕ್ಷ ೨೪೫

ಯೇನ ಕೇನಚಿದಾಚ್ಛನ್ನೋ ಯೇನ ಕೇನಚಿದಾಶ್ರಿತಃ |

ಯತ್ರ ಕ್ವಚಿನ ಶಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ

||೧೨||

- ವಿಮುಕ್ತಂ ಸರ್ವಸಂಗೇಭ್ಯೋ ಮುನಿಮಾಕಾಶವಕ್ಷಿ ತಮ್ |
ಅಸ್ಸಮೇಕಚರಂ ಶಾಂತಂ ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೧||
- ನ ಕ್ರುಧ್ಯೇನ್ನ ಪ್ರಹೃಷ್ಯೇಚ್ಚ ಮಾನಿತೋಽಮಾನಿತಶ್ಚ ಯಃ |
ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ಟಭಯದಸ್ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೧೪||
- ನಿರಾಶಿಷಮನಾರಂಭಂ ನಿರ್ನಮಸ್ಕಾರಮಸ್ತುತಿಮ್ |
ನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಬನ್ಧನೈಃ ಸರ್ವೈಸ್ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೪||

ವನ ೨೦೬

- ಕ್ರೋಧಃ ಶತ್ರುಃ ಶರೀರಸ್ಥೋ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |
ಯಃ ಕ್ರೋಧವೋಹೌ ತ್ಯಜತಿ ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೧||
- ಯೋ ವದೇದಿಹ ಸತ್ಯಾನಿ ಗುರುಂ ಸಂತೋಷಯೇತ ಚ |
ಹಿಂಸಿತಶ್ಚ ನ ಹಿಂಸೇತ ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೨||
- ಜಿತೇನ್ಪ್ರಿಯೋ ಧರ್ಮಪರಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯನಿರತಃ ಶುಚಿಃ |
ಕಾಮಕ್ರೋಧೌ ವಶೌ ಯಸ್ಯ ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೪||
- ಯಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಸಮೋ ಲೋಕೋ ಧರ್ಮಜ್ಞಸ್ಯ ಮನಸ್ವಿನಃ |
ಸರ್ವಧರ್ಮೇಷು ಚರತಸ್ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೫||
- ಯೋಽಧ್ಯಾಪಯೇದಧೀಯೀತ ಯಜೇದ್ವಾ ಯಾಜಯೀತ ವಾ |
ದದ್ಯಾದ್ವಾಪಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೬||
- ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ವದಾನ್ಯೋ ಯೋಽಪ್ಯಧೀಯಾದ್ವಿಜಪುಂಗವಃ |
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವಾನಮತ್ತೋ ವೈ ತಂ ದೇವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಿದುಃ ||೨೭||

ವನ ೨೦೮

- ನ ಯೋನಿರ್ನಾಪಿ ಸಂಸ್ಕಾರೋ ನ ಶ್ರುತಂ ನ ಚ ಸನ್ನತಿಃ
ಕಾರಣಾನಿ ದ್ವಿಜತ್ವಸ್ಯ ವ್ಯತ್ತಮೇವ ತು ಕಾರಣಮ್ ||

ಉದ್ಯೋಗ ೪೫

- ಧರ್ಮಶ್ಚ ಸತ್ಯಂ ಚ ತಪೋ ದಮಶ್ಚ
ಅಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ಹ್ರೀಸ್ತಿತಿಕ್ಷಾನಸೂಯಾ |
ದಾನಂ ಶ್ರುತಂ ಚೈವ ಧೃತಿಃ ಕ್ಷಮಾ ಚ
ಮಹಾವ್ರತಾ ದ್ವಾದಶ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ||೫||

೪. ಶಬ್ದಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಸೂಚನೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬರಿಯ ನಿಘಂಟುವಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಅಂಕಿಗಳು ಗಾಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಅಕೃತ - ಒಂದರ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದ್ದು. ನಿರ್ವಾಣ ೯೭

ಅಜ್ಞಣ - ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಶನಾಗಿರುವುದು ; ಅಜ್ಞಣ ವಿಲ್ಲದವನು ಅನಜ್ಞಣನು ೨೩೬.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ - ತನ್ನೊಳಗಿನ ವಿಚಾರ ೩೬೨ ; ಆತ್ಮವಿಚಾರವೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ, ಬೌದ್ಧರು ಆತ್ಮನನ್ನು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ.

ಅನಾತ್ಮ - ಆತ್ಮನಿಲ್ಲದ್ದು, ಹುರುಳಿಲ್ಲದ್ದು ; ಯಾವ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಜ ವಿಲ್ಲ, ಆಧಾರವಾದ ಶಾಶ್ವತತತ್ತ್ವವಿಲ್ಲ - ಎಂಬ ಅನಾತ್ಮವಾದವು ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವುದು. ೨೭೯.

ಅಸ್ತಿಮಶರೀರ - ಇನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿದ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆದವ ೩೫೧.

ಅನಿಮಿತ್ತ - ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಮೋಕ್ಷ (= ಧ್ಯಾನ) ೯೨, ೯೩.

ಅನುತ್ತರ - ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿ, ನಿರ್ವಾಣ ೩೮೩.

ಅನುಶಯ - ಸಂಸ್ಕಾರ, ವಾಸನೆ, ಕಾಮರಾಗ (ಭೋಗತೃಷ್ಣೆ), ಪ್ರತಿಘ (ಹಿಂಸೆ), ದೃಷ್ಟಿ (ತಪ್ಪುತಿಳಿವು), ವಿಚಿಕಿತ್ತಾ (ಸಂಶಯ), ಮಾನ (ಅಭಿಮಾನ), ಭವರಾಗ (ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ), ಅವಿದ್ಯೆ - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅನುಶಯವೆ.

ಅಮೃತ - ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿ, ನಿರ್ವಾಣ ; ಅಮೃತಪದವೆಂದರೆ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಹಾದಿ ೨೧.

ಅಯೋಗ - ಯೋಗವಲ್ಲದ್ದು ; ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿ ೨೦೯.

ಅಭಿಜ್ಞಾ - ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ೪೨೩.

ಅರ್ಹನ - ಜ್ಞಾನಿ, ಬೌದ್ಧತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮುಕ್ತನಾದವ. ೯೮

ಅವಿದ್ಯಾ - ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವದರಿಂದಾದ ತಪ್ಪುತಿಳಿವು ; ಹನ್ನೆರಡು ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ಅವಿದ್ಯಾ, ಸಂಸಾರ, ವಿಜ್ಞಾನ, ನಾಮರೂಪ, ಷಡಾಯತನ, ಸ್ಪರ್ಶ, ವೇದನಾ, ತೃಷ್ಣಾ, ಉಪಾದಾನ, ಭವ, ಜಾತಿ, ಜರಾಮರಣ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಒಂದರಿಂದಾಗುವುದೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದರಿಂದ ಇವು ಹನ್ನೆರಡನ್ನೂ ನಿದಾನಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವಿದ್ಯೆಯು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿತ್ತಮಲವು ೨೪೩.

ಅಶುಭಾನುಪಶ್ಯ - ದೇಹದಲ್ಲಿ ತುಚ್ಛಬುದ್ಧಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ೮.

ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕ ಮಾರ್ಗ - ಸಮ್ಯಗ್ಭಿಕ್ಷಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ, ಸಮ್ಯಗ್ವಾಚಾ, ಸಮ್ಯಕ್ಕರ್ಮಾಂತ, ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ, ಸಮ್ಯಗ್ವ್ಯಾಯಾಮ, ಸಮ್ಯಕ್ಸತ್ವತಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಮಾಧಿ - ಎಂಬ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಧನ. ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸುವದರಿಂದ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದು ಬುದ್ಧನ ಮುಖ್ಯ ಉಪದೇಶವು. ಯೋಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಯೋಗಿಗಳು ಅತ್ಯವಾದಿಗಳು, ಬೌದ್ಧರು ಅನಾತ್ಮವಾದಿಗಳು. ೨೨೩

ಆತ್ಮಾನುಯೋಗಿ - ಜಿತಾತ್ಮನು ೨೦೯

ಆಭಾಸ್ವರ - ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆ ; ಇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಭಕ್ತ್ಯವಂತೆ. ಬೌದ್ಧರೂ ಹಿಂದುಗಳಂತೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಂಬುವರು. ೨೦೦, ೩೦, ೩೪, ೪೪, ೧೦೫, ೨೨೪.

ಆರ್ಯ - ಬೌದ್ಧಮತದವರು ; ಶ್ರಾವಕ, ಪ್ರತ್ಯೇಕಬುದ್ಧ, ಬುದ್ಧ - ಎಂಬ ಅಂತಸ್ತಿನವರು ೨೨. ಆರ್ಯರಲ್ಲದವರು, ಪೃಥಗ್ಜನರು.

ಆರ್ಯಭೂಮಿ - ಬೌದ್ಧಮತದವರು ಇರುವ ಸ್ಥಳ ; ನಿರ್ವಾಣ.

ಆರ್ಯಸತ್ಯ - ದುಃಖ, ದುಃಖಸಮುದಯ (ಹುಟ್ಟುವ ಬಗೆ), ದುಃಖನಿರೋಧ (ನಾಶವಾಗುವ ಬಗೆ), ದುಃಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಪ್ರತಿಪತ್ತು (ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಮಾರ್ಗದ ತಿಳಿವು) - ಈ ನಾಲ್ಕು ೧೯೦. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯದೇ ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗವು.

ಆಲಯ - ಆಸೆ ೪೧೧.

ಆಸ್ರವ - ಕಾಮ, ಭವ, ಅವಿದ್ಯಾ, ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ (ತಪ್ಪು ತಿಳಿವು) - ಇದಕ್ಕೆ ಆಸ್ರವಗಳು ಎಂದರೆ ಚಿತ್ತದ ಮಲಗಳು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಿಲ್ಲದವನು ಅನಾಸ್ರವನು. ೯೩, ೩೮೬.

ಉತ್ತಮಾರ್ಥ - ಉತ್ತಮಪ್ರಯೋಜನ, ನಿರ್ವಾಣ. ೪೦೩

ಉಪಶಮ - ಶಾಂತಿ. ೧೮೧

ಉಪಾದಾನ - ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲು ; ಇದು ಹನ್ನೆರಡು ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ೮೯.

ಊರ್ಧ್ವಸ್ರೋತ - ಹೊಳೆಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಈಜುವವನು, ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅನಾಗಾಮಿ. ೨೧೮

ಋಜುಗತ - ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವನು ; ಬೌದ್ಧಮತದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ಸ್ರೋತಾ ಆಪನ್ನಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೇಲಿನ ಆ ಅಂತಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿರುವವನು. ೧೮೮

ಋದ್ಧಿ - ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ, ಆಕಾಶಗಮನವೇ ಮುಂತಾದ್ದು ; ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರಿಗೂ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟು. ೧೭೫

ಓಘತೀರ್ಣ - ಸಂಸಾರದ ಕ್ಲೇಶಗಳ ಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಕಾಮ, ಭವ, ದೃಷ್ಟಿ, ಅವಿದ್ಯೆ - ಎಂಬ ಆಸ್ರವಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವ ; ಅರಹಂತ, ಮುಕ್ತ. ೩೭೦

ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ರ - ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಬಲ್ಲವನು. ೭೮

ಕಷಾಯ - ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು. ೯

ಕೃಷ್ಣಧರ್ಮ - ಪಾಪಕರ್ಮ ; ಶುಕ್ಲಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು ೮೭ ; ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಗಳನ್ನು ಯೋಗಿಯು ಮೀರಿರುವನೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವಂತೆ ಬೌದ್ಧರೂ ಅರ್ಹಂತರನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವರು. ೭

ಕ್ಷಣ - ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕ್ಷಣ ; ಇದು ಬಹು ದುರ್ಲಭವೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ನಂಬಿಕೆ. ೩೧೫

ಕುಶಲ - ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮ. ೧೮೩

ಕುಸೀದ - ಅಲಸಿ. ೭

ಕಾಯಗತಸ್ತೃತಿ - ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ೨೯೯

ಗ್ರಂಥ - ಅಭಿಧ್ಯಾ (ಲೋಭ), ವ್ಯಾಪಾದ (ಪರಪೀಡೆ), ಶೀಲವ್ರತಪರಾಮರ್ಶ

(ಕುಕ್ಕುರಶೀಲ, ಗೋವ್ರತ - ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಂಬಿರುವುದು), ಇದಂಸತ್ಯಾಭಿನಿವೇಶ (ಇದೇ ನಿಜವೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನ) - ಎಂಬ ಮನಸ್ಸಿನ ಗಂಟುಗಳು ೯೦.

ಚಿತ್ತಕ್ಷೇಶಗಳು - ರಾಗದ್ವೇಷಪೋಹಗಳು ; ಕಾಮಚ್ಛಂದ (ಕಾಮುಕತೆ), ವ್ಯಾಪಾದ (ಹಿಂಸಾಬುದ್ಧಿ), ಸ್ತಾನಮೃದ್ಧ (ಶರೀರದ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದ ಅಲಸಿಕೆ), ಔದ್ಧತ್ಯ ಕೌಕೃತ್ಯ (ಉದ್ವೇಗ, ಖೇದ), ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ (ಸಂಶಯ) - ಎಂಬ ಐದು ನೀವರಣಗಳು ೮೮.

ಜಾತಿ, ಜರಾ - ಹನ್ನೆರಡು ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡಾದ ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು - ಇವು ೨೩೮.

ತಥಾಗತ - ಹಾಗೆ ಬಂದವನು, ಬುದ್ಧನು ; ಅನೇಕರು ಬುದ್ಧರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವತರಿಸುವ ರೆಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಗೌತಮಬುದ್ಧನೂ ಅವತರಿಸಿರುವನೆಂದೂ ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವರು ೨೭೬.

ತಾದಿ - ಇದು ವ್ಯಾಪಕಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು ಎಂಬರ್ಥದ ತಾಯಿನ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ತದ್ಭವ ವೆಂದು ತೋರುವುದು ; ಈ ಶಬ್ದವು ಗೌಡಪಾದಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ (೪-೯೯) ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನರು ತಾದೃಶಃ ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ೯೪, ೯೫, ೯೬.

ತೃಷ್ಣಾ - ಸಂಸಾರದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ನೀರಡಿಕೆ ; ಇದು ಹನ್ನೆರಡು ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಬುದ್ಧನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ತೃಷ್ಣಾಕ್ಷಯದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ೨೯ನೆಯ ವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ.

ದೇವತೆ - ಬೌದ್ಧರೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಂಬುವರು ೭, ೮, ೪೦, ೪೬, ೫೭, ೧೦೫, ೧೭೯, ೭೪, ೨೭೫, ೨೭೬.

ಧರ್ಮ - ಪದಾರ್ಥಗಳು ೨೭೯ ; ನಿಯಮ ; ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ; ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞಾ, ಸಂಸ್ಕಾರ - ಎಂಬ ಮೂರು ಸ್ಕಂಧಗಳು ೧.

ಧರ್ಮವಿನಿಶ್ಚಯ - ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೇಕೆಂದು ಹುಡುಕಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ೧೪೪.

ಧ್ಯಾನ - ಸರಿಯಾದ ಧ್ಯಾನವೆಂಬುದು ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಧನವು ೭ ; ಬೌದ್ಧರು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವರು ; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವೆರಡು ನಮ್ಮ ಯೋಗಿಗಳು ಹೇಳುವ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧಿಯನ್ನೂ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧಿಯನ್ನೂ ಹೋಲುತ್ತವೆ.

ನಂದೀಭವ - ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗದಿಂದಾದ ಆಸೆ ೪೧೩.

ನಾಮ, ರೂಪ - ಜ್ಞಾನ, ಜ್ಞೇಯ ; ಹನ್ನೆರಡು ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ೨೨೧.

ನಿರಯ - ನರಕ ; ಬೌದ್ಧರೂ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರು ೧೨೬.

ನಿರ್ವಾಣ - ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಹೊಂದುವ ಸ್ಥಿತಿ ೨೩ ; ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ (೨೩) ಅನುತ್ತರ (೩೩), ಅಮೃತ (೧೧೪), ದ್ವೀಪ (೨೩೬), ಅಕೃತ (೯೭), ಉತ್ತಮಾರ್ಥ (೪೦೩), ವಿಶುದ್ಧಿ (೨೭೭) - ಎಂದೂ ಹೆಸರುಗಳುಂಟು.

ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚೆ - ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯಿಲ್ಲದವ, ಬುದ್ಧ ೨೫೪.

ನೈಷ್ಕಾಮ್ಯ - ಕಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು. ೧೮೧ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೇಕ್ಷಮ್ಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನೈಷ್ಕಾಮ್ಯ ಎಂದು ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ನೈಷ್ಕಾಮ್ಯ ಎಂದೂ ಕನ್ನಡಿಸಬಹುದು. ನೈಷ್ಕಾಮ್ಯ (ಪೀಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಕೇಡುಬಗೆಯದಿರುವುದು).

ಪರಿನಿರ್ವಾಣ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಿರ್ವಾಣ ೮೯.

ಪುದ್ಗಲ - ಪುರುಷ ; ಸ್ಕಂಧಗಳ ಗುಂಪೇ ಪುದ್ಗಲನೆಂಬ ಪ್ರಾಣಿ, ಬೇರೆ ಆತ್ಮನಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರ ಮತ ೩೪೪.

ಪೂರ್ವನಿವಾಸ - ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ; ಬೌದ್ಧರೂ ಜನ್ಮಾಂತರವನ್ನು ಒಪ್ಪುವರು ೪೨೩.

ಪೃಥಗ್ಜನ - ಬೌದ್ಧಮತದ ಹೊರಗೆ ಇರುವವರು, ಅನಾಯರು ೫೯.

ಪ್ರಜ್ಞಾ - ಅಷ್ಟಾಂಗಿಕಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ೨೮ ; ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ - ಎಂಬ ಎರಡರ ಗುಂಪು.

ಪ್ರಾತಿಮೋಕ್ಷ - ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ; ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಿನಯಪಿಟಕದ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ ೪೯.

ಬಲಾನೀಕ - ಶ್ರದ್ಧಾಬಲ, ವೀರ್ಯಬಲ, ಸ್ಮೃತಿಬಲ, ಸಮಾಧಿಬಲ, ಪ್ರಜ್ಞಾಬಲ - ಎಂಬ ಐದು ಬಲಗಳುಳ್ಳವ ; ಬುದ್ಧನಿಗೆ ದಶಬಲ (ಹತ್ತು ಬಲಗಳುಳ್ಳವನು) ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದೆ ೩೯೯.

ಬುದ್ಧ - ಜ್ಞಾನಿ. ಗೌತಮನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡವನು ; ಸಂಸಾರಿಗಳು ಶರಣುಹೋಗಬೇಕಾದ ಬುದ್ಧ, ಧರ್ಮ, ಸಂಘ - ಎಂಬ ರತ್ನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ೧೯೦.

ಭವ - ಲಾಭ, ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ೨೮೨.

ಭಾವನೆ - ಕಾಯಚಿತ್ತಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖಗಳು ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನೆ ; ಮೈತ್ರೀ, ಕರುಣಾ, ಮುದಿತಾ, ಉಪೇಕ್ಷಾ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ೩೦೧.

ಭಾವಿತಾತ್ಮ - ಕಾಯಚಿತ್ತಗಳ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವನು ; ಸಂಬೋಧಿಯ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಭಾವನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವನು ೧೦೬.

ಭೂರಿ - ಜ್ಞಾನವು ೨೮೨.

ಮಘವಾ - ದೇವತೆಗಳೊಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರ ; ಬೌದ್ಧರಿಗೂ ಇಂದ್ರನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟು ೧೦.

ಮನ್ತ್ರ - ಮಂತ್ರಜಪಕ್ಕೆ ಫಲವುಂಟೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧರಿಗೂ ಸಮ್ಮತ ೨೪೧.

ಮಾರ - ಸಾಧಕನನ್ನು ಕೆಟ್ಟ ಹಾದಿಗಳೆದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುವ ದೇವತೆ ೭.

ಮಾರಧೇಯ - ಮೃತ್ಯುವಿನ ರಾಜ್ಯ, ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಗಳು ೩೪.

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ - ಸಮ್ಯಗ್‌ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು ; ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದು, ಬೌದ್ಧಮತಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮಿಥ್ಯಾಮತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ೧೬೭, ೩೧೬, ೩೧೭, ೩೧೮.

ಮಿಥ್ಯಾಸಂಕಲ್ಪ - ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು ; ಅಸಾರವನ್ನೇ ಸಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಬುದ್ಧಿ ೧೧.

ಮೈತ್ರೀ - ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮಿತ್ರರೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವುದು ೩೬೮.

ಯೋಗಕ್ಷೇಮ - ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಯಾದ ಪದ, ನಿರ್ವಾಣ ೨೩.

ವಿತರ್ಕ - ಚಿತ್ತದ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆ, ಸಂದೇಹ ೯೧.

ವಿಭವ - ನಷ್ಟ ೨೮೨.

ವಿಮೋಕ್ಷ - ಶೂನ್ಯತಾ, ಅನಿಮಿತ್ತ, ಅಪ್ರಣಿಹಿತ (ಸರ್ವವೂ ದುಃಖ) - ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಧ್ಯಾನ ೯೨.

ವಿಶುದ್ಧಿ - ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿ, ನಿರ್ವಾಣ ೨೭೭, ೨೭೮, ೨೭೯.

ವಿವೇಕ - ಏಕಾಂತವಾಸ ೮೭. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಸವೆಂಬ ಕಾಯವಿವೇಕ, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವದೆಂಬ ಚಿತ್ತವಿವೇಕ, ಉಪಾಧಿಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಧಿವಿವೇಕ (ನಿರ್ವಾಣ) - ಈ ಮೂರೂ ಸೇರಿವೆ ೮.

ವೀರ್ಯ - ಉದ್ಯೋಗ ; ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುವವನು, ಆರಬ್ಬವೀರ್ಯನು, ಮಾಡುವವನು ಹೀನವೀರ್ಯನು ೧೦೨.

ಶಮಥ - ಶಾಂತಿ, ಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿ ೯೪.

ಶೀಲ - ಇವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಐದು : ಪ್ರಾಣಾತಿಪಾತವಿರತಿ (ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದು) ಮೃಷಾವಚನವಿರತಿ (ಸುಳ್ಳುಡದಿರುವುದು). ಅದತ್ತಾದಾನವಿರತಿ (ಕಳ್ಳತನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು). ವ್ಯಭಿಚಾರವಿರತಿ (ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗಮಾಡದಿರುವುದು), ಸುರಾಮೈರೇಯಪಾನವಿರತಿ (ಮಾದಕದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡದಿರುವುದು) ೨೪೬, ೨೪೭. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅಪರಾಹ್ನ ಭೋಜನತ್ಯಾಗ, ನೃತ್ಯಗೀತತ್ಯಾಗ, ಮಾಲಾದ್ಯಲಂಕಾರತ್ಯಾಗ, ಮಹಾರ್ಘಶಯ್ಯಾತ್ಯಾಗ, ಸ್ವರ್ಣರಜತತ್ಯಾಗ - ಇವೈದನ್ನೂ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳೊಡನೆ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ, ಸಮ್ಯಕ್ಕರ್ಮಾಂತ - ಈ ಮೂರರ ಗುಂಪಿಗೆ ಶೀಲಸ್ಯಂಧವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಶೀಲವ್ರತ - ಕುಕ್ಕುರಶೀಲ, ಗೋವ್ರತ - ಮುಂತಾದ ಶೀಲಗಳು ಮತ್ತು ವ್ರತಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟಿರುವುದು ಶೀಲವ್ರತಪರಾಮರ್ಶವೆಂಬ ಸಂಯೋಜನವೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವದೆಂದೂ ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವರು ೨೭೧.

ಶುಕ್ಲ - ಪೀಡಾಯುಕ್ತವಲ್ಲದ ಕರ್ಮ, ಇದಕ್ಕೆ ಸುಖಮಯವೇದನೆಯೇ ಫಲ ೮೭.

ಶುದ್ಧಾಜೀವ - ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ರೀತಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು ; ಇದೇ ಸಮ್ಯಗಾಜೀವ ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗ ೩೬೬.

ಶುಭಾನುವಶ್ಯ - ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶುಭದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವ ; ಇವನು ಮಾರನ ವಶನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ೭. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕುತ್ತಿತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು ಅಶುಭಾನುವಶ್ಯನು ೮.

ಶೂನ್ಯತಾ - ಸರ್ವವೂ ಅನಾತ್ಮವೆಂಬ ವಿಮೋಕ್ಷ (ಧ್ಯಾನ) ೯೨.

ಶೈಕ್ಷ - ಇನ್ನೂ ಕಲಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಉಳಿದಿರುವಾತನು ; ಅರ್ಹಂತನಾಗದೆ ಇರುವ ಆರ್ಯನು ೪೫. ಸ್ತ್ರೋತಆಪನ್ನ, ಸಕೃದಾಗಾಮಿ, ಅನಾಗಾಮಿ - ಎಂಬ ಮೂರು ಅಂತಸ್ತಿನವರೂ ಶೈಕ್ಷರೇ.

ಶ್ರಮಣ - ಸಂನ್ಯಾಸಿ ೩೮೮ ; ಶ್ರಾಮಣ್ಯವೆಂದರೆ ಶ್ರಮಣನಾದದ್ದರ ಫಲ ೧೯.

ಶ್ರಾವಕ - ಶಿಷ್ಯ, ಬುದ್ಧನ ಅನುಯಾಯಿ ೭೫.

ಸಂಯೋಗ - ರಾಗಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿರುವುದು ; ಅವುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಲ್ಲದವನು ವಿಸಂಯುಕ್ತನು ೩೮೪, ೩೮೫.

ಸಂಯೋಜನ - ಸತ್ಕಾಯದೃಷ್ಟಿ (ಸ್ಯಂಧಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಆತ್ಮನಿರುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ), ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ (ಸಂಶಯ), ಶೀಲವ್ರತಪರಾಮರ್ಶ (ಬಾಹ್ಯಾಚಾರದಿಂದಲೇ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆಂದು

ತಿಳಿಯುವದು), ಕಾಮರಾಗ (ಸ್ಮೂಲಭೋಗದ ಆಸೆ), ರೂಪರಾಗ (ರೂಪಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭೋಗಿಸಿಯೇನೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ), ಅರೂಪರಾಗ (ಅರೂಪದೇವತೆಗಳ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಆಸೆ), ಪ್ರತಿಘ (ಹಿಂಸೆ), ಮಾನ (ಅಭಿಮಾನ), ಔದ್ಧತ್ಯ (ಉದ್ಧತನಾಗಿರುವದು), ಅವಿದ್ಯೆ. ಈ ಪತ್ತೂ ಬಂಧಕಗಳೆಂದು ಬೌದ್ಧರು ಹೇಳುವರು ೨೯. ಇವುಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನು **ಅರಹಂತ**ನಾಗು ತ್ತಾನೆ.

ಸಂವರ - ಕಾಯವಚನಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ದುಶ್ಚರಿತಕ್ಕೆ ಬಿಡದ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವದು. ೩೬.

ಸಂಸಾರ - ಜನನಮರಣಚಕ್ರ, ಸ್ಕಂಧಮಯವಾದ ಪುದ್ಗಲವು ನಾಶವಾದರೆ ಅದರ ಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಪುದ್ಗಲವು ಜನಿಸುವದು. ಸ್ಕಂಧಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬೌದ್ಧರು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ ೬೦.

ಸಂಸ್ಕಾರ - ಉಂಟಾಗಿರುವ ಧರ್ಮ(ವಸ್ತು)ಗಳು ; ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲ ಅನಿತ್ಯ, ಅನಾತ್ಮ, ದುಃಖ - ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವು ೨೭೭, ೨೭೮.

ಸದ್ಧರ್ಮ - ಉತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮ, ಶ್ರದ್ಧಾ, ಪ್ರೀ (ದುರಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜೆ), ಅಪತ್ರಪ (ಕೆಟ್ಟ ಆಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚ), ಬಹುಶ್ರುತತ್ವ (ಬಹುವಾಗಿ ಧರ್ಮಶ್ರವಣಮಾಡಿರುವದು), ಆರಬ್ಬವೀರ್ಯನಾಗಿರುವದು (ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ದನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಶೀಲತೆ) ಸ್ತೃತಿಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿರುವದು, ಪ್ರಜ್ಞೆ (ದುಃಖದ ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ) - ಇವು ಏಳಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು.

ಸಂಬೋಧ್ಯಂಗ - ಸ್ತೃತಿ, ಧರ್ಮವಿಚಯ (ಧರ್ಮವನ್ನು ಹುಡುಕುವದು), ವೀರ್ಯ (ಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಶೀಲತೆ), ಪ್ರೀತಿ (ಹರ್ಷ), ಪ್ರಶ್ರಬ್ಧಿ (ಶಾಂತಿ), ಸಮಾಧಿ, ಉಪೇಕ್ಷಾ (ಮನಸ್ಸು ವಿರುಪೇರಿಲ್ಲದೆ ಇಟ್ಟಿರುವದು) - ಇವು ಏಳೂ ಸಂಬೋಧಿಯೆಂಬ ಪರಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ೮೯.

ಸಮಾಧಿ - ಚಿತ್ತದ ಏಕಾಗ್ರತೆ ; ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞೆಯಾಮ, ಸಮಕ್ಷಮತಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸಮಾಧಿ - ಎಂಬ ಅಂಗಗಳ ಗುಂಪು ೧೦೦.

ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞೆ - ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ; ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಗ ೩೧೯.

ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಣಿಧಾನ - ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾಮನೆ ೪೩. ಇದು ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರಣಿಧಾನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ.

ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ - ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದನ್ನೇ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮಸಂಕಲ್ಪ ; ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಂಗ ೧೨ ; ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು ಮಿಥ್ಯಾಸಂಕಲ್ಪ.

ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಭುದ್ಧ - ಪಠ

ಸ್ಯಂಧ - ರೂಪ, ವೇದನಾ, ಸಂಖ್ಯಾ, ಸಂಸಾರ, ವಿಚಾರ - ಇವು ಮೂರು ಈ ಇವು ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಆಗಿರುವವೆಂದು ಬೋಧಿಸಿ ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು ಇವು ರೂಪಸ್ಯಂಧ . ಮಿಕ್ಕವೆಲ್ಲ ಅರಿವಿನ ರೂಪಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರವೆಂದೇ ಅಚಕಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದು. ಆಗ ನಾಮ, ರೂಪ - ಎಂಬ ವಿರೋಧ ವಿಭಾಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ಮೃತಿ - ಎಚ್ಚರವಿರುವ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದೆಂದೇ ಬುದ್ಧಿವಿಸ್ಮೃತಿ (ಬುದ್ಧನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು), ಧರ್ಮವಿಸ್ಮೃತಿ (ಬೋಧಧರ್ಮದ ಹೆಚ್ಚುಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು), ಸಂಘವಿಸ್ಮೃತಿ (ಬೋಧ ಸಂಘದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು), ಶೀಲವಿಸ್ಮೃತಿ (ಪಂಚ (ಅಥವಾ ದಶ) ಶೀಲಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವುದು), ದೇವತಾವಿಸ್ಮೃತಿ, ಮರಣವಿಸ್ಮೃತಿ, ಕಾರ್ಯಗತವಿಸ್ಮೃತಿ (ಶರೀರ ಸ್ಥಿತಿವಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು), ಅನಾಪಾನವಿಸ್ಮೃತಿ (ವ್ಯಾಜನಾಪಾನವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಮಾಡುವುದು). ಉಪಶಮನವಿಸ್ಮೃತಿ (ಅರಿತು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೂಡುವುದು) ಎಂದು ಹತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಗಳುಂಟು ೯೧, ೧೪೧, ೨೯೨, ೨೯೬, ೨೯೭, ೨೯೮, ೨೯೯

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ - ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡವ ೪೨೨ ; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗುವುದು ಸಾಧಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದವನು ಎಂಬ ವೈಯಕ್ತಿಕಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಸೋಲತ - ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯುವ ೩೬ ದ್ವಾರಗಳು ೩೩೯.

ಸೋಲತ ಆಪತ್ತಿ - ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಬೋಧಿಸಾಧಕನು, ಶೈಕ್ಷರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂತಸ್ಥಿತಿವನ ಸ್ಥಿತಿ ೧೬೮.

**ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ
ಸ್ವಯಂರಚಿತ, ಓದಲೇಬೇಕಾದ
ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು.**

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಹೆಸರು	ಪುಟಗಳು
1.	ವೇದಾಂತವೂ ಆಧುನಿಕ ಜನ ಜೀವನವೂ (ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರ ಮೂರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	46
2.	ಅನುಭವ ಪರ್ಯಂತವಾದ ಆತ್ಮವಿಚಾರ (6 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	66
3.	ಪರಿಪೂರ್ಣದರ್ಶನ (8 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	58
4.	ಶಾಂಕರವೇದಾಂತದ ಮೂಲತತ್ತ್ವಗಳು (21 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	112
5.	ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ಸರ್ವಸಮ್ಮತೋಪದೇಶಗಳು (54 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	381
6.	ಅನುಭವಗಮ್ಯವೇದಾಂತ (55 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	286
7.	ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆ (26 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	158
8.	ವೇದಾಂತದರ್ಶನ	48
9.	ಶಾಂಕರವೇದಾಂತಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	90
10.	ಶಂಕರವೇದಾಂತಸಾರ (28 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	360

(ರಕ್ಷಾಕವಚದ ಹಿಂಬದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ)

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಹೆಸರು	ಪುಟಗಳು
11.	ಗೌಡಪಾದ ಹೃದಯ	492
12.	ವೇದಾಂತಾರ್ಥಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ (12 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು)	120
13.	ಅಧ್ಯಾಸಭಾಷ್ಯಾರ್ಥ ವಿಮರ್ಶೆ	92
14.	ಶಂಕರಸಿದ್ಧಾಂತ (ಮೂಲಾವಿದ್ಯಾವಿಮರ್ಶೆ)	104
15.	ಪರಮಾರ್ಥಚಿಂತಾಮಣಿ	292
16.	ಭಗವದ್ಗೀತಾರ್ಥ ಸರ್ವಸ್ವ	220
17.	ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು (೧-೨ನೆ ಭಾಗಗಳು)	1244
18.	ಶ್ರೀ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದವೃತ್ತಾಂತಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವ	516
19.	ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಮ್	328
20.	ವೇದಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹ	224
21.	ತತ್ತ್ವಸಮಾಸ	44
22.	ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ ಉರುಘ್‌ಹಸೇನ್	36

ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪೂರ ಬೆಲೆ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ - 573211

ದೂರವಾಣಿ : 08175 - 73820